SUE MONK KIDD

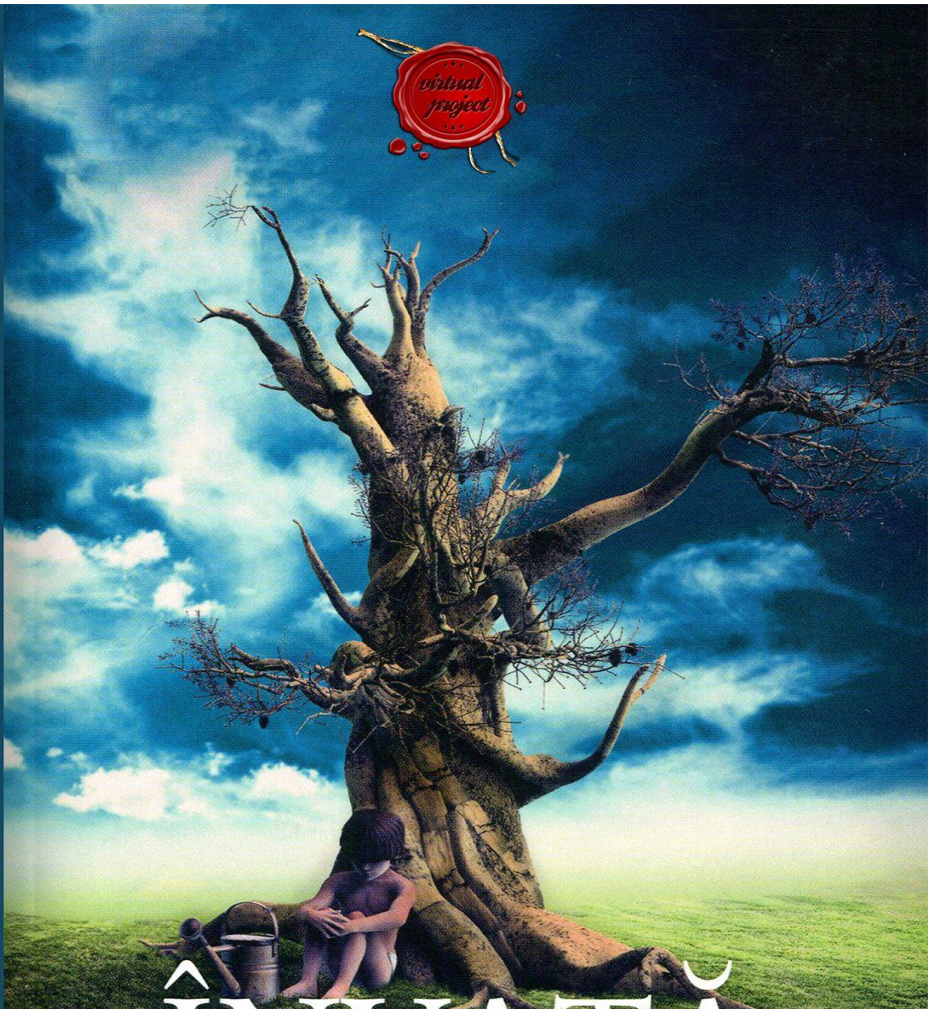

ÎNVAŢĂ SĂ AI ARIPI

„UN ROMAN REMARCABIL DESPRE CE ÎNSEAMNĂ STATUTUL UNEI FEMEI.“

Oprah Winfrey, *O, The Oprah Magazine*

SUE MONK KIDD

ÎNVAȚĂ SĂ AI ARIPI

Original: *The Invention of Wings* (2014)

Traducere din limba engleză:
GRAAL SOFT

virtual-project.eu

RAO International Publishing Company

2015

Partea întâi

Noiembrie 1803 – Februarie 1805

Cândva în Africa oamenii puteau să zboare. Mama mi-a spus asta într-o noapte, când aveam zece ani. Zicea ea: „Pacoste, bună-ta i-a văzut cu ochii ei. Mi-a spus că zburau deasupra copacilor şi a norilor – precum mierlele. Am lăsat toată magia aia în urmă când am venit aici“.

Mama era tare isteaţă, nu ştia să citească sau să scrie, ca mine. Tot ce ştia învăţase trăind într-un loc unde mila era dată cu zgârcenie. M-a privit în ochi, unde se citeau mâhnirea şi îndoiala, şi a continuat:

— Nu mă crezi? Ia zi, fetiţo, de unde crezi că avem noi omoplaţii ăştia?

Omoplaţii subţiri îmi ieşeau ca nişte cioturi prin piele. Mama îi mângâie şi rosti:

— Asta-i tot ce-a mai rămas din aripile tale. Nişte oase plate, nimic mai mult, dar într-o bună zi o să capeţi altele.

Eram isteaţă ca mama. Chiar şi la zece ani ştiam că poveştile acestea despre oameni zburători erau nişte născociri. Nu eram vreun neam deosebit ce-şi pierduse magia. Eram sclavi, şi nu mergeam nicăieri. De-abia mai târziu am înţeles talcul vorbelor ei. Puteam, într-adevăr, zbura, dar nu era nimic magic în asta.

Viaţa de zi cu zi a luat o întorsătură irecuperabilă. Eram în curte şi fierbeam aşternuturile sclavilor, zgândărind focul de sub ceaun, iar ochii mă usturau de la stropii de leşie purtaţi de vânt. Era o dimineaţă răcoroasă – soarele părea un nasture alb, strâns brodat de bolta cerească. Vara purtam rochii simple de bumbac peste lenjerie, dar când se arăta iarna în Charleston, ca o fetişcană leneşă, în noiembrie sau în ianuarie, trăgeam pe noi saci călduroşi, croşetaţi din fire groase. Eu purtam o vechitură ce-mi ajungea la glezne. Doar un sac vechi cu mâneci. Nu ştiu câte trupuri nespălate îl purtaseră, dar sacul păstrase cu generozitate izul tuturor.

În acea dimineaţă, stăpâna mă altoise deja pe spinare cu toiagul pentru că adormisem în timpul rugăciunii. În fiecare zi înainte de micul dejun, toţi sclavii – cu excepţia Rosettei, care era bătrână şi smintită – ne înghesuiam în sufragerie pe jumătate adormiţi, să ne-nveţe stăpâna versete scurte din Biblie, precum „Iisus a plâns”, şi să ne ţină predici despre subiectul preferat al Domnului: *supunerea*. Dacă te prindea moţăind, te altoia fără milă între două „Doamne miluieşte!“.

Îi vorbeam cu obidă Mătuşicii despre toată această afacere nenorocită. Îi spuneam: „Depărtează de la mine paharul acesta”, recitând unul dintre versetele învăţate. Sau: „Iisus a plâns fiindcă a stat închis acolo cu stăpâna, ca şi noi”.

Mătuşica era bucătăreasa – o cunoştea pe stăpână de fetiţă – şi, împreună cu valetul Tomfry, trăgea toate sforile. Era singura care putea să-i spună stăpânei ce

să facă fără să primească un toiag pe spinare. Mama mi-a spus să-mi pun lacăt limbii, dar de prisos. Mătușica mă altoia de trei ori pe zi.

Eram o pacoste. Dar nu de-aici mi s-a tras porecla. Pacoste era numele meu de leagăn. Stăpânul și coana lui botezau creștinește, dar mama se uita în leagăn la copil și născocea un nume, ceva legat de înfățișarea bebelușului, de calendar, de vremea de-afară, sau pur și simplu de felul în care se înfățișa lumea în acea zi. Numele de leagăn al maicii mele era Vară, dar numele de botez era Charlotte. Avea un frate pe care-l chema Necaz. Unii spun că vând gogoși, dar e cât se poate de adevărat.

Dacă porți un nume de leagăn, măcar ai primit ceva de la maică-ta. Stăpânul Grimké m-a botezat Hetty, dar mama s-a uitat lung la mine în acea zi, când am venit prea repede pe lume, și mi-a spus Pacoste.

Într-o bună zi, o ajutam pe Mătușica în curte, iar mama era în casă, lucrând la o rochie de satin pentru stăpână, cu trenă pe spate, așa-numita rochie Watteau. Mama era cea mai iscusită croitoreasă din Charleston și lucra cu acul de-i amorțeau degetele. Veșminte mai frumoase ca ale ei nu făcea nimeni, și nu folosea nici tiparele de croitorie. Nu suporta un manual cu tipare. Cumpăra ea mătăsurile și catifelele de la piață și confecționa de una singură tot ceea ce avea familia Grimké: draperii, cămăși căptușite, crinoline vălurate, pantaloni din piele de căprioară, precum și aceste veșminte de jocheu ajustate pentru Săptămâna Curselor.

Să vă spun un lucru: albii trăiesc pentru Săptămâna Curselor. O țineau numai în picnicuri, plimbări și baluri. Doamna King dădea întotdeauna petreceri marțea. Miercuri avea loc dineul la Clubul Jocheilor. Sâmbăta era mare agitație la balul Sf. Cecilia, când lumea se înveșmânta în cele mai elegante rochii. Mătușica spunea că Charleston suferă de morbul grandomaniei. Până să împlinesc opt ani, credeam că grandomania e un beteșug de tot rahatul.

Stăpâna era o doamnă scundă, lată în talie, cu niște pungi ca de aluat sub ochi. Nu i-a îngăduit maicii să lucreze la alte doamne, deși s-au rugat de ea. Și mama s-a rugat de ea, căci astfel și-ar fi păstrat o parte din leafa, dar stăpâna i-a spus: „Nu-i chip să faci treabă mai bună pentru alții decât pentru noi“. Pe înserat, mama tăia fâșii pentru cuverturi, în timp ce eu țineam lumânarea de seu într-o mână, iar cu cealaltă sortam fâșiile după culoare și le aranjam în grămezi ordonate. Maicii îi plăceau culorile deschise și le alătura în perechi neobișnuite, violet cu portocaliu, roz și roșu. Era fascinată de forme triunghiulare. Mereu negre. Obișnuia să pună triunghiuri negre pe toate cuverturile la care lucra.

Aveam o lădiță de lemn în care păstram resturile, o desagă pentru ace și ață și un degetar autentic de alamă. Mama spunea că într-o bună zi, degetarul va fi al meu. Când nu-l folosea, îl purtam pe vârful degetului ca pe-o podoabă. Umpleam cuverturile cu bumbac netratat și smocuri de lână. Cea mai bună umplutură erau penele, și încă sunt, iar eu și mama culegeam întotdeauna penele găsite pe jos.

Uneori, mama venea cu buzunarul ticsit cu pene de gâscă, pe care le smulgea din găurile saltelelor din casă. Când rămâneam fără umplutură, strângeam muşchiul de pe tulpina stejarului din curte şi îl vâram între căptuşeală şi faţa cuverturii, cu purici cu tot.

Asta ne plăcea nouă, să facem cuverturi împreună.

Indiferent la ce munci mă punea Mătuşica în curte, aruncam mereu un ochi către fereastra de la etaj, unde mama croia de zor. Aveam un semn al nostru. Întorceam ciubărul invers în preajma bucătăriei, semn că nu-i nimeni în jur. Atunci mama deschidea fereastra şi-mi azvârlea o caramelă sustrasă din odaia stăpânei. Uneori mă trezeam cu bucăţele de material înmănuncheate – pânză adevărată, cadrilată, muselină sau pânză de in din import. La un moment dat, cu degetarul din alamă autentică. Se dădea în vânt după firul stacojiu. Îl vâra în buzunar şi ieşea din casă cu el.

În acea zi, curtea gemea de lume, aşa că nu speram să plouă cu caramele din cer. Mariah, roaba însărcinată cu hainele murdare, se arsese la mână cu cărbunele încins de la fierul de călcat şi zăcea acum întinsă. Mătuşica era tare agitată din cauza muntelui de haine nespălate. Oamenii lui Tomfry tăiau un porc ce guiţa din toţi rărunchii. Erau toţi acolo, de la bătrânul Snow, vizitiul, până la Prince, cel care făcea curăţenie în grajduri. Tomfry voia să termine treaba cât mai repede, căci stăpânei nu-i plăcea zgomotul.

Zgomotul figura pe lista păcatelor sclavilor, pe care o ştiam cu toţii pe de rost. Unu: furatul. Doi: nesupunerea. Trei: trândăvia. Patru: zgomotul. Robul trebuia să fie asemenea Duhului Sfânt: nevăzut, neauzit, dar mereu prin preajmă, gata de muncă.

Stăpâna îi strigă lui Tomfry să pună capăt zarvei; pe o doamnă n-o priveşte de unde vine slănina. Când am auzit una ca asta, i-am spus Mătuşicii că stăpâna habar n-are prin ce gaură intră şi iese slănina. M-a plesnit de am văzut stele verzi.

Am luat o prăjină, pe care-o foloseam la zvântatul hainelor, şi am pescuit aşternuturile din cazanul în clocot, după care le-am atârnat de bara unde-şi punea Mătuşica verdeţurile la uscat. La cea din grajd n-aveam acces, că se iritau ochii cailor de la leşie. Ochii sclavilor nu sunt aşa de importanţi. Cu mişcări hotărâte am bătut păturile şi aşternuturile până le-a luat naiba. Poreclisem obiceiul ăsta „exorcizarea" umilinţelor.

După ce-am terminat cu spălatul, am rămas să mă bucur de al treilea păcat. Am luat-o pe cărarea pe care-o bătătorisem într-un du-te-vino nesfârşit. Am pornit din spatele casei principale, am trecut pe lângă bucătărie şi spălătorie şi m-am îndreptat spre arborele falnic, cu crengi mai groase decât mine şi răsucite ca panglicile dintr-o lădiţă. Spiritele rele călătoresc pe linii drepte, dar în arborele nostru nu găseai crenguţă nesucită. Noi, sclavii, ne refugiam la umbra lui când

dogorea soarele. Mama îmi spunea să nu rup mușchiul cenușiu de pe scoarță, că el oprește deopotrivă razele soarelui și privirile curioșilor.

M-am întors pe lângă grajd și șopronul ce găzduia trăsurile. Cărarea străbătea întreaga hartă a lumii știute de mine. Pe-atunci încă nu pusesem ochii pe globul din casă, ce înfățișă și restul. M-am fâțâit de colo-colo, dornică să vină asfințitul pentru ca eu și mama să ne putem întoarce în odaie.

Odaia noastră era chiar deasupra șopronului și n-avea ferestre. Mirosul de bălegar din grajd și staul se înălța cu atâta spor, încât aveai impresia că salteaua nu-i umplută cu paie, ci cu mizerie. Restul sclavilor locuiau în odăi amplasate deasupra bucătăriei.

Vântul se înteți, iar eu am ciulit urechile după trosnetul pânzelor din portul de peste drum, un loc pe care doar vântul îl purta în adierea sa, căci de văzut, nu-l văzusem niciodată. Pânzele se umflau și pocneau precum bicele, iar noi trăgeam cu urechea să aflăm dacă vreun tovarăș de-al nostru era biciuit într-o curte alăturată, sau dacă o corabie se pregătea să pornească în larg. Răspunsul venea odată cu urletele.

Soarele coborâse, lăsând o răsfirare de lumină printre nori, ca un nasture desprins de veșmânt. Am înșfăcat prăjina de lângă ceaun și, fără niciun temei, am înfipt-o într-un dovlecel din grădina de legume. Apoi i-am azvârlit măruntaiele, care s-au zdrobit cu zgomot de perete.

Brusc, văzduhul încremeni, se auzi glasul stăpânei:

— Mătușo, ad-o pe Hetty la mine în clipa asta!

Am mers spășită, gândind că era furioasă din cauza dovlecelului. I-am spus spinării să se pregătească.

Sarah Grimké

Când am împlinit unsprezece ani, Mama m-a scos în sfârșit din creșă. De un an tânjeam să scap de toate porțelanurile alea, păpuși, capace și servicii de ceai în miniatură răspândite pe toată podeaua, de pătuțurile înșirate într-un rând, de apăsarea și nebunia acelei încăperi, iar acum, în clipa eliberării, încremenisem în pragul noii mele odăi. Era căptușită cu întuneric și răspândea izul fratelui meu, un amestec de fum și piele. Bolta și draperiile baldachinului erau atât de înalte, încât păreau mai apropiate de tavan. Teama de a locui singură într-un loc atât de gigantic și de înfumurat mă ținea locului.

Am tras aer în piept și m-am avântat peste prag. Cu o astfel de naivitate obișnuiam să trec peste obstacolele copilăriei. În ochii tuturor eram o fată curajoasă, dar în realitate nu eram pe-atât de neînfricată pe cât credeau ei. Aveam temperamentul unei broaște țestoase. De cum apărea vreo amenințare, spaimă sau hop în drum, îmi venea să las totul baltă și să mă ascund. *Dacă e să greșești,*

măcar fă-o cu îndrăzneală. Născocisem acest mic slogan pentru mine. Pentru o vreme, m-a ajutat să trec pragul odăii.

Era o dimineață friguroasă. Vântul sufla cu putere dinspre Atlantic, iar norii fluturau precum conurile de vânt. Preț de o clipă, am zăbovit în odaie, ciulind urechea la frunzele de palmieri pitici din casă care fremătau ca niște săbii. Streașina de pe verandă șuiera. Leagănul gemea în lanțurile sale de fier. Jos în bucătărie, la porunca Mamei, sclavii scoteau supierele chinezești și ceștile de porțelan Wedgwood, pentru petrecerea de ziua mea. Servitoarea ei, Cindie, se străduia de ceasuri bune să-i ude și să-i fixeze mamei peruca, folosind hârtie și bigudiuri, și mirosul ei acrișor pătrunsese la etaj.

Sub privirile mele, Binah, dădaca noastră, îmi vâra hainele frumos împăturite într-un dulap vechi, amintindu-mi de cum obișnuia să-i împingă leagănul lui Charles cu vătraiul, cum îi zornăiau brățările din ghioci, în timp ce ne înspăimânta cu povești despre Booga-Hag, o bătrână ce zbura pe mătură și răpea sufletul copiilor răi. Urma să-i duc dorul. Și scumpei Anna, care dormea cu degetul în gură. Apoi mai erau Ben și Henry, care săreau ca ielele până ce din saltea țâșnea un gheizer de pene de gâscă, și de micuța Eliza, care obișnuia să se strecoare în patul meu de teama îngrozitoarei Booga-Hag.

Ce-i drept, ar fi trebuit să părăsesc de mult creșa, dar am fost nevoită să aștept plecarea lui John la facultate. Casa noastră cu trei etaje era printre cele mai mari din Charleston, dar nu erau suficiente dormitoare să satisfacă… ei bine, rodnicia Mamei. Eram zece cu totul: John, Thomas, Mary, Frederick și cu mine, iar apoi rezidenții creșei – Anna, Eliza, Ben, Henry și Charles, bebelușul.

Eu eram chiar la mijloc, cea pe care Mama o numea *diferită,* iar tata *deosebită*, cea cu păr roșcovan și constelații întregi de pistrui. Frații mei mi-au desenat odată Orion, Carul Mic și Carul Mare pe frunte și obraji cu cărbune, unind punctele roșu-deschis, iar eu nu m-am împotrivit câtuși de puțin – preț de câteva ore am fost bolta lor cerească.

Toată lumea spunea că eram favorita Tatei. Nu știu dacă eram preferata lui sau pur și simplu îi era milă de mine, dar el era cu siguranță favoritul meu. Era judecător la Curtea Supremă a Carolinei de Sud și fruntaș în rândul latifundiarilor, așa-zisa elită a Charlestonului. Luptase împotriva generalului Washington și căzuse prizonier în mâinile britanicilor. Era prea modest să vorbească despre pățaniile astea, dar pentru asta o avea pe Mama.

Mary se numea, și acolo se sfârșea orice asemuire cu Maica Domnului. Își trăgea obârșia din primele familii de coloniști din Charleston, din acel grup restrâns de Lorzi trimis de regele Charles să întemeieze orășelul. Pomenea atât de des acest lucru, încât nici nu ne mai oboseam să dăm ochii peste cap. Pe lângă faptul că era stăpână peste casă, o cohortă de copii și paisprezece sclavi, ținea o serie de evenimente sociale și servicii religioase ce-ar fi obosit pe reginele și

sfinții Europei. Când eram mai iertătoare din fire, ziceam că mama era epuizată. Cu toate astea, bănuiam că era pur și simplu răutăcioasă.

Când Binah îmi potrivi într-un sfârșit agrafele și panglicile pe minunatul Hepplewhite[1] ce se-nălța deasupra măsuței mele de toaletă, se întoarse către mine și mă zări probabil mai pleoștită, fiindcă își cloncăni limba de cerul gurii și exclamă: „Biata domnișoară Sarah!".

Nu sufeream să aud acel „biata" lipit de numele meu. Binah bombănise „Biata domnișoară Sarah" ca un soi de incantație, de când aveam patru ani.

•

Prima mea amintire: compun cuvinte cu bilele fratelui meu. E vară și mă aflu la umbra stejarului ce crește în colțul curții. Thomas – avea zece anișori – pe care-l iubesc cel mai mult, m-a învățat nouă cuvinte: SARAH, FATĂ, BĂIAT, PLEACĂ, STAI, SARI, FUGI, SUS, JOS. Le-a așternut pe un pergament și mi-a dăruit un săculeț cu patruzeci și opt de bile cu care să le scriu și eu, câte două cuvinte odată. Aranjez biluțele pe noroi după modelul în cerneală al lui Tom. PLEACĂ SARAH. FUGI BĂIAT. SARI FATĂ. Mă mișc cât de repede pot. Binah va veni în curând după mine.

Și totuși Mama coboară în curte, pe treptele din spate. Binah și ceilalți sclavi vin grămadă în urma ei, înaintând sincron cu pași timizi, ca o singură entitate, un miriapod ce traversează o zonă periculoasă. Deslușesc umbra ce plutește deasupra lor în văzduh, ca o amenințare devoratoare, și mă târăsc înapoi la adăpostul ramurilor umbroase.

Sclavii stau cu privirile ațintite la spatele Mamei, drept și țeapăn. Se întoarce către ei și îi mustră:

— Țineți pasul cu mine! Hai, repejor, să sfârșim odată treaba!

În timp ce vorbește, o sclavă mai bătrână, Rosetta, e scoasă cu forța din grajdul vacilor și târâtă de-un bărbat, un sclav din ogradă. Rosetta se smucește și dă să-l zgârie pe chip. Mama privește cu indiferență.

Bărbatul o leagă la mâini de coloana verandei, chiar în colțul bucătăriei de vară. Femeia își întoarce privirile și imploră. *Te rog, stăpână*! *Stăpână*! *Stăpână*! *Te rog*! Cere îndurare chiar și când bărbatul o lovește cu biciul.

Poartă veșmânt de bumbac, un galben spălăcit. Privesc năucă la spatele ei sângerând, pe care înfloresc noi petale roșiatice. Nu reușesc să împac sălbăticia loviturilor cu bocetul ei suav și cu petalele de trandafir ce se răsucesc de-a lungul spinării. Cineva numără loviturile – să fie Mama? „Șase, șapte."

Osânda continuă, însă Rosetta amuțește și se scurge pe balustrada verandei. „Nouă, zece." Îmi feresc privirile. Urmăresc o furnică neagră ce-și caută drum spre hotarele arborelui – rădăcinile muntoase și desișurile de mușchi, nesfârșite

[1] Vestită companie producătoare de mobilă, cu predilecție dulapuri și scaune elegante. (n.tr.).

primejdii – și îmi șoptesc în gând cuvintele alcătuite mai devreme. PLEACĂ SARAH. FUGI BĂIAT. SARI FATĂ.

„Treisprezece. Paisprezece…" Țâșnesc dintre umbre, pe lângă bărbatul care-și înfășoară biciul acum că s-a achitat cu brio de îndatorire, pe lângă Rosetta care zace grămadă, cu mâinile suspendate de balustradă. Când o iau la goană pe treptele ce urcă spre casă, aud glasul Mamei.

Nu-mi amintesc limpede ce-a urmat, doar că mă plimb pe schela de acces a unei corăbii, suspinând cu amar, și mă împiedic de-un turban de frânghii. Un bonom cu barbă și șapcă neagră mă întreabă ce doresc. Mă rog de el, „pleacă Sarah".

Binah vine pe urmele mele fără ca eu să știu, mă ia în brațe și gângurește:

— Biata Domnișoară Sarah! Biata domnișoară Sarah!

Ca un decret, o proclamație, o profeție.

Când sosesc acasă, sunt talmeș-balmeș de muci, lacrimi, noroi și mizerie portuară. Mama mă strânge la piept, face un pas înapoi și mă scutură zdravăn, apoi mă strânge din nou în brațe.

— Vreau să-mi promiți că nu mai fugi niciodată! Promite-mi!

Vreau. Mă voi strădui. Cuvintele mi se rostogolesc ca bulgării pe limbă, strălucind asemenea bilelor din noroi.

— Sarah!

Tac. Nu reușesc să îndrug nimic.

•

Am rămas mută vreme de-o săptămână. Cuvintele-mi păreau înțepenite în șanțul dintre clavicule. Le-am recuperat treptat, prin rugăciune, intimidare și multă stăruință. Am început să vorbesc din nou, însă cu o bâlbâială curioasă și vioaie. N-avusesem niciodată darul vorbirii cursive, ba până și primele mele cuvinte purtaseră un soi de încărcătură soldățească, dar acum se căscau pauze urâte între propozițiile mele, clipe nesfârșite în care cuvintele se ascundeau în spatele buzelor, iar cei din jur își fereau privirile. În cele din urmă, aceste pauze oribile veneau și plecau după voia lor de nepătruns. Mă bântuiau pentru câteva săptămâni, apoi dispăreau cu lunile, doar pentru a reveni la fel de neașteptat precum plecaseră.

În ziua în care am părăsit creșa pentru a-mi începe viața de om matur în odaia veche și solemnă a fratelui meu, nu mă gândeam la cruzimea petrecută în curte pe când aveam patru ani, și nici la firele subțiri care-mi înțepeniseră glasul din acea zi. Eram departe de asemenea griji. Bâlba îmi dădea pace de ceva vreme – patru luni și șase zile. Aproape că mă vedeam vindecată.

Drept urmare, când Mama intră valvârtej în odaie – eu încercând din răsputeri să mă adaptez la noile condiții, iar Binah împăturind haine în toate cotloanele – și mă întrebă dacă încăperea era pe gustul meu, am fost șocată să descopăr că nu

puteam să-i răspund. Zgomotul uşii trântite îmi răscoli gâtlejul, lăsând în urmă doar tăcere. Mama mă fixă cu privirile şi oftă.

Când plecă, m-am străduit să-mi ţin lacrimile-n frâu şi m-am îndepărtat de Binah. Nu mai suportam să aud încă o dată refrenul: „Biata domnişoară Sarah!“.

Hetty Pacoste

Mătuşica m-a dus în bucătăria călduroasă unde Binah şi Cindie îşi făceau de lucru cu nişte tăvi de argint, pe care puneau tort de ghimbir şi mere cu nucă măcinată. Ambele purtau şorţuri lungi, scrobite. Din salon se auzea zvon de albine.

Stăpâna apăru şi îi porunci Mătuşicii să-mi scoată haina aia nesuferită şi să mă şteargă pe faţă, apoi se întoarse către mine:

— Hetty, Sarah împlineşte azi unsprezece ani, aşa că urmează o petrecere.

Înşfacă o panglică purpurie de pe dulăpiorul cu plăcinte, o petrecu în jurul gâtului meu şi făcu nod, în vreme ce Mătuşica îmi freca obrajii negri cu o cârpă. Stăpâna îmi legă încă o panglică la braţ. Văzând că nu stau locului, mă luă pe un ton ascuţit:

— Nu te mai fâţâi, Hetty! Stai pe loc.

Stăpâna îmi legase panglica prea strâns la gât. Simţeam că nu pot să înghit. Am căutat privirile Mătuşicii, dar acestea erau fixate pe tăvile cu mâncare. Voiam să-i spun: *Scapă-mă de aici, ajută-mă, am nevoie la toaletă*! Mereu aveam ceva isteţ de spus, dar glasul mi se pierduse undeva în gâtlej, asemenea unui şoricel de bucătărie.

Ţopăiam de pe-un picior pe altul. Mi-am amintit de vorba mamei: „Să fii cuminte în preajma Crăciunului, fiindcă atunci au obiceiul să scoată copiii la mezat, sau să-i trimită pe plantaţie”. Nu ştiam ca Grimké să fi vândut vreodată un sclav, dar ştiam de mulţi care ajunseseră pe plantaţie, într-o văgăună. De-acolo venise mama cu mine în pântec, lăsându-l pe tata în urmă.

M-am oprit atunci din ţopăit. Toată făptura mea se ascunse în găurica unde-mi tremura glasul. M-am străduit să împlinesc poruncile Domnului: fii supus, taci din gură şi nu te mişca.

Stăpâna mă cântări din priviri, să vadă cum îmi vin panglicile. Mă luă apoi de braţ şi mă duse în salon, unde stăteau doamnele cu rochii înfoiate, cu ceşti de porţelan şi şerveţele dantelate.

O doamnă cânta la pianul micuţ căruia i se spune clavecin, dar se opri când stăpâna bătu din palme.

Toate privirile coborâră asupra mea.

— Asta-i micuţa noastră Hetty, spuse stăpâna. Sarah, dragă, iată-ţi cadoul: slujnica ta personală.

Mi-am vârât mâinile între picioare, dar Stăpâna mă plesni peste ele, apoi mă răsuci într-o piruetă. Doamnele glăsuiră ca niște papagali, săgetând aerul cu coafurile lor fistichii: „Mulți ani trăiască, mulți ani trăiască!”. Domnișoara Mary, sora mai mare a domnișoarei Sarah, era bosumflată fiindcă nu era în centrul atenției. Alături de Stăpână, Mary era cea mai nesuferită pasăre din odaie. O văzusem cu toții la plimbare alături de slujnica ei, Lucy, pe care o snopea mereu în bătaie. Umbla vorba că dacă domnișoara Mary își scăpa batista de la etajul doi, Lucy ar fi zburat pe fereastră după ea. Bine măcar că n-am ajuns să slujesc la aia.

Domnișoara Sarah se ridică în picioare. Purta o rochie albastru închis și avea plete trandafirii ce-i veneau lins pe umeri, ca mătasea porumbului, și pistrui la fel de trandafirii pe tot chipul. Trase aer adânc în piept și buzele începură să-i freamăte. Pe-atunci, domnișoara Sarah scotea cuvintele din gâtlej cum scoți găleata cu apă din fântână.

Când a urcat în cele din urmă găleata la suprafață, abia am reușit să-i deslușim vorbele:

— Îmi pare rău, Mamă… nu pot să accept.

Stăpâna îi ceru să mai repete o dată. De data aceasta, domnișoara Sarah urlă ca un vânzător ambulant de creveți.

Ochii stăpânei erau azurii ca ai domnișoarei Sarah, dar în acea clipă căpătară o nuanță întunecată de indigo. Unghiile ei se înfipseră în pielea mea și desenară un stol de păsări pe braț.

— Stai jos, Sarah scumpete, rosti ea.

— N-am nevoie de slujnică, spuse domnișoara Sarah. Mă descurc și fără.

— Potolește-te!, spuse stăpâna.

Cum să nu-ți dai seama de amenințarea ascunsă în vorbe? Domnișoara Sarah era complet pe dinafară.

— N-ai putea s-o păstrezi pentru Anna?

— Îndeajuns!

Domnișoara Sarah se prăbuși pe scaun de parcă-i făcuse cineva vânt.

Începuse să mi se scurgă ceva în jos pe picior. M-am smucit în toate direcțiile, să mă eliberez din strânsoarea stăpânei, dar în clipa aceea un șuvoi se revărsă pe covor.

Stăpâna scoase un țipăt și întreaga odaie amuți. Se auzea trosnetul tăciunilor în vatră.

Mă păștea o scatoalcă, sau și mai rău. Mi-am amintit de Rosetta, care simula tremuriciul când se afla la ananghie. Îi curgeau balele din gură și își dădea ochii pe spate. Arăta ca un cărăbuș căzut pe spate ce încearcă să se răsucească, dar astfel scăpa de pedeapsă, și mi-a trecut prin gând să mă prăvălesc la podea și să fac ca toți dracii.

În schimb, am rămas neclintită, cu coapsele umede și stropi de sudoare prelingându-se pe chipul meu rușinat.

A venit atunci Mătușica și m-a scos afară. În dreptul scărilor din coridorul principal am zărit-o pe mama sus pe palier, cu mâna lipită la piept.

•

În noaptea aceea, porumbeii s-au așezat pe ramurile copacilor și au jelit. M-am agățat de mama în patul nostru cu frânghii, cu ochii pierduți la cadrul pentru matlasat, ce atârna de grinzi deasupra noastră, prins zdravăn cu scripeți. Cadrul, spunea mama, e îngerul nostru păzitor. Zicea: „totul va fi bine“. Dar rușinea nu m-a părăsit. Îi simțeam gustul verzui-amar pe limbă.

•

Cântul clopotelor străbătu orașul, anunțând stingerea pentru sclavi, iar mama mi-a spus că în scurt timp va ieși Garda cu tobele, însă în felul ei de-a vorbi: „în curând o să iasă gândacii-n ogor”.

Mi-a masat apoi umerii. Atunci mi-a spus povestea auzită de la mama ei, cu oamenii care zboară în Africa. Cum zboară ei deasupra copacilor și norilor. Cum zboară ca mierlele.

În zori, mama mi-a dat o plapumă pe mărimea mea și mi-a spus că nu mai putem dormi împreună. De-acum înainte urma să dorm pe podea, în fața dormitorului domnișoarei Sarah.

— Nu te ridica de pe plapumă decât atunci când te cheamă domnișoara Sarah, m-a povățuit mama! Nu hoinări prin casă! Nu aprinde lumânări. Nu face zgomot! Când sună domnișoara Sarah din clopoțel, să fii într-un suflet la ea. De-acum înainte, Pacoste, se strânge lațul.

Sarah

Am fost închisă în odaia mea cea nouă și obligată să scriu câte-o scrisoare fiecărui invitat, în care să-mi prezint scuzele. Sub privirile mamei, m-am așezat la birou cu hârtii, o călimară și o scrisoare compusă chiar de ea, pe care urma s-o copiez.

— Sper că n-ai pedepsit-o pe Hetty, am spus.

— Dar ce crezi, că-s un monstru, Sarah? Fata a avut un accident. Ce puteam să fac?

Ridică din umeri, exasperată.

— Dacă nu putem curăța covorul, o să-l aruncăm.

M-am forțat să dau ghes vorbelor, înainte să iasă pe ușă.

— Mamă, te rog, permite-mi… permite-mi să ți-o înapoiez pe Hetty.

„Să ți-o înapoiez pe Hetty.“ De parcă ar fi fost cu-adevărat a mea. De parcă a ține oameni în stăpânire e la fel de natural precum respiratul. Oricât de mult mă împotriveam sclaviei, trăgeam și eu pe nări același aer otrăvit.

— Tutela e legală și de necontestat. Hetty îți aparține, Sarah, și nu putem schimba lucrurile.

— Dar…

Fusta-i foșni când se răsuci pe călcâie și traversă înapoi odaia. Până și vânturile sau valurile îi știau de frică, dar în acea clipă, mă tratã cu blândețe. Îmi puse un deget sub bărbie, apoi îmi răsuci chipul spre ea și zâmbi.

— De ce te împotrivești? Nu știu de unde-ți tot vin ideile astea străine. Ăsta-i modul nostru de viață, scumpa mea. Împacă-te cu el.

Mă sărută pe creștetul capului.

— Mâine dimineață vreau să văd optsprezece scrisori.

Preț de câteva clipe, o strălucire portocalie învălui odaia, luminând lambriurile din lemn de chiparos, apoi se scufundă în umbrele asfințitului. În gândul meu o zăream limpede pe Hetty, expresia îngrozită și confuză întipărită pe chipul ei, cu codițele răsfirate în toate direcțiile și panglicile acelea nesuferite. Era teribil de plăpândă, cu un an mai mică decât mine, dar nu i-ai fi dat mai mult de șase. Era numai piele și os. Coatele ei păreau două ace de siguranță. Mari erau doar ochii ei, ce aveau o nuanță ciudată de auriu și pluteau deasupra pomeților negri ca două semiluni lucioase.

Mi se părea nesincer să-mi cer iertare pentru un gest pe care nu-l regretam câtuși de puțin. Regretam însă felul jalnic în care mă împotrivisem. Aș fi rămas neclintită în convingerile mele o noapte, zile sau chiar săptămâni în șir, dar în cele din urmă am cedat și am scris blestematele de scrisori. Știam că sunt o ciudată, cu ideile mele rebele, intelectul meu nesățios și aspectul meu haios, iar uneori vorbeam de parcă aveam o zăbală în gură, atribute deloc delicate pentru o femeie. Urma să devin oaia neagră a familiei, și mă temeam de excludere. De asta mă temeam cel mai mult.

Am scris de nu știu câte ori:

Stimată Doamnă,

Vă mulțumesc pentru onoarea și bunăvoința pe care mi-ați arătat-o luând parte la aniversarea zilei mele de naștere. Deși am avut parte de-o educație aleasă, în seara cu pricina am avut un comportament cu totul necuviincios. Îmi cer smerită iertare pentru lipsa mea de politețe și respect.

Plină de remușcări, a Dumneavoastră Prietenă,

Sarah Grimké

M-am suit pe canapeaua absurd de înaltă, dar de cum m-am întins s-a pornit o pasăre să ciripească la fereastră. Întâi, un șir de fluierături scurte, apoi un cântec lin și duios. Mă simțeam singură pe lume din cauza ideilor mele ciudate.

M-am dat jos din cuib și m-am furișat la fereastră, tremurând în cămășuța mea albă de lână, și mi-am ațintit privirile deasupra acoperișurilor întunecate, către Golful Estic. Acum că trecuse anotimpul uraganelor, zeci de catarge împânzeau gurile portului, aruncând sclipiri pe luciul apei. Mi-am lipit obrazul de geamul rece și am zărit o porțiune din dormitorul sclavilor, deasupra grajdurilor, unde știam că Hetty își petrecea ultima noapte alături de mama sa. De mâine urma să-și preia îndatoririle și să doarmă în fața ușii mele.

Brusc am avut o revelație. Am aprins o lumânare cu ajutorul tăciunilor din vatră, am deschis ușa și m-am avântat în bezna rece a coridorului. În dreptul dormitoarelor se deslușeau trei forme întunecate. Nu cunoscusem până atunci noaptea în afara creșei, și mi-a luat câteva clipe să-mi dau seama că formele chircite erau sclavi ce dormeau prin apropiere, în caz că vreun Grimké avea nevoie de ei și suna din clopoțel.

Mama voia să înlocuiască acest procedeu arhaic cu unul recent instalat în casa unei prietene, doamna Russel. Acolo apăsai pe buton și soneria pornea în odăile sclavilor, cu un tril diferit pentru fiecare. Mama era adepta inovației, însă Tata considera că ar fi o risipă de bani. Deși eram anglicani, Tata avea ceva din firea austeră a hughenoților. Nici în ruptul capului n-ar fi montat butoanele alea ostentative.

Desculță, am coborât pe furiș scările de mahon până la etajul întâi, unde dormeau alți doi sclavi alături de Cindie, care stătea trează, cu spatele lipit de odaia părinților mei. Îmi aruncă o privire precaută, dar nu mă luă la întrebări.

Am străbătut covorul persan ce se întindea pe jumătate din lungimea coridorului principal, am răsucit mânerul și am intrat în biblioteca Tatei. Razele lunii se strecurau pe fereastră și luminau discret portretul cu rame ornate al lui George Washington. Vreme de-aproape un an, Tata s-a făcut că nu bagă de seamă cum mă furișez pe sub nasul domnului Washington ca să-i prad biblioteca. John, Thomas și Frederick erau liberi să exploreze acest vast tezaur – cărți de drept, filosofie, teologie, istorie, botanică, poezie și concepția grecească despre om, pe când eu și Mary n-aveam voie să citim un singur cuvânt. Pe Mary n-o prea interesau cărțile, însă eu… visam la ele și-n somn. Le iubeam în așa măsură că nici lui Thomas nu eram în stare să-i explic. El mi-a recomandat câteva volume și m-a bătut la cap cu declinările latinești. El singur știa cât de ahtiată eram după o educație solidă, mai presus de cea primită de la Madame Ruffin, guvernanta franceză și totodată dușmanul meu de moarte.

Madame Ruffin era o femeie scundă și iute la mânie, ce purta o bonetă de văduvă cu panglicile atârnând pe lângă obraji, iar când se lăsa frigul, o haină fistichie de blană și pantofiori îmblăniți. Obișnuia să trimită fetițele pe Banca

Trândavilor pentru cele mai neînsemnate abateri și să urle la ele până ce leșinau sărmanele. O detestam, la fel cum detestam educația ei „cuviincioasă, pentru mintea de femeie", care consta din lucru de mână, maniere, desen, citire primară, scriere, pian, studii biblice, franceză și puțină aritmetică, cât să știi cât fac doi plus doi. Credeam uneori că desenatul floricelelor pe tăblița de desen îmi va fi fatal. Odată am scris pe margine: „Dacă voi muri în urma exercițiului nesuferit, doresc ca mormântul meu să fie presărat cu aceste floricele". Madame Ruffin nu găsi comentariul meu amuzant. Am fost obligată să iau loc pe Banca Trândavilor și s-o ascult cum tună și fulgeră împotriva nerușinării mele. M-am străduit să nu leșin.

Tot mai adesea în timpul orelor de clasă mă lua cu dor, înstrăinare, iar inima îmi era străbătută de-un șuvoi dureros. Voiam să cunosc lucruri, să fiu cineva. *Ah, să fii un fiu*! Îl adoram pe Tata pentru că mă trata de parcă aș fi fost fiul lui, lăsându-mă să-i cotrobăiesc prin bibliotecă.

În acea noapte, tăciunii din vatra bibliotecii se răciseră, iar în aer plutea iz de trabuc. Am găsit imediat volumul *Judecătorul de Pace și Legislația Publică în Carolina de Sud,* scris chiar de tatăl meu. Îl răsfoisem suficient încât să știu că ascundea printre paginile sale copia unui act oficial de dezrobire.

După ce-am dat de el, am scos foaie și condei din sertarul Tatei și am transcris:

> *Prezenta atestă faptul că astăzi, 26 noiembrie 1803, în orașul Charleston, Carolina de Sud, eliberez de sub jugul sclaviei pe Hetty Grimké, și îi confer certificatul de dezrobire.*
>
> *Sarah Moore Grimké*

Tata n-avea încotro decât să-i dea libertății lui Hetty același statut legal și de necontestat precum era deținerea ei. La urma urmei, aplicam legea scrisă de el însuși! Am așternut documentul pe cutia de table de pe birou.

Pe coridor am auzit clopoțelul Mamei, care o chema pe Cindie, așa că am luat-o la goană pe scări în sus, de mi s-a stins și lumânarea.

Odaia se răcise și mai mult, iar ciripitul păsării amuțise. M-am furișat sub mormanul de pături și plăpumi, dar entuziasmul nu mă lăsa să dorm. Îmi închipuiam cât de recunoscătoare îmi vor fi Hetty și Charlotte; mândria Tatei când va descoperi documentul și iritarea Mamei. „Într-adevăr, legal și de necontestat." Într-un târziu, copleșită de oboseală și mulțumire, am adormit.

Când m-am trezit, plăcile de ceramică albăstruie ce împrejmuiau vatra luceau în razele soarelui. Tăcere. M-am ridicat în capul oaselor. Înfrigurarea de cu seară se evaporase, iar în locul ei se așternuseră calmul și limpezimea. Nu puteam în acea clipă să explic cum prinde viață stejarul în miezul ghindei sau cum am

realizat subit că, în același chip enigmatic, ceva prindea viață în mine – femeia ce urma să devin – dar dintr-odată știam cine sunt.

Fusese acolo încă de când frunzărisem cărțile Tatei și-mi construisem argumentele în timpul dezbaterilor de la cină. Cu doar o săptămână în urmă, Tata pregătise o discuție între mine și Thomas pe tema fosilelor exotice. Thomas argumentase că dacă aceste animale ciudate dispăruseră cu adevărat, ar fi însemnat că Dumnezeu era un creator modest și ar fi pus în discuție perfecțiunea divină, drept urmare, asemenea creaturi trebuiau să mai existe pe meleaguri îndepărtate. Eu am susținut că până și Dumnezeu are dreptul să se răzgândească.

— De ce legăm perfecțiunea lui Dumnezeu de o natură imuabilă?, am întrebat. Oare flexibilitatea nu e un atribut mai bun decât încremenirea?

Tata bătu atunci cu pumnul în masă.

— Dacă Sarah ar fi fost băiat, ar fi ajuns cel mai de seamă jurist din Carolina de Sud!

La vremea respectivă, cuvintele lui mă copleșiseră, dar de-abia acum, trezită în noua mea odaie, le-am înțeles cu-adevărat talcul. Mi-am înțeles numaidecât rostul în viață: „Urma să devin jurist".

Știam, firește, că nu există femei avocați. Femeia nu trebuia să cunoască nimic în afara sferei domestice și a floricelelor desenate pe caietele de artă. Ca o femeie să aspire la avocatură… ei bine, era sfârșitul lumii. Dar din ghindă iese stejarul, nu?

Mi-am spus că defectul meu de vorbire nu reprezenta o piedică. Dimpotrivă, avea să mă împingă de la spate, să mă întărească, pentru că trebuia să fiu puternică.

Aveam obiceiul să practic tot soiul de mici ritualuri. Prima oară când am luat o carte din biblioteca tatei, am trecut data și titlul – 25 februarie, 1803, *Doamna* Lacului – pe o coală argintie pe care am vârât-o mai apoi într-o clamă de păr și am purtat-o pe ascuns. Acum, când razele zorilor se strângeau în mănunchiuri în jurul patului, doream să-mi consfințesc cea mai mare realizare de până acum.

M-am dus la șifonier și am luat rochița albastră pe care Charlotte mi-o făcuse cu ocazia dezastruoasei petreceri aniversare. La guler îmi cususe un nasture mare de argint pe care era gravată o floare de crin. Am dat nasturele jos cu ajutorul deschizătorului de scrisori lăsat în urmă de John, l-am strâns în palmă și m-am rugat: „Rogu-te, Doamne, fie ca sămânța pe care ai sădit-o în mine să poarte rod!".

Am deschis ochii, dar nu părea nimic schimbat. Odaia era presărată cu pete de lumină timpurie, rochița zăcea pe podea ca o bucată de cer, nasturele de argint era încă în palmă, dar am simțit că Dumnezeu mi-a ascultat ruga.

Nasturele oglindea toate cele petrecute în decursul nopții: aversiunea față de înstăpânirea lui Hetty, ușurarea resimțită după semnarea dezrobirii, dar mai ales

extazul recunoașterii acelei semințe înnăscute, pe care Tata o zărise deja: *Juristul.*

Am vârât nasturele într-o cutiuță sculptată din piatră vulcanică de Italia, primită în dar de Crăciun, apoi am luat cutiuța și am ascuns-o în fundul sertarului de haine.

Am auzit voci pe coridor, amestecate cu zornăitul tăvilor și al ulcioarelor. Zgomotul sclavilor ținuți sub jug. Întreaga lume umblând.

M-am îmbrăcat degrabă, curioasă să văd dacă Hetty mă aștepta la ușă. Inima se porni să bată mai iute când deschisei ușa, dar nici urmă de Hetty. La podea zăcea actul de dezrobire, rupt în două.

Hetty Pacoste

Traiul meu cu domnișoara Sarah a pornit cu stângul.

În acea dimineață, când am ajuns pentru prima oară în fața odăii ei, ușa era deschisă, iar domnișoara Sarah stătea în frig, holbându-se la pereți. Mi-am vârât capul înăuntru și-am spus:

— Domnișoară Sarah, vreți să intru?

Avea niște mâini grăsuțe cu degete butucănoase, pe care le ținea răsfirate ca un evantai sub buze. Ochii ei spălăciți vorbeau mai expresiv decât gura. În ei citeam un singur gând: nu te vreau aici. Gura ei rosti însă:

— Da, hai înăuntru… mă bucur să te am ca slujnică.

Apoi se adânci la loc în fotoliu și continuă să facă ce făcuse mai înainte, adică nimic.

Un sclav de zece anișori ce lucra numai în curte și doar pentru Mătușica nu văzuse interiorul casei aproape niciodată. Și mai cu seamă, nu odăile de la etaj. Dar ce odaie! Avea un pat mare cât o trăsură, o măsuță de toaletă cu oglindă, un birou pentru cărți și multe alte cărți, și multe scaune capitonate. Șemineul avea un paravan ornat cu flori rozalii, și am recunoscut de-ndată mâna mamei. Pe poliță erau două vaze albe de porțelan.

Am trecut totul în revistă, apoi am așteptat în tăcere, gândindu-mă la ce să spun.

— E răcoare, nu glumă.

Domnișoara Sarah n-a răspuns, așa că am repetat, ridicând glasul:

— E RĂCOARE, NU GLUMĂ.

Vorbele mele o treziră din reverie.

— Bănuiesc că ai putea să aprinzi focul.

Mai văzusem pe alții făcând focul, dar una-i văzutul și alta făcutul. N-am verificat cum trebuie coșul și m-am trezit cu nor de fum ca un cârd de lilieci.

Domnișoara Sarah s-a repezit să deschidă ferestrele. O fi părut c-am dat foc casei, căci am auzit de-afară strigătele lui Tomfry:

— Arde, arde!

Au început să strige cu toții.

Am înșfăcat ligheanul de apă din garderobă, folosit pentru înviorare, și l-am vărsat pe foc, ceea ce a avut darul să dubleze cantitatea de fum. Domnișoara Sarah i-a făcut vânt pe fereastră, o fantomă printre norii negri. Am zărit ușa mascată în perete ce dădea spre verandă și am fugit s-o deschid, să-i strig lui Tomfry că n-a luat nimic foc, dar înainte s-o pot smuci, am auzit glasul stăpânei care dădea roată casei, strigând tuturor să ia câte-o găleată.

După ce-au mai rămas doar câteva firișoare de fum, am urmat-o pe domnișoara Sarah în curte. Bătrânul Snow și Sabe înhămaseră deja caii și duseseră trăsurile la loc ferit, în caz că ar fi luat și curtea foc odată cu casa. La comanda lui Tomfry, Prince și Eli umpleau găleți la rezervorul cu apă. Își făcuse apariția și un vecin cu câteva găleți. Oamenii se temeau de incendii ca de dracu. Un sclav ținea toată ziua de strajă în turnul bisericii Sfântul Mihail, cu ochii la acoperișuri, și mi-era teamă că văzând atâta fum, va suna clopotul și se va strânge întreaga brigadă.

Am fugit la mama, care stătea alături de ceilalți sclavi. Dinaintea lor se strânsese un morman de lucruri ce în opinia lor meritau salvate. Cești de porțelan, cutii de ceai, registre, veșminte, portrete, biblii, broșe și perle. Ba chiar și un bust de marmură. Stăpâna ținea un baston cu vârf de argint într-o mână și un portțigaret argintiu în cealaltă.

Domnișoara Sarah încerca să-și taie drum prin vânzoleala generală și să-i spună lui Tomfry că nu luase nimic foc, dar până să-i iasă cuvintele pe gură, bărbații erau deja la rezervor.

Când se află într-un sfârșit pricina fumului, stăpâna fu pară și foc.

— Hetty, proastă și incompetentă ce ești!

Toată lumea încremeni, inclusiv vecinul. Mama mă trase în spatele ei, dar stăpâna mă târî în față, apoi mă izbi cu bastonul aurit în ceafa – cea mai aprigă lovitură pe care-o încasasem vreodată. Izbitura mă puse în genunchi.

Mama țipă. La fel și domnișoara Sarah. Dar stăpâna ridică brațul, gata să mă lovească din nou. Nu-i chip să descriu ce-a urmat. Curtea, adunătura de oameni, zidurile dimprejur, toate dispărură. Pământul îmi fugi de sub picioare, iar cerul se risipi ca un pavilion purtat de vânt. Mă aflam într-un loc al meu, unde timpul nu trecea. Un glas calm îmi șopti în minte: „Ridică-te! Ridică-te și privește-o în ochi! Provoac-o să te lovească. Înfrunt-o!“.

M-am ridicat în picioare și am fixat-o cu privirile. În ochii mei se citea: „Lovește-mă, dacă ai curajul!”.

Stăpâna lăsă brațul moale și făcu un pas înapoi.

Curtea prinse din nou contur în jurul meu, iar eu mi-am dus mâna la ceafa, unde-am descoperit o umflătură cât un ou de prepeliță. Mama se aplecă și-o atinse cu vârful degetului.

Până spre inseratul acelei zile nenorocite, toate sclavele – cu mic, cu mare – fură obligate să ia hainele, așternuturile, covoarele și draperiile din odăile de la etaj și să le scoată pe verandă, la aerisit. Toată lumea îmi arunca priviri otrăvite, cu excepția mamei și a lui Binah. Domnișoara Sarah a venit să dea o mână de-ajutor, și s-a pus pe cărat haine. De fiecare dată când mă întorceam, mă privea de parcă mă vedea pentru prima oară atunci.

Sarah

Timp de trei zile am luat masa singură în odaia mea, în semn de protest față de posesiunea lui Hetty, deși nu cred că a băgat cineva de seamă. În a patra zi mi-am călcat pe mândrie și am coborât în sufragerie la micul dejun. Încă nu vorbisem cu mama despre nefericitul act de dezrobire. Bănuiam că ea îl rupsese în două și îl așternuse pe pragul odăii mele, având astfel Ultimul Cuvânt fără să rostească un sunet măcar.

La unsprezece ani dețineam un sclav pe care nu-l puteam elibera.

Cea mai importantă masă a zilei fusese deja servită – Tata, Thomas și Frederick plecaseră la lucru, respectiv școală, în vreme ce Mama, Mary, Anna și Eliza rămăseseră acasă.

— Ai întârziat, dragă, mă dojeni Mama, cu un strop de duioșie în glas.

Phoebe, o fată puțin mai în vârstă decât mine, care o ajuta pe Mătușica cu treburile, se ivi lângă mine, emanând iz proaspăt de bucătărie: transpirație, cărbune, fum și miros înțepător de pește. De-obicei stătea în preajma mesei și mânuia pliciul de muște, dar astăzi îmi vârî o farfurie sub nas, plină ochi cu cârnați, papanași cu brânză, creveți sărați, pâine neagră și jeleu de tapioca.

Încercă să-mi strecoare o ceașcă tremurândă de ceai lângă farfurie, dar din neatenție o așeză pe lingură, vărsând tot lichidul pe fața de masă.

— Vai, domnișoară, pare rău la mine!, exclamă ea, răsucindu-se spre Mama.

Mama oftă greoi, de parcă toate greșelile tuturor negrilor din lume atârnau pe umerii ei.

— Unde-i Mătușica? Cine Dumnezeu te-a pus pe tine să servești?

— Mătușica arătat la mine cum se face.

— Apăi vezi bine de învață.

Fata se grăbi să iasă afară, iar eu încercai să-i arunc un zâmbet împăciuitor.

— Drăguț din partea ta să apari, îmi spuse Mama. Ți-ai revenit?

Toate privirile se întoarseră spre mine. Cuvintele se strânseră pungă în spatele buzelor. În astfel de momente foloseam un truc prin care-mi închipuiam că limba mea e o praştie. O încordam, mai tare, şi mai tare.

— Sunt bine.

Cuvintele ţâşniră de-a curmezişul mesei în stropi de salivă.

Cu gesturi teatrale, Mary îşi acoperi faţa cu şerveţelul.

Va ajunge întocmai ca Mama, am gândit. *Gospodărind o casă plină ochi de copii şi sclavi, în vreme ce eu…*

— Sper că ai găsit rămăşiţele neghiobiei tale, rosti Mama.

Iată şi mărturisirea. Îşi însuşise documentul, probabil fără să dea de ştire Tatei.

— Ce neghiobie?, dori să ştie Mary.

I-am aruncat Mamei o privire rugătoare.

— Nu te priveşte, Mary, spuse ea, şi înclină din cap, dând senzaţia că ar dori să dea uitării neînţelegerile noastre.

M-am cufundat în scaun, cu gândul să-mi pledez cauza Tatei şi să-i arăt documentul rupt în două. Toată ziua mi-a stat gândul la asta, dar spre înserat am realizat că nu ar ajuta la nimic. Tata lăsa în seama ei toate problemele legate de gospodărie şi nu suporta pâra. Fraţii mei nu pârâu niciodată, şi nici eu nu voiam să fiu mai prejos. Pe deasupra, ar fi fost o prostie s-o mai bat la cap pe Mama.

Mi-am înecat dezamăgirea purtând discuţii înfocate cu mine însămi despre viitor: „Totul e posibil. Absolut totul".

În fiecare noapte deschideam cutiuţa de piatră şi mă uitam la nasturele de argint.

Hetty Pacoste

Stăpâna mi-a zis că-s cea mai proastă slujnică din tot Charlestonul.

— Eşti sub orice critică, Hetty! Sub orice critică!

Am întrebat-o pe domnişoara Sarah ce înseamnă *sub orice critică*, şi mi-a răspuns: înseamnă că nu te ridici la înălţimea aşteptărilor.

Mda. După expresia stăpânei mi-am dat seama că există rău, foarte rău, şi de-abia pe urmă sub orice critică.

În prima săptămână, pe lângă povestea cu fumul, am vărsat ulei de lampă pe podea, lăsând o pată lucioasă, am spart o vază de porţelan şi am ars câteva şuviţe din părul roşcat al domnişoarei Sarah cu fierul de frezat. Domnişoara Sarah n-a spus la nimeni. A tras covorul peste pata de ulei, a ascuns cioburile de porţelan într-o cămară din pivniţă şi şi-a retezat şuviţele arse cu foarfecă folosită pentru fitilul lumânărilor.

Domnișoara Sarah suna clopoțelul doar când se apropia stăpâna. Binah și fetele ei, Lucy și Phoebe, cântau mereu: „Se-aude bastonul, se-aude bastonul”. Clopoțelul domnișoarei era o înștiințare în plus, de care profitam cu bucurie. Hoinăream pe coridor până la alcovul din față, de unde se zăreau portul și corăbiile ce pluteau pe apă, și oceanul până hăt în depărtări, unde se revărsa în tăria cerului. Nu puteai să nu te minunezi de o așa priveliște grandioasă.

Prima oară când am văzut priveliștea am început să țopăi, mi-am înălțat mâna și am dansat. Atunci am descoperit adevărata religie. Pe-atunci nu știam s-o numesc astfel, nu aveam niciun crez, dar mă simțeam cuprinsă de-un simțământ că apa îmi aparținea. Obișnuiam să zic: „Aia toată-i apa mea“.

Am văzut-o în toate culorile. Într-o zi era verde, apoi maro, apoi gălbuie ca cidrul. Mov, negru, albastru. Era mereu agitată, mereu fără astâmpăr. Corăbiile veneau și plecau, iar în adâncuri peștii.

Îi cântam un cântecel:

Peste ape, peste mare
Să mă ducă peștii-n zare
Dacă apa nu mă duce
Du-mă tu, pe drumul dulce.

După o lună, două, am început să fac lucrurile cum trebuie în casă, dar nici domnișoara Sarah nu știa că în unele nopți plecam de lângă ușa ei și priveam întinderea de apă cât îi noaptea de lungă, cum fura din argintul lunii. Stelele străluceau ca niște talere. Privirile-mi băteau până spre Insula Sullivan. Când se lăsa întunericul, tânjeam după mama. Îmi era dor de patul nostru. Îmi era dor de cadrul pentru matlasat ce străjuia deasupra noastră. Mi-o închipuiam pe mama croind cuverturi de una singură. Mă gândeam la sacul din pânză groasă ticsit cu pene, la punga roșie cu ace cu sau fără gămălie, la degetarul meu din alamă veritabilă. În acele nopți, mă strecuram înapoi în odaia deasupra grajdului.

Când se trezea mama și mă găsea în pat, alături de ea, îi venea rău, și-mi spunea că mă păștea o grămadă de belele dacă eram prinsă, și că o supărasem deja îndeajuns pe stăpână.

— O s-o-ncurci dacă mai hoinărești așa de capul tău, spunea ea. Trebuie să stai cuminte pe plapuma ta. Fă-o de dragul mamii, ai înțeles?

Și de dragul ei mă cumințeam. Pentru câteva zile cel puțin. Zăceam pe podeaua coridorului, încercând să țin piept curenților de aer, întorcându-mă de pe-o parte pe alta până găseam scândura cea mai moale. Eram împăcată cu suferința, și-mi găseam mângâiere în valurile mării.

Sarah

Într-o dimineață cețoasă de martie, la patru luni după nenorocirea aniversării mele, am descoperit că Hetty dispăruse. Pe salteaua de paie din fața odăii mele se zărea doar conturul trupului ei plăpând. La ora asta obișnuia să-mi toarne apă în lighean și să-mi povestească eu știu ce întâmplare. M-a surprins faptul că am resimțit personal absența ei. Mă simțeam ca și văduvită de-un bun amic, dar totodată îmi făceam griji pentru fată. Mama o altoise deja odată cu bastonul.

Cum n-am găsit urmă de ea în casă, am deschis ușa din spate și am stat în capul treptelor, scrutând curtea. Briza purtase un val de ceață subțire din port, iar soarele strălucea estompat, asemenea unui ceas de aur, neșlefuit. Snow stătea în poarta șopronului și dregea o bucată de harnașament. Mătușica se așezase pe-un taburet în grădina de legume și curăța un pește de solzi. Ca să nu-i trezesc bănuieli, m-am dus pe veranda bucătăriei de vară, unde Tomfry gestiona proviziile familiei. Săpun pentru Eli, să spele treptele de marmură, două prosoape Osnaburg pentru Phoebe, să șteargă paharele de cristal, și cărbuni pentru Sabe, să aprovizioneze gălețile de cărbuni.

În timp ce așteptam să-și termine treaba, mi-am oprit privirile asupra stejarului din colțul din stânga. Crengile sale erau împodobite cu muguri îndesați, și cu toate că arborele aducea doar vag cu imaginea sa văratică, amintirea acelei zile se întoarse pe nesimțite: zăpușeală încremenită, foițe verzi de umbră, iar eu ședeam pe pământ cu picioarele încrucișate și-mi scriam numele cu biluțe, „Pleacă Sarah…”

Mi-am întors privirile și am zărit-o pe mama lui Hetty, Charlotte, dând târcoale stivei de lemne, aplecându-se din când în când să ridice ceva de la pământ.

M-am strecurat pe nesimțite în spatele ei și am văzut că strângea pene mici și pufoase.

— Charlotte.

Femeia tresări și pana-i zbură în văzduh, purtată de briza mării. Pluti deasupra zidului înalt de cărămidă ce împrejmuia curtea și se prinse în Smochinul Alungit.

— Domnișoară Sarah!, rosti ea. M-ai băgat în sperieți.

Izbucni într-un râs ascuțit, ce-i trăda neliniștea. Cu coada ochiului privi spre grajd.

— Nu voiam să te sperii… Voiam să te-ntreb dacă știi unde…

Charlotte îmi tăie vorba și făcu semn către stiva de lemne.

— Ia uitați-vă într-acolo.

Mi-am încordat privirile și am zărit între două lemne o făptură maronie cu urechi ascuțite și plină de puf. Era puțin mai mare decât un pui de găină. O fi fost un soi de bufniță. Mi-am ferit privirile, căci ochii ei mari și gălbui clipiră și mă săgetară puternic.

Charlotte râse din nou, puțin mai relaxată.

— Fiți far’ de griji, nu mușcă.

— E un pui.

— Am găsit-o cu câteva nopți în urmă. Biata de ea zăcea la pământ și plângea.

— Era… rănită?

— Nu, doar abandonată. Maică-sa-i o strigă. Și-a făcut casă într-un cuib de ciori din șopron, da'l-a părăsit iute. Mi-e teamă c-a mierlit-o. De-atunci îi tot hrănesc puiul cu resturi.

Până acum vorbisem cu Charlotte numai despre accesorii de fuste, dar de mult întrezărisem agerimea ei. Dintre toți sclavii Tatei, ea îmi părea cea mai inteligentă și probabil cea mai periculoasă – un fapt care s-a adeverit ulterior.

— Mă voi purta frumos cu Hetty, am spus brusc.

Vorbele mele – un amestec de regret și trufie – ieșiră ca dintr-o bubă de vinovăție, spartă.

Charlotte făcu ochii mari, apoi îi miji cu neîncredere. Erau ca ai lui Hetty, de culoarea topazului.

— Nu voiam s-o păstrez… Am încercat s-o eliberez, dar… nu mi s-a dat voie.

Nu eram în stare să-mi pun lacăt limbii.

Charlotte strecură mâna în buzunarul șorțului, iar în jur se așternu o tăcere insuportabilă. Îmi deslușise însă sentimentul de vinovăție și se folosi cu șiretenie de el.

— Nu-i bai, spuse ea. Știu eu c-ai să te revanșezi într-o bună zi.

Litera R se rostogoli pe limba mea și mușcă din dinți.

— R-R-Revanșez?

— Vreau să zic c-o să faci tot ce-ți stă-n puteri s-o eliberezi.

— Da, o să-ncerc.

— Aș vrea să te-aud că mi-o juri.

Am încuviințat, fără să-mi dau seama pe moment că am fost amăgită să leg o înțelegere.

— Să te ții de cuvânt, rosti ea. Știu c-o să te ții.

Amintindu-mi de ce am abordat-o de fapt, am spus:

— Nu am reușit s-o găsesc.

— Pacoste va fi la ușa ta înainte să apuci să clipești.

În drum spre casă, schimbul bizar și totodată intim de cuvinte s-a strâns ca un laț pe grumazul meu.

Zece minute mai târziu își făcu și Hetty apariția în odaia mea, cu ochii mari, ca de bufniță, ieșind în evidență pe chipul ei mărunt. Eu ședeam la birou și tocmai începusem să răsfoiesc o carte împrumutată din biblioteca Tatei, *Aventurile lui Telemah*. Telemah, fiul Penelopei și-al lui Odiseu, pornise spre Troia, în căutarea tatălui său. Am început să citesc cu voce tare, fără s-o întreb pe unde umblase. Hetty se așeză pe scărița patului, ce ducea spre saltea, își odihni

bărbia în palme și cât fu dimineața de lungă călători alături de Telemah prin lumea antică.

•

Femeie vicleană, Charlotte. Pe măsură ce zilele lui martie treceau, gândul la promisiunea făcută nu-mi dădea pace. De ce nu-i spusesem din start că era cu neputință s-o eliberez pe Hetty? Mai degrabă aș fi suportat înțepăturile acului decât strălucirea privirilor ei.

— Nu vreau o rochiță nouă de Paști, i-am spus Mamei.

Săptămâna următoare stăteam cocoțată pe cutie, purtând o rochie de satin pe jumătate croită. Charlotte intrase în odaie și-o trimisese degrabă pe Hetty cu cine știe ce treburi născocite, înainte ca eu să mă împotrivesc. Rochia avea o nuanță deschisă de scorțișoară, foarte similară cu pielea Charlottei, o asemănare ușor de observat acum când stătea dinaintea mea cu trei ace cu gămălie prinse între buze. Când deschise gura să vorbească, simții numaidecât iz de cafea, semn că mestecase niște frunze. Cuvintele s-au strecurat printre dinți într-un vârtej de sunete:

— Ai să te ții de promisiunea pe care mi-ai făcut-o?

Spre rușinea mea, am făcut apel la defectul meu de vorbire pentru a trage cât mai mult de timp, lăsând să se-nțeleagă că mi-am înghițit din greșeală cuvintele.

Hetty Pacoste

În Sâmbăta Mare, când primăvara părea că se stabilise definitiv, stăpâna le-a luat pe domnișoara Sarah, domnișoara Mary și domnișoara Anna în trăsura cu felinar. Mătușica spunea că merg într-o plimbare spre White Point, și că toate doamnele și domnișoarele vor avea umbrele de soare la ele.

Când Snow conduse trăsura prin poarta din spate, domnișoara Sarah făcu cu mâna, în vreme ce Sabe, care purta redingotă verde și jiletcă împodobită, un veritabil dandy, rânjea din spatele trăsurii.

— La ce vă holbați atâta?, ne luă la rost Mătușica. Treceți la curățat! Să-mi frecați temeinic acolo, fir de praf să nu mai văd! Hai, fuguța!

În odaia domnișoarei am întins așternuturile și am frecat negreala de pe oglindă, care nu se ducea oricâtă leșie aș fi pus. Am curățat molii moarte, burdușite cu perdele roase, și am frecat bine oala de noapte, folosind și puțină sodă caustică. Apoi am frecat podelele cu leșie din damigeană.

Istovită de atâta curățat, m-am pus pe năzbâtii. Mi-o căutam cu lumânarea. Întâi, am aruncat un ochi pe coridor, ca nu cumva să treacă vreun sclav pe-acolo – unii te pârăsc într-o clipită. Am închis apoi ușa și am deschis cărțile domnișoarei Sarah. Am șezut la biroul ei și am întors pagină cu pagină,

fermecată de firele negre de dantelă înșirate pe hârtie. Semnele aveau o frumusețe aparte, dar nu făceau decât să deruteze omul.

Am tras sertarul de sub birou și i-am cotrobăit prin lucruri. Am găsit o broderie cu cruciulițe, țesută stângaci, parcă de mâna unui țânc. Alături erau câteva fire lucioase de ață, înfășurate pe mosoare de lemn. Ceară pentru sigilii. Hârtie cafenie. Mici desene cu pete de cerneală. O cheie lungă de alamă cu ciucuri.

Mi-am vârât nasul și-n dulap, unde-am atins pe rând toate redingotele făcute de mama. Am scotocit prin sertarul măsuței de toaletă, de unde am scos bijuterii, panglici de păr, evantaie de hârtie, sticle și pensule și, nu în ultimul rând, o cutiuță, ce lucea în nuanțe întunecate, la fel ca pielea mea când era udă. Am tras de încuietoare. Înăuntru am descoperit un nasture mare de argint. L-am atins, apoi am închis capacul cu aceeași grijă cu care închisesem dulapul, sertarele și cărțile – cu o durere plăcută în piept. Erau atâtea lucruri în lumea asta la care se putea și totodată nu se putea ajunge.

Am deschis încă o dată sertarul biroului și m-am holbat la firele de ață. Atunci am săvârșit o faptă urâtă, dar nu mi-a păsat. Am înșfăcat mosorul rotofei cu ață roșie și l-am vârât în buzunar.

•

Sâmbăta dinaintea Paștelui am fost cu toții chemați în sufragerie. Tomfry ne-a spus că lipseau anumite lucruri din casă. În gândul meu mă rugam cu tărie: „Ai milă, Doamne! Fie-ți milă de roaba ta!“

De fiecare dată când dispărea vreo chichineață, era tragedie. Pentru o căniță îndoită de tablă din cămară, sau o firimitură de pâine prăjită din farfuria stăpânei, ieșea circul de pe lume. Dar de data asta nu era un lucru neînsemnat, și nici ața roșie. Era o bucată de mătase verde, recent cumpărată de stăpână.

Stăteam aliniați paisprezece dinaintea stăpânei, care nu mai pregeta din vorbit. Spunea că mătasea e deosebită, că a străbătut întreg globul pământesc ca s-ajungă la noi, că viermii ăia din China secretă firele de mătase. Nu mai auzisem asemenea aiureli în viața mea.

Ne treceau pe toți nădușelile și ne-apuca din când în când tremuriciul, cu mâinile prin buzunare sau pe sub șorțurile de bucătărie. Trupurile noastre răspândeau un iz pregnant de teamă.

Mama știa cam tot ce mișcă dincolo de ziduri – Stăpâna îi dădea voie să meargă la piață neînsoțită. Mama încerca să-mi ascundă părțile neplăcute, dar aflasem despre Casa Torturilor de pe Magazine Street. Albii îi spuneau *Atelierul*. Chipurile, sclavii de-acolo coseau haine, făceau cărămizi și băteau potcoave. Știam de-acel loc înainte să împlinesc opt ani, știam de gaura întunecată în care te-aruncau și te lăsau cu săptămânile. Știam de biciuiri. Limita era douăzeci de lovituri. Un alb putea comanda un snop de bice la juma’de dolar și le folosea oricând dorea să pună la punct un sclav.

Din câte știam, niciun sclav deținut de Grimké nu fusese trimis vreodată la Atelier, dar în acea dimineață, gândul tuturor bătea într-acolo.

— Unul dintre voi se face vinovat de hoție. Dacă-mi aduceți bucata de mătase, așa cum vă îndrumă și bunul Dumnezeu să faceți, voi fi îngăduitoare.

Nu zău!

Stăpâna ne credea pe toți niște smintiți.

Ce să facem noi cu o bucată de mătase de culoarea smaraldului?

•

În acea noapte, m-am furișat din fața odăii și am ieșit afară. Am fost nevoită să trec pe lângă Cindie, care veghea în fața ușii stăpânei, – nu se avea bine cu mama și trebuia să fiu grijulie în preajma ei – dar din fericire dormea buștean. M-am strecurat în pat lângă mama, doar că de data asta, mama nu era acolo, ci stătea în colț, cu mâinile încrucișate la piept.

— Ce-ți închipui că faci?, mă luă ea la rost.

Îmi vorbise cu o severitate pe care n-o mai auzisem până atunci.

— Ridică-te! Acum te duc înapoi în casă. Asta-i ultima oară când te furișezi. Ultima. Nu-i de joacă cu trebile astea, Pacoste. Va fi vai și-amar de tine, m-auzi?

Și fără să mai aștepte, mă smuci de la podea de parcă eram o bucată rătăcită de vatelină. Mă prinse de subțioară și mă scoase afară din șopron, și de-acolo mai departe de-a curmezișul curții. Abia dacă atingeam pământul cu picioarele. Mă târî până în bucătărie, unde ușa era mereu descuiată, apoi își acoperi buzele cu degetul, avertizându-mă să nu fac zgomot, și-mi făcu semn să urc scările. *Hai, du-te odată*!

Treptele scârțâiră sub greutatea mea. Nu făcusem nici zece pași când am auzit o ușă deschizându-se sub mine și pe mama icnind de spaimă.

Apoi, vocea stăpânului răzbi prin întuneric.

— Cine-i acolo? Cine-i acolo?

Lampa de noapte lumină pereții. Mama rămase nemișcată.

— Charlotte?, rosti el, încercând să-și păstreze cumpătul. Ce cauți aici?

Cu degetele, pe la spate, mama făcu semn către podea, și-am înțeles pe dată că mă îndemna să mă ghemuiesc.

— Nimic, conașule, nimic.

— Trebuie să ai un motiv să vii aici la ceasul ăsta târziu. Dacă nu vrei să dai de belele, te sfătuiesc să explici cât mai iute.

O spusese pe-un ton aproape binevoitor.

Mama rămase mută, de parcă-i tăiase popa limba. Stăpânul avea mereu efectul ăla asupra ei. Zi *ceva*. De-ar fi fost stăpâna în locul lui, mama i-ar fi înșiruit deja scuze peste scuze. Spune-i că Pacoste e bolnavă și vrei să urci la ea. Spune-i că te-a trimis Mătușica să iei niște doftorie pentru Snow. Spune-i că ți-a pierit somnul de câte griji îți faci pentru hainele de Paște, și cum se vor potrivi în zori. Spune-i că ești somnambulă. Spune-i ceva odată!

Mama însă tăcu, până ce într-un târziu ieși și stăpâna din dormitorul ei. Am tras cu ochiul și-am văzut că boneta de noapte îi atârna strâmb pe căpățână.

Prin șnurul vieții mele s-au strecurat noduri ce nu pot fi desfăcute, iar cel din noaptea cu pricina e printre cele mai dureroase – noaptea în care am făcut o năzbâtie și mama a fost trasă la răspundere.

Aș fi putut să ies la iveală. Aș fi putut să deschid gura și să lămuresc toată situația, să spun că e vina mea, dar în schimb, m-am furișat în tăcere pe trepte în sus.

— Tu ești hoața, Charlotte? Ai venit să mai iei o tură? Așa procedezi, te furișezi la adăpostul nopții?

Stăpâna o chemă pe Cindie și o trimise după Mătușică și după două lămpi. Urmau să scotocească prin odaia mamei.

— Da, da, numaidecât, făcu Cindie, nespus de încântată.

Stăpânul suspină, de parcă tocmai călcase în murdărie de câine, dezgustat de toată afacerea asta cu femei și sclavi. Luă lampa și se întoarse în dormitor.

M-am strecurat în urma lor la o distanță respectabilă, înșirând vorbe pe care o fetiță de zece ani n-ar fi trebuit să le știe, doar că învățasem destule de la grajduri, unde Sabe le cânta cailor:

> *Ducă-se naibii, ducă-se naibii, cu lacrimi și spume*! *Ducă-se naibii, ducă-se naibii, toți albii din lume*! *Îmi făceam curaj să-i dezvălui stăpânei cele petrecute. M-am strecurat din fața odăii domnișoarei Sarah și m-am furișat până în vechea mea odaie. Mama m-a adus înapoi în casă.*

Ascunsă în spatele ușii, am tras cu ochiul în odaie și am zărit pături aruncate pe te miri unde, ligheanul întors cu susul în jos și sacul de iută scărmănat zdravăn. Puf peste tot. Mătușica se străduia să coboare cadrul pentru matlasat la podea. Pe el atârna o cuvertură cu margini neterminate, din care ieșeau fire lucioase de ață.

Nimeni nu băgă de seamă că stăteam în dreptul ușii, nimeni cu excepția mamei, care mă țintea cu privirea. Apoi închise ochii și refuză să-i mai deschidă.

Frânghiile suspinară melodios pe rotițe, și cadrul coborî ușor din înaltul tavanului. Iar acolo, pe cuvertura neterminată, zăcea o bucată de mătase verde și lucioasă.

Am privit îndelung la materialul verde ca smaraldul, fermecată de frumusețea lui. Lumina lămpii îi scotea în evidență toate cutele. Mătușica, stăpâna și cu mine ne holbam la bucata de mătase ca la o nălucire.

Apoi stăpâna ne împuie capul cu cât de greu îi era să pedepsească un sclav în care avusese încredere, dar că n-avea încotro.

Mamei îi spuse:

— O să amân pedeapsa până luni. Mâine e ziua Paștelui și nu vreau s-o necinstim cu asemenea lucruri. N-o să te trimit la osândă, și-ar trebui să fii recunoscătoare pentru asta, dar te asigur că pedeapsa va fi pe măsura faptei.

Nu rostise *Atelier*, ci doar osândă, dar cu toții știam ce înseamnă osânda. Cel puțin mama scăpase de ce-i mai rău.

Când stăpâna se întoarse în cele din urmă către mine, nu mă luă la rost și nici nu mă goni înapoi la odaia domnișoarei Sarah.

— Poți să rămâi alături de maică-ta până luni, când își va primi pedeapsa. Aș vrea să aibă un sprijin moral până atunci. Vedeți și voi că nu sunt de piatră.

Pe tot întinsul acelei nopți m-am smiorcăit în fața mamei, plină de tristețe și remușcări. Ea m-a mângâiat pe umeri și mi-a spus că nu e supărată pe mine. Drept e că n-ar fi trebuit să mă furișez afară, dar nu era supărată.

Chiar înainte să adorm, mama rosti:

— Dacă brodam bucata aia de mătase pe dinăuntrul unei plăpumi, nu-l mai găsea în vecii vecilor. Nu-mi pare rău c-am furat-o, ci că am fost prinsă.

— De ce ai luat-o?

— De-aia. Că am putut.

Cuvintele ei mi-au rămas pentru totdeauna întipărite în minte. Mama nu dorea materialul, ci doar să facă necazuri. Nu putea să-și câștige libertatea și nici s-o altoiască pe stăpână cu bastonul după ceafa, dar putea să-i șterpelească mătasea. Fiecare se revoltă așa cum poate.

Sarah

În ziua Paștelui, familia mea porni cu trăsura spre Biserica Episcopală Sfântul Filip, pe sub bolta arbuștilor indieni ce străjuiau Meeting Street. Am cerut să stau alături de Tata, în trăsura cu două roți, dar Thomas și Frederick mi-au răpit acest privilegiu, astfel că am rămas prizoniera Mamei și a zăpușelii în trăsura mare. Aerul se strecura prin fantele înguste ce treceau drept ferestre, în adieri subțiri și lipsite de vlagă. Mi-am lipit chipul de-o fantă și am urmărit înlănțuirea imaginilor bucolice ale orășelului: case solitare și luminoase cu cerdac fistichiu, aranjamente florale ce însoțeau șirul neîntrerupt de case, tufe tropicale de leandru, hibiscus și bougainvillea.

— Sper că ești pregătită pentru prima ta lecție, îmi spuse Mama.

De curând devenisem învățătoare la Școala duminicală pentru negri, unde predau doar fetele peste treisprezece ani, însă mama îl convinsese pe pastorul Frost să facă o excepție în cazul meu. Iată că firea ei tiranică avea și urmări benefice uneori.

Mi-am întors privirile către ea, asaltată de izul fumului de mălin.

— Da… M-am pregătit t-temeinic.

Mary mă îngână, cu ochii ieșiți din orbite, făcându-l pe Ben să chicotească:

— T-t-t-temeinic.

Sora mea era o pacoste. În ultima vreme, poticnirile din vorbirea mea se împuținaseră, și nu voiam să mă las afectată de batjocura ei. Urma să fac și eu ceva util, chiar dacă aveam să mă bâlbâi pe toată durata lecției. În acea clipă, eram mai degrabă îngrijorată că trebuia să împart cursul cu Mary.

Pe măsură ce ne apropiam de târg, zgomotul creștea în intensitate și trotuarele se umpleau de negri și mulatri. Duminică erau scutiți și ei de muncă, și-atunci se îmbulzeau pe străzile principale – majoritatea îi însoțeau pe stăpânii lor la biserică, unde erau obligați să asiste la slujbă din balcoane – dar chiar și în zilele lucrătoare erau pline străzile de sclavi ce îndeplineau poruncile stăpânilor, făceau cumpărăturile în târg sau duceau mesaje sau invitații la ceai și dineuri. Unii erau luați de la munca obișnuită și trimiși în oraș. Firește, profitau și ei de clipele astea pentru a sta la taifas cu confrații lor. Îi vedeai adunați în pâlcuri la colț de stradă, pe cheiuri sau în preajma cârciumilor. Cotidianul *Charleston Mercury* atenționa în privința gloatelor nesupravegheate și cerea să se ia măsuri, dar Tata spunea că atâta vreme cât sclavul avea la el permisul sau legitimația de muncă, era îndreptățit să fie acolo.

Odată îl săltaseră pe Snow, care în loc să aștepte cu trăsura în fața bisericii, o luase teleleu prin oraș cu trăsura goală – o plimbare de agrement. Îl duseseră în secția de lângă biserica Sfântul Mihail. Tata se mâniase la culme, nu pe Snow, ci pe gardieni. Se dusese apoi țintă la primărie să plătească amenda și să-l scape pe Snow de Atelier.

Calea spre biserică ne era tăiată de-o puzderie de trăsuri ce împânzeau strada Cumberland. Mulțimile ce se buluceau la slujbă doar în Duminica Mare o iritau pe Mama, care se îngrijea ca familia Grimké să ocupe stranele în fiecare duminică plictisitoare din an. Din față se auzi glasul rugos al lui Snow:

— Doamnă, va cam trebui să mergeți pe jos de aici.

Sabe deschise ușița și ne ajută pe rând să coborâm.

Acum, Tata mergea în frunte, un bărbat nu foarte înalt, dar impunător cu vestonul său cenușiu, pălăria înaltă și cravata de mătase. Avea trăsături ascuțite, nas lung și sprâncene stufoase, răsucite pe streașină frunții, dar în ochii mei era chipeș datorită pletelor sale bogate, de un roșcat închis răvășitor. Thomas moștenise părul brun-roșcat bogat, la fel Anna și micuțul Charles, însă eu mă alesesem cu o nuanță spălăcită de roșcat, iar genele și sprâncenele mele erau atât de șterse, încât păreau să lipsească pe de-a-ntregul.

Aranjamentul locurilor în biserica Sfântul Filip oglindea perfect ierarhia socială din Charleston: elita avea închiriate stranele din față, cei mai puțin înstăriți în spate, iar sărăcimea se înghesuia pe băncile din lateral. Strana noastră, pentru care tata plătea trei sute de dolari pe an, era la doar trei rânduri de altar.

M-am așezat lângă Tata, i-am luat pălăria în poala mea, și-am simțit de-ndată iz de ulei de lămâie, cu care-și ținea șuvițele la respect. Deasupra noastră la balcon se auzeau sporovăială și râsetele sclavilor. Zgomotul era o problemă eternă. Când se strângeau mai mulți, prindeau curaj atât la balcon cât și pe străzi. În ultima vreme deveniseră într-atât de scandalagii, că fuseseră plasați supraveghetori la balcoane, să le mai curme din entuziasm. Cu toate astea, freamătul se întețea. Și deodată, *trosc*! Un țipăt. Enoriașii întoarseră capetele și priviră spre balcoane.

Până a urcat pastorul Frost în amvon, la balcon s-a stârnit o învălmășeală de nedescris. Un pantof zbură peste capetele noastre. O gheată în toată regula. Ateriză pe o doamnă, zvârlindu-i pălăria din cap și lovind-o în moalele capului.

În timp ce nefericita părăsea biserica însoțită de familie, pastorul Frost își aținti un deget către balconul din stânga și desenă niște cercuri domoale în aer. Când freamătul se mai potoli, pastorul cuvântă din *Epistola către Efeseni,* recitând din memorie:

— Slugilor, ascultați de stăpânii voștri cei după trup, cu frică și cu cutremur, întru curăția inimii voastre, ca și de Hristos.

Apoi născoci o prelegere considerată de mulți – inclusiv de Mama – drept cel mai grăitor rechizitoriu făcut vreodată sclavilor:

— Ascultați la mine, robilor, vă îndemn să fiți mulțumiți cu ce vi s-a dat, căci asta e voia lui Dumnezeu! Însăși Sfânta Scriptură vă cere să dați ascultare. E legea dată de Domnul nostru prin Moise. E consfințită de Mântuitor prin vocea apostolilor săi și întărită de Biserică. Prin urmare, luați aminte, și fie ca Dumnezeu în bunătatea lui să vă dea darul umilinței în această zi, și să vă întoarceți la stăpânii voștri mai cuminți la suflet.

Apoi se întoarse în scaun, în dreptul altarului. Am rămas cu privirile pironite pe pălăria Tatei, apoi m-am uitat la el, îndurerată, zăpăcită, ba chiar năucă, încercând să-mi limpezesc gândurile, dar pe chipul său se așternuse o mască de neînduplecat.

•

După slujbă, am rămas într-o sală de clasă prăfuită din spatele bisericii, în care douăzeci și doi de copii de sclavi fugeau care încotro. De cum am păsit în odaia întunecată și îmbâcsită, am deschis ferestrele, dar am fost imediat asaltată de polenul copacilor. Am strănutat de câteva ori, încercând în același timp să fac liniște cu mânerul evantaiului. Mary se așezase pe singurul scaun din încăpere, un Windsor ponosit, și mă privea cu o expresie în care se citeau deopotrivă plictiseala și amuzamentul.

— Lasă-i să se joace, mă sfătui ea. Eu așa fac.

Propunerea ei era foarte ispititoare. De când cu predica pastorului, îmi pierise tot cheful de lecții.

Într-un cotlon erau îngrămădite câteva pernuțe pentru genunchi, cu dantela complet distrusă. Am presupus că serveau copiilor să șadă pe ele, căci nu era urmă de mobilier în încăpere, cu excepția catedrei și a scaunului. De asemenea, nici urmă de broșuri, cărți cu poze, tablă, cretă sau ornamente pentru pereți.

Nici bine n-am înșirat pernițele în rânduri, că au început să zboare dintr-o parte în alta, ca niște mingi. Fusesem însărcinată să le citesc predica din acea zi și să comentez pe marginea ei, dar când am reușit în cele din urmă să-i așez pe pernițe și am avut răgazul să mă uit în ochii lor, toată afacerea mi s-a părut o bătaie de joc. Dacă toată lumea era atât de dornică să-i creștineze pe sclavi, de ce nu-i învățau să citească Biblia pe cont propriu?

Am început să cânt literele alfabetului. Era un cântecel simplu și educativ. A B C D E F G…

Mary mă privi surprinsă, apoi oftă și căzu în obișnuita-i apatie. H I J K L M N OP… Am cântat fără șovăire. În ochii mititeilor se citea curiozitatea. Q R S… T U V… WX… Y și Z.

I-am poftit să cânte după mine. Pronunția lor era groaznică. Pe Q îl pronunțau „cuu“, iar perechea L M devenise „elem“. Ah, dar cu toții se luminaseră la chip! Mi-am promis ca data viitoare să aduc o tablă pe care să scriu literele, să le poată urmări în timp ce cântăm. În acea clipă, gândul mă purtă la Hetty. Știam că îmi cotrobăise prin cărți în absența mea. Cât de mult i-ar fi plăcut să învețe cele douăzeci și șase de litere!

După vreo douăsprezece încercări, copiii cântau deja cu bucurie, și mai că nu strigau literele. Mary își astupă urechile, dar eu am continuat să cânt tare și răspicat, folosindu-mi brațele pe post de baghetă. Nu l-am zărit pe pastorul Frost, care aștepta în tocul ușii.

Hetty Pacoste

Urmară vânturi neprielnice.

Luni, după rugăciuni, Mătușica se opri să schimbe o vorbă cu Mama. Îi spuse că stăpâna avea o prietenă ce nu agrea biciul și născocise o pedeapsă ce presupunea mersul într-un singur picior. Mătușica se încăpățână să ne descrie procedura în cele mai mici detalii. Chipurile, legau o fâșie de piele de glezna sclavului, apoi îi trăgeau piciorul înapoi și legau celălalt capăt de grumaz. Dacă își lăsa glezna moale, era imediat sugrumat.

Înțelegeam amândouă tâlcul vorbelor ei. Mama ședea pe treptele bucătăriei de vară, cu capul proptit în genunchi.

Tomfry veni s-o lege. Se vedea că n-o făcea cu plăcere, dar nu spuse nici pâs.

— Un ceas, Tomfry, nu mai mult, îi spuse stăpâna, după care se retrase în spatele pervazului.

Tomfry o conduse pe mama în mijlocul curții, aproape de grădina unde se iviseră câțiva boboci din noroi. Stăteam cu toții îngrămădiți sub arborele cu ramuri întinse, cu excepția lui Snow, care era plecat cu trăsura. Rosetta începu să se tânguie. Eli o bătu ușor pe umăr, încercând s-o liniștească. Lucy și Phoebe se certau pe-o bucată de șuncă rece rămasă de la micul dejun, ceea ce-o făcu pe Mătușica să meargă țintă la ele și să le tragă o pereche de palme.

Tomfry o răsuci pe mama înspre arbore, cu spatele către casă. Mama nu se opuse. Era moale ca mușchiul de pe scoarța copacilor. Dinspre port adia un iz putred, împuțind văzduhul.

— Ține-te de mine, îi spuse Tomfry, iar mama își sprijini mâna pe umărul lui în timp ce era legată la gleznă cu ceea ce părea a fi o curea veche de piele.

Apoi trase de curea, iar mama rămase într-un picior, în timp ce Tomfry îi petrecea catarama în jurul gâtului.

Mama mă zări agățată de Binah, cu buzele și bărbia tremurânde, și spuse:

— Nu-i nevoie să privești. Închide ochii.

Nici vorbă să-i închid.

După ce-o legă fedeleș, Tomfry se dădu la o parte, ca să nu se agațe de el, iar mama se prăvăli la pământ și se lovi deasupra sprâncenei. Odată căzută, legătura se strânse și mama începu să se sufoce. Își dădu capul pe spate și căută să tragă aer în piept. M-am repezit s-o ajut, dar stăpâna bătu cu bastonul în fereastră, așa că Tomfry mă trase deoparte și o ajută apoi pe mama să se ridice.

Am închis ochii atunci, dar priveliștea întunecată era mai groaznică decât realitatea. Am mijit pleoapele și am urmărit strădaniile ei de-a sta într-un picior, ca să nu se mai sufoce a doua oară. Privirile ei săgetară către vârful stejarului. Piciorul de sprijin începu să-i tremure. Sângele din julitură i se scurgea pe obraz și rămânea acolo, așa cum ploaia zăbovește pe streașina acoperișului.

„Ajut-o să nu mai cadă”, așa m-am rugat. Stăpâna spunea că Dumnezeu îi aude pe toți, și că mai pleacă urechea și la rugăciunile sclavilor. În închipuirea mea, Dumnezeu era un bărbat alb, purtând un baston asemănător cu cel al stăpânei, ocolindu-i pe sclavi la fel ca stăpânul, de parcă făurise o lume în care sclavii nu existau. Nu-mi imaginam să ridice un deget în apărarea noastră.

Cu toate astea, mama nu se mai prăvăli la pământ, așa că am dedus că Dumnezeu plecase urechea la rugăciunea mea, dar nu era o ureche albă. Cine știe, poate în lume exista și un Dumnezeu de culoare, sau poate că mama izbutise pe cont propriu, răspunzând rugăciunii mele cu forța trupului și vitejia inimii. Nu scânci, și niciun sunet nu ieși dintre buzele sale, cu excepția unor șoapte. Mai târziu, când am întrebat-o dacă șoaptele îi erau destinate lui Dumnezeu, mi-a răspuns:

— Erau pentru bunica ta.

După un ceas, Tomfry îi dezlegă cureaua de la gât, iar mama se prăbuși la pământ și se chirci. Tomfry și Mătușica o ridicară de mâini, căci picioarele-i

amorțiseră, și o purtară târâș pe treptele șopronului, până în odaia ei. Eu veneam în urma lor, îngrijindu-mă ca treptele să nu-i lovească gleznele. O așezară în pat ca pe-un sac de făină.

Când am rămas singure, m-am întins lângă ea și m-am holbat la cadrul pentru matlasat. Din când în când îi spuneam:

— Să-ți aduc niște apă? Te dor picioarele?

Mama încuviința tăcut, cu ochii închiși.

După-amiaza, Mătușica îi aduse niște prăjituri cu orez, și niște pui pe deasupra. Mama nu se atinse de ele. Lăsam mereu ușa deschisă să intre lumina, astfel că până la-nserat, zgomotul și mirosurile de-afară s-au strecurat înăuntru. A fost o zi lungă cât lumea.

Mama și-a revenit repede, dar se schimbase în sinea ei pentru totdeauna. Din acea zi, părea că o parte din ea aștepta mereu ca cineva să-i sloboade legăturile. Atunci a început să strângă într-însa tăciunii înghețați ai urii.

Sarah

N-am zărit-o pe Hetty nici în dimineața de după Paști. După micul dejun, dar înainte să plec la școala doamnei Ruffin de pe Legare Street, am stat închisă în odaie la porunca Mamei, transcriind păreri de rău într-o scrisoare destinată pastorului Hall.

> *Stimate domnule Pastor,*
>
> *Îmi cer iertare pentru neputința de a-mi duce la îndeplinire datoriile profesorale la Școala duminicală pentru negri, aparținând iubitului nostru Sfânt Filip. Îmi cer iertare pentru grava nesocotire a programei școlare și rog să mă iertați pentru purtarea mea necuviincioasă față de dumneavoastră și de slujirea dumneavoastră.*
>
> *Al dumneavoastră suflet îndurerat și penitent,*
>
> *Sarah Grimké*

Nici bine n-am iscălit scrisoarea că Mama mi-a și făcut vânt la poartă, unde Snow aștepta lângă trăsură. Mary era deja înăuntru. De regulă, ne întâlneam în spatele casei, iar Snow mai zăbovea puțin și întârziam negreșit.

— De ce ne ia de la poartă de data asta?, am întrebat, iar Mama mi-a răspuns că ar trebui să iau exemplul lui Mary și să nu mai pun atâtea întrebări obositoare.

Snow se întoarse și-mi aruncă o privire rău-prevestitoare.

Ziua întreagă părea să atârne de-un fir subțire, ce vibra ușor. Neliniștea mea atinse cote maxime după-amiaza, când m-am întâlnit cu Thomas pe verandă, pentru adevăratele lecții.

De două ori pe săptămână ne vâram nasurile în cărțile Tatei, citind articole de lege, pasaje în latină și istorie europeană, și, de curând, operele lui Voltaire. Thomas susținea că sunt prea necoaptă pentru Voltaire.

— E prea greu pentru tine.

Și-avea dreptate, însă orișicum eu mă afundam în Oceanul Voltaire, de unde ieșeam doar cu câteva aforisme. „Fiecare om e vinovat pentru tot binele pe care nu l-a înfăptuit.” Un asemenea gând îți reteza cu totul bucuria de viață! „Dacă Dumnezeu n-ar exista, ar trebui inventat.” Nu știam dacă pastorul Hall își inventase Dumnezeul sau eu îl inventasem pe-al meu, dar astfel de idei nu-mi dădeau pace și mă tulburau.

Iubeam nespus lecțiile cu Thomas, dar în acea după-amiază în care ședeam pe scândura care se balansa cu dicționarul de latină în brațe, pur și simplu nu mă puteam concentra. Afară era o zăpușeală teribilă, iar dinspre apele stacojii ale râului Ashley venea miros de crab.

— Dă-i înainte, mă îndemnă Thomas, aplecându-se pentru a bate ușor cu degetul pe coperta cărții. Apă, stăpân, fiu, la nominativ, singular și plural.

— Aqua, aquae… Dominus, domini… Fillius, fillii… of, Thomas, ceva nu e în regulă!

Gândul îmi stătea la Hetty, care nu-și făcuse încă apariția, la purtarea Mamei, la îmbufnarea lui Snow. Părea că în toți dăduse posomoreala – Mătușica, Phoebe, Tomfry, Binah. Cred că o simțea și Thomas.

— Sarah, tu mă citești întotdeauna, spuse el. În zadar am încercat să mă ascund.

— Despre ce vorbești?

— Nu vreau să fiu avocat.

Îmi înțelesese greșit intenția, dar mi-am ținut gura – era cel mai fascinant secret pe care-l aflasem vreodată.

— Nu vrei să fii avocat?

— Nu mi-am dorit asta niciodată. E împotriva firii mele.

Un zâmbet obosit încolți pe chipul său.

— Tu ar trebui să fii avocatul. Tata spune că vei fi cel mai bun avocat din Carolina de Sud, îți amintești?

Vorbele Tatei erau la fel de vii în mintea mea precum soarele, luna și stelele de pe boltă. Lumea zorea spre mine, minunată și strălucitoare. M-am uitat la Thomas și am simțit confirmarea destinului. În el descoperisem un aliat. Un abat neabătut și de nădejde.

Thomas își trecu mâna prin șuvoiul de plete, la fel de bogat ca al Tatei, și începu să se plimbe încolo și încoace.

— Vreau să mă fac preot, se confesă el. Într-un an voi fi și eu la Yale, alături de John, și sunt tratat de parcă nu pot gândi pe cont propriu. Tata-i de părere că nici eu nu știu ce vreau, dar se înșală.

— Nu te-ar lăsa să studiezi teologia?

— Aseară i-am cerut binecuvântarea, și m-a refuzat. I-am spus: „Și dacă răspund la chemarea Domnului?” Și știi ce mi-a zis? „Până nu mă înștiințează Dumnezeu personal de alegerea lui, vei studia dreptul.”

Thomas se prăbuși în scaun, iar eu am îngenuncheat în fața lui și mi-am lipit obrazul de dosul palmei sale. Avea mâna fierbinte și aspră din pricina părului de pe degete și a arsurilor de soare.

— De-aș putea, aș face orice ca să te ajut.

•

Se lăsa asfințitul și Hetty încă nu-și făcuse apariția. N-am mai putut să-mi stăpânesc temerile și m-am postat lângă fereastra bucătăriei de vară, unde se strângeau de obicei sclavele după cină.

Bucătăria de vară era templul lor. Aici depănau povești și bârfeau și își trăiau viețile tainice. Uneori se puneau pe cântat, iar versul lor străbătea curtea și pătrundea ca o adiere în casă. Preferatul meu era un cântec ce devenea tot mai deochiat de la o strofa la alta:

Pâinea fost-a ruptă
Lasă-l pe Iisus al meu să plece.

Tălpile-s istovite.
Lasă-l pe Iisus al meu să plece.

Șalele dor.
Lasă-l pe Iisus al meu să plece.

Dinții cad din gură.
Lasă-l pe Iisus al meu să plece.

Fundul se târăște.
Lasă-l pe Iisus al meu să plece.

Izbucneau brusc în hohote de râs, iar ecoul lor o înveselea pe mama.

— Sclavii noștri sunt fericiți, se lăuda ea.

Niciodată nu-și închipuise că temeiul veseliei lor era supraviețuirea, și nu fericirea.

În această seară însă, bucătăria era cufundată în mâhnire. Dogoarea și fumul cuptorului ieșeau în valuri pe fereastră, înroșindu-mi gâtul și chipul. Le-am zărit pe Mătușica, Binah, Cindie, Mariah, Phoebe și Lucy, cu veșmintele lor de pânză, dar de auzit nu se auzea decât zgomotul oalelor de fontă.

Într-un târziu, am deslușit glasul lui Binah.

— Vrei să zici că n-a mâncat nimic toată ziua?

— Nu s-a atins de nimic, răspunse Mătușica.

— Nici eu nu m-aș atinge de mâncare dacă m-ar lega cum au legat-o pe ea, comentă Phoebe.

Am simțit brusc un gol în stomac.

„Au legat-o? Pe cine? Doar nu pe Hetty…“

— Ce-și închipuia c-o să se-ntâmple, după ce-a făcut ce-a făcut?

Cred că vocea îi aparținea lui Cindie.

— Ce-a spus în apărarea ei?

— Nu vrea să vorbească, spuse Mătușica. Pacoste îi ține companie în pat și vorbește pentru amândouă.

— Biata Charlotte!, spuse Binah.

„Charlotte! Pe ea o legaseră. Ce se întâmplase de fapt?“ În minte-mi veniră vaietele melodice ale Rosettei. Mi-am amintit cum o legaseră la mâini, cum biciul îi despicase spatele, cum flori trandafirii de sânge se iviseră și se uscaseră apoi pe pielea ei.

Nu-mi amintesc drumul spre casă, doar că m-am trezit subit în bucătărie, cotrobăind prin dulăpiorul ținut sub cheie, unde mama își depozita leacurile. Îl deschisesem de câteva ori să iau bromură pentru Tata, așa că am găsit cu ușurință cheia, și am luat o sticlă albastră de ulei și un borcan cu ceai de roiniță.

Am strecurat două grăunțe de laudanum în ceai.

În timp ce vâram doftoriile în coș, Mama își făcu apariția pe coridor.

— Spune-mi, rogu-te, ce cauți acolo?

Am decis să-i întorc întrebarea.

— Dar tu ce-ai făcut?

— Domnișoară, fă bine și ține-ți gura!

Să-mi țin gura? Sărmana de ea, stătuse închisă de când mă știam.

— Ce ai făcut?, am întrebat din nou, aproape urlând.

Făcu o grimasă și îmi smulse coșul din brațe.

Cuprinsă de-un avânt sălbatic, i-am smuls coșul înapoi și am pornit hotărâtă spre ușă.

— Nu cumva să ieși din casă!, porunci ea. Îți interzic.

Am ieșit pe ușa din spate, în amurgul difuz, îmbătată de fiorul și spaima sfidării. Cerul era de cobalt. Din port adia o briză puternică.

Mama veni în urma mea, urlând:

— Îți interzic!

Cuvintele ei fură purtate de vânt, printre ramurile stejarului, apoi peste gard.

În spatele nostru am auzit forfotă în bucătăria de vară și, întorcându-mă, le-am zărit pe Mătușica, Binah, Cindie, toate siluete în umbră, cu ochii ațintiți la noi.

Mama se opri pe treptele pridvorului, lividă la față.

— Mă duc s-o îngrijesc pe Charlotte, i-am spus.

Cuvintele îmi ieșiră cu ușurință din gură, ca un șuvoi continuu, și am știut pe dată că defectul meu de vorbire adormise la loc, căci așa se întâmplase și în trecut, iar afecțiunea slăbise treptat până ce într-o bună zi a dispărut cu totul.

Și mama observă schimbarea. Nu mai spuse nimic, iar eu mi-am continuat drumul spre șopron, fără să arunc o privire înapoi.

Hetty Pacoste

La lăsarea întunericului, pe mama o apucă tremuratul. Lăsă capul moale, iar dinții începură să-i clănțăne. Deloc asemănător cu convulsiile Rosettei, care obișnuia să tremure din toate încheieturile. O răceală părea să i se fi strecurat în măduva oaselor. Nu știam ce să fac, așa că am mângâiat-o ușor pe brațe și pe picioare. După o vreme, rămase nemișcată. Respirația i se îngreună, și fără să-mi dau seama, am ațipit și eu.

Am visat, și în vis se făcea că dorm. Dormeam sub o arcadă verde și stufoasă, încovoiată perfect deasupra mea. În jurul brațelor se încolăceau lujeri verzi. Pe chipul meu se rostogoleau boabe de struguri. Dormeam, și cu toate astea mă vedeam, de parcă eram una cu norii ce pluteau deasupra, dar când am privit mai atent, am observat că arcada nu era de fapt o arcadă, ci un cadru pentru matlasat, năpădit de frunze și buruieni. Am continuat să dorm și să mă privesc dormind, în vreme ce norii traversau văzduhul, apoi privirile mi-au căzut din nou asupra arcadei verzi. De data aceasta însă, mama zăcea acolo.

Nu știu ce m-a trezit din visare.

Odaia era cufundată în beznă și tăcere.

— Ești trează?, mă întrebă mama.

Erau primele cuvinte rostite de când o legase Tomfry.

— Sunt trează.

— Foarte bine. O să-ți spun o poveste. Asculți, Pacoste?

— Ascult.

Ochii mei se obișnuiră cu întunericul, și am deslușit ușa larg deschisă, apoi căutătura încruntată a mamei, care stătea lângă mine.

— Pe vremuri, mama ta mare a venit din Africa. Era cam de vârsta ta.

Inima începu să-mi bată puternic, înfundându-mi urechile.

— De cum a ajuns aici, a fost despărțită de părinții ei, și în acea noapte au căzut stelele din cer. Ai gândi că stelele nu cad, dar bunica ta s-a jurat că ăsta-i adevărul.

Mama ne îngădui un răgaz, să ne închipuim o boltă săgetată de stele.

— Zicea că totul îi suna a păsărește aici. Mâncarea avea gust de carne de maimuță.

N-avea nimic la ea, cu excepția unei bucăți de cuvertură pe care i-o împletise maică-sa. În Africa, maica ei era cea mai vestită croitoreasă din ținut. Poporul lor se numea Fon, și făceau dantele, la fel ca mine. Tăiau pești, păsări, lei, elefanți, toate lighioanele din lume, și le lucrau cu acul, dar bucata aia adusă de bunica ta n-avea animale pe ea, doar forme cu trei laturi, la care li se spune triunghiuri. De care cos și eu pe cuverturi. Maica mea zicea că-s aripi de mierlă.

Podeaua scârțâi pe coridor, și am auzit răsuflarea iute și ascuțită a domnișoarei Sarah. Sprijinindu-mă pe cot, mi-am lungit gâtul, și iat-o, silueta ei întunecată dinaintea ferestrei de pe coridor. M-am așezat din nou pe saltea și am lăsat-o pe mama să-și continue povestea la care trăgea acum cu urechea și domnișoara Sarah.

— Bunica ta a fost vândută pe douăzeci de dolari unui bărbat care-a trimis-o la muncă pe plantațiile de lângă Georgetown. Mâncau boabe fierte la micul dejun, și dacă nu-ți terminai porția în zece minute, alta nu mai primeai în ziua aia. Bunica ta se plângea că mereu mânca prea încet. Nu l-am cunoscut niciodată pe taica. Era un alb pe nume John Paul, nu stăpânul, ci frati-su. Imediat după ce am venit pe lume, ne-au vândut. Maica zicea că-s cafeniul ăl deschis, și cu toții știau ce-nseamnă asta. Ne-a cumpărat un individ pe nume Camden. Pe maica o punea să lucreze plantația, iar eu îi țineam de urât, dar noaptea mă învăța tot ce știa despre cuverturi. Eu rupeam bucăți de pantaloni și rochii vechi și le uneam. Muica spunea că în Africa se țeseau farmece în cuverturi. Eu vâram fire din părul meu în țesătură. Când am împlinit doișpe ani, muica a început să mă laude coniței Camden, că pot să cos orice, iar conița m-a luat la ea, să învăț meserie de la croitoreasa lor. Meșteșugul meu s-a îmbunătățit, iar ea era tare grăbită.

Tăcu și se foi în pat. M-am temut că își încheiase povestea. N-o mai auzisem până acum, și ascultând-o, aveam impresia că mă privesc dormind, în timp ce norii străbăteau văzduhul, iar mama stătea aplecată deasupra mea. Am uitat complet de domnișoara Sarah.

Într-un târziu, reluă firul povestirii.

— În timp ce eu brodam de zor prin casă, maica l-a adus pe frate-miu pe lume. Nu mi-a spus niciodată cine-i era tată. Frate-miu s-a dus înainte să treacă anul.

— După ce-a murit, bunica ta a găsit un copac sacru. Era un stejar ca toți ceilalți, dar ea l-a numit Baybob, așa cum se cheamă și-n Africa. Zicea că toate triburile Fon au un copac sacru, și ăla e întotdeauna un Baybob. Bunică-ta a învelit trunchiul copacului cu fire de ață furate. M-a dus dinaintea copacului și mi-a zis: „O să ne-ascundem sufletele în copac, să ne ferească de primejdie”. Am îngenuncheat pe cuvertura ei adusă din Africa, o biată zdreanță în acele clipe, și ne-am oferit sufletele copacului. Mi-a zis că sufletele noastre trăiesc în copac laolaltă cu păsările, și învață să zboare. „Dacă vei pleca vreodată de-aci, nu uita

să-ți iei sufletul cu tine.” Obișnuiam să strângem frunze și surcele din preajma copacului și să le purtăm în săculețe prinse la gât.

Mama își duse mâna la gât, dorind parcă să verifice dacă mai e acolo.

— Maica a murit într-o iarnă de angină. Pe-atunci aveam șaișpe ani. Eram stăpână pe meșteșugul meu. Cam tot pe-atunci, stăpânul a intrat în datorii și ne-a vândut până la ultimul. Eu am fost cumpărată de conu’ Grimké și trimisă la domeniul lui din Uniune. În noaptea dinaintea plecării, m-am dus să-mi iau sufletul din copac, să-l port mai departe cu mine. Aș mai vrea să știi că tat-tău a fost un om de milioane. Îl chema Shanney. Lucra pe plantațiile stăpânului Grimké. Într-o bună zi, stăpâna m-a chemat în Charleston, să-i croiesc. Am zis că mă-nvoiesc, dar să-l aducă și pe Shanney, pe soțul meu. Ea mi-a zis că Shanney e sclav pe plantație, și-o să-l mai văd când m-oi întoarce într-o vizită. Erai deja în pântecul meu, dar nu știa nimeni. Shanney a murit de la o tăietură în picior, înainte să împlinești un an. Nu te-a văzut niciodată la chip.

Mama se opri din vorbă. Își încheiase povestea. Se culcă, iar povestea ei se bolti perfect deasupra mea.

A doua zi în zori, în drum spre closet am dat peste un coș lăsat în fața ușii.

Înăuntru am găsit o sticlă de ulei și niște ceai medicinal.

•

În acea zi mi-am reluat îndatoririle față de domnișoara Sarah. M-am strecurat în odaia ei și am găsit-o adâncită întruna din cărțile ei. S-a sfiit să aducă în discuție pățania mamei, așa că am spus:

— Am primit coșul de la tine.

Chipul ei se mai însenină.

— Spune-i mamei tale că-mi pare rău pentru felul în care-a fost tratată, și sper că o să-și revină cât de curând.

Vorbele-i ieșiră limpede din gură.

— A însemnat mult pentru noi, am spus.

Lăsă cartea din mână, apoi veni la mine și mă luă în brațe. Legătura noastră era greu de înțeles. Se spune că dragostea e adesea întinată de o diferență prea mare de statut. Nu știam dacă afecțiunea domnișoarei Sarah pentru mine era născută din dragoste sau vină. La fel, nu știam dacă sentimentele mele erau născute din dragoste sau nevoia de siguranță. Mă iubea și în același timp îi era milă de mine. Iar eu o iubeam și mă foloseam de ea. Complicată poveste. Niciodată n-au fost însă inimile noastre mai curate ca în acea zi.

Sarah

A venit și vara, iar doamna Ruffin a suspendat orele până la toamnă. L-am rugat pe Thomas să mărim durata lecțiilor private de pe verandă.

— Mi-e teamă că va trebui să le punem capăt cu totul, mi-a spus el. Am mult de învățat. Tata mi-a ordonat să studiez temeinic toate cărțile lui de drept ca să fiu pregătit pentru Yale.

•

— Aș putea să te ajut!, am exclamat.

— Sarah, Sarah, Gică Contra!

Așa-mi spunea când decizia lui era deja luată și irevocabilă.

Nu-și dădea seama cât de important era pentru planurile mele. Pe Broad Street, de la Exchange la biserica Sfântul Mihail, erau înșirate câteva cabinete de avocatură, iar eu îmi închipuiam că unul dintre ele va fi al nostru, cu semnul *Grimké și Grimké* la intrare. Firește, cerul urma să se prăbușească pe umerii noștri. O înfruntare totală cu oamenii de rând, dar cu Thomas alături și cu susținerea Tatei, nimic nu ne-ar fi stat în cale.

În fiecare după-amiază studiam de una singură tratatele de drept ale Tatei.

În zori îi citeam cu glas tare lui Hetty în odaie, având grijă să zăvorăsc ușa înainte. Când nădușeala devenea insuportabilă, ne retrăgeam pe verandă, iar acolo, stând una lângă alta pe leagăn, cântam cântecele compuse de Hetty, majoritatea despre călătorii maritime în corăbii sau pe spinarea balenelor. Picioarele ei se bălăngăneau înainte și-napoi, ca niște baghete micuțe. Uneori ședeam la fereastră, în alcovul de la etajul doi, și ne jucam „leagă sfoara". Hetty părea să aibă o rezervă inepuizabilă de fir roșu în buzunar, și pierdeam ceasuri în șir trecând ața printre degetele noastre întinse, dând naștere unor încâlcituri labirintice în aer.

Cu asta se ocupă fetițele, dar pentru noi era ceva nemaiîntâlnit, și aveam grijă să facem totul în taină ca să nu ne descopere Mama și să pună capăt jocului. Eu și Hetty întreceam cu mult măsura.

Într-o dimineață în care întreg orașul se cocea în cuptorul verii, stăteam amândouă întinse pe covorul din odaia mea, iar eu citeam *Don Quijote*. Cu o săptămână în urmă, Mama poruncise ca plasele de țânțari să fie scoase de la naftalină și fixate deasupra paturilor, pentru a preîntâmpina anotimpul vampirilor, dar sclavii sărmanii, care nu se bucurau de asemenea protecție, se scărpinau întruna. Se ungeau cu untură și melasă pentru a potoli mâncărimea, și purtau acel miros îmbătător prin toată casa.

Hetty scormoni o umflătură de pe braț și privi încruntată la paginile cărții, de parcă erau un soi de enigmă indescifrabilă. Eram dornică să-i spun despre peripețiile bravului cavaler și ale lui Sancho Panza, dar mă întrerupea încontinuu, punând degetul pe câte-un cuvânt și întrebând:

— Ce spune ăsta?

Atunci mă opream din lectură și o lămuream. Făcuse același lucru și când îi citisem *Viața și aventurile lui Robinson Crusoe,* și m-am întrebat dacă nu cumva

era pur și simplu dezinteresată de eroi și aventurile lor, de la naufragiați la cavaleri.

Tocmai începusem să intonez textul în chip teatral, încercând s-o ademenesc spre firul povestirii, când odaia se întunecă, sub semnul furtunii iminente. Vântul bătea prin fereastra deschisă, purtând cu el iz de ploaie și leandru și umflând pânzele plaselor de țânțari. M-am oprit din lectură, căci afară tuna de-a binelea și stropi grei căzeau pe pervaz. Am sărit amândouă în picioare să închidem geamul cât mai iute, iar acolo, în penumbra gălbuie, am zărit puiul de bufniță pe care Charlotte și Hetty îl hrăniseră toată primăvara. De abia ieșise din pruncie, dar încă nu părăsise casa dintre lemne.

I-am urmărit zborul țintit spre noi, scrutând George Street și mai apoi zidul ogrăzii, cu mutra aceea haioasă de strigă. Când pasărea se făcu nevăzută, Hetty se duse să aprindă lampa, dar eu am rămas nemișcată. Rememoram ziua în care Charlotte îmi arătase întâia oară pasărea ascunsă în stiva de lemne, și mi-am amintit jurământul că voi încerca s-o eliberez pe Hetty, o promisiune imposibil de respectat și care-mi provoca în continuare remușcări peste remușcări, dar în acea clipă am întrezărit o cale: Charlotte mă rugase să fac tot ce-mi stătea *mie* în puteri s-o eliberez pe Hetty.

M-am întors și am văzut-o ducând lampa la măsuța mea de toaletă. Lumina se juca pe chipul ei. Când se așeză, am întrebat-o:

— Ai vrea să te-nvăț să citești?

Ne-am înarmat cu abecedar, două îndreptare ortografice (modelul negru albăstrui), o tablă neagră și o bucată de cretă, și am început lecțiile zilnice în odaia mea. Pe lângă faptul că zăvoram ușa, astupam și gaura cheii. Lecțiile le țineam întotdeauna dimineața, preț de două ceasuri, uneori mai mult. La sfârșit înveleam materialul didactic într-o bucată veche de postav, cunoscut drept „postavul negrului", și ascundeam mănunchiul sub pat.

Nu mai învățasem pe nimeni să citească până atunci, dar fusesem strașnic instruită în tainele latinei de către Thomas, și asistasem la suficiente lecții ale Doamnei cât să îmi fac un plan bun de bătaie. Și într-adevăr, Hetty avea un talent pentru limbă. După o săptămână, putea să scrie și să recite întreg alfabetul. După două știa să recite cuvinte din îndreptar. Nu voi uita niciodată clipa în care în mintea ei s-a produs acea legătură magică, iar literele și sunetele au căpătat brusc înțeles. Din acel moment, a început să folosească abecedarul cu tot mai mult succes.

Când am ajuns la pagina patruzeci, dezvoltase deja un vocabular de optzeci și șase de cuvinte. Am transcris și numerotat fiecare cuvânt învățat pe o foaie de hârtie.

— Când ajungi la o sută, vom sărbători cu un ceai, i-am promis.

A început să descifreze cuvintele de pe etichetele spițerului și de pe borcanele cu mâncare.

— Cum se scrie Hetty?, dorea ea să știe. Sau apă?

Dovedea o poftă vorace pentru învățătură.

Într-o zi am zărit-o în curte în timp ce scria cu bățul în noroi, și am fugit într-un suflet s-o opresc. Scrijelise A-P-Ă cu litere uriașe.

— Ce-ți veni?, am dojenit-o, ștergând scrisul cu piciorul. O să te vadă cineva.

Ea nu se lăsă mai prejos.

— Crezi că eu nu pot să șterg cu piciorul dacă vine cineva?

Cuceri bastionul celor o sută de cuvinte pe treisprezece iulie.

•

Am sărbătorit victoria cu un ceai a doua zi, cocoțate pe acoperișul înclinat al casei, în speranța că vom zări o parte din festivitățile dedicate Zilei Bastiliei. Aveam o mulțime de francezi din orașul Sfântul Domingo. Un teatru franțuzesc foarte la modă și câte-un pension de domnișoare la fiecare colț de stradă. O coafeză franceză le coafa și le machia pe Mama și pe prietenele ei, în timp ce le încânta urechile cu povești despre ghilotinarea Mariei Antoaneta, la care susținea că asistase personal. Charleston era un oraș britanic până în măduva oaselor, însă celebra distrugerea Bastiliei cu aceeași înfocare cu care sărbătorea câștigarea independenței.

•

Am urcat în pod cu două cești de porțelan și un ceainic cu ceai negru aromat cu isop și miere. De-acolo ne-am cocoțat pe scara ce ducea la trapa din acoperiș. Thomas descoperise intrarea secretă pe când avea treisprezece ani și hoinărisem împreună printre hornuri. Într-o zi ne-a zărit Snow din trăsură, în timp ce se întorcea cu mama din cine știe ce misiune caritabilă. Fără să-i spună nimic ei, s-a urcat după noi și ne-a dat jos. Din acea zi, nu m-am mai aventurat pe acoperiș.

Ne-am cuibărit într-unul dintre jgheaburile de pe porțiunea sudică a acoperișului, cu spatele rezemat de o pantă. Hetty mi-a spus că nu băuse niciodată ceai din cești de porțelan și dădu pe gât lichidul fierbinte, în vreme ce eu trăgeam câte-o înghițitură și mă uitam la fereastra albastră de deasupra noastră. Un alai vesel de oameni traversă Broad Street. Erau prea departe pentru a fi zăriți, dar i-am auzit intonând Imnul Marsiliezei. Clopotele de la Sfântul Filip începură a bate, și le răspunseră treisprezece flinte.

Păsările își cam făcuseră de cap pe acoperiș, și ici-colo erau smocuri de pene. Hetty își umplu buzunarele cu pene, iar gestul ei mă emoționă. Poate că mă îmbătasem de la isop și miere, de bucuria de-a fi împreună pe acoperiș pentru prima oară. Indiferent de motive, am început să-i destăinui gânduri pe care le țineam numai pentru mine.

I-am spus că mă pricep la trasul cu urechea, că în noaptea cu pricina am stat și am ascultat povestea mamei sale.

— Știu, spuse ea. Nu ești atât de pricepută precum crezi.

I-am împărtășit toate secretele mele. Sora mea, Mary, mă disprețuia. Thomas fusese singurul meu prieten. Fusesem dată afară din postul de profesor pentru sclavi, dar să stea liniștită, nu din cauză că aș fi fost incompetentă.

Destăinuirile mele deveniră tot mai sumbre.

— Într-o zi am asistat la biciuirea Rosettei. Aveam patru ani. De-atunci m-am pricopsit cu defectul de vorbire.

— Mi se pare că vorbești normal acum.

— Am perioade și perioade.

— Au bătut-o rău?

— Foarte rău.

— Ce făcuse?

— Nu știu. N-am întrebat… Preț de câteva săptămâni, n-am putut scoate o vorbă.

Am tăcut amândouă, lăsându-ne pe spate și admirând norii fărâmicioși. Discuția despre Rosetta ne scuturase bine, poate prea bine ca să mai sărbătorim cele o sută de cuvinte cu un ceai.

— O să mă fac avocat, ca tata, i-am spus, cu gândul s-o înseninez.

Spre surprinderea mea, secretul secretelor ieșise complet neinvitat pe gură. Brusc m-am simțit expusă, așa că am adăugat:

— Dar să nu mai spui la nimeni.

— N-am cui să-i spun. Decât mamei.

— Nici ei nu poți să-i spui. Promite-mi!

Hetty încuviință.

Mulțumită de răspunsul ei, m-am dus cu gândul la cutiuța din sertar, cu nasturele de argint.

— Știai că unele obiecte pot avea o semnificație cu totul aparte față de menirea lor?

Se uită la mine cu o privire pierdută. M-am străduit să-i explic cumva.

— Uite, de pildă bastonul mamei, care-ar trebui s-o sprijine la mers, dar știm cu toții ce însemnătate poartă.

— Să spargă căpățâni.

Șovăi o clipă, apoi adăugă:

— Triunghiul de pe cuvertură înseamnă o aripă de mierlă.

— Da, la asta mă refeream. Ei bine, am o cutiuță de piatră în care țin un nasture. Nasturii sunt pentru haine, dar acesta e frumos și foarte neobișnuit, așa că am hotărât că reprezintă dorința mea de a ajunge avocat.

— Știu. Nu l-am atins, doar am deschis cutiuța și m-am uitat la el.

— Nu m-ar deranja dacă l-ai atinge.

— Am un degetar ce mă ajută să nu mă înțep cu acul în timp ce cos, dar aș putea să-i dau altă semnificație.

Când am întrebat-o ce semnificație ar vrea să-i dea, mi-a răspuns:

— Nu știu, poate ambiția să cos la fel de bine ca mama.

Hetty se însufleți brusc și istorisi din nou povestea la care trăsesem cu urechea în acea noapte, despre bunica venită din Africa și triunghiurile ei cusute pe cuverturi. Când pomeni de copacul sacru, glasul ei deveni reverențios.

Înainte să coborâm prin trapă, Hetty îmi spuse:

— Am luat un mosor de ață din odaia ta. L-am găsit în sertar și am văzut că nu-l folosea nimeni. Îmi pare rău, dar nu ți-l pot înapoia.

— Ah! Asta e, păstrează-l, dar te rog, Hetty, nu mai fura, nici măcar obiecte neînsemnate. Ai putea să dai de mare bucluc.

În timp ce coboram scara, îmi spuse:

— Numele meu adevărat e Pacoste.

Pacoste

Mama coborî scările șchiopătând. Când stătea în odaia ei sau mergea să ia prânzul în bucătăria de vară, n-avea nicio problemă, dar de cum păși în curte, își târa piciorul ca pe-un buștean putrezit. Mătușica și restul fetelor o priveau și clătinau din cap. Nu agreau șiretlicul ei și o spuneau fățiș. Atunci mama le-a spus:

— După ce-o să stați și voi într-un picior toată ziua, mai vorbiți. Până atunci, tacă-vă fleanca!

Din acel moment, au început să se ferească de ea. Se opreau din sporovăit când venea și își reluau discuțiile după ce pleca. Mama spunea că o evitau din răutate.

De la o vreme, în ochii ei se citea mereu furia. Uneori își întorcea privirile întunecate spre mine. Alteori era vicleană. Într-o zi am zărit-o la baza treptelor, spunându-i stăpânei că găsea cu neputință să urce scările spre cusătorie și, de fapt, îi era la fel de greu să urce în odaia din șopron.

— Da' fiți pe pace, mă descurc eu cumva.

Apoi, sub privirile mele și-ale stăpânei, se prindea de balustradă și urca anevoios treptele, chemându-l pe Mântuitor în apărarea ei până seara.

La scurtă vreme după aceea, stăpâna îi ceru lui Prince să facă ordine într-una din odăile spațioase din pivnița ce se învecina cu zidul curții de lucru. Prince îi duse apoi patul și toate lucrurile mamei în noua încăpere. Luă cadrul pentru matlasat din vechea odaie și îl pironi în tavanul celei noi. De-acum înainte, stăpâna și mama urmau să coasă numai în această odaie, iar Prince le aduse masa de lucru lăcuită.

Încăperea din pivniță era cât trei odăi de sclavi puse laolaltă. Era zugrăvită în nuanțe deschise și avea o ferestruică lângă tavan, însă nu puteai zări cerul și norii, doar cărămizile din zid. Cu toate acestea, mama îl ornă cu perdele din

pânză. Găsi o revistă aruncată cu imagini color – case, porți de grădină și corăbii – și le lipi pe pereți. În cameră apăru un balansoar vopsit, precum și o măsuță de toaletă acoperită cu postav Ticklingburg, pe care puse câteva sticle colorate și goale, o cutie de lumânări, un bulgăre de seu și un vas de tablă plin cu boabe de cafea, pe care le ronțăia cu plăcere. N-am habar de unde strânsese această comoară. Uneltele de cusut le aranjă pe etajeră: cutiuța cu petice, săculețul cu ace și ață, sacul cu umplutură pentru cuverturi, pernița de ace, foarfeci, rotiță de tăiat, cărbune, hârtie de imprimat și metrul de croitorie. Degetarul de alamă și mosorul cu ață roșie furat din sertarul domnișoarei Sarah stăteau undeva izolate.

Odată ce-și dichisi odaia ca pe-un palat, mama o rugă pe Mătușica și pe suratele ei să vină și să spună o rugăciune pentru „camera ei sărăcăcioasă și vai și-amar de capul ei". Într-o seară se îngrămădiră cu toate să vadă cât de sărăcăcioasă era odaia mamei. Mama le oferi câte-o boabă de cafea. Le lăsă apoi să-și spele ochii-n voie, și le arătă ușa zăvorâtă cu un drug de fier și oala de noapte personală ticsită sub pat, pe care eu trebuia s-o golesc, dat fiind că mama era beteagă. Se lăuda întruna cu bastonul primit de la stăpână pentru a-i ușura mersul.

La plecare, Mătușica scuipă pe podea după ce trecu pragul, și gestul ei fu imitat de Cindie.

Din fericire, puteam acum să intru în noua ei odaie fără să ies din casă. Coboram adesea pe furiș cele două etaje ce ne despărțeau de odaia domnișoarei Sarah, având grijă să nu scârțâie treptele. Mama era teribil de fericită să-și zăvorască ușa. Încuia mereu ușa când era în cameră, iar dacă dormea, îmi zdreleam pumnii de ușă până se trezea.

Nu-i mai păsa că-mi părăseam culcușul. Descuia rapid ușa, mă trăgea înăuntru și o încuia la loc. Mă băgăm sub pătură și o rugam să-mi povestească despre copacul sacru, dornică să-l cunosc în detaliu, fiecare frunză, ramură și cuib de pasăre. Când credea că adormisem, se scula din pat și se plimba prin odaie, fredonând un cântec lin. În acele nopți, în lăuntrul ei se trezea ceva întunecat și sfidător.

Ziua stătea în odaia ei cea nouă și cosea. Domnișoara Sarah îmi dădea voie să cobor în fiecare după-amiază și să rămân acolo până la înserat. Din când în când, o adiere timidă trecea pe la fereastra mamei, dar în rest, era un adevărat cuptor acolo. Mama mă lua la rost:

— Hai, nu pierde vremea!

Am deprins însăilatul, plisatul, gofratul, tăiatul, găuritul și cusutul cu clin. Am învățat toate tipurile de cusătură. Am învățat să fac găici și găuri pentru nasturi; să pornesc un model de la zero fără ajutorul pudrei de imprimat.

În iunie am făcut unsprezece ani, iar Mama a spus că nici măcar un câine n-ar dormi pe scândura mea. Trebuia să lucrăm la noua tură de haine pentru sclavi. În fiecare an, bărbații primeau două cămăși cafenii și două albe, două perechi de

pantaloni și două veste. Femeile primeau trei rochii, patru șorțuri și un batic. Mama a zis că hainele mai pot să aștepte. M-a învățat să decupez triunghiuri negre de mărimea unui degetar, și când am avut vreo două sute, le-am brodat pe pătrățele roșu-închis, o culoare căreia mama îi spunea sânge de taur. Am țesut apoi pe cerculețe galbene, după care am coborât cadrul pentru matlasat și le-am pus cap la cap. Am tivit țesătura aplecată de șale, apoi am umplut interiorul cu toate penele și vatelina pe care le aveam la dispoziție. Am tăiat câte-o șuviță din părul meu și-al mamei și le-am vârât înăuntru, pentru farmece. Toată treaba a durat șase după-amieze.

Mama s-a lăsat de furat și a adoptat căi mai sigure de a-și răspândi otrava amărăciunii. Uitase, sau se făcuse că uitase că mânecile stăpânei erau larg însăilate, și din când în când, îi mai săreau nasturii prin biserică sau cine știe pe unde. Mama mă punea să cos nasturi fără să fac nod, iar aceștia cădeau din pieptul stăpânei la prima purtare. Trebuia să fii surd să n-o auzi pe stăpână zbierând la mama din cauza leneviei ei, iar pe mama apărându-se: „Vai, doamnă, rugați-vă pentru mine, eu mă străduiesc".

Nu știu toate poznele pe care le făcea, doar ce vedeam cu ochii mei, dar era îndeajuns. Spărgea „din greșeală" orice porțelan sau figurină găsea prin preajmă. O răsturna și mergea mai departe. Când dădea peste tăvițele de ceai lăsate de Mătușica în bucătăria de vară pentru Cindie, strecura tot soiul de prostii în ceainic. Praf de pe jos, scame de pe covor, chiar și scuipat. Am avertizat-o pe domnișoara Sarah să nu se atingă de tăvițele alea.

•

În ziua de dinaintea furtunii, o tăcere apăsătoare plutea în aer. Simțeai că aștepți ceva, fără să știi ce anume. Tomfry zicea că vine uraganul și se pregăti de vreme rea. Prince și Sabe traseră obloanele, băgară uneltele în șură și legară animalele. În casă, am rulat covoarele de la primul etaj și am luat obiectele fragile de pe pervaz. Stăpâna ne-a trimis să facem aprovizionare din bucătăria de vară.

Urgia veni pe timp de noapte, când eram în pat cu mama. Crengile se izbeau de casă în urletul sălbatic al vântului. Freamătul palmierilor era atât de intens, încât trebuia să țipăm una la alta ca să ne-auzim. Stăteam în pat și priveam asaltul ploii asupra ferestrelor. Apa de ploaie se strecura încet pe sub ușă. Am început să cânt cu glas tare, ca să-mi iau gândul de la urgie.

Peste ape, peste mare
Să mă ducă peștii-n zare
Dacă apa nu mă duce
Du-mă tu, pe drumul dulce.

Când furtuna se potoli în cele din urmă, am păşit pe podea şi ne-am trezit cu apa până la glezne. Aşa-zisa odaie sărăcăcioasă a mamei se transformase într-o odaie cu-adevărat sărăcăcioasă şi vai şi-amar de capul ei.

Apele se retraseră a doua zi la reflux, şi cu toţii au fost chemaţi în pivniţă să scoată noroiul cu lopeţile. În curte era o învălmăşeală de crengi şi frunze de palmier, ciubere şi nutreţ de cal, uşa closetului smulsă din ţâţâni şi orice altceva crezuse vântul de cuviinţă să poarte cu el. O bucată de pânză de corabie atârna de ramurile arborelui mare.

După ce-am curăţat cu toţii odaia mamei, am ieşit să văd pânza din copac. Flutura în adierea brizei – o privelişte neobişnuită. Sub crengi, pământul era ca o tăbliţă umedă de lut. Am înşfăcat un băţ şi am scris: BEBE BĂIAT ALBASTRU SUFLĂ TĂU CORN HETTY, scrijelind literele adânc în sol şi mulţumită de caligrafia mea. Când Mătuşica m-a chemat înăuntru, am şters literele cu vârful papucului.

Soarele străluci puternic toată ziua şi întreg pământul se uscă.

A doua zi în zori stăteam cu mama în sufragerie, aşteptând rugăciunea, când am zărit-o pe domnişoara Mary alergând pe coridor, urmată îndeaproape de stăpână. Se îndreptau spre uşă.

Mama se sprijini în baston şi spuse:

— Unde crezi că se grăbesc aşa?

De la fereastră am zărit-o pe Lucy, slujnica domnişoarei Mary, stând sub arborele unde flutura încă pânza de corabie. Domnişoara Mary o conduse pe stăpână de-a curmezişul curţii, şi se opriră amândouă lângă Lucy, care studia intens pământul de sub picioarele ei. Brusc, o fierbinţeală îmi răscoli măruntaiele şi urcă în coşul pieptului.

— La ce se holbează?, mă întrebă mama, văzându-le cum stau aplecate şi cercetează noroiul.

Apoi Lucy o luă la goană înspre casă. Când se apropie, începu să strige:

— Pacoste! Pacoste! Stăpâna zice să ieşi imediat afară.

Am pornit, ştiind ce mă aşteaptă.

Cuvintele învăţate din abecedar rămăseseră imprimate în lut. Mâzgăleala făcută cu vârful papucului aproape că se risipise, scoţând la iveală cuvintele adânc scrijelite în noroi.

BEBE BĂIAT ALBASTRU SUFLĂ TĂU CORN HETTY.

Sarah

La două zile după ce-un uragan de septembrie revărsase apele din golf până pe Meeting Street, la uşă apăru Binah, înainte de micul dejun. În ochii ei se citea

un amestec de spaimă și consolare, și am știut pe dată că ceva groaznic se petrecuse.

— A murit cineva? Tata e…

— N-a murit nimeni. Tatăl vostru vrea să coborâți în bibliotecă.

Nu mai fusesem convocată astfel până acum, și-am simțit cum mi se strecoară plumbul în picioare, îngreunându-mi drumul spre oglinda Hepplewhite, unde voiam să verific panglica de-abia prinsă în păr.

— Ce s-a întâmplat?, am întrebat.

Am tras de panglică, mi-am netezit rochia și am încercat să-mi liniștesc tumultul din stomac.

I-am văzut reflexia în oglindă. Binah clătină din cap.

— Domnișoară Sarah, nu știu eu ce-o vrea, da' n-ajută să trageți de timp.

Mă atinse pe spate și mă împinse ușor peste prag, pe lângă noua cuvertură a lui Pacoste ce se lățea pe coridor, cu nesfârșitele triunghiuri lipite de podea. Am coborât treptele și ne-am oprit în fața ușii de la bibliotecă.

În loc de obișnuitul „biata domnișoară Sarah", Binah îmi spuse:

— Ascultă atent la Binah! Să nu plângeți și să nu o luați la fugă. Pregătiți-vă sufletește!

Vorbele ei, menite să mă calmeze, mă neliniștiră și mai tare. Când am bătut la ușă, genunchii mi se umplură din nou de plumb. Tata stătea la birou, cu părul uleiat și dat lin pe spate, și cu ochii pierduți în niște documente.

își înălță într-un târziu capul și mă privi cu asprime.

— M-ai dezamăgit, Sarah.

Eram prea surprinsă ca să plâng sau să fug, și n-am dat ghes temerilor lui Binah.

— Nu te-aș dezamăgi cu bună știință, Tată. Eu vreau numai să…

Tata ridică palma.

— Te-am chemat să asculți ce-am de zis. Nu vorbi.

Inima începu să-mi bată cu atâta putere, încât mi-am lipit mâinile de coaste, să nu se dezbine.

— Am aflat că slujnica ta a învățat să citească. Nu încerca să tăgăduiești, căci a scris câteva cuvinte în noroi și s-a și semnat pe deasupra.

„Vai, Pacoste, nu!" Mi-am ferit ochii de privirile sale acuzatoare, încercând să-mi așez gândurile-n ordine. Pacoste fusese neatentă. Secretul nostru fusese descoperit. Dar cu toate astea, nu-mi venea să cred că dintre toți oamenii, tocmai Tata considera alfabetizarea ei drept un păcat de neiertat.

Urma să fiu mustrată corespunzător, fără îndoială la insistențele mamei. Apoi avea să-și înmoaie glasul. În sinea lui, înțelegea ce făcusem.

— Cum îți închipui că a dobândit darul ăsta?, întrebă el cu calm. S-a pogorât într-o zi asupra ei din senin? S-a născut cu el? A învățat de una singură să citească, de deșteaptă ce e? Știm cu toții ce s-a întâmplat de fapt: tu ai instruit-o.

Ți-ai nesocotit mama, tatăl, legile statului, ba chiar și rectorul, care te-a avertizat să nu continui pe această cale.

Se ridică din fotoliul de piele, păși spre mine și se opri la un braț distanță.

— M-am întrebat cum poți să ne sfidezi cu atâta ușurință și lipsă de considerație. Din nefericire, am ajuns la concluzia că ești o fetiță răsfățată care nu-și cunoaște locul în lume, lucru de care mă fac și eu vinovat. Mai mult rău ți-am făcut cu bunăvoința mea. Indulgența pe care ți-am arătat-o te-a făcut să crezi că poți trece peste anumite granițe bine delimitate.

Un fior de groază îmi străbătu trupul, o groază cu totul nouă, așa că am îndrăznit să vorbesc, și m-am lovit numaidecât de vechiul impediment.

Am mijit ochii și m-am străduit din răsputeri să rostesc:

— Îmi pare rău, Tată… Nu voiam să fac niciun rău.

— Niciun rău?

Nici nu băgase de seamă că mă poticneam din nou. Se învârti prin încăpere, făcându-mi morală, în timp ce domnul Washington ne privea cu seninătate de la înălțimea șemineului.

— Crezi că nu faci niciun rău învățându-i pe sclavi să citească? Tristul adevăr – și sunt mai multe pe lumea asta – e că sclavii alfabetizați reprezintă un pericol. Ar avea acces la informații care i-ar stârni în fel și chip, și ar fi imposibil de controlat. Știu, e nedrept să-i ținem în beznă, dar trebuie să ne gândim la binele tuturor.

— Dar Tată, e greșit!, am exclamat.

— Mai ai curajul să-mi vorbești astfel? Ar fi trebuit să-ți bag mințile-n cap de când mi-ai lăsat actul de dezrobire a fetei pe birou, dar te-am cocoloșit. Credeam că dacă rup prostia aia în două și ți-o înapoiez, vei înțelege că familia noastră nu subminează instituțiile și legile ce ne guvernează viața, chit că nu suntem de-acord cu ele.

Mă simțeam năucă și teribil de prostuță. Tata îmi rupsese actul de dezrobire. *Tata.*

— Înțelege un lucru, Sarah, voi apăra stilul nostru de viață, și nu voi tolera niciun act de răzvrătire în casa asta!

Când perorasem în timpul cinei împotriva sclaviei, Tata mă privise încântat și mă îndemnase să continui, dându-mi impresia că era de-acord cu poziția mea. Crezusem că-mi împărtășea vederile, dar am înțeles brusc că fusesem ca maimuțica jucăușă ce dansează pe muzica acordeonistului. Eram doar un amuzament pentru Tata. Sau poate că mă încurajase să-mi prezint opiniile ca să-i ajut să-și întărească argumentele contrare. Îmi tolerase oare părerile pentru ca prin intermediul dezbaterilor să își ajute fiica să scape de bâlbâială?

Tata își încrucișă brațele peste cămașa albă și mă fixă cu privirile pe sub sprâncenele sale stufoase. Avea ochii limpezi, cafenii și lipsiți de orice

compasiune, și pentru prima oară, mi-am văzut tatăl așa cum era cu-adevărat: un om care punea mai presus principiile decât dragostea.

— Fără să exagerez, ai comis o fărădelege, spuse el, reluându-și pașii.

Mă înconjură încet, la o distanță apreciabilă.

— N-o să te pedepsesc cum se cuvine, dar trebuie să îți vină mintea la cap, Sarah. De-acum înainte, nu mai ai ce căuta în odaia asta. Nu vei trece pragul ei, că-i zi sau noapte. Îți interzic să te mai atingi de cărțile mele sau de orice alte cărți vei găsi, cu excepția celor prescrise de doamna Ruffin pentru cursuri.

„Nu cărțile. Te rog, Doamne!" Îmi cedară genunchii și am căzut în genunchi.

Tata continuă să-mi dea roată.

— Vei studia strict ce-ți dă doamna. S-a sfârșit cu orele de latină în compania lui Thomas. Nu vei scrie, nu vei vorbi și nu vei gândi în latină. S-a înțeles?

Am înălțat mâinile într-o rugăciune disperată.

— Tată, te implor… T-te rog nu mă despărți de cărți… Nu pot trăi cu gândul…

— N-ai nevoie de cărți, Sarah.

— *T-t-tată*!

Tata se întoarse la birou.

— Nu mă bucură deloc să te văd așa nefericită, Sarah, dar ce-i făcut e făcut. Nu te posomorî prea tare.

De la fereastră se auzeau zgomot de căruțe și trăsuri, și strigătele robilor negustori de pe stradă, printre ei și bătrâna cu coșul de nuiele pe cap, care zbiera: „Trandafiri roșii, să-i pupe cocoșii!"

Pe coridor mă aștepta Binah. Femeia mă luă de mână și mă conduse pe trepte până în fața ușii mele.

— Cobor să-ți aduc micul dejun pe tavă, spuse ea.

După ce plecă, m-am uitat sub pat, unde-mi țineam tabla, îndreptarele și abecedarul. Nici urmă de ele. Cărțile de pe birou dispăruseră și ele. Odaia mea fusese prădată.

De-abia când se întoarse Binah cu mâncarea m-am gândit să întreb:

— Unde-i Pacoste?

— Vai, domnișoară Sarah, să vă spun. Tocmai urmează să-și primească pedeapsa în curte.

•

Am luat-o la goană pe trepte-n jos.

— O lovitură de bici, strigă Binah, fugind în urma mea. O lovitură zice stăpâna, atâta tot.

Am deschis valvârtej ușa din spate și am scrutat curtea cu privirile. Brațele sfrijite ale fetei erau legate de balustrada verandei ce împrejmuia bucătăria de vară. Trei metri mai în spate aștepta Tomfry cu chinga în mână și privirile în pământ. Charlotte zăcea într-unul dintre șanțurile lăsate de roți, ce tăiau curtea de

la șopron la poarta din spate, iar restul sclavilor stăteau adunați în spatele stejarului.

Brațul lui Tomfry săgeta în sus.

— Nu!, am strigat. Nuuuuu.

Tomfry șovăi și se întoarse către mine, bucuros să mă vadă.

Apoi am auzit-o pe Mama bătând cu bastonul în fereastra de la etaj, iar Tomfry își înălță privirile obosite în direcția zgomotului. Dădu din cap și plesni chinga de spatele lui Pacoste.

Pacoste

Tomfry mi-a spus că își înmuiase lovitura, dar impactul îmi despicase pielea. Domnișoara Sarah mi-a pregătit o tinctură Gilead din muguri de plop, înmuiați în romul stăpânului, iar mama îmi dădu sticla și spuse:

— Ia, haida, bea odată!

Aproape că nici nu-mi amintesc durerea.

Rana se vindeca repede, dar afecțiunea domnișoarei Sarah se agrava pe zi ce trecea. Se bâlbâia din nou și tânjea după cărțile ei. Sărmana fată.

Lucy fusese cea care alergase într-un suflet la domnișoara Mary să-i spună despre literele mele scrijelite sub copac, iar domnișoara Mary îi spusese stăpânei. Pe Lucy o crezusem nătângă, dar era pur și simplu slabă, și voia să se pună bine cu domnișoara Mary. N-am iertat-o niciodată pentru ce-a făcut, și nu cred că domnișoara Sarah și-a iertat vreodată sora, fiindcă acest lanț de pâre i-a întors pe dos viața. Studiile ei se încheiaseră. La fel și lecțiile mele de citit. Am rămas cu cele o sută de cuvinte, dar am descifrat și altele noi, fără ajutorul nimănui. Din când în când îi recitam alfabetul mamei și citeam cuvintele de pe imaginile lipite de pereți.

Într-o zi când am coborât în pivniță, mama țesea o rochiță de bebeluș, cu fâșii violete. Când îmi văzu expresia de pe chip, rosti:

— Așa-i, o să mai avem un Grimké de iarna asta. Stăpâna nu-i prea fericită. Am auzit că i-a spus stăpânului că ăsta-i ultimul.

Când rochița fu bine tivită, mama vârî mâna în sacul de postav și scoase un vraf mic de foi albe, o călimară pe jumătate plină și o pană de scris, toate furate fără îndoială.

— De ce continui să furi?, am întrebat-o.

— Vreau să scrii ceva. Scrie: Charlotte Grimké are permisiunea să călătorească. Dedesubt treci luna, data permisiei și semnezi cu parafa Mary Grimké.

— În primul rând, nu știu să scriu Charlotte. Nici permisiune nu știu cum se scrie.

— Atunci scrie: Acestui sclav i se dă voie să călătorească.

— Ce-ai de gând să faci cu hârtia?

Mama zâmbi, dezvăluindu-şi strunga dintre dinţi.

— Sclavul ăsta o ia din loc. Da nu te îngrijora, o să se-ntoarcă mereu înapoi.

— Şi ce te faci când o să te oprească un alb şi o să-ţi ceară permisul, şi o să vadă că arată de parcă a fost scris de un ţânc de unşpe ani.

— Atunci fă bine şi scrie-l ca şi cum n-ai avea unşpe ani.

— Cum ai de gând să treci de zid?

Mama privi la fereastra de lângă tavan. Nu era mai lat decât o cutie de pălării. Habar n-aveam cum va putea să se strecoare pe-acolo, dar dacă era nevoie, avea să se dea cu untură de gâscă. I-am scris permisiunea fiindcă era pornită rău s-o aibă.

De-atunci, pleca după-amiaza, de cel puţin o dată sau de două ori pe săptămână, şi dusă era până la înserat. Nu-mi spunea unde merge. Nu-mi spunea pe unde ieşea şi cum intra la loc. Dar am încercat să-mi imaginez. Afară nu era mai mult de-un metru între zid şi peretele casei, aşa că am presupus că se strecura prin fereastră, apoi se sprijinea cu spatele de perete şi cu picioarele de zid şi şontâc-şontâc până sus, de unde sărea pe partea cealaltă.

Firește, de intrat intra pe altundeva. Eu bănuiam că folosește poarta din spate, pe unde treceau trăsurile. Se întorcea mereu după lăsarea întunericului, astfel încât să n-o vadă nimeni. Ajungea întotdeauna înainte de clopotul ce dădea „stingerea”. Nu voiam să mi-o închipui singură prin oraș, ascunzându-se de Gardă.

Într-o după-amiază, în timp ce eu şi mama aproape încheiaserăm lucrul la hainele sclavilor, i-am expus calculele mele, cum ieşea pe fereastră în timpul zilei şi sărea poarta din spate la apus.

— Da isteaţă mai eşti, mi-a spus ea.

În minte îmi veni imaginea ei cu funia petrecută pe după gleznă şi gât, şi am început să mă rog de ea:

— Nu mai pleca, te rog! îmi promiţi? O să te prindă iar.

— Uite ce-i, poţi să mă ajuţi: dacă cineva întreabă de mine, te duci şi pui găleata lângă cişmea, unde pot să-l zăresc din spatele porţii. Fă asta pentru mine.

Vorbele ei mă înspăimântară şi mai tare.

— Şi dacă vezi găleata ce-o să faci? O să pleci de tot? O să mă laşi singură?

În clipa aceea am cedat.

Mama puse lucrul deoparte şi mă masă pe umeri aşa cum o făcea mereu.

— Pacoste, copilă, decât să te las singură, mai degrabă aş muri. Ştii asta. Dacă văd găleata lângă cişmea voi şti ce mă aşteaptă, atâta tot.

•

Când reveni sezonul ieşirilor în societate, iar noi nu ne mai vedeam capul de-atâtea rochii şi tunici, mama s-a angajat pe la alţii, fără permisiune. Am aflat asta

într-o seară, după cină, în timp ce stăteam în mijlocul curții. Domnișoara Sarah zăcuse toată ziua în depresie, așa cum obișnuia adesea, iar eu mă gândeam încontinuu la cât de jos căzuse și la furișările mamei pe fereastră. Dar mama scoase o insignă de sclav din buzunar. Dacă vreun proprietar își angaja sclavul în altă parte, trebuia să cumpere o insignă de la primărie, iar eu știam că stăpânul Grimké nu cumpărase niciodată insigne. Să ai asupra ta o insignă falsă era mai rău decât să furi mătasea verde a stăpânei.

Am luat insigna și am cercetat-o cu atenție. Era un pătrățel de cupru cu o gaură în vârf, ca s-o poți prinde de haină. În metal erau inscripționate câteva cuvinte. Le-am rostit pe bucăți până înțelesul lor deveni limpede.

— Slu-gă. Do-mestică… Do-mes-ti-că. *Slugă Domestică*!, am exclamat. Numărul 133. Anul 1805. De unde ai făcut rost de ea?

— Doar nu-ți închipui că am pierdut vremea cât am fost plecată… Mi-am găsit de lucru.

— Dar ai de lucru aici cât să nu poți duce.

— Și nu câștig nimica, am dreptate?

Îmi luă insigna din palmă și o vârî la loc în buzunar.

— Unul dintre sclavii Russel, pe nume Tom, are o fierărie cu prăvălie în Golful Estic. Coana Russel îl pune la lucru cât îi ziua de lungă și nu ia decât trei sferturi din ce produce. Tom mi-a făcut insigna, o copie după un original.

Oi fi avut eu unșpe ani, dar am știut numaidecât că fierarul nu-i făcuse un simplu favor, din mărinimia lui. De ce s-ar fi expus la primejdie falsificând o insignă?

Mama continuă:

— M-am dus să fac bonete, rochii și cuverturi pentru o doamnă ce locuiește pe Queen Street. Coana Allen. I-am spus că mă numesc Pearl și că aparțin stăpânului Dupré, care stă la intersecția străzilor George cu East Bay. Mi-a zis:

— Te referi la croitorul francez?

— Da, coniță, nu mai are să-mi dea de lucru așa că m-a trimis să mă angajez.

— Și dacă verifică povestea ta?

— E o vădană bătrână, n-o să verifice nimic. Mi-a zis doar: „Arată-mi insigna”.

Mama era mândră de insignă și încântată de sine însăși.

— Coana Allen a zis că mă plătește la articol, iar nepoatele ei au nevoie de haine și așternuturi pentru copii.

— Și cum ai de gând să faci toată munca asta?

— De-aia te am pe tine. Și am toată noaptea la dispoziție.

Mama ardea atâtea lumânări pe timpul nopții că ajunsese să le fure din fiecare odaie în care intra. Ochii ei se preschimbară în două fante înguste, iar pielea din jurul lor se zbârci ca o cusătură dreaptă. Era istovită și slăbită, dar părea mai liniștită înăuntru.

Se-ntorcea cu banii acasă, pe care-i dosea în sacul de iută, iar eu o ajutam la cusut zi şi noapte, oricând nu trebuia să-i fac baie domnişoarei Sarah, să-i curăţ odaia, să-i fac hainele şi să-i golesc oala de noapte. Când terminam comenzile văduvei, mama se strecura pe fereastră şi îi ducea pachetul la uşă, unde primea material pentru următoarea comandă. Apoi aştepta lăsarea întunericului şi sărea pe furiş poarta din spate. Toată afacerea asta primejdioasă a intrat într-o normalitate desăvârşită.

•

Într-o după-amiază mai călduroasă de ianuarie, stăpâna o trimise pe Cindie în pivniţă s-o cheme pe mama, ceva legat de rozetele ce-i căzuseră de pe noua rochie cu corset, şi după cum era de aşteptat, mama era plecată de-acasă. Nu încuia niciodată uşa la plecare, fiindcă ştia că stăpâna l-ar pune pe Prince să scoată uşa din ţâţâni dacă nu răspundea, şi cum mai putea să explice apoi o cameră goală închisă cu zăvorul?

Veştile despre absenţa unui sclav se răspândesc fulgerător. Când am aflat, mi s-a făcut inima cât un purice. Stăpâna sună clopoţelul să-i adune pe toţi în curte, lângă poarta din spate. Îşi puse mâinile pe burta ei proeminentă şi spuse:

— Dacă ştie careva unde se află Charlotte, e de datoria lui să-mi spună.

Nimeni nu scoase o vorbă. Stăpâna mă săgetă cu privirile.

— Hetty! Unde-i maică-ta?

Am ridicat din umeri şi m-am prefăcut nedumerită.

— Nu ştiu, doamnă. Tare aş vrea să ştiu şi eu.

Stăpâna îl trimise pe Tomfry să verifice în bucătăria de vară, în spălătorie, şopron, grajd, şură, closet şi în odăile sclavilor. l-a spus să caute şi-n gaură de şarpe, în jgheabul ce lega fâneaţa de uluc, prin care Prince hrănea caii. Dacă mama tot nu era de găsit, Tomfry urma să caute în casă, pe verandă şi în grădina cu statuete ornamentale.

Apoi scuturâ din clopoţel, semn că toată lumea trebuia să se-ntoarcă la lucru. Am fugit iute în odaia ei şi am scotocit prin sacul de iută. Banii erau tot acolo, sub căptuşeală. M-am furişat pe urmă afară şi am aşezat găleata lângă cişmea. Soarele cobora uşor spre apus, zugrăvind cerul în culoarea caiselor.

În vreme ce Tomfry scotocea în sus şi-n jos, eu am urcat în alcovul frontal de la al doilea etaj şi am rămas în aşteptare. La primele umbre ale serii, ce să vezi, m-am uitat pe fereastră şi-am zărit-o pe mama dând colţul. Se duse ţintă la poarta din faţă şi bătu.

Am zbughit-o pe trepte-n jos şi am ajuns la poartă deodată cu Tomfry.

Când deschise poarta, mama spuse:

— O să-ţi dau juma de dolar dacă mă duci în siguranţă. Îmi eşti dator, Tomfry.

Bărbatul păşi pe palier şi eu după el, apoi închise uşa. Am luat-o pe mama în braţe.

— Hai, iute, unde mergem?

— N-am un să te duc, spuse el. Stăpâna m-a pus să te caut peste tot.

— Nu și pe acoperiș, am intervenit.

Tomfry ținu de pază, iar eu am dus-o pe mama în pod și i-am arătat scara și trapa.

— Când o să vină, am rostit, spune-le că ți-a fost cald și ai urcat aici să vezi portul, și nici bine nu te-ai întins că ai adormit.

Între timp, Tomfry s-a dus să-i explice stăpânei că a uitat să caute pe acoperiș, și că-și amintea că Charlotte mai fusese acolo odată.

Stăpâna se opri la baza scărilor din pod, sprijinită în baston și gâfâind de la atâta urcat, mai ales că era și corpolentă. Eu m-am furișat în spatele ei. Tremuram de spaimă.

Mama coborî scara, scuturată de frig, și îndrugă povestea ridicolă pe care-o născocisem.

— Nu te credeam atât de proastă ca restul, Charlotte, îi spuse stăpâna, dar mi-ai demonstrat contrariul. Să adormi tu pe acoperiș! Ai fi putut să te rostogolești până-n stradă. *Pe-acoperiș*! Credeam că știi că n-ai voie pe acoperiș.

Ridică bastonul și o lovi pe mama în moalele capului.

— Du-te în odaia ta, acum, iar mâine dimineață după rugăciune vreau să-mi prinzi înapoi rozetele pe noua mea rochie. Ești tot mai neglijentă cu acul pe zi ce trece.

— Da, doamnă, rosti mama, grăbindu-se pe trepte în jos.

Îmi făcu semn să trec înaintea ei. Nu știu dacă stăpâna băgă de seamă că mama nu mai avea baston și nici nu mai șchiopăta.

Odată ajunsă în pivniță, mama închise ușa și trase zăvorul. Eu gâfâiam în draci, în schimb ea răsufla potolit. Se scărpină în cap, mă privi cu fermitate și spuse:

— Eu mi-s o femeie osebită, și tu ești o fată osebită, și n-o să plecăm niciodată capetele în fața acelei femei.

Sarah

Sosirea unui frate pe lume nu-mi dădea prilej de bucurie. Închisă în odaia mea, contemplam vestea cu resemnare aspră. De când rămăsese însărcinată, Mama devenise și mai nesuferită, și cu toții pătimeam din pricina asta. Cel mai mult m-a mâhnit însă calculul făcut pe foaie. Mama își petrecuse zece din ultimii douăzeci de ani purtând copii în pântec, „Pentru numele lui Dumnezeu!”

Urma să împlinesc doisprezece ani, deci eram în floarea tinereții, și voiam să mă mărit – cu-adevărat îmi doream – dar cifrele acelea mă băgaseră în sperieți.

Constatarea, venită imediat după pierderea cărților, îmi lăsă un gust amar față de rolul meu ca femeie.

De când cu mustrarea Tatei, nu ieșeam din odaie decât să iau masa, să iau parte la lecțiile doamnei Ruffin, de trei ori pe săptămână, și duminica la slujbă. Pacoste îmi ținea de urât și îmi punea întrebări la care nu dorea să afle răspunsul, întrebări menite doar să mă însufleţească. Îmi urmărea tentativele jalnice de a lucra cu acul și poveștile pe care le scriam despre o fată abandonată pe-o insulă, în maniera lui Robinson Crusoe. Mama mi-a cerut să pun însingurarea și suferința deoparte, și într-adevăr m-am străduit, dar fiecare zi ce trecea eram tot mai nefericită.

Mama l-a chemat atunci pe doctorul familiei, domnul Geddings, care după o consultație riguroasă a concluzionat că sufăr de melancolie acută. Am tras cu urechea și l-am auzit spunând că eram un caz unic pentru vârsta mea, că asemenea tulburări erau mai degrabă întâlnite după naștere sau la menopauză. În opinia lui de specialist, eram o fată hipersensibilă și temperamentală, cu predispoziție spre isterie, după cum bine se observa în impedimentul meu de vorbire.

La scurtă vreme după Crăciun, am trecut pe lângă ușa lui Thomas și am zărit geamantanul deschis pe podea. Plecarea lui era greu de îndurat, dar și mai dureros era că pornea spre New Haven pentru a urma o carieră la care visam, dar care-mi era cu totul inaccesibilă. Roasă de invidie față de viitorul său luminos, am fugit în odaia mea și am plâns de durere. Veninul ieși din mine în valuri întunecate, iar în acel moment, deznădejdea mea atinse o limită extremă, luând forma a ceea ce-am ajuns să numesc o speranță chinuitoare.

Toate trec, până la urmă, chiar și cea mai adâncă melancolie. Am deschis sertarul și am scos cutiuța de piatră în care țineam nasturele. La vederea lui, o scânteie mi se aprinse în ochi, și de data aceasta cugetul meu se ridică la înălțimea voinței. Nu voiam să mă dau bătută. Aveam să calc strâmb cu temeritate.

•

Primul gest temerar avu loc la petrecerea de rămas bun în cinstea lui Thomas, ținută în salonul de la etaj, în ajunul Bobotezei. În ultimele zile, Tata îmi zâmbise de câteva ori la cină, și am interpretat cadoul lui de Crăciun – o copie după Apollo și muzele – drept un semn de dragoste și împăcare. În această seară vorbea cu Thomas, Frederick și John, întors pentru scurtă vreme de la Yale. Cu toții purtau paltoane negre îmblănite și veste dungate de diferite culori. Eu ședeam cu Mary la masa Pembroke cu privirile ațintite la ei, dorind să știu despre ce discutau.

Anna și Eliza, care fuseseră lăsate să ia parte la festivități, ședeau pe covor în fața șemineului cu păpușile primite cadou în brațe, iar Ben își aranja soldățeii de lemn și striga „Înainte!” o dată la câteva secunde.

Mama se odihnea pe recamierul de palisandru îmbrăcat în catifea roșie, adus pesemne din dormitorul ei. Până acum o văzusem de cinci ori gravidă și nu-i fusese niciodată atât de greu ca acum. Se făcuse cât un mamut. Până și bietul ei chip părea umflat. Cu toate acestea, organizase o petrecere nemaipomenită. Salonul radia în lumina lumânărilor și a lămpilor, reflectată de oglinzi și de suprafețele lucioase, iar pe mese erau așternute fețe de pânză albă și țesături de brocart aurii, asortându-se cu cromatica Bobotezei. Serveau Tomfry, Snow și Eli, îmbrăcați cu toții în uniforme verde-închis și purtând tăvi cu plăcintă de crab, creveți cu unt, friptură de vițel, merlan prăjit și omletă-sufleu.

Îmi revenise pofta de mâncare și eram preocupată de mâncare și de zumzetul gros al vocilor din salon. Discutau despre realegerea domnului Jefferson, despre șansele domnilor Merriweather Lewis și William Clark de a atinge coasta Pacificului, și, cel mai captivant, despre consecințele abolirii sclaviei în statele din Nord – cel mai recent în New Jersey – asupra Sudului. „Abolire prin lege?", eram complet străină de subiect, așa că mi-am lungit gâtul să prind fiecare literă. Oare cei din Nord credeau acum că Dumnezeu e potrivnic sclaviei?

Cina s-a încheiat cu desertul favorit al lui Thomas, macaroane dulci cu glazură de migdale, după care Tata a bătut cu lingurița în pocalul său de cristal, iar în salon se așternu liniștea. Îi ură mult succes lui Thomas și îi oferi o versiune prescurtată a *Eseului asupra intelectului omenesc* de John Locke. Prin bunăvoința Mamei, eu și sora mea primisem câte-un pahar de vin, primul din viața mea, iar eu mă uitam cu priviri pierdute și puțin ametită la cadoul lui Thomas.

— Cine vrea să-i facă o urare lui Thomas?, întrebă Tata, urmărind chipurile fiilor săi.

John, întâiul născut, trase de tivul vestei, dar imediat am sărit eu în picioare, a șasea născută și a doua lui fiică, și am cuvântat.

— Thomas, fratele meu drag, îmi va fi dor de tine… Îți urez mult succes la învățătură.

Brusc am simțit că prind tot mai mult curaj.

— Într-o bună zi sper să calc pe urmele tale… Și să devin un jurist.

Când Tata își găsi într-un final cuvintele, în glasul său se citi amuzamentul.

— Mă înșală cumva auzul? Ai spus cumva că vrei să urmezi cariera fratelui tău?

John chicoti, iar Frederick izbucni în râs. Tata se uită la ei și surâse, apoi reluă:

— Există și juriste mai nou? Dacă așa stau lucrurile, micuțo, lămurește-ne te rog și pe noi.

Replica lui stârni hohote de râs, și am observat că până și Thomas râdea.

Am încercat să găsesc răspunsul potrivit, fără să înțeleg pe deplin batjocura lor, fără să înțeleg că întrebarea îi viza strict pe frații mei.

— N-ar fi o mare realizare dacă aș fi eu prima?

Amuzamentul Tatei se preschimbă subit în iritare.

— Nu va exista nicio juristă, Sarah, și dacă așa o absurditate s-ar concretiza, nu va purta numele fiicei mele.

Am continuat să mă apăr prostește, orbește.

— Tată, vei fi mândru de mine. Voi face orice îmi ceri.

— Sarah, termină cu prostiile astea! Te faci de rușine! Ne faci pe toți de rușine. De unde ți-a venit ideea că poți studia dreptul?

M-am străduit să țin fruntea sus, să mă agăț de ultimele fărâme de încăpățânare.

— Mi-ai spus că aș fi un jurist pe cinste.

— Dacă ai fi băiat!

Mi-am plimbat ochii de la Anna și Eliza, care se holbau la mine, la Mary, care își feri privirile.

M-am întors apoi către Thomas.

— Te rog… îți amintești… mi-ai spus că *eu* ar trebui să mă fac jurist?

— Îmi pare rău, Sarah, dar Tata are dreptate.

Cuvintele lui mă zdrobiră.

Tata dădu a lehamite din mână și cei patru își văzură mai departe de conversație. Mama îmi șopti numele. Nu mai stătea rezemată, ci în capul oaselor, iar pe chipul ei se citea mila.

— Poți să te întorci în odaia ta, rosti ea.

M-am furișat de la masă ca un suflet dezgolit. Pe podea în fața odăii zăcea ghemuită Pacoste, pe cuvertura ei cu pătrățele roșii și triunghiuri negre.

— Am aprins lampa și am făcut focul, mă înștiința ea. Ai nevoie de ajutor cu rochia?

— Nu, rămâi unde ești, i-am răspuns sec, încercând să maschez durerea.

Fata mă cercetă cu privirile, nesigură.

— Ce s-a petrecut, domnișoară Sarah?

Nu eram în stare să-i răspund, așa că am intrat în odaie și am închis ușa. M-am așezat pe taburetul măsuței de toaletă. Mă simțeam ciudat, goală pe dinăuntru; nu eram în stare să plâng și nu simțeam decât un gol rece în stomac.

Câteva clipe mai târziu am auzit o bătaie ușoară în ușă, și gândind că era Pacoste, am strigat cu ultimele mele puteri:

— Nu am nevoie de tine!

Mama intră în odaie, cocoșată de greutate.

— Nu mi-a făcut plăcere să-ți văd strivite dorințele, îmi spuse ea. Tatăl și frații tăi sunt nesimțiți, dar batjocura a fost pe măsura uimirii lor. Avocat vrei, Sarah? Ideea e atât de stranie că mi-e teamă că te-am dezamăgit ca mamă.

Își lipi palma de pântec și închise ochii, parcă pentru a se feri de-o lovitură de cot sau picior. Blândețea din vocea ei, chiar și faptul că venise în odaia mea

arătau cât de îngrijorată era pentru mine, și totuși părea să considere batjocura lor justificată.

— Tatăl tău e de părere că obsesia ta pentru cărți și aspirațiile tale stau sub semnul anomaliei, dar se înșală.

M-am uitat surprinsă la ea. Orice urmă de înfumurare o părăsise. Înfățișa o tristețe pe care n-o mai văzusem până atunci.

— Fiecare fată se naște cu ambiție, într-un grad mai mare sau mai mic, spuse ea, chiar dacă dorința ei cea mai mare e să nu aparțină trup și suflet soțului ei. Și eu am fost fetiță odată, îți vine să crezi?

Îmi părea o străină, o femeie lipsită de rănile și straturile de armură ce vin odată cu trecerea anilor, dar își veni imediat în fire.

— Adevărul e că ambițiile trebuie stârpite în fete, pentru binele lor. La tine e neobișnuită doar determinarea cu care lupți împotriva inevitabilului. Te opui, și drept urmare s-a ajuns aici, să fii domesticită ca un cal.

Mă luă de după umeri.

— Sarah, dragă, ai luptat mai feroce decât mi-aș fi închipuit, dar trebuie să te pui în slujba îndatoririlor și a sorții care ți-a fost hărăzită, și să-ți găsești în ele fericirea.

Am simțit atingerea obrazului ei umflat, și în acea clipă aș fi vrut să mă agăț de ea și s-o împing totodată la o parte. La plecare, am urmărit-o cu privirile și am observat că nu închisese ușa când venise. Pacoste auzise fără îndoială toată discuția. Gândul acesta mă liniști. Nu există durere pe pământul acesta care să nu tânjească după un martor binevoitor.

Când Pacoste intră și mă privi cu ochii aceia mari și plini de compasiune, am scos cutiuța din sertar, am luat nasturele de argint și l-am aruncat în cenușarul de lângă șemineu, unde se făcu nevăzut în funinginea alb-cenușie.

•

A doua zi, salonul fu curățat și aranjat pentru nașterea mamei. Născuse ultimii șase copii în acea încăpere, ajutată de Binah, Mătușica, doctorul Geddings, o doică plătită și două verișoare. Era greu de crezut că avea să mai treacă pe la mine, dar cu o săptămână înainte să intre în travaliu, îmi permise să-i fac o vizită.

Era o dimineață friguroasă de februarie. Cerul era acoperit de nori grei de iarnă, și toate vetrele din casă șuierau și trosneau în vâltoarea flăcărilor. Singura lumină din salon venea de la văpaia din șemineu. Mama, care urma să împlinească patruzeci de ani într-o săptămână, zăcea pe recamier, cu o mină foarte posomorâtă.

— Sper că nu-ți stă nimic pe suflet, fiindcă n-am putere să te ajut, rosti ea printre buze umflate.

— Am o rugăminte.

Mama se ridică ușor și se întinse după ceașca de ceai de pe tăviță.

— Păi zi atunci despre ce-i vorba? Ce urgență ai?

Venisem pregătită cu un discurs, hotărâtă să nu dau înapoi, dar neliniștea mă cuprinse subit. Am închis ochii, întrebându-mă cum aș putea s-o fac să înțeleagă.

— Mi-e teamă că ai să mă refuzi pe dată.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce-aș face una ca asta?

— Pentru că e o rugăminte mai puțin obișnuită… Aș dori să fiu nașa pruncului.

— Ai dreptate, e cât se poate de neobișnuită. Nici nu mă gândesc.

Mă așteptam la această reacție. Am îngenuncheat lângă ea.

— Mamă, o să te implor, dacă e nevoie… Am pierdut tot ce aveam mai de preț. Țelul pe care îl văzusem în viață, nădejdea într-o educație bună, cărțile, pe Thomas… Până și pe Tata îmi pare că l-am pierdut… Nu mă refuza, te rog!

— Dar Sarah, chiar nașa copilului? La altceva nu te-ai putut gândi? Asta nu-i o joacă. Bunăstarea spirituală a copilului va atârna pe umerii tăi. Ai doisprezece ani. Ce-o să spună lumea?

— Îmi pune viața în grija acestui copil… Mi-ai spus să renunț la ambiții… Cu siguranță poți consimți și tu la dragostea și grija purtată unui copil… Te rog, dacă mă iubești.

Mi-am așezat capul în poala ei și am dat drumul lacrimilor ce refuzaseră să curgă la plecarea lui Thomas și-n tot acest răstimp.

Mama îmi luă capul în mâini, și după ce m-am oprit din plâns, am văzut că avea lacrimi în ochi.

— Bine, spuse ea. Vei fi tu nașa copilului, dar vezi să te ții de îndatoririle ce-ți revin.

Am sărutat-o pe mână și am ieșit din salon, având vaga impresie că îmi recăpătasem o parte din mine.

Pacoste

Sub privirile mamei, am înfășurat ață roșie în jurul trunchiului stejarului cu ramuri late până ce am golit mosorul. Fusese ideea mea să facem un copac sacru, așa cum avusese și mama, și mama îmi făcea pur și simplu hatârul. Își cuprinse coatele în palme și răsuflă aburi pe gură.

— Ai gătat? E-un frig afară de crapă pietrele.

În Charleston se lăsase un ger năprasnic. Chiciură pe la ferestre, pături pe cai, Sabe și Prince tăind lemne din zori până seara. I-am aruncat mamei o privire, apoi am așternut cuvertura roș-neagră pe pământ. O pată luminoasă sub ramurile desfrunzite ale copacului.

— Mai întâi de toate, am spus, trebuie să îngenunchem aici și să ne oferim sufletul copacului. Vreau să facem întocmai cum a făcut bunica.

— Bine, hai să-i dăm drumul atunci.

Ne-am pus în genunchi și ne-am holbat la trunchi. Pământul era ca o crustă tare, acoperit cu ghindă, iar răceala trecea prin pătrățelele și triunghiurile cuverturii. Liniștea se așternu deasupra noastră, iar eu am închis ochii. Mi-am vârât mâna în buzunar și am mângâiat nasturele cenușiu al domnișoarei Sarah. Parcă mângâiam o bucată de gheață. Îl culesesem din cenușar, acolo unde-l aruncase ea. Îmi părea rău că renunțase la planurile ei, dar era păcat să arunci un nasture bun.

Mama se foi pe cuvertură. Voia să termine treaba cât mai repede, iar eu voiam să profit de fiecare clipă.

— Mai spune-mi o dată cum ați procedat.

— Bine. Am îngenuncheat așa pe cuvertură, și ea a zis: „Acum ne oferim sufletele copacului ca să ne ferească de rele". Și pe urmă ne-am oferit sufletele.

— Și ați simțit ceva anume?

Mama își trase fularul peste urechile înghețate și se strădui să zâmbească.

— Stai să-mi amintesc. Da, am simțit cum îmi pleacă sufletul de-aici.

Arătă cu degetul spre osul dintre sâni.

— A ieșit ca o adiere. M-am uitat la crengi și nu l-am zărit, dar știam că sufletul meu e acolo sus și veghează asupra mea.

Născocea toată povestea, dar n-avea importanță. De ce n-ar fi mers lucrurile acum taman cum le povestea ea?

Am rostit cu glas tare:

— Îmi ofer sufletul copacului.

Mama rosti și ea incantația, apoi continuă:

— După ce bunica ta a consacrat copacul, mi-a zis: „Dacă pleci de-aici, să-ți iei sufletul cu tine". Apoi a cules ghindă, rămurele și frunze și le-a pus în săculețe pe care le-am purtat la gât.

Așa că am cules împreună ghindă, rămurele și frunze galbene fărâmițate. În tot acest timp mă gândeam la vorbele mamei din ziua când stăpâna mă oferi domnișoarei Sarah: „De-acum înainte, Pacoste, se strânge lațul".

De-atunci trecuse un an, iar eu mă împrietenisem cu domnișoara Sarah, învățasem să scriu și să citesc, dar pășisem pe-un drum străin inimii, așa cum spusese mama, și nu știam ce-avea să se-aleagă de noi. Poate urma să ne petrecem tot restul vieții aici, cu porțile cerului închise, dar în mama se trezise acel spirit ce refuza să plece capul și să trudească, și odată trezit, belele se țin scai de tine.

Partea a doua

Februarie 1811 – Decembrie 1812

Stăteam în fața oglinzii din odaie și îmi cercetam chipul, în vreme ce Pacoste și Nina, care avea acum șase ani, îmi împleteau coada în cosițe pe care sperau să le unească într-o coroniță mai jos de ceafa. Puțin mai devreme mă dădusem pe față cu sare și oțet de lămâie – rețeta Mamei pentru înlăturarea petelor de cerneală. Mi-a limpezit puțin pistruii, dar nu i-a eliminat.

Ne aflam în culmea sezonului ieșirilor în societate în Charleston, și fusesem bombardați toată săptămâna cu invitații și cărți de vizită lăsate în prag. Dintre ele, Mama alegea cele mai elegante și mai convenabile evenimente. Diseară, o serată cu vals.

Îmi făcusem intrarea în societate în urmă cu doi ani, când împlinisem șaisprezece, și fusesem aruncată în vârtejul balurilor, ceaiurilor, saloanelor muzicale, curselor de cai și picnicurilor, ceea ce însemna, în accepțiunea Mamei, că porțile sclipitoare ale Charleston-ului erau larg deschise și viața începea cu adevărat pentru o femeie. Cu alte cuvinte, mă puteam, în sfârșit, ocupa de găsirea unui soț. Aparent, statutul și averea acestui soț depindeau în întregime de trăsăturile chipului meu, de delicatețea trupului, de talentul meu într-ale croitoriei și de farmecul conversației mele. Lăsând la o parte îndemânarea cu acul, am pășit pe această poartă sclipitoare ca mielul la tăiat.

— Ui'ce prostii faci aici, îi spuse Pacoste Ninei, care-mi împletise cosițele de păr în ceea ce-n popor se numește cuib de șobolani. Pacoste înfipse pieptenul în părul meu fără milă și împărți șuvițele în trei bucăți egale, dintre care două le numi iepuri și a treia buștean. Pe Nina, care se bosumflase după ce-i fuseseră confiscate cosițele, ideea jocului o învioră.

— Privește cu atenție, îi spuse Pacoste. Iepurele ăsta se vâră sub buștean, iar celălalt trece pe deasupra. Mergi așa cu ei până jos. Așa faci o împletitură: hopa sus, hopa jos.

Nina luă în primire iepurii și bușteanul și făcu o împletitură de toată frumusețea. Eu și Pacoste o aclamam de parcă sculpta o statuie florentină.

Era o seară de iarnă ca toate celelalte, tăcută și previzibilă: odaia era scăldată în lumina lămpii, focul ardea mocnit în vatră, afară se însera devreme, iar colegele mele mă copleșeau cu atenția lor în fața oglinzii.

Surioara și fina mea, Angelina – sau prescurtat, Nina – prezenta deja chipul oval și trăsăturile elegante cu care sora noastră mai în vârstă fusese binecuvântată. Avea ochi căprui, iar părul și genele ei erau la fel de întunecate precum cutiuța de piatră ce găzduise într-o vreme nasturele de argint. Scumpa mea Nina era nespus de frumoasă. Mai presus însă, era sprintenă la minte și dădea semne de neînfricare. Credea că poate realiza orice, o credință pe care m-

am străduit s-o întreţin în pofida nefericirilor ce decurseseră din propria-mi neînfricare.

Ambiţiile mele de juristă fuseseră îngropate în Cimitirul Speranţelor Neîmplinite, o instituţie întru totul feminină. Tristeţea dispăruse, dar regretul era încă prezent, iar eu nădăjduiam de la o vreme că Parcele vor fi mai blânde cu *altă* fată. În copilărie, o schiţă în ramă cu cele trei Parce atârna în capul scărilor, în care torceau, măsurau şi tăiau firul vieţii, fără să mă scape vreodată din priviri. Eu una ştiam că nu le sunt pe plac, dar asta nu însemna că vor trata firul surorii mele în acelaşi fel.

Îi făgăduisem Mamei că Nina va deveni scopul meu în viaţă, şi m-am ţinut de promisiune. În ea găsisem o voce limpede şi o inimă nevătămată. E adevărat că îmi trăiam parţial viaţa prin intermediul ei, şi într-adevăr, graniţele dintre noi erau adesea neclare, dar nimeni n-o iubea mai mult pe Nina ca mine. Era mântuirea mea, şi vreau să cred că şi reciproca era valabilă.

Mă numise Mamă de când învăţase primele cuvinte. Era o pornire firească pe care n-o descurajam, dar aveam grijă să nu îmi spună astfel în faţa Mamei. Încă din fragedă pruncie o bătusem la cap cu păcatele sclaviei. O învăţasem tot ce ştiam şi credeam, şi cu toate că Mama intuia că o modelam după chipul şi asemănarea mea, nu-şi închipuia cât de departe eram dispusă să merg.

Când termină de împletit cosiţa, Nina mi se puse în poală şi începu să se roage de mine, după cum îi era obişnuinţa:

— Nu te duce! Stai cu mine.

— Vai, dar ştii doar că trebuie să plec. O să te înveleascâ Binah la culcare.

Nina se bosumflă, aşa că am adăugat:

— Dacă nu te smiorcăi, te las să-mi alegi rochia.

Sări graţios de pe genunchii mei şi se duse ţintă la dulap, unde alese cea mai luxoasă ţinută pe care-o aveam, o rochie castanie cu trei fâşii în zigzag de satin în faţă, fiecare purtând o agrafa cu diamant ciobit. Era capodopera lui Pacoste. La şaptesprezece ani, era stăpâna acului, demonstrând mai mult talent chiar decât maică-sa. Ea se ocupa aproape în întregime de garderoba mea.

Când Pacoste se înălţă pe vârfuri să ia rochia, am observat cât de pipernicită era. Avea trupul suplu şi costeliv al unui băieţel. N-avea să se-nalţe niciodată peste un metru cincizeci, dar aşa măruntă cum era, tot ochii îţi atrăgeau în continuare atenţia. Odată, un prieten de-al lui Thomas o descrisese drept „negresa aia drăguţă, cu ochii galbeni”.

Nu mai eram la fel de apropiate ca în copilărie. Poate pentru că eram absorbită de Nina, poate din cauza noianului de îndatoriri ce-i reveneau, sau poate pur şi simplu ajunsesem la o vârstă la care căile noastre se despărţeau în mod firesc. Dar cu toate astea, eram prietene. Cel puţin asta credeam.

Când trecu pe lângă şemineu cu rochia în braţe, am deslusit eterna căutătură încruntată ce părea sădită pe chipul ei, de parcă îngustarea ochilor ei uriaşi ar fi

ferit-o de lume. Pesemne începuse să resimtă mai puternic acele limite cu care se răfuia probabil acum. În urmă cu câteva zile nu putuse să intre în piață dintr-un motiv stupid și nesemnificativ, și întâmplarea o afectase. Plimbările prin târg erau cele mai înseninate momente din viața ei, și încercând s-o îmbunez, i-am spus:

— Îmi pare rău, Pacoste, și înțeleg ce simți.

Cel puțin aveam impresia că înțeleg ce-nseamnă să-ți pierzi libertatea, dar ea se stropși la mine:

— Deci noi două suntem la fel? Tu și cu mine? De aia tu-ți faci nevoile în oala de noapte și eu curăț după tine?

Am rămas împietrită la auzul cuvintelor ei, și m-am întors spre fereastră să-mi ascund tristețea. Ea pufni furioasă, apoi plecă valvârtej din odaie și nu se mai întoarse în acea zi. Nu vorbisem de-atunci despre incident.

Mă ajută să îmbrac rochia și să o trag peste corset, pe care îl legasem cât mai larg cu putință. Nu eram nici mare, nici mică, și nu vedeam de ce mi-aș îngreuna respirația. După ce-mi ajustă rochia, Pacoste îmi așeză un șal de dantelă *poult-de-soie* pe creștet, iar Nina îmi oferi un evantai negru dantelat. L-am desfăcut și am făcut câteva piruete prin odaie.

În momentul în care am călcat pe tivul rochiei și m-am împleticit – imaginea grației feminine –, a intrat mama:

— Sper că ai să te-abții de la astfel de stângăcii la petrecerea doamnei Alston.

Rămase în prag, sprijinită în baston. La patruzeci și șase de ani era deja gârbovită ca o bătrână. De-un an mă bătea la cap cu truda femeilor nemăritate, povestindu-mi despre trista viață celibatară a mătușii Amelia Jane. O asemuia unei flori ofilite, ținute între paginile unei cărți uitate, de parcă asta mi-ar fi sporit ținuta și frumusețea. M-am temut că Mama urma să-mi țină o nouă prelegere despre trista viață a mătușii ei, dar se mulțumi să-ntrebe:

— N-ai purtat rochia asta în urmă cu două seri?

— Ba da, însă…

M-am uitat la surioara mea cocoțată pe taburet și i-am zâmbit.

— Nina a ales-o pentru mine.

— Nu se cade s-o porți din nou atât de repede.

Mama părea că vorbește de una singură, așa că am hotărât să nu-i dau importanță. Privirile ei se opriră asupra Angelinei, mezina familiei, și roti mâna de câteva ori prin aer, înainte s-o cheme:

— Hai să mergem în creșă.

Nina nu se clinti. În schimb, își întoarse privirile către mine, de parcă eu aș fi avut puterea să contramandez ordinul. Mamei nu-i scăpă acest lucru.

— Angelina! Am zis să vii acum!

Dacă eu fusesem un ghimpe în coasta Mamei, Angelina era toată tufa de măceș. Scutură din cap și dădu din umeri. Luă o ținută sfidătoare pe taburet și rosti cu bună știință:

— Vreau să stau aici cu Mama!

Mă așteptam la o explozie din partea Mamei, dar reacția se lăsă așteptată. Își înfipse degetele în tâmple și masă ușor, apoi scoase un geamăt ce părea și oftat, și acuză.

— M-a luat o durere groaznică de cap, rosti ea. Pacoste, trimite-o pe Cindie în camera mea.

Pacoste dădu ochii peste cap, dar se supuse, iar Mama plecă în urma ei. Bocăneala înfundată a bastonului se pierdu pe coridor.

Am îngenuncheat în fața Ninei, afundată în faldurile ridicate ale fustei, arătând probabil ca o stamină înfiptă într-o uriașă floare stacojie.

— De câte ori ți-am repetat să nu-mi spui Mamă decât când suntem singure?

Bărbia începu să-i tremure.

— Dar tu ești mama mea.

Am lăsat-o să-și verse lacrimile pe rochia mea de catifea.

— *Tu* ești, *tu* ești, *tu* ești.

•

Salonul doamnei Alston de pe King Street era scăldat în lumina strălucitoare a candelabrului de cristal, ce dogorea ca un infern miniatural în înaltul tavanului. Dedesubt se întindea o mare de oameni ce dansau un dans scoțian, acoperind cu râsetele lor glasul viorilor.

Programul meu de dans era inexistent, cu excepția celor două cadriluri la care mă înscrisese Thomas. Cu un an în urmă, fratele meu fusese admis în barou și înființase un birou de avocatură în parteneriat cu domnul Langdon Cheves, un individ care – simțeam eu – luase locul, așa cum o înlocuisem și eu pe Mama. Thomas îmi scrisese de la Yale, plin de căință pentru batjocorirea ambițiilor mele la petrecerea de rămas bun, dar în continuare ferm pe poziții. Cu toate acestea, ne împăcasem, și din multe puncte de vedere, îl priveam în continuare ca pe-un semizeu. L-am căutat prin mulțime, știind că e în compania lui Sally Drayton, cu care urma să se-nsoare în curând. La petrecerea de logodnă, Tata declarase că o alianță între familiile Grimké și Drayton ar da naștere la „o nouă dinastie” în Charleston. Vorbele lui o iritară pe Mary, care găsise la rândul ei o partidă bună, dar lipsită de accente regale.

Madame Ruffin îmi sugerase să folosesc evantaiul pentru a-mi ascunde „fălcile pronunțate și pometii arămii”, și îi urmasem sfatul cu sfințenie, conștientă de neajunsurile mele. Mi-am ascuns jumătate de chip sub evantai și am scrutat împrejurimile peste marginea lui zimțată. Cunoșteam multe tinere de la lecțiile doamnei Ruffin, de la biserică sau de la petrecerile de anul trecut, dar nu legasem cu niciuna o prietenie strânsă. Îmi arătau deferență, dar nu eram

invitată niciodată să iau parte la cercul lor intim de bârfe și secrete. Cred că erau stânjenite de bâlbâiala mea. Poate și de jena pe care-o trădam de față cu ele. Purtau un nou model de turbane, mari cât niște perne de fotoliu, făcute din brocart și încrustate cu broșe, perle și insigne, pe care era pictat chipul noului nostru președinte, domnul Madison, și sărmanele lor capete se clătinau sub toată această greutate. Mi se părea că arată caraghios, dar tinerii chipeși roiau în jurul lor.

Noapte de noapte înduram aceste petreceri luxoase de una singură, revoltată de faptul că eram tratate ca niște obiecte de muzeu, și de superficialitatea societății noastre, și totuși, în chip inexplicabil, tânjeam să fiu ca ele.

Sclavii se plimbau printre noi cărând tăvi cu budincă și tort hughenot, deschideau uși, luau paltoane, întrețineau focul, și totul foarte discret, iar mie mi se părea ciudat că nimeni nu vorbea cu ei, că nu se cădea să pronunți cuvântul „sclavie" în conversații, ci mai degrabă *acea instituție deosebită.*

Am dat să părăsesc în grabă salonul și m-am ciocnit cu un sclav ce purta carafa de cristal cu punci marca Dragoon. De-aici ieși o minunată explozie de ceai, whisky, rom, cireșe, felii de portocală și lămâie, și cioburi de sticlă. Lichidul se vărsă pe covor, pe redingota sclavului, pe fusta mea și pe pantalonii unui tânăr înalt ce trecea pe lângă noi în clipa coliziunii.

În acele prime secunde de vânzoleală, tânărul mă privi în ochi, iar eu mi-am ridicat din reflex mâna la bărbie, să-mi ascund chipul în spatele evantaiului, însă mi-am dat numaidecât seama că-l pierdusem în timpul incidentului. Tânărul îmi zâmbi și salonul prinse din nou viață, cu icnete și strigăte panicate. Calmul lui mă liniști, și i-am întors zâmbetul, observând bucățica de pulpă oranj lipită de obrazul său.

Doamna Alston veni într-un suflet. Purta o rochie cenușiu-argintie și capul neacoperit, cu excepția unei mici diademe încrustată cu bijuterii, ce-i ținea în loc șuvițele cârlionțate. Ne întrebă numaidecât dacă suntem răniți. Îl concedie pe sclavul înlemnit cu un gest al mâinii și chemă un altul să curețe mizeria, chicotind în tot acest timp pentru a-și liniști oaspeții.

Înainte să-mi cer scuze, tânărul rosti cu glas tare, să-l audă toată lumea:

— Îmi cer iertare, sunt un împiedicat și jumătate.

— Dar nu tu… am început eu.

— Vina e numai a mea, mă întrerupse el.

— Vă implor, nu vă mai gândiți la asta, spuse doamna Alston. Haideți cu mine să vă uscați.

Ne conduse în odaia personală și ne lăsă în grija unei slujitoare, care se repezi la urechile mele cu un prosop. Tânărul așteptă calm, și pe negândite i-am îndepărtat bucata de pulpă de pe obraz. Fusese un gest obraznic, dar n-am realizat asta decât mai târziu.

— Suntem o veritabilă pereche inundată, spuse el. Permite-mi să mă prezint. Mă numesc Burke Williams.

— Sarah Grimké.

Singurul tânăr care se arătase interesat de mine până atunci era un tip mai urâțel cu frunte proeminentă și ochi stafidii. Fiind membru al Clubului de Călărie, mă însoțise în urmă cu un an într-o plimbare pe Noul Circuit în Săptămâna Curselor, apoi mă așezase în boxa doamnelor, să urmăresc cursa de una singură. Nu l-am mai văzut de-atunci.

Domnul Williams luă prosopul și se șterse pe pantaloni, apoi mă pofti la aer curat. Am încuviințat, uluită de invitația lui. Avea păr blond amestecat cu castaniu, asemănător cu nisipurile deschise de pe insula Sullivan, ochi verzui, bărbie lată și pomeți ușor cizelați. În timp ce ne îndreptam spre balconul salonului, mi-am dat seama că mă holbam la el, ca o neghioabă (ceea ce și eram). Își dăduse și el seama. În colțul gurii lui înflori un surâs, iar eu m-am dojenit în sinea mea pentru lipsa de tact, pentru că-mi pierdusem prețiosul evantai, și pentru că mă avântam în bezna nopții cu un străin, „Unde-mi stătea mintea?“

Afară era răcoare. Ne-am oprit lângă balustrada decorată cu ghirlande de pin și am urmărit cu privirile siluetele ce se succedau prin fața geamurilor din salon. Din spatele geamurilor venea zumzetul muzicii. Mă simțeam departe de tot și de toate. Vântul începu să bată mai puternic și am început să tremur. Nu mă mai bâlbâisem de aproape un an, însă iarna trecută se ivise în ajunul ieșirii mele în societate și nu mă părăsise pe toată durata sezonului, cu consecințe dezastruoase. Acum tremuram deopotrivă de frig și de teama reîntoarcerii sale.

— Ți-e frig, spuse el, dezbrăcând sacoul și punându-l pe umerii mei, ca un adevărat gentleman. Cum de n-am făcut cunoștință până acum?

Williams. Nu recunoșteam numele de familie. Piramida socială din Charleston era străjuită nemilos de aristocrația cultivatoare în vârf – familiile Middleton, Pinckney, Heyward, Drayton, Manigault, Pringle, Russell, Alston, Grimké și așa mai departe. Dedesubt venea pătura negustorilor, unde lucrurile nu erau într-atât de încremenite, și m-am gândit că domnul Williams făcea parte din a doua categorie, fofilat cine știe cum la etajul piramidei sau poate un oaspete în oraș.

— Ai venit în vizită?, am întrebat.

— Nicidecum, locuiesc cu ai mei pe strada Vanderhorst. Dar îți intuiesc intențiile. Încerci să-ți dai seama de rangul familiei mele, „Williams, Williams, de unde ești tu, Williams?”

Râse.

— Dacă ești ca celelalte, ți-e teamă că sunt vreun meseriaș sau muncitor, sau mai rău, un aspirant…

Mi se tăie răsuflarea.

— Vai, n-am vrut să… nu mă interesează acest aspect.

— Glumeam, mi-am dat seama că nu ești ca celelalte. Asta dacă nu cumva e un subterfugiu să afli că familia mea deține argintăria de pe Queen Street. Pe care-o voi moșteni într-o bună zi.

— Nu foloseam niciun subterfugiu, am spus, apoi am adăugat: am vizitat prăvălia voastră.

Nu i-am mai spus că detestam să cumpăr argint, așa cum detestam să fac orice avea legătură cu educația unei viitoare soții. Când îmi amintesc de zilele în care Mama mă obliga s-o las pe Nina în grija Binei, și să stau cu Mary, ca să facem mostre de lucru manual, cerc după cerc cu fir alb pe țesătură albă, în cruce, cu lână fină, și dacă nu lucru manual, atunci desen, și dacă nu desen, atunci vizite, și dacă nu vizite, atunci cumpărături în cele mai mohorâte magazine și argintării, unde mama și sora mea se extaziau pentru o răzătoare de argint pentru nucșoară, sau alte prostii de acest gen.

N-am mai spus nimic, stânjenită de firul conversației noastre, și m-am întors spre grădină, încercând să deslușesc ceva în umbrele întunecate. Perii erau desfrunziți, iar ramurile răsfirate ca spițele unei umbrele de soare. În întunericul din spatele grădinii se înșirau rânduri ordonate, dar înghesuite, de case simple, duble și vile, către depărtări, până în vârful peninsulei.

— Îmi dau seama că te-am jignit, spuse el. Am vrut să fiu șarmant și am fost de fapt nesimțit. Asta pentru că rangul e un subiect incomod pentru mine. Mi-e greu să vorbesc despre el.

M-am întors către el, surprinsă de lejeritatea cu care-și dăduse glas gândurilor. Nu cunoșteam tineri dispuși să se expună în asemenea chip.

— Nu m-ai jignit. Dimpotrivă, sunt… încântată de șarmul tău.

— Îți mulțumesc.

— Nu, eu ar trebui să-ți mulțumesc. Stângăcia din salon… eu sunt de vină. Iar tu…

— Aș putea pretinde că am fost galant, dar în realitate voiam să te impresionez. Te-am observat de ceva vreme. Tocmai urma să mă prezint când te-ai întors și ai făcut să plouă cu punci.

Am râs, mai mult surprinsă decât amuzată. Tinerii nu prea aveau ochi pentru mine.

— Ai făcut un spectacol de toată frumusețea, continuă el. Nu crezi?

Din nefericire, ne aventuram pe terenul mlăștinos al flirtului, la care nu excelasem niciodată.

— O… o să-ncerc.

— Oferi des astfel de spectacole?, mă întrebă el.

— Mă străduiesc.

— Ți-a ieșit de minune. Domnișoarele din ringul de dans au sărit ca arse, mai că nu le-au căzut turbanele din cap.

— Dar… tu ai fi fost tras la răspundere pentru tot tărăboiul, nu eu. Vreau să zic, tu ți-ai asumat responsabilitatea pentru cele întâmplate.

„De unde-o scosesem pe asta?“

Williams făcu o plecăciune.

— Ar trebui să ne întoarcem la petrecere, i-am spus, luând sacoul de pe umeri.

Doream să încheiem discuția într-o notă plăcută, dar mă temeam totodată să nu ne simtă lipsa.

— Firește, dacă insiști, însă n-aș vrea să te împart. Ești cea mai fermecătoare tânără pe care-am întâlnit-o întreg sezonul.

Părea un compliment gratuit, și preț de o clipă, l-am trecut cu vederea. De ce i-aș părea fermecătoare? Pesemne că Parcele din capul scărilor se înduraseră de mine. Poate că întrezărise prin învelișul meu banal o scânteie de profunzime. Sau poate că nu eram atât de banală pe cât îmi închipuiam.

— Îmi permiți să te vizitez?

— Vrei să-mi faci vizite?

Îmi luă mâna și o duse la gură. Apoi, fără să-și ia ochii de la mine, o sărută cu buzele sale calde și moi. Pe chipul său se zărea o intensitate curioasă, iar căldura sărutului îmi străbătu brațul și îmi pătrunse în piept.

Pacoste

În ziua când mama a început lucrul la cuvertura cu povești, stăteam amândouă sub copacul sacru și coseam. Mereu ne îndeplineam sarcinile ușoare sub copac: găici, nasturi, ornamente, sau cusăturile mărunte la care trebuia să te chiorăști într-o încăpere prost luminată. Cum venea vremea bună, cum așterneam cuvertura pe pământ și ne făceam de cap cu acele. Stăpânei nu-i era pe plac, zicea că o să murdărim confecțiile. Atunci, mama-i spunea:

— Am nevoie de aer curat să lucrez, da’ o să-ncerc și fără.

Și brusc, producția scădea. Nimeni nu mai primea haine noi, și-atunci stăpâna zicea:

— Bine, lucrează afară dacă vrei, dar nu-mi murdări îmbrăcămintea.

Era început de primăvară, și mugurii se umflau deasupra noastră. În acele zile eram tare măcinată pe dinăuntru. Urmăream parcursul domnișoarei Sarah în lumea bună, cum se împodobea și mergea pe unde avea chef. Dorea să-și găsească un soț și să plece. Lumea se întindea la picioarele ei ca un covor Wilton, pe când mie îmi erau toate căile închise. De parcă fuseseră vreodată deschise. Eram suficient de coaptă la minte să știu că asta-mi era soarta.

Stăpâna încă ne târa în sufragerie la rugăciune și ținea prelegeri în stilul: „Fiți împăcați cu soarta voastră, căci e de la Domnul dată“. Voiam să-i spun atunci: „Ia-ți soarta și vâră-ți-o în fund“. Unii vor să spere.

Mai era și Micuța Nina. Era surioara domnișoarei Sarah, dar mai degrabă aș fi numit-o fiica ei. O iubeam, nu-i vorbă, cum să n-o iubești, dar îi acaparase cu totul inima. Pe undeva era firesc, dar asta lăsase o gaură în inima mea.

În acea zi petrecută sub copac, eu și mama ne-am înșirat toate ustensilele pe rădăcinile copacului – ață, trusă de ace, pernuță de ace, foarfeci, precum și o cutiuță cu ceară de albine cu care ungeam acele. Acul cerat zbura prin țesătură, iar după atâția ani, mi-era de-a dreptul urât să cos fără să simt miros de ceară. Purtam degetarul de alamă pe deget și urma să termin o față de masă pentru dormitorul stăpânei, pe care-o înfloram cu modele de struguri pe margini. Mama mi-a spus că o întrecusem în ale croitoriei, că nu foloseam rotița de tăiat precum ea, și totuși cutele îmi ieșeau mereu drepte.

În urmă cu doi ani, când făcusem cincisprezece, Stăpâna mi-a zis:

— Hetty, de azi înainte vei fi ucenica cusătoresei noastre. O să înveți tot ce poți învăța și vei pune umărul la muncă.

Învățasem de la mama de când eram mică, dar aparent treaba era oficială de-acum înainte, iar eu urma să preiau o parte din responsabilitățile mamei.

Mama își adusese cutia de lemn cu petice și o grămadă de pătrățele cafenii și roșii, proaspăt tăiate. Scotoci prin cutie și găsi o bucată de stofă neagră, apoi decupă trei forme după ochi. Secretul e să nu șovăi. Cusu formele pe un pătrat roșu, după care le brodă. Ședea cu umerii gârboviți și picioarele întinse, în vreme ce mâinile ei parcă dansau în apropierea pieptului.

După sfințirea copacului, făcusem două săculețe din pânză de saltea. Al ei se întrezărea după gulerul hainei, umplut cu bucățele din copac. L-am mângâiat ușor pe-al meu. Pe lângă farmecele stejarului, săculețul meu conținea și nasturele domnișoarei Sarah.

— Ce fel de cuvertură faci?, am întrebat.

— Asta-i o cuvertură de povești, rosti ea.

Nu mai auzisem de-așa ceva până acum. Mama îmi spuse că și mama ei făcuse una, la fel și bunica. Tot neamul ei din Africa, poporul Fon, își păstra istoria în cuverturi.

Am pus deoparte broderiile și am urmărit modelele pe care le cosea: un bărbat, o femeie și o fetiță la mijloc. Se țineau cu toții de mâini.

— Cine-s ăștia?

— Când o să termin povestea, o să-ți povestesc pătrat cu pătrat.

Mama rânji, dezvăluind strunga dintre dinți, așa că n-am mai bătut-o la cap.

După ce brodă toate cele trei forme omenești, tăie o bucățică de cuvertură cu triunghiuri negre și o cusu la picioarele fetiței. Făcu mici cătușe și lanțuri pentru picioarele lor, iar în jurul lor brodă o mulțime de stele. Unele aveau cozi luminoase, altele zăceau la pământ. Povestea noaptea în care mama ei – bunica mea – fusese vândută, și plouase cu stele.

Mama lucra de zor, grăbită să termine cât mai iute povestea, dar cu cât tăia și broda mai mult, cu atât tristețea se adâncea pe chipul ei. După o vreme încetini ritmul și puse pătratul de cuvertură deoparte.

— Bănuiesc c-o să ia ceva timp, spuse ea.

Apoi luă în mână o cuvertură doar pe jumătate terminată, cu modele florale. Alb lăptos și roz trandafiriu, o confecție ușor de vândut. Lucra la ea fără spor. Soarele se strecura printre frunzele deasupra capetelor noastre, lăsând umbre pe chipul ei. Brusc, deveni foarte tăcută.

De dragul conversației, i-am spus:

— Domnișoara Sarah a întâlnit un băiat la petrecere și numai despre el vorbește.

— Și eu la fel.

M-am uitat la ea de parcă îi căzuse căpățâna din loc. Am pus gherghefuI deoparte și broderia căzu în noroi.

— Cine e și unde l-ai găsit?

— O să ți-l arăt când mai mergem la piață. Doar atât îți zic: e un negru liber și e unic în lume.

Mă nemulțumea faptul că avea secrete față de mine. M-am stropșit la ea:

— Și o să te măriți cu domnul Negru Liber și Unic în Lume?

— Nici gând. E deja însurat.

Se putea altfel?

Mama aștepta să-mi treacă furia, apoi rosti:

— A făcut rost de niște bani și și-a răscumpărat libertatea. A costat o avere, da stăpânu-su intrase în datorii cu pariurile, așa că n-a plătit decât cinci sute de dolari. P-ormă i-or mai rămas bani să-și cumpere o casă pe Bull Street, la numărul 20. Casa a costat șapte sute de dolari și e la trei străzi depărtare de vila guvernatorului.

— De unde-a făcut rost de-atâția bani?

— I-a câștigat la loterie, pe East Bay Street.

Am izbucnit în râs.

— Asta ți-a spus el ție? Pesemne e cel mai norocos sclav din istorie.

— S-a întâmplat în urmă cu zece ani, toată lumea știe. A cumpărat un bilet și i-au ieșit numerele. Se mai întâmplă.

Biroul loteriei era puțin mai jos de piață, lângă docuri. Treceam pe lângă el când mergeam cu mama la cumpărături. Tot soiul de oameni se îmbulzeau să cumpere bilete: căpitani de corabie, gardieni, muncitori albi, negri liberi, sclavi, mulatri și creoli. Ba chiar și vreo doi – trei oameni cu cravate de mătase, așteptând să urce în trăsuri.

— Cum de nu pui și tu la loto?

— Să arunc eu bani pe-așa ceva?

În ultimii cinci ani, fiecare strop de energie rămas în urma muncii depuse pentru stăpână fusese investit în colecția ei de bancnote. Se angaja regulat de când aveam unsprezece ani, dar Doamne-ajută!, n-o mai făcea pe furiș. Insigna falsificată și toate ieșirile alea pe furiș ce duraseră mai bine de jumătate de an îmi scoseseră peri albi. Obișnuiam să-l smulg și să i-l arăt: „Uite ce-mi faci", îi spuneam, iar replica ei era: „Eu trudesc aici să ne răscumpărăm și tu te gândești la păr".

Pe când aveam treisprezece ani, stăpâna a cedat în cele din urmă și a lăsat-o pe mama să se angajeze. N-am habar de ce. S-o fi săturat să spună nu. Sau poate voia banii – mama îi băga o sută de dolari pe an în buzunar – dar știu cu siguranță că n-a strâmbat din nas când mama i-a făcut o cuvertură din douăsprezece bucăți pentru Crăciun. Un pătrat pentru fiecare copil, provenit din hăinuțele lor. Mama i-a spus: „Știu că nu-i cine știe ce, dar am făcut o cuvertură cu amintiri ca să te înveleşti în ea când ei vor pleca". Stăpâna a pipăit fiecare pătrat. „Vai, asta-i din rochița pe care a purtat-o Mary când a ieșit prima oară în societate… Asta-i din pătura de botez a lui Charles… Doamne sfinte, asta-i din primul tricou de călărie al lui Thomas."

Mama n-o luă pe ocolite. Îi ceru imediat stăpânei s-o angajeze. O lună mai târziu, se angajase legal să coasă pentru o femeie de pe Tradd Street. Mama primea douăzeci de cenți la fiecare dolar. Restul îi băga stăpâna în buzunar, dar eu știam că mai vindea și pe sub mână: bonete cu volănașe, cuverturi matlasate, așternuturi brodate și alte confecții de tot felul.

Mă punea adesea să-i număr banii. Se făcuseră o sută nouăzeci de dolari. Nu voiam să-i spun că se scălda într-un maldăr de bani, dar asta nu însemna că stăpâna urma să ne vândă, mai ales pe noi înșine.

Am chibzuit puțin, apoi i-am spus:

— Coasem prea bine ca să ne dea drumul.

— Apăi dacă refuză, o să coasem tot mai prost.

— Poate o să ne vândă altcuiva, de ciudă.

Mama se opri din lucrat și păru să se dea bătută. Era istovită.

— Trebe să ne asumăm riscul ăsta, altfel o să ajungem ca Snow.

Bietul Snow se prăpădise vara trecută. Căzuse în closet. Mătușica îi legase fălcile ca să nu-i iasă sufletul afară, iar trupul lui zăcuse două zile pe masa de răcire[2] înainte să-l bage în sicriu. Cât trăise, bărbatul îi transportase pe membrii familiei Grimké prin oraș. Sabe deveni noul vizitiu, iar pentru postul de lacheu aduseră un tinerel de pe plantație. Îl chema Goodis și avea un ochi leneș ce

[2] Cooling board, în textul original, desemna masa perforată din lemn, pe care se țineau trupurile înainte de înmormântare. Sub aceasta era pusă gheață pentru a încetini procesul de descompunere a cadavrelor. (n.red.).

privea mereu într-o parte. Se uita atât de des la mine cu ochiul ăla, că mama îmi spuse într-o zi:

— Băiatul ăla te-a luat la inimă.

— Dar nu vreau să mă ia niciunde.

— Foarte bine. Nu pot să răscumpăr decât libertatea noastră. Tu-ți găsești soț, iar el se descurcă.

Am strâns un nod și am întors ghergheful, spunându-mi în sinea mea că nu-mi doresc soț, dar nici n-am de gând să ajung ca Snow, pe o masă de răcire în bucătăria de vară.

— Cât costă răscumpărarea noastră?, am întrebat.

— Asta urmează să afli tu.

Sarah

N-am simțit niciodată nevoia să țin un jurnal până nu l-am întâlnit pe Burke Williams. M-am gândit că dacă-mi aștern sentimentele pe hârtie, le voi putea ține în frâu mai bine, ba chiar să strunesc ceea ce pastorul Frost numea „paroxismul poftelor carnale".

Mi s-a dovedit însă că notarea sentimentelor într-un carnețel ascuns într-o cutie de pălării din dulap nu ajută deloc la ameliorarea lor.

20 februarie 1811

Mi-am închipuit iubirea romantică drept trăsătura unei dulci fantezii, nicidecum o boală! În urmă cu câteva săptămâni consideram că mintea mea înfometată îmi va fi chin destul, dar iată că inima mă contrazice. Domnule Williams, mă amărăști. Mă simt de parcă am contractat o febră tropicală. Și nu știu dacă vreau să fiu vindecată.

Jurnalul meu era plin de asemenea dulcegării.

3 martie

Domnule Williams, de ce nu dai niciun semn de viață? E nedrept ca eu să aștept un semn din partea ta. De ce să fiu eu, ca femeie, la dispoziția ta? De ce nu pot eu să-ți trimit o invitație? Cine a conceput aceste reguli nedrepte? Bărbații, fără îndoială. Dumnezeu le-a făcut pe femei supuse. Ei bine, mă împotrivesc acestui destin.

9 martie

S-a scurs o lună și înțeleg acum că întâlnirea dintre domnul Williams și fata naivă pe nume Sarah a fost o farsă. S-a jucat cu mine fără pic de rușine. Am știut asta încă de pe-atunci! E un ticălos nestatornic, și în aceste clipe aș vorbi mai degrabă cu diavolul decât cu el.

Când nu îmi așterneam sufletul pe hârtie, sau nu mă îngrijeam de micuța Nina, sau nu mă sustrăgeam de la îndatoririle feminine, scotoceam printre invitațiile și cărțile de vizită ce zăceau pe biroul de lângă ușă. După-amiezile, când Nina dormea, o puneam pe Pacoste să-mi aducă vana de cupru în odaie și să toarne în ea găleți cu apă fiartă adusă de la spălătorie.

Vana de cupru era o invenție modernă, adusă din Franța via Virgina, și tot orașul vorbea despre ea. Se sprijinea pe niște roți mici și zgomotoase, și putea fi transportată dintr-o încăpere în alta, asemenea unei roabe. Te puteai așeza în ea. Nu mai trebuia să stai deasupra unui lighean și să te împroști cu apă – nici gând, te cufundai în apă. Pe deasupra, era prevăzută cu un orificiu prin care apa folosită era eliberată. Mama îi instruise pe sclavi să scoată vana pe verandă, lângă balustradă, și să dea drumul la apă acolo. Apa ce se revărsa în cascade pe răsadurile de flori îi anunța pe vecini că igienicii Grimké se îmbăiaseră din nou.

Când un bilețel cu scris neciteț sosi înainte de prânz, la mijlocul lui martie, m-am năpustit asupra lui înainte ca Mama să facă o mișcare.

15 martie

Burke Williams îi transmite complimentele sale domnișoarei Sarah Grimké și o roagă să-i facă plăcerea de a-l însoți mâine seară. Până atunci, va fi onorat să stea la dispoziția ei.

P.S. Scuze pentru hârtia împrumutată.

Preț de câteva clipe am încremenit, după care am pus biletul pe teancul de hârtii, întrebându-mă de ce-ar conta dacă hârtia e împrumutată, după care șocul se risipi. Brusc m-a cuprins exaltarea și am urcat iute în odaia mea, unde am început să țopăi ca o pasăre beată. Uitasem cu totul de Pacoste și de Nina. Aranjaseră setul de ceai de jucărie sub pervaz, și se holbau amândouă la mine cu ceștile miniaturale suspendate în aer.

— Ai primit un semn de la băiat, spuse Pacoste.

Doar ea știa despre existența lui.

— Ce băiat?, întrebă Nina, obligându-mă să-i povestesc și ei despre domnul Williams.

În acea clipă, Mama își dădu consimțământul cântând „Mărire Tatălui Ceresc Atotputernic”. De încântare, se bucura și cânta aliluia, fără să mai întrebe despre proveniența tânărului.

— O să te căsătorești și tu, ca Thomas?, mă întrebă Nina.

Nunta urma să aibă loc peste două luni și jumătate și constituia un punct de reper pentru tot.

— Așa cred, i-am spus, iar perspectiva părea cât se poate de plauzibilă.

Până la urmă, nu aveam să fiu o floare presată între paginile unei cărți.

Îl așteptam pe domnul Williams de la ora opt seara, dar era opt și zece și nu-și făcuse încă apariția. Gâtul mamei era roșu de indignare, iar Tata, care ne însoțise în salon, stătea cu ceasul în mână. Părea că așteptăm cu toții încheierea unei slujbe de înmormântare. Mi-era teamă că nu-și va face deloc apariția, și dacă totuși venea, șansele erau ca vizita să dureze extrem de puțin. Prin tradiție, stingerea dată sclavilor – iarna la ora nouă, iar vara la ora zece – însemna și golirea saloanelor de oaspeți. La auzul tobelor ce-i trimiteau pe sclavi la casele lor, peținitorii se ridicau la unison și plecau.

Williams își anunță sosirea la zece și un sfert. Când Tomfry l-a poftit în salon, mi-am ridicat evantaiul – un buchet fistichiu de pene de găină – iar părinții mei l-au întâmpinat cu politețe rece și îi oferiră un fotoliu Duncan Phyfe de-a dreapta șemineului. Pe mine m-au trimis pe scaunul din stânga, adică de partea cealaltă a paravanului, de unde nu-l puteam vedea decât dacă-mi lungeam gâtul. Mare păcat. Era mai chipeș decât mi-l aminteam. Chipul său era mai bronzat, iar șuvițele lungi de păr îi cădeau în cârlionți pe după urechi. Un iz de săpun de limetă îmi ajunse la nări și-mi zgudui simțurile, un adevărat paroxism al poftei carnale.

După scuzele și amabilitățile de rigoare, Tata trecu la subiect.

— Domnule Williams, cu ce se ocupă tatăl tău?

— Tata deține argintăria de pe Queen Street. A fost înființată de străbunicul meu și e cea mai mare argintărie din Sud.

Nu-și ascunse deloc mândria, însă tăcerea dinaintea sosirii sale se așternu din nou în salon. O Grimké trebuia măritată cu fiul unui latifundiar, ce studia dreptul, medicina, teologia sau arhitectura, ca să nu stea de pomană până primea moștenirea.

— Cu alte cuvinte, o prăvălie, făcu Mama, după ce-și veni în fire.

— Da, doamnă.

Apoi către Tata:

— Auzi, John, argintăria.

Tata încuviință, deși era limpede ce gândea: „negustor”. Gândul plutea deasupra lui ca un nor de ceață.

— Am fost adesea pe-acolo, am spus încântată, de parcă fuseseră cele mai frumoase clipe din viața mea.

Mama îmi sări în ajutor.

— Așa-i. E o prăvălie tare frumoasă, John.

Domnul Williams se lăsă în fotoliu și se adresă Tatei:

— Domnule, bunicul meu a dorit să ofere acestui oraș o argintărie de calibrul celei deținute de bunicul dumneavoastră, John Paul Grimké. Dacă nu mă-ndoiesc, era la intersecția străzilor Queen cu Metting, am dreptate? Bunicul meu îl considera cel mai iscusit argintar din țară, chiar mai bun decât domnul Revere.

Câtă îndemânare la tânărul ăsta! M-am răsucit în fotoliu ca să-l văd mai bine. Mesajul, deghizat în compliment, era limpede: nu sunt singurul din încăperea asta care se trage dintr-o familie de negustori.

Firește, diferența era că John Paul Grimké cumpărase cu câștigurile din argintărie mari întinderi de teren din sudul Carolinei, precum și acțiuni în industria bumbacului. Cu un amestec de ambiție și prudență, bunicul își făcuse loc în aristocrația orașului. Și totuși, domnul Williams lovise drept la țintă.

Tata îl săgeta cu privirile și rosti un singur cuvânt:

— Înțeleg.

Și cred că înțelegea cu-adevărat. În acel moment, știa cu cine are de-a face.

Tomfry servi ceai verde cu biscuiți, iar conversația se întoarse pe făgașul ei obișnuit, însă fu destul de iute întreruptă de bătaia tobelor. Domnul Williams se ridică, iar eu m-am dezumflat toată. Spre surprinderea mea, Mama îl mai pofti pe la noi, făcându-l pe Tata să ridice o sprânceană stufoasă.

— Pot să-l conduc la poartă?

— Desigur, dragă, dar o să vă însoțească și Tomfry.

Am ieșit în urma lui Tomfry, care-și țâra picioarele, dar de cum am ajuns pe hol, domnul Williams se opri și mă prinse de braț.

— Arăți minunat, șopti el, aplecându-și chipul spre mine. Mai dulce ar fi tristețea despărțirii dacă mi-ai oferi o șuviță din părul tău.

— Din păr?

— Ca un semn al afecțiunii ce mi-o porți.

Am ridicat penele de găină să-mi acopăr roșeața din obraji.

Williams îmi vârî o batistă în mână.

— Împăturește șuvița în batistă și arunc-o peste gardul învecinat cu George Street. Voi aștepta acolo.

După ce-și încheie instrucțiunile provocatoare, îmi zâmbi cu subînțeles și porni spre ușă, unde Tomfry îl aștepta stingherit.

M-am întors să ascult opinia părinților mei, dar m-am oprit în fața ușii, realizând că vorbesc despre mine.

— John, fii înțelegător! S-ar putea să fie singura ei șansă.

— Atât de puțin preț pui pe fiica noastră, s-o dai pe mâna unuia ca… ăla?

— Familia lui nu e săracă. Sunt destul de înstăriți.

— Dar, Mary, sunt negustori.

— Tânărul o pețește. De altul mai bun nu cred să aibă vreodată parte.

Am fugit în odaia mea, mâhnită, dar mult prea preocupată de sarcina mea secretă pentru a mă lăsa rănită. Lămpile erau aprinse și patul făcut, iar Pacoste

stătea aplecată deasupra biroului cu privirile încruntate, descifrând poemul *Leonidas,* un imn mizerabil închinat bărbaților și pornirilor lor belicoase. Ca de-obicei, purta la gât săculețul cu rădăcină, frunze, ghinde și alte mărunțișuri culese din stejarul cu ramuri întinse.

— Iute!, am îngăimat. Ia foarfecă din sertar și taie-mi o șuviță de păr!

Pacoste îmi aruncă o privire neîncrezătoare, dar nu se clinti.

— De ce-ai vrea să faci una ca asta?

— Mișcă-te!

Ardeam de nerăbdare, dar tonul meu o afectase vizibil, așa că am stat să-i explic.

Pacoste tăie o șuviță de lungimea degetului și urmări cum împachetam firele în batistă. Mă însoți apoi până jos, în grădina cu ornamente, de unde i-am zărit silueta întunecată prin gard. Aștepta vizavi, rezemat de zidul tencuit al casei Dupré.

— Ăla-i tipul?, întrebă ea.

I-am făcut semn să tacă, de teamă să nu mă audă domnul Williams, apoi am azvârlit ghemotocul amoros peste gard. Batista aterizâ pe scoicile zdrobite ce împânzeau strada.

•

În zori, Tata anunță că urma să pornim neîntârziat spre Belmont. Cum nunta lui Thomas se apropia cu pași repezi, Tata hotărâse inițial să viziteze de unul singur plantațiile din Nord în această primăvară, dar pe nepusă masă, întreaga familie se vedea aruncată într-un exod frenetic. Chiar nu înțelegea nimeni că gestul lui era strâns legat de vizita nedoritului fiu de argintar?

Am scris repede o scrisoare, pe care am lăsat-o în grija lui Tomfry:

17 martie

Stimate domnule Williams,

Cu tristețe îți aduc la cunoștință că familia mea va părăsi orașul în această dimineață. Mă voi întoarce de-abia pe la mijlocul lunii mai. Această plecare inopinată mă împiedică să-mi iau rămas bun de la dumneata în persoană, fapt pe care îl regret nespus. Trag nădejde că te vom avea din nou ca oaspete odată ce ne întoarcem în lumea civilizată. Bănuiesc că ai recuperat batista cu tot cu conținut, și sper să ai grijă de ele.

Cele mai calde salutări,
Sarah Grimké

Urmară șapte săptămâni agonizante, departe de domnul Williams. M-am ocupat de înființarea unei infirmerii pentru sclavii de pe plantație, într-un colț de țesătorie. În urmă cu mulți ani existase o infirmerie acolo, dar fusese lăsată în

paragină, iar Peggy, sclava țesătoare, își depozitase lâna dărăcită în bătrânul pat de campanie. Nina mă ajută să curăț colțul și să strâng un spițer, unguente și ierburi pe care le solicitasem sau le asortasem de una singură în bucătărie. În scurt timp, odaia se umplu de bolnavi și suferinzi, atât de mulți încât supraveghetorul se plânse Tatei că mica mea întreprindere sanitară leza producția în câmp. Mă așteptam ca Tata să închidă toată afacerea, dar mi-a dat frâu liber, nu înainte să mă pună în gardă cu toate șiretlicurile sclavilor ce urmau să profite de bunăvoința mea.

Mama a fost pe punctul să închidă operațiunea. După ce descoperi că mi-am petrecut o noapte întreagă acolo, îngrijindu-mă de-o fată de cincisprezece ani ce suferea de febră postnatală, închise infirmeria timp de două zile, dar cedă în cele din urmă.

— Purtarea ta e cât se poate de necumpătată, îmi reproșa ea, iar apoi, cum gura păcătosului adevăr grăiește, continuă: cred că nu compasiunea, ci nevoia să-ți abați gândurile de la domnul Williams te aduce aici.

Îmi pierdeam după-amiezile brodând, servind ceaiuri sau pictând peisaje cu Mary, în vreme ce Nina se juca la picioarele mele, iar toate astea într-un salon îmbâcsit și întunecos, ornat cu draperii de catifea, de culoarea veșmintelor Tatei. Singura mea bucurie era să călăresc haihui pe-un armăsar negru și nărăvaș numit Hiram. Îl primisem în dar la paisprezece ani, și cum nu intra în categoria sclavilor, proprietarilor de sclavi sau amorezilor, puteam să-l iubesc în voie. Ori de câte ori o ștergeam din salon, străbăteam în galop sublim întinderile sălbatice, oglindind sălbăticia din sufletul meu. Văzduhul azuriu era asaltat de vânturi năprasnice ce purtau de colo-colo, printre nori, stoluri de rațe sălbatice. Pe gardurile ce străjuiau aleile, tufele de iasomie își împrăștiau parfumul dulce și sufocant. Călăream, îmbătată cu aceeași voluptate cu care mă cufundam în vana de cupru. Călăream până când lumina se estompa și mă întorceam odată cu lăsarea întunericului.

Mama îmi dădu voie să-i scriu domnului Williams o singură scrisoare. Mai mult ar fi însemnat necumpătare. N-am primit răspuns. Nici Mary nu primise vreun semn de la logodnicul ei, plângându-se de abominabilul serviciu poștal, așa că nu mi-am făcut prea multe griji, însă mă întrebam zilnic dacă voi mai găsi la întoarcere pe domnul W și zâmbetul lui șarmant. Îmi puneam toate speranțele în puterile miraculoase ale șuviței mele roșcate, tot așa cum Pacoste își punea credința în scoarța și ghindele pe care le purta la gât, însă nu eram pregătită să admit acest lucru.

Nu m-am gândit prea mult la Pacoste în perioada detenției mele la Belmont, dar cu o zi înaintea plecării, m-am trezit în infirmerie cu sclava de cincisprezece ani, care se vindecase între timp de febră, dar se procopsise cu niște furuncule pe gât. Uitându-mă la ea, am înțeles brusc că nu doar distanța geografică mă separa de Pacoste. Și n-avea legătură cu grija mea față de Nina, cu îndatoririle ei sau cu

scurgerea firească a anilor. Între noi se căscase o prăpastie cu mult înaintea plecării.

Pacoste

Spre înserat, după plecarea familiei Grimké la plantație și după ce puținii sclavi rămași se întoarseră fiecare în odaia lui, mama mă trimise în biblioteca stăpânului să aflu valoarea noastră. Mama stătea de pază la Tomfry. I-am spus că nu de Tomfry trebuie să se teamă, ci de Lucy, Stăpână-să-vedeți-ce-am-găsit-sub-copac.

Iarna trecută venise un domn și notase toate proprietățile stăpânului Grimké, precum și valoarea lor. Mama fusese de față când individul luase un registru cu coperte maro de piele, legat cu șnur, și trecuse masa lăcuită de cusut, cadrul pentru matlasat și toate ustensilele ei de cusut.

— Dacă figurăm în registrul ăla, vom ști cât valorăm, spuse ea. Trebuie să fie pe undeva prin bibliotecă.

Ideea mi-a părut acceptabilă până când am închis ușa după mine, moment în care am găsit-o de-a dreptul stupidă. Stăpânul Grimké avea cărți care mai de care pe-acolo, și jumătate dintre ele aveau coperte de piele maro. Am scotocit prin sertare și rafturi până am pus ochii pe una cu șnur. M-am așezat la birou și am deschis-o.

După ce-am fost prinsă citind în flagrant, domnișoara Sarah a pus capăt lecțiilor, dar avea acces la cărți de poezie – singura literatură permisă – și spunea: „Poezia se citește repede, închide ușa întâi, și dacă întâlnești un cuvânt dificil, arată-mi-l și ți-l șoptesc". În acest chip am învățat nenumărate cuvinte, *nenumărate* fiind unul dintre ele. Am aflat că nu poți strecura unele cuvinte în conversație: *hai-ho, O, alean, silfidă, nereidă, nectarul Zeilor*. Dar le-am memorat orișicum.

Cuvintele din cartea cu coperte de piele nu s-ar fi potrivit în versuri. Scrisul autorului părea mai degrabă o mâzgălitură. Am fost nevoită să descifrez cuvintele unul câte unul, așa cum frângeam toamna carapacea crabilor albaștri și culegeam carnea moale până ne sângerau degetele. Cuvintele erau aranjate în calupuri.

Orașul Charleston, prin persoana… Noi, subsemnații… Considerăm acestea ca fiind… inventarul personal… Bunuri imobile și sclavi…

2 mese de joc din lemn mahon… 20,50.
Poza și discursul Generalului Washington… 30.

2 covoare Bruxelles & învelitoare… 180.
Clavecin… 29.

Am auzit zvon de paşi pe coridor. Mama zicea c-o să cânte dacă era nevoie să mă ascund, dar se făcu linişte, aşa că m-am întors să răsfoiesc catastiful. Avea treizeci şi şase de pagini. Mătăsuri şi fildeş. Aur şi argint. Dar nici urmă de Hetty şi Charlotte Grimké.

Am ajuns la ultima pagină şi în sfârşit ne-am zărit numele, după covată, roabă, ciocan cu gheară şi baniţa de porumb.

Tomfry, 51 ani. Majordom, Valet… 600.
Mătuşica, 48 ani. Bucătăreasă… 450.
Charlotte, 36 de ani. Cusătoreasă… 550.

Am citit de două ori – Charlotte, mama mea, vârsta, ocupaţia, şi cât face – şi m-a cuprins un sentiment pueril de mândrie, mândrie că mama valora aşa mult, mai mult decât Mătuşica.

Binah, 41 ani. Slujitor creşă… 425.
Cindie, 45 ani. Cameristă… 400.
Sabe, 29 ani. Vizitiu, Slujitor Casă… 600.
Eli, 50 ani. Slujitor… 550.
Mariah, 34 ani. Ajutor Bucătărie, Spălătoreasă, Călcătoare… 400.
Lucy, 20 ani. Cameristă… 400.
Hetty, 16 ani. Cameristă, Cusătoreasă… 500.

Am rămas cu răsuflarea tăiată. *Cinci sute de dolari!* Mi-am plimbat degetele peste cifre, peste urmele de cerneală uscată. Mă minunam că nu trecuseră ucenic, ci cusătoreasă, negru pe alb, că valoram mai mult decât oricare dintre sclavele Grimké, cu excepţia mamei. *Cinci sute de dolari.* Mă descurcam la aritmetică, aşa că am adunat valoarea mea cu a mamei. Împreună făceam o mie cincizeci de dolari. Am rânjit ca o nătângă, de parcă cifrele astea ne făceau să fim cineva, şi am continuat să citesc.

Phoebe, 17 ani. Slujitoare în bucătărie… 400.
Prince, 26 ani. Slujitor în curte… 500.
Goodis, 21 ani. Lacheu, Spălător Grajd, Slujitor în curte… 500.
Rosetta, 73 ani. Nefolositoare… 1.

Am pus registrul la loc, apoi am ieşit să-i dau vestea mamei. O mie cincizeci de dolari. Mama se prăbuşi pe ultima treaptă şi se sprijini de balustradă.

— De unde scot eu atâta bănet?

Ar fi luat zece ani să strângem atâția bani.

— Nu știu, i-am spus. Unele lucruri nu-s posibile, atâta tot.

Mama se ridică și porni spre pivniță, vorbind cu spatele la mine.

— Nu-mi spune mie că nu-i posibil. Așa vorbesc afurisiții de albi, nu noi.

M-am avântat în sus pe scări și m-am dus țintă la alcov. După stejar, acesta era locul meu preferat, pentru că de-aici puteam să văd marea. Casa era goală și eu eram singură la etaj, așa că am stat la fereastră până ce ultima rază de soare dispăru și apa se făcu neagră. *Peste ape, peste mare, Să mă ducă peștii-n zare.* Încă îmi aminteam cântecele pe care le cântam când intrasem în serviciul domnișoarei Sarah, dar nu mai credeam eu că o să mă ducă apa aia nicăieri.

— Cinci sute de dolari, am rostit în șoaptă.

Bunuri imobile și sclavi. Cuvintele din registru îmi răsăriră în gând. Eram precum oglinda cu ramă de aur și șaua de pe cal. Nu oameni în toată firea. Nu credeam asta, n-o crezusem nicio clipită, dar dacă stai să-i asculți îndeajuns pe albi, o parte tristă și frântă din tine începe să plece urechea la vorbele lor. Toată mândria legată de valoarea noastră mă părăsi atunci. Pentru prima oară, mă simțeam rănită și rușinată de cine eram.

După un răstimp, am coborât în pivniță. Când mama îmi văzu ochii umflați de lacrimi, rosti:

— Nu poate nimeni să scrie într-o carte cât valorezi de fapt.

Sarah

Caravana noastră constând din două trăsuri, două birje și șaptesprezece suflete s-a întors în Charleston pe la mijlocul lui mai, în apogeul primăverii. Ploile curățaseră orașul, care acum purta aroma proaspătă a mirtului, mălinului și a plopului chinezesc. Arbuștii de bougainvillea luaseră cu asalt porțile grădinilor, iar cerul senin era presărat pe alocuri cu rotocoale subțiri de nori. Întoarcerea mă umplea de bucurie.

Când intrarăm pe poarta din spate în curtea pustie, Tomfry ieși degrabă din bucătărie, în pasul lui greoi, și strigă:

— Coane, te-ai întors mai repede!

Avea un șervet prins la guler și părea neliniștit, de parcă fusese prins în chip rușinos în timp ce servea prânzul.

— Doar cu o zi, spuse Tata, coborând din trăsură. Spune-le și celorlalți că am sosit.

Mi-am făcut loc printre toți, lăsând-o pe Nina în urmă, și am tulit-o în casă, unde am scotocit furibund prin teancul de hârtii, până am găsit-o: hârtia împrumutată.

3 mai

Burke Williams ar fi onorat de compania Sarei Grimké într-o plimbare (însoțită) cu caii pe Insula Sullivan, firește după întoarcerea ei în Charleston.

Al dumneavoastră devotat.

Am răsuflat energic și am urcat treptele spre odaia mea.

Îmi amintesc limpede că m-am oprit pe palierul celui de-al doilea etaj și m-am uitat lung la ușa camerei mele. Era singura închisă. M-am apropiat de ea cu pași timizi, mirosind o adiere rău-prevestitoare. Mi-am odihnit o clipă mâna pe mâner, cât să trag cu urechea. Cum n-am auzit nimic, am tras. Era încuiată.

Am încercat încă o dată, cu mai multă putere, apoi încă o dată și încă o dată, până ce-am auzit un glas nesigur dinăuntru:

— Tu ești, mămucă?

Pacoste?

Gândul că stătea în odaia mea cu ușa închisă era atât de neverosimil, încât n-am fost în stare să răspund.

— Vin acum, rosti ea.

Un glas exasperat, îndărătnic, murmurat. Zgomot de apă împroșcată, apoi o cheie răsucită în yală. Clic. Clic.

Pacoste apăru în prag, udă leoarcă și goală, cu excepția unui prosop de pânză prins la brâu. Sânii ei erau ca două prune purpurii agățate la piept. Nu-mi puteam lua privirile de la pielea ei neagră și lucioasă, de la trupul ei zvelt și atletic. Își despletise codițele, iar părul îi învăluia capul precum o coroană sălbatică, încrustată cu stropi sclipitori de apă.

Pacoste făcu un pas înapoi și rămase cu gura deschisă. În mijlocul odăii trona minunata vană de cupru, umplută vârf. Vapori de apă pluteau prin toată încăperea. Îndrăzneala ei mă lăsă mută de uimire. Dacă afla Mama, se anunțau urmări grave.

Am intrat iute înăuntru și am închis instinctiv ușa, dorind chiar și acum s-o protejez. Nu se acoperi. Am deslușit sfidare în privirile ei, în poziția ridicată a bărbiei, de parcă încerca să-mi spună: *Da, fac baie în cada ta nemaipomenită*!

Tăcerea era apăsătoare. Dacă își închipuia că lipsa mea de reacție se datora furiei, avea dreptate. Îmi venea s-o scutur bine de tot. Îndrăzneala ei depășise granițele unei aventuri nevinovate în cadă, și părea mai degrabă un act de nesupunere, de răzvrătire. Ce-i venise oare? Nu doar că-mi încălcase intimitatea camerei și a căzii de baie, ci îmi trădase încrederea.

Nu-mi dădeam seama că-n acele clipe, gândeam precum Mama.

Pacoste dădu să spună ceva, iar eu m-am temut de ce urma să zică; în chip ciudat, mă temeam deopotrivă de justificări răutăcioase, dar și de scuze rușinate. Am întrerupt-o.

— Te rog! Nu spune nimic. Măcar atât poți să faci pentru mine.

M-am întors cu spatele cât ea se șterse și îmbrăcă rochia. Apoi, sub privirile mele, își prinse un batic în păr. Era verde șters, asemenea peticelor decolorate de pe vana de cupru. Pacoste se aplecă să șteargă băltoacele de pe podea, iar baticul ei se îmbibă cu apă și căpătă o nuanță închisă de verde.

— Vrei să golim acum vana sau mai așteptăm?, mă întrebă ea.

— Hai s-o facem acum. Mi-e teamă să nu intre Mama și s-o găsească aici.

Cu greu, am împins vana udă prin ușa secretă și am scos-o pe verandă, lângă balustradă, trăgând nădejde că familia intrase în casă și nu va auzi clipocitul apei. Pacoste deschise supapa și din vană se scurse un pârâiaș lung și argintiu. Simțeam izul mineral pe vârful limbii.

— Știu că ești furioasă, Sarah, dar nu mi s-a părut nimic greșit să fac o baie ca tine.

Nu *domnișoara* Sarah, ci Sarah. De-acum înainte, n-aveam să mai aud „domnișoară" de la ea.

Cercetând-o cu privirile, am realizat că avea alura unei persoane care-și arătase adevărata fire, și toată indignarea se risipi, iar sfidarea ei căpătă alte valențe. Ce-i drept, țintise spre privilegii interzise, dar asta pentru că se credea demnă de acele privilegii. Nu era un gest de rebeliune, ci un botez.

Atunci mi-am dat seama că îmi era foarte lesne să condamn sclavia în sensul ei abstract, în care se zbăteau mulțimile nevăzute și anonime, dar confruntată cu forma ei concretă și reală, ce purta un chip de fată, îmi pierdeam avântul moral. Mă obișnuisem cu aspectele banale ale răului. În miezul fiecărei cruzimi zace o muțenie înspăimântătoare, iar eu îmi găsisem calea spre acel miez.

Pacoste se străduia să împingă vana de-a curmezișul verandei.

— Stai, am îngăimat… Vreau să te… ajut.

Se întoarse către mine și am schimbat o privire plină de subînțeles. Limba mea încerca din nou să-și facă felul.

Pacoste

Stăpâna ne trimise pe mine și pe mama la piață după bumbac, să-i facem o rochiță nouă Ninei. Nu-i mai venea nimic bine. „Să-i luați ceva pastelat de data asta, și niște material de casă pentru Tomfry și restul sclavilor, că au nevoie de veste noi."

Piața era un șir lung de tarabe ce pornea din East Bay și se sfârșea pe Meeting Street, unde găseai tot ce-ți poftea inima. Stăpâna spunea că-i un bazar ordinar. Vulturii pleșuvi dădeau târcoale standurilor de carne asemenea clienților obișnuiți. Un bărbat îi alunga cu o frunză de palmier. După cum era de așteptat, păsările zburau pe acoperișuri și așteptau să plece, apoi se întorceau. Prin aer

adiau mirosuri ce-ți întorceau stomacul pe dos. Cozi de bou, inimi de tăuraș, carne crudă de porc, pui vii, scoici crăpate, crabi albaștri, și nu în ultimul rând, tone de pește. În fața acestui asalt general, aromatele prăjituri cu alune n-aveau nicio șansă. Obișnuiam să mă țin de nas până ce-mi dădea mama frunze de eucalipt să-mi dau deasupra buzei.

Negustorii de sclavi, numiți și traficanți[3], se întreceau în oferte care mai de care mai îmbietoare. Unul striga „Jimmies“ (așa erau numiți crabii masculi) și o femeie-i răspundea „Sooks“ (așa erau numite femelele). „Jimmieeeee… Soooook. Jimmieeee… Soooooook.“ Nu era de-ajuns să-ți astupi nasul, mai trebuia să-ți astupi și urechile.

Era deja septembrie și încă nu făcusem cunoștință cu bărbatul de care-mi pomenise mama, cu norocosul negru care-și răscumpărase libertatea cu bani câștigați la loto. Omul avea o tâmplărie în spatele casei, și de fiecare dată când mergea la muncă, Mama îi făcea câte-o vizită. O dată sau de două ori pe săptămână se întorcea acasă mirosind a lac, și cu dosul rochiei plin de rumeguș.

În acea zi, când am ajuns la tarabele cu textile, i-am spus că născocise toată povestea.

— Na, stai că-ți arăt eu imediat, rosti ea!

Înșfăcă primul material pastelat pe care puse ochii și niște lână maro, și ieșirăm amândouă cu coșurile pline. Câțiva zeci de metri mai încolo, sclavii erau vânduți în plină stradă, așa că am ocolit pe King Street. Am vârât mâna de trei ori în buzunar după permis, și-am verificat dacă mama avea insigna prinsă la piept. De fiecare dată când colindam străzile mă cuprindea un sentiment de neliniște.

Am pornit în pas grăbit, depășind trăsurile. Mama nu mai folosea bastonul de lemn decât în ocazii speciale, și-anume când voia să-i dea stăpâna răgaz. Îi spunea: „S-a dus efectul tămăduitor al rugăciunii, și iar mă doare. Am nevoie de câteva zile să mă odihnesc și să mă rog“. Și brusc, bastonul își făcea apariția din nou.

Pe Coming Street, am zărit un gardian mai tânăr decât mine oprind un bătrân care de nervi își scăpă permisul. Tinerelul călcă hârtia în picioare, amuzat.

Negrul liber cu care se încurcase mama locuia pe Bull Street, nr. 20. Era o casă albă, cu obloane negre, scorojite, și tufe neîngrijite pe terasă. Mama scutură praful de scoică de pe rochie și spuse:

— Ne oprim aici. Când mă vede, o să iasă afară.

— Și stăm aici până se uită pe fereastră?

— Vrei să mă duc să bat la ușă? Și dacă iese soțioara, să-i zic: „Spune-i soțului tău că i-a venit prietena în vizită”?

— Totuși, de ce te-ai încurcat cu un bărbat însurat?

[3] În original, *higglers,* termen fără echivalent în română (n.tr.).

— Nu-s căsătoriți legal, sunt doar concubini. Mai are încă două. Toate-s mulatre.

De cum rosti cuvântul „mulatru", un negru ieși pe terasă și privi în direcția noastră. Era cât un taur. Voiam să zic că și-a ales perfect strada. Era masiv și voinic, lat în umeri și cu frunte așijderea.

Când veni lângă noi, mama îi spuse:

— Asta-i fata mea, Pacoste.

El încuviință. Se vedea că era un bărbat mândru și sever.

— Mă numesc Denmark Vesey.

Mama se lipi de el și mă lămuri:

— Danemarca e o țară de lângă Franța, și nu orice țară, una de căpătâi.

Îi aruncă un zâmbet care mă făcu să-mi feresc privirile.

El își petrecu mâna pe după brațul ei, iar eu m-am depărtat ușor de ei. N-aveau decât să continue, dar nu voiam să fiu martoră la nebuniile lor.

În anul ce-a urmat, am făcut mai multe vizite pe Bull Street decât aș vrea să-mi amintesc. Cei doi îndrăgostiți se închideau în atelier, în vreme ce eu așteptam afară. După ce împărțeau ce-aveau de împărțit, bărbatul ieșea la o vorbă. Și Doamne Dumnezeule, cât mai vorbea bărbatul ăsta! Denmark nu vizitase niciodată Danemarca, doar Insulele Daneze. Dar la ce povești îndruga, aveai impresia că vizitase toate țările de pe pământ. Străbătuse mările cu proprietarul său, căpitanul Vesey, comandant pe o galeră de sclavi. Vorbea franceză, daneză, creolă, gullah și nu în ultimul rând, engleza regală. L-am auzit vorbind în fiecare dintre aceste limbi. Se trăgea din Barbados și se mândrea că albii din Charleston n-aveau încredere în sclavii de-acolo, fiindcă erau iuți la mânie. Zicea că Charlestonul voia numai africani de apă sărată, care se pricepeau la cultivatul orezului.

Tot de la el am aflat cu stupoare că vecinul lui, un negru liber pe nume domnul Robert Smyth, deținea trei sclavi. Cum să reacționezi când auzi așa ceva? Domnul Vesey se văzu nevoit să mă ducă în casa omului și să-mi facă cunoștință cu sclavii ca să mă convingă de adevărul vorbelor sale. Nu-mi dădeam seama dacă domnul Smyth se molipsise de la albi, sau pur și simplu există un sâmbure de răutate în fiecare dintre noi.

Denmark Vesey citise Biblia din scoarță în scoarță. Dacă-l lăsai cinci minute, îți spunea de fuga sclavilor din Egipt. Despre cum a despărțit Moise marea în două, despre ploaia cu broaște și despre uciderea întâi-născuților în somn. Recita adesea un verset din Iosua, care mi-a rămas și astăzi întipărit în minte: „Și au nimicit-o cu desăvârșire, trecând prin ascuțișul sabiei tot ce era în cetate, bărbați și femei, copii și bătrâni". Bărbatul era ager la minte și nechibzuit. Mă băga în sperieți.

Ne-am contrat din prima zi în care ne-am întâlnit. Cum spuneam, m-am îndepărtat de ei fiindcă nu voiam să fiu martoră la nebuniile lor. Strada era

aglomerată, căci toată lumea, de la negrii liberi la primar și guvernator, locuia aici, și când o albă se apropie de mine, am făcut gestul obișnuit – m-am dat la o parte și-am lăsat-o să treacă. Așa spunea legea, că trebuia să faci loc pe stradă, dar iată-l pe Denmark al nostru țâșnind furios spre mine și fumegând pe nări, sub privirile înspăimântate ale mamei. Mă smuci de braț și strigă:

— Asta vrei să fii? Genul de persoană care se dă la o parte? Care se târăște în genunchi?

Voiam să-i spun: ia-ți mâna de pe mine, nu știi nimic despre mine, eu fac baie în vană de cupru și tu duhnești ca un hoit. Aerul dimprejur deveni înecăcios, și am început să mă sufoc. Am clipit și mi-au dat lacrimile, dar am reușit să îndrug:

— Dă-mi drumul!

Din spate se-auzi glasul mamei, puțin cam mieros pentru gustul meu:

— Ia-ți mâna de pe ea!

Îmi dădu drumul.

— Să nu te mai văd că faci din astea!

Apoi zâmbi. Zâmbi și mama.

Ne-am întors acasă în deplină tăcere.

Ușa la bibliotecă era deschisă. Încăperea era goală, așa că m-am dus să învârt globul planetar. Scotea un sunet ascuțit, ca unghia pe tablă. Binah spunea că-i unghia de la copita diavolului. Am trecut în revistă toate țările de pe glob. Danemarca nu era lângă Franța, ci mai la nord de Prusia, dar cercetând globul, am înțeles de ce mama îl alesese pe el. Călătorise și urma să mai călătorească, și trezise în ea dorința de a călători.

Sarah

Nina era de părere că impedimentul meu verbal ar putea fi vindecat prin frământarea limbii, un tratament de regulă rezervat aluatului. Copila avea fler de inventator. Îmi ascultase bâlbele toată vara și primele săptămâni din toamnă, și ajunsese la concluzia că protuberanța leneșă din gură putea fi modelată astfel încât cuvintele să se umfle precum drojdia și să iasă fără efort. Avea șase ani și jumătate.

Când apărea câte-o problemă, nu se dădea bătută până nu născocea o soluție și o punea în aplicare, iar soluțiile erau adesea stranii, dar foarte imaginative. Nu doream să-i sufoc această tendință fascinantă, așa că mi-am scos limba și-am lăsat-o s-o prindă cu ceea ce nădăjduiam a fi un prosop uscat.

Experimentul se desfășura pe veranda de la etajul doi – eu pe balansoar, cu gâtul ridicat, gura deschisă și ochii bulbucați – aducând cu imaginea unui pui de pasăre hămesit în așteptarea viermelui, deși orice trecător ar fi fost de părere că viermele era mai degrabă extras decât depozitat.

Soarele tomnatic se înălța deasupra portului, revărsându-se ca gălbenușul pe nori. Cu coada ochiului înlăcrimat zăream cum își trimite săgețile strălucitoare spre Insula Sullivan. Domnul Williams și cu mine călărisem pe coasta insulei într-o plimbare destul de posacă. Abia dacă îndrugasem două vorbe, de teamă ca bâlbâială să nu-l alunge din viața mea. Cu toate acestea, continuă să-mi facă vizite – nu mai puțin de cinci ori de când mă întorsesem din Belmont, la sfârșitul lui iunie. Mă așteptam ca fiecare vizită să fie și ultima. Împărțeam cu surioara mea aproape toate gândurile și sentimentele, și mă temeam că îmi preluase fricile. Părea extrem de hotărâtă să mă vindece.

Îmi înhață limba, strânse tare și trase. Drept răspuns, bietul meu organ se arcui înapoi ca un tentacul de caracatiță.

Nina oftă ca un adult.

— Limba ta e de neînduplecat.

„Neînduplecat!" De unde scotea surioara mea sclipitoare aceste cuvinte? O învățam să citească, așa cum o instruisem mai demult pe Pacoste, dar cu siguranță nu-i pomenisem acest cuvânt.

— Nu-ți mai ține respirația. Dă-i drumul. Încearcă să te relaxezi.

Era și foarte autoritară. Deja dispunea de mai multă autoritate și încredere decât mine.

— Încerc, am spus, deși în realitate se părea că nu încercam deloc.

Am închis ochii și am tras aer în piept, iar în minte îmi apăru întinderea strălucitoare de apă ce scălda portul, apoi pârâul din vana lui Pacoste, scurgându-se pe marginea verandei, și încet-încet mi-am simțit limba dezlegată și liniștită sub degetele Ninei.

M-am abandonat curgerii apei, fără să mai înregistrez trecerea timpului. În cele din urmă, Nina rosti:

— Spune după mine: Știu că știi că știuca-i știucă.

— Știu că știi că știuca-i știucă, am rostit, fără să mă bâlbâi deloc.

Straniul exercițiu de pe verandă nu mă vindecă de tot, dar îmi oferi cel mai bun remediu pe care aveam să-l găsesc vreodată, și n-avea de-a face cu strădaniile Ninei, ci cu fluxul respirator, liniștea interioară și imaginea apei.

Așa avea să fie de-acum înainte. Ori de câte ori începeam să mă bâlbâi, închideam ochii, respiram adânc și îmi imaginam pârâiașul de apă din vana lui Pacoste. Îl urmăream cum se scurge, încetul cu încetul, apoi deschideam ochii și vorbeam cu ușurință, uneori preț de câteva ceasuri.

În noiembrie am împlinit nouăsprezece ani, dar ziua mea de naștere a trecut neobservată, cu excepția mamei, care m-a informat la micul dejun că atinsesem vârsta propice pentru măritiș. Săptămânal probam haine pentru sezonul de iarnă, fiind și singurele momente când mă vedeam cu Pacoste. Slujnica mea își petrecea timpul cosând în odaia din pivniță, sau sub stejar când vremea era prielnică. Nefericita baie din lunile anterioare coborâse o cortină între noi, deși

Pacoste nu părea deloc rușinată de faptul că fusese descoperită. Dimpotrivă, părea că își asumase pe deplin demnitatea. În timpul probelor, Pacoste cânta în timp ce mă îmbrăca în rochiile pe jumătate terminate. Eu ședeam pe taburet și mă răsuceam încet, întrebându-mă dacă încerca dinadins să evite conversația. Indiferent ce temeiuri avea, puteam să răsuflu ușurată.

Apoi, într-o zi de ianuarie i-am zărit prin ușa întredeschisă pe tata și pe frații mei consfătuindu-se în bibliotecă. Cu o noapte în urmă venise înghețul peste oraș, iar Tomfry făcuse focul în toate vetrele. De pe coridor îl vedeam pe Tata frecându-și mâinile în fața flăcărilor, în vreme ce Thomas, John și Frederick dădeau din mâini și se agitau ca moliile la lumină în preajma lui. Frederick, care venise recent de la Yale și îl urmase pe Thomas în barou, lovi cu pumnul în palmă.

— Cum își permit, cum de cutează!

— O să clădim o apărare brici, spuse Thomas. Nu te îngrijora, Tată, îți promit că nu ne vom da bătuți.

„Cineva îl nedreptățise pe Tata?“ M-am apropiat mai mult să trag cu urechea, dar vorbeau în cimilituri. Aminteau de ceva grozăvie, dar nu-i spuneau pe nume. Jurau să se apere, dar împotriva cui? Prin crăpătură i-am văzut mergând la birou și strângându-se în jurul unui document. Arătau cu degetul diferite pasaje, discutând cu glas scăzut, dar plin de hotărâre. Tabloul acesta îmi trezi vechea dorință de a-mi găsi locul în lume, de a-mi face glasul auzit. Câți ani trecuseră de când mă descotorosisem de nasturele argintiu?

Brusc, m-am îndepărtat de ușă, tremurând de furie. Îmi părea rău de Tata. Fusese nedreptățit, și iată-i cum se strânseseră toți, gata să mute munții din loc în apărarea lui, în timp ce soțiile, mamele și surorile lor n-aveau niciun drept, nici măcar asupra propriilor copii. Nu aveam drept de vot, sau să depunem mărturie în tribunal, sau să facem un testament – și cum să faci, când n-ai nimic al tău! De ce nu ne luau bărbații apărarea și nouă?

Furia se risipi, dar misterul ținu încă o săptămână. În acele zile interminabile, Mama zăcea în odaia ei, cu dureri de cap, și Thomas refuza să-mi spună mai multe, argumentând că e treaba Tatei (și nu a lui) să mă lămurească. Șansa a făcut să primesc vestea la un concert de salon organizat pe una dintre plantațiile aflate la nord-vest de oraș.

•

Am ajuns la plantație împreună cu Mary pe un asfințit cenușiu, și am fost întâmpinate de-un stol de păuni ce se plimbau de colo-colo, strict din rațiuni ornamentale. Ofereau un splendid spectacol de sclipiri albăstrii în penumbra amurgului, pe care eu îl găseam însă trist, căci făceau mare vâlvă, dar nu se îndreptau nicăieri.

Concertul începuse deja când am ajuns la poartă. Burke se ridică din scaun și mă întâmpină cu o căldură neobișnuită. Arăta fermecător în costumul de mătase și vesta cireșie.

— M-am temut că n-ai să mai vii, șopti el, și mă conduse iute la locul meu, alăturat lui.

De cum mi-am dat jos pardesiul verde-smarald – capodopera lui Pacoste – Burke îmi așternu un plic în poală. L-am întrebat din priviri dacă ar trebui să-l deschid și să-l citesc pe loc, riscând s-o deranjez pe domnișoara Parodi, care cânta la clavecin.

— Mai târziu, șopti el.

Era o manieră neobișnuită de a transmite un mesaj, și gândul mi-a stat la scrisoare pe toată durata concertului. Când doamna Drayton, soacra lui Thomas, încheie cu un ultim tril de harfa, întregul auditoriu se mută în sufragerie. Masa era ticsită cu un tort Charlotte Russe, precum și cu nenumărate vinuri de Madeira, franțuzești și coniacuri, cu care din nefericire nu-mi puteam domoli temerile. Burke dădu un pahar de coniac pe gât și mă pofti la ușă.

— Unde mergem?, am spus, nesigură dacă se cuvine o asemenea întrebare.

— Hai să ieșim la aer curat.

Ne-am oprit pe verandă, sub lumina ferestrelor, și ne-am ațintit privirile la cer. Era violet, aproape diluat. Luna răsărea deasupra copacilor. Mie nu-mi stătea însă gândul decât la scrisoare. Am scos plicul din poșetă și am rupt sigiliul.

Scumpa mea,

Acordă-mi privilegiul de a-ți fi logodnic, credincios și loial. Îți ofer inima mea.

Aștept răspunsul tău,
Burke

Am citit o dată, apoi încă o dată, ușor năucă, de parcă scrisoarea primită mai devreme fusese înlocuită cu una nouă, ce n-avea nicio legătură cu mine. Derutarea mea părea să-l amuze.

— Părinții tăi se așteaptă să te consulți cu ei înainte să-mi dai un răspuns.

— Accept propunerea ta, am spus cu zâmbetul pe buze, copleșită de-un amestec de jubilație și ușurare.

Urma să mă căsătoresc! N-aveam să sfârșesc precum mătușa Amelia Jane.

Cu toate astea, avea dreptate. Mama avea să fie scandalizată că am acceptat fără să-i cer acordul, dar nu mă îndoiam de răspunsul lor. După ce-și înghițeau orgoliul, urmau să se năpustească asupra miraculoasei oferte a lui Burke Williams ca asupra unui leac pentru o boală incurabilă.

Ne-am plimbat pe aleea trăsurilor, braț la braț. Un tremur discret îmi străbătea coastele. Brusc, mă trase într-o parte, către dumbrava cu camelii. Ne-am făcut

nevăzuți la umbra tufelor înflorate, și fără alte formalități mă sărută pe gură. M-am tras imediat înapoi.

— Vai… m-ai luat prin surprindere!

— Iubirea mea, suntem logodiți de-acum, astfel de lucruri sunt permise.

Mă luă în brațe și mă sărută din nou. Își plimbă degetele pe marginea decolteului, atingându-mi ușor pielea. Nu m-am lăsat total în voia lui, dar i-am dat destulă libertate de mișcare lui Burke Williams în timpul scurtului nostru interludiu păcătos din dumbravă. Când mi-am venit în fire într-un târziu și m-am smuls din brațele lui, m-a rugat să nu-i iau înflăcărarea în nume de rău. Nici vorbă. Mi-am potrivit rochia. Mi-am ordonat șuvițele de păr rebele, „Astfel de lucruri sunt permise acum".

La întoarcere am mers cu privirile fixate pe cărarea împânzită cu murdărie de păun și pietricele ce luceau în razele lunii. Căsnicia îmi va fi reazem destul în viață, nu? Cu siguranță. Burke vorbea de necesitatea unei logodne lungi. Un an, zicea el.

Ne apropiam de verandă, când auzirăm nechezatul unui cal, iar un bărbat ieși pe ușa din față și își aprinse pipa. Era domnul Drayton, socrul lui Thomas.

— Sarah?, făcu el. Tu ești?

Îl ochi pe Burke, apoi își întoarse privirile către mine. O șuviță îmi atârna indecent pe umăr.

— Unde-ai fost?

Am deslușit dojana și panica din glasul său.

— Ești bine?

— Da… Suntem logodiți.

Părinții mei habar n-aveau, iar eu îi dădusem vestea domnului Drayton, pe care abia-l știam, sperând să-i alung suspiciunile legate de ieșirea noastră.

— Am ieșit puțin la aer curat, spuse Burke, încercând probabil să aducă momentul pe-un făgaș normal.

Domnul Drayton nu putea fi păcălit așa ușor. Mă săgetă cu privirile, biata Sarah, întorcându-se de la „aer curat" cu un tânăr nespus de chipeș, roșie în obraji și puțin zbârlită.

— În cazul ăsta, felicitări! împlinirea ta va fi o gură de aer binevenită pentru familia ta, după ce-a pățit tatăl tău.

Toată lumea aflase de problemele Tatei?

— A pățit domnul judecător Grimké ceva? întrebă Burke.

— Nu ți-a spus Sarah?

— Eram prea abătută ca să-i povestesc, am spus… Dar vă rog, domnule, să-i dați vestea în numele meu. Mi-ați face un mare serviciu.

Domnul Drayton trase din pipă și împrăștie fum condimentat în văzduh.

— Mi-e teamă că inamicii domnului judecător doresc eliminarea lui din tribunal. A fost pus sub acuzație.

Mi se tăie răsuflarea. Nu-mi puteam închipui o umilință mai mare pentru tatăl meu.

— Pe ce temeiuri?, întrebă Burke, pe un ton potrivit de indignat.

— Se spune că e părtinitor și mult prea zelos în luarea deciziilor.

Domnul Drayton șovăi o clipă.

— Îl acuză de incompetență. Dar sunt doar jocuri politice.

Dădu din mână a lehamite, și o lucire roșiatică se aprinse în cavitatea pipei.

•

Orice urmă de bucurie la care speram din partea familiei față de logodnă și orice condamnare de care mă temeam pentru acceptarea logodnei fără să mă consult cu ei fură alungate din minte de procesul Tatei. Mama se mulțumi să-mi spună: „Bravo, Sarah!“, de parcă îi prezentasem o mostră de broderie. Tata nu spuse nimic.

•

Pe toată perioada iernii se baricadă în bibliotecă alături de Thomas, Frederick și domnul Daniel Huger, un avocat prieten cu Tata, cunoscut pentru ascuțimea pledoariilor sale. După ceasuri îndelungate de tras cu urechea dobândisem o sensibilitate auditivă nefirească, reușind astfel să prind frânturi din conversațiile lor în timp ce stăteam la masa de joc din hol și mă prefăceam că citesc:

John, n-ai primit bani și nici favoruri. Nu ești acuzat de vreo crimă gravă.

Acuzația de incompetență nu e suficient de gravă? Mă acuză de decizii părtinitoare! Strada și ziarele vuiesc. Orișicum, sunt terminat.

Tată, ai prieteni în camera legislativă!

Nu fi nerod, Thomas, am numai dușmani. Clevetitori de pe continent ce-mi vânează postul.

N-au cum să obțină două treimi din voturi.

Rade-i, Daniel, mă auzi? Aruncă-le hoiturile la câini.

Procesul avu loc primăvara, în Camera Reprezentanților din Columbia[4]. Domnul Huger îi supuse pe dușmanii Tatei unui asalt virulent, scoțând la iveală complotul politic cu atâta tenacitate, încât Tata fu achitat într-o zi, dar cu vot la mustață, iar Tata se întoarse în Charleston, răzbunat, însă șifonat zdravăn.

La cincizeci și opt de ani, Tata devenise brusc un om foarte bătrân. Era supt la față și hainele-i atârnau pe el, de parcă se ofilise cu totul. Se procopsise și cu un tremur la mâna dreaptă.

Lunile treceau, și Burke îmi făcea vizite săptămânale în salon, unde rămâneam nesupravegheați. Era la fel de înflăcărat și de nechibzuit ca în seara

[4] Oraș aflat la aprox. 200 km nord-vest de Charleston (n.tr.).

petrecută în dumbrava cu camelii, iar eu îi țineam isonul, trăgând linia acolo unde puteam. Îi mulțumeam lui Dumnezeu că ne lăsa nesupravegheați, deși sunt convinsă că anonimatul nostru nu se datora divinității, ci faptului că toată familia era confuză. Tata continua să se ofilească și să-și ascundă mâna în buzunar când îl apuca tremuriciul. Devenise un solitar, iar eu, o veritabilă Izabelă.

Pacoste

Mama avea insomnii. Se foia ca de-obicei prin odaia din pivniță. Nu auzise de expresia „tăcere mormântală".

Stăteam întinsă pe patul de paie în care dormeam mereu, încercând să ghicesc ce gânduri o nelinișteau. Încetasem de ceva vreme să mai dorm pe scândurile din fața odăii lui Sarah, luasem decizia de una singură și nimeni nu se împotrivise, nici măcar stăpâna. În acei ani, răutatea ei se manifesta sporadic.

Mama răsuci scaunul către fereastra de sus, pe unde se strecurase în vremurile când sărea gardul. Ședea și o măsura din priviri, încercând parcă să-și dea seama dacă ar mai încăpea pe-acolo.

De cele mai multe ori în nopțile ei de veghe, aprindea lampa și lucra la cuvertura ei cu povești. De mai bine de doi ani lucra la pătrățelele alea, unul câte unul. Obișnuia să spună: „Dacă vine incendiul, tu cu alea să fugi. Iei pătrățelele alea că sunt ca și carnea de pe oasele mele".

O băteam întruna la cap să-mi arate pătrățelele terminate, dar nu se clintea. Mamei îi plăceau surprizele. Voia să-și dezvăluie cuvertura așa cum își dezvăluiau albii statuile de marmură. Așternuse istoria ei pe cuvertură, în tradiția poporului Fon, și intenționa s-o dezvăluie întreagă, nu pe bucăți.

Cu o zi în urmă, îmi spusese:

— Așteaptă tu numai. Imediat o să cobor cadrul pentru matlasat și o s-o cos laolaltă.

Pătratele le ținea sub cheie într-un cufăr pe care-l adusese din cămară. Intrase acolo și se servise după pofta inimii.

Cufărul răspândea un iz neplăcut de putregai. Înăuntru descoperisem mucegai, ouă de molie și o cheiță. Mama frecase cufărul cu ulei de in și-apoi băgase pătrățelele înăuntru, învelite în muselină. Bănuiam că acolo ticsise și banii pentru răscumpărare, pentru că în sacul de iută nu mai erau.

La ultima socoteală, aveam patru sute de dolari în cap.

•

Stăteam întinsă în pat și număram în minte – mai aveam nevoie de șase sute cincizeci de dolari să ne răscumpărăm.

Am rupt tăcerea.

— Asta o să faci toată noaptea? O să stai în beznă și-o să te holbezi la o gaură din perete?

— Măcar am ce face. Culcă-te!

— Unde ai pus cheița de la cufăr?

— Asta te roade acum? Te gândești cum să arunci o privire la cuvertura mea? Cheița nu o găsești nici în gaură de șarpe.

Chit că fereastra era micuță, noaptea licărea mai puternic decât de obicei. Stelele sclipeau ca paietele pe care le cususem pe rochia de logodnică a Sarei, atât de multe că se plânse că arată ca o torță aprinsă când face piruete.

Nu-l aveam la inimă pe acest domn Williams. Îmi spusese un singur lucru: „Fă pași cât mai iute". Făceam focul în salon ca să nu stea omul în frig, și el îmi spune să fac pași cât mai iute.

Nu mi-o închipuiam pe Sarah măritată cu el, așa cum nu mă vedeam pe mine măritată cu Goodis. Încă umbla după mine, cu gândul la prostii. Mama zicea, „spune-i să se-arunce în lac".

Într-o zi, Sarah mă întrebase:

— O să te muți cu mine când mă căsătoresc?

— Și s-o părăsesc pe mama?

— Vai, nu trebuie să… se grăbi ea să mă asigure. Mă gândeam doar că… o să-mi fie dor de tine.

Cu toate că nu prea mai aveam ce să ne spunem, gândul despărțirii mă întrista.

— Cred că și mie o să-mi fie dor, i-am spus.

Din colțul celălalt al odăii, mama spuse:

— Cât îmi dai?

Nu știuse niciodată cu precizie câți ani are întrucât nu existau documente.

— Cred că te-am făcut când eram de-o seamă cu tine, și tu ai nouășpe. Aia cât vine?

Am socotit în cap.

— Treizeci și opt.

— Nu-s așa bătrână.

Am rămas așa o vreme, mama cu ochii beliți pe fereastră, meditând la vârsta ei, și eu întinsă în pat, trează de-a binelea, când deodată strigă:

— Uite, Pacoste! Uite-aci!

Sări în picioare și arătă spre fereastră, țopăind pe genunchi.

— Iacă încă una!

Am țâșnit din pat.

— Stelele, mă lămuri ea. Plouă cu stele, ca pe vremea bunică-tii. Haida, iute!

Ne-am luat în grabă papucii și hainele de pânză, am înșfăcat o cuvertură veche și am zbughit-o pe ușă afară, mama traversând în viteză curtea, eu la doi pași în urma ei.

Am așternut cuvertura pe pământ în spatele copacului sacru și ne-am întins. Noaptea își deschisese porțile și dinăuntru turna cu stele.

Ori de câte ori o stea brăzda cerul, mama râdea înfundat.

Când ploaia se opri și cerul încremeni, mama își mângâie pântecul ușor umflat.

Și-atunci am înțeles pentru ce anume nu era bătrână.

Sarah

— Ia loc, te rog, Sarah.

Astfel își începu Thomas discursul. Făcu semn către cele două fotolii de lângă fereastră, cu vedere spre verandă, însă doar eu m-am așezat.

Era trecut de amiază, și iată-l pe fratele meu, versatul avocat al orașului, rupându-și din timpul de lucru pentru a vorbi cu mine între patru ochi. Era palid la chip, probabil de teamă.

Firește, gândul m-a purtat imediat la Tata. De la o vreme, n-aveai cum să nu-ți faci griji privindu-l pe acest om uscățiv și gol pe dinăuntru, cu umblet șovăielnic și mână tremurândă. Recent își mai revenise puțin, suficient cât să-și reia îndatoririle de jurist.

Cu o săptămână în urmă, îl găsisem pe Tata șchiopătând cu bastonul pe coridorul principal. Mi-am amintit atunci că la școala duminicală învățasem despre ieșirea lui Lazăr din mormânt cu giulgiul sfâșiat la glezne. Mâna stângă îi tremura de parcă saluta un trecător, și înainte de-a mă zări, o prinse sălbatic, încercând s-o țină sub control. De cum mă văzu, spuse:

— A, Sarah, Domnul n-are milă de bătrâni.

L-am condus până la ușa din spate, pășind cu o încetineală forțată ce atrăgea și mai mult atenția asupra invalidității sale.

— Și când te măriți?

Era singura întrebare pe care-o auzeam zilele astea, dar venind de la Tata, m-a făcut să stau locului. Deși mă logodisem cu Burke din februarie, Tata nu pomenise o singură dată de nuntă. Nu mă supărasem pe el pentru că ratase petrecerea de logodnă, posibilă prin amabilitatea lui Thomas și Sally – zăcea de boală pe-atunci – dar de-atunci urmaseră nesfârșite luni de tăcere.

— Nu știu, am răspuns. Burke așteaptă să moștenească afacerea de la taică-său. Vrea să fie pregătit.

— Nu zău?, făcu Tata sarcastic.

Nu i-am mai spus nimic.

Mi-era dificil să-mi amintesc acum de vremurile când Tata mă lăsa să-i jefuiesc biblioteca și se delecta cu discursurile mele. Între noi se crease o legătură invizibilă, și era greu de zis când se rupsese. În ziua în care îmi

restricționase accesul la cărți? La petrecerea de rămas-bun al lui Thomas, când mă înjosise? „Te faci de rușine! Ne faci pe toți de rușine. De unde ți-a venit ideea că poți studia dreptul?”

— Vreau să-ți amintesc că statul nostru nu recunoaște divorțul, îmi spuse. Odată ce te-ai măritat, contractul nu poate fi desfăcut. Sper că ești conștientă de asta.

— Da, Tată, sunt conștientă.

Încuviință cu resemnare.

Într-acolo mă purtau gândurile în acele ultime clipe, când Thomas îmi dădu vestea: către ultima conversație avută cu Tata și slăbiciunea lui.

— Mereu ai fost surioara mea preferată, și știi asta. La drept vorbind, îmi ești mai dragă decât toate rubedeniile.

Șovăi, cu privirile pierdute pe fereastră, înspre grădină. Trăgea de timp. Un strop de sudoare i se scurse pe tâmplă și se împotmoli în proaspătul desiș al perciunilor. Mă cuprinse o stare ciudată de resemnare: „Orice-ar fi, s-a săvârșit deja”.

— Te rog, nu-s așa firavă precum mă crezi. Spune lucrurilor pe nume.

— Ai dreptate. Ți-o spun pe șleau. Din nefericire, Burke Williams s-a înfățișat într-o lumină falsă. Din câte-am înțeles, mai face vizite și altor domnișoare.

Neînțelegând talcul vorbelor lui, am spus:

— Dar asta nu-i o crimă.

— Sarah, domnișoarele astea… e logodit și cu ele.

Am știut pe dată că avea dreptate. Acum toate se legau. Amânarea nunții. Necontenitele vizite familiale sau în scopul afacerilor. Și faptul că un tânăr atât de șarmant și de chipeș s-ar mulțumi cu mine.

Mă podidiră lacrimile. Thomas îmi oferi batista și aștepta în tăcere.

— Cum ai aflat?, am întrebat, venindu-mi în fire – fără îndoială din cauza șocului.

— Franny, verișoara lui Sally din Beaufort, ne-a relatat într-o scrisoare că a fost invitată la o serată unde l-a văzut pe Burke curtând o altă domnișoară. Nu l-a abordat, firește, dar i-a pus câteva întrebări discrete domnișoarei, care i-a mărturisit că se logodise recent cu Burke.

Mi-am lăsat privirile-n poală, încercând să dezleg toate ițele.

— Dar de ce? De ce-ar face una ca asta? Nu înțeleg…

Thomas se aplecă și mă luă de mâini.

— E unul dintre acei bărbați care profită de domnișoare tinere. Am auzit că e la modă mai nou. Chipurile, ar exista o gașcă de tineri care se logodesc pentru a… șovăi preț de câteva clipe, pentru a întreține relații sexuale cu domnișoarele. Le asigură pe sărmanele femei că la adăpostul logodnei, asemenea compromisuri sunt firești.

Se străduia să mă privească în ochi.

— Sper că nu a profitat de…

— Nu. Nici gând.

Thomas răsuflă uşurat, un gest exagerat care-mi aduse sângele-n obraji.

— Ziceai de domnişoare. Mai e cineva pe lângă cea din Beaufort?

— Da, din câte-am înţeles, locuieşte în Savannah.

— De asta cum ai mai aflat? Sper că nu de la altă verişoară.

Thomas îmi aruncă un surâs moale.

— Nu, de asta am aflat din gura lui Burke. I-am cerut socoteală ieri seară. A recunoscut tot.

— I-ai cerut socoteală? Dar de ce nu m-ai…

— Am vrut să te scutesc de suferinţă şi ruşine. Părinţii noştri au hotărât să nu participi. Oricum, nu mai e cazul să vă întâlniţi de-acum înainte. Am anulat logodna în numele tău.

„Cum ai putut face una ca asta?“, voiam să strig. Dejucase orice şansă de-a mă răzbuna personal. În acea clipă, mă înfuria mai mult firea protectivă şi copilăroasă a lui Thomas decât cruzimea lui Burke. Am sărit în picioare şi i-am întors spatele, mai să mă înec cu toate blestemele ce-mi stăteau pe limbă.

— Ştiu cum te simţi, rosti el. Dar e mai bine aşa.

Habar n-avea cum mă simţeam. Îmi venea să-l jupoi pentru aroganţa lui, dar când m-am întors, i-am zărit ochii înlăcrimaţi şi m-am străduit să fiu politicoasă.

— Aş dori să fiu singură. Te rog!

Thomas se ridică în picioare.

— Încă ceva. Va trebui să te retragi din viaţa socială pentru scurtă vreme. Mama crede că în trei săptămâni se vor domoli şi bârfele. Pe urmă te poţi întoarce la petreceri.

Am rămas singură lângă fereastră, năpădită de furie şi umilinţă, şi neavând pe cine să mă descarc, cu excepţia mea. Cum de-am putut să cad în capcana acestui seducător? Eram atât de proastă, atât de plină de dorinţe şi orbire încât să-mi închipui că mă iubea? Mi-am zărit chipul oglindit în geam, faţa ovală şi îmbujorată, nasul lung al Tatei, ochii spălăciţi, părul decolorat. Mi-am tăiat o şuviţă de păr pentru el. Cred că s-a amuzat copios pe seama mea.

Ajunsă la birou, am înşfăcat cererea lui de căsătorie şi, fără s-o mai citesc, am făcut-o fărâme. Bucăţile se împrăştiară pe masă, pe covor şi pe faldurile rochiei mele.

În perioada asta a anului, ciorile migratoare împânzeau cerul şi se deplasau la unison, ca un văl uriaş, croncănind sălbatic. M-am apropiat de fereastră şi am urmărit zborul lor până se pierdură în depărtări, iar când văzduhul rămase pustiu, am rămas cu privirile fixate în locul unde odată zburase un stol de ciori.

Pacoste

Sarah zăcea în odaia ei cu inima atât de frântă, încât pârâia când mergea, dacă te încredeai în spusele Binei. Nici bine nu-şi pusese Thomas, frate-său, chipiul pe cap, că aflase deja toată casa. Domnul Williams mai avea două logodnice. Acum cine făcea paşi cât mai repede?

La ora ceaiului, stăpâna îi spuse lui Tomfry:

— Sarah nu va primi nicio vizită în următoarele trei săptămâni. Spune-le vizitatorilor că e indispusă. *Indispusă,* Tomfry. Asta e cuvântul potrivit.

— Da, doamnă.

Stăpâna îşi aruncă privirile asupra mea.

— Nu mai tăia frunza la câini, Hetty, şi du-i tava în odaie!

Îi pregătisem o gustare, deşi ştiam că nu se va atinge de nimic. Am ales ceaiul verde, amintindu-mi de copilărie, când băusem ceaiul pe acoperiş şi îmi povestea despre nasturele ei de argint şi planurile mari pe care le avea. Purtasem nasturele ei aproape zilnic de când îl aruncase, în săculeţul de la gât.

M-am furişat în bucătăria de vară, mi-am dat jos săculeţul şi am scos nasturele. Era jegos. Arăta ca o stafidă mai mare. L-am studiat timp de un minut, apoi am scos lacul şi l-am lustruit temeinic.

Sarah stătea la birou şi scria în carneţel. Avea ochii roşii de plâns şi eram mirată că vede să scrie. Am aşezat tava în faţa ei.

— Uite ce ţi-am pus pe tavă.

Deşi nu-l mai văzuse de ani de zile, îl recunoscu imediat.

— Cum de… Pacoste, l-ai recuperat?

Se holba la el, fără să-l atingă.

— Bine atunci, iată-l, am spus, şi am ieşit pe uşă.

Sarah

A doua zi în zori, în ciuda împotrivirii mele, Mama o trimise pe Nina să-şi petreacă ziua cu una dintre fetiţele Smith, care locuiau în apropierea Atelierului. La ultima vizită, Nina auzise strigăte purtate de adierea vântului şi trăsese o sperietură zdravănă, împrăştiind mărgelele pe verandă. La acea dată, surioara mea nu aflase încă despre camera de tortură din Charleston (dorisem s-o protejez), dar băieţii Smith n-aveau nicio jenă. Îi spuseseră că urletele provin de la un sclav biciuit, şi îi descriseseră întreg procesul în chip detaliat. Din câte am înţeles, sclavii erau legaţi cu sfori de mâini şi atârnaţi de-un sistem de scripeţi, în timp ce picioarele lor erau pironite de-o scândură. Băieţii îi prezentaseră şi alte grozăvii, pe care sărmana mi le povestise printre sughiţuri, poveşti despre despicarea urechilor şi smulgerea dinţilor, despre zgărzi cu ţepi şi un soi de colivie destinată capului.

Am asigurat-o pe Nina că nu va mai călca pe-acolo. Dar acum, când cariera Tatei era în piuneze, Mama se folosea fără ruşine de copilul ei de şapte ani pentru a strânge legăturile cu influenta familie Smith.

La scurt timp după plecarea Ninei începu să plouă torenţial, iar mareea scăpată de sub control inundă străzile cu noroi. Pe la amiază, când norii se abătură spre mare, am simţit că nu mai rezist. Am înhăţat o pălărie mai veche cu voal ce aparţinea lui Mary şi m-am furişat pe uşa din spate, hotărâtă să-mi recuperez surioara cu orice preţ.

În grajd nu era Sabe, doar Goodis, ceea ce mă bucură, pentru că era mai de încredere.

— Eu sunt doar lacheul, nu ştiu să conduc trăsura, se scuză el.

Cu chiu cu vai l-am convins că am o sarcină importantă ce nu suferă amânare, şi am pornit la drum în noua noastră cabrioletă.

Oraşul vuia de vestea unui eveniment cosmic – o furtună de comete, umbla vorba. Până şi oameni cu capul pe umeri precum Tata sau Thomas vorbeau despre sfârşitul lumii, dar ştiam că scandalul cu Burke era mai abitir discutat în saloanele oraşului decât orice apocalipsă.

Cu toate astea, cabrioleta era o achiziţie recentă, coviltirul era tras, şi la adăpostul pălăriei lui Mary, nu mă temeam că voi fi recunoscută. Cu puţin noroc, Mama nu avea să afle de escapada mea.

Eram tare îngrijorată, aşa că am închis ochii şi m-am închipuit luându-mi surioara în braţe. Brusc, trăsura se zgâlţâi puternic şi am rămas împotmoliţi într-o groapă de pe Coming Street.

Goodis struni calul cu biciul, apoi coborî şi trase de frâie. Iapa, vestită pentru firea ei nărăvaşă, îşi feri capul şi făcu un pas înapoi, scufundând şi mai mult trăsura. L-am auzit pe Goodis înjurând pe sub mustaţă. Apoi se duse în spate şi se opinti din toate puterile, dar nu reuşi decât s-o zgâlţâie bine.

Când se depărtă cu paşi tărăgănaţi, am aruncat o privire pe stradă. În ciuda umezelii, damele ieşiseră la plimbare, bărbaţii stăteau strânşi în pâlcuri compacte, iar vânzătorii de culoare îşi transportau coşurile cu creveţi şi turtiţe franţuzeşti cu cocos. Mi-am atins agitată vălul ce-mi acoperea chipul, şi în aceeaşi clipă am zărit-o pe Charlotte cu coada ochiului, întorcându-se de pe Bull Street.

Păşea cu graţia unui echilibrist, urmând un fir îngust de iarbă, paralel cu zidul de cărămidă. Purta baticul roşu deasupra sprâncenelor şi căra un coş doldora cu stofe, fără să bage de seamă damele cochete cu piele albă ce veneau din direcţia opusă, păşind pe acelaşi fir de iarbă. Nici pe mine nu mă zărise. Una dintre ele va fi nevoită să facă stânga împrejur şi să meargă înapoi, sau să-i facă loc celeilalte intrând în nămol. Asemenea ciocniri erau atât de dese încât se decretase ca în astfel de situaţii, albii aveau mereu întâietate. Dacă ar fi fost oricine altcineva –

Binah, Mătușica, Cindie, chiar și Pacoste, nu mi-aș fi făcut griji, dar soarta făcea să fie Charlotte.

Cele două femei se opriră la un metru una față de cealaltă. Dama albă ridică umbrela și o bătu ușor pe umăr. „Haide, dă-te din drum!“

Charlotte rămase neclintită. Mai mult, părea să prindă rădăcini. Umbrela intră din nou în acțiune. „Hai, dă-te!“

Începu un schimb de replici greu de înțeles, vocile crescură în intensitate și se preschimbară în coarne. L-am căutat disperată pe Goodis din priviri.

Un bărbat purtând uniforma gardienilor își struni calul în mijlocul drumului.

— Dă-te la o parte, negreso!, strigă el.

Coborî din șa și înmână frâiele calului unui prichindel de sclav ce trăgea un cărucior după el.

Înainte ca gardianul să ajungă la locul incidentului, Charlotte roti coșul prin aer, împrăștiind bonete împrejur, și îl izbi de umărul femeii, punând-o la pământ. Noroiul era ca budinca, vâscos și brun-deschis, astfel că la aterizare, fundul femeii făcu vălurele de jur împrejur.

Am țâșnit din trăsură și am luat-o la fugă în direcția lor, fără să am un plan în minte. Gardianul o înșfăcase pe Charlotte de braț și era ajutat acum de-un alt bărbat, care se oferise voluntar. Cei doi o târâră de-a lungul străzii, ținând piept asaltului de gheare și flegme.

I-am urmărit până pe Beaufain, unde cei doi confiscară un furgon și o băgară cu forța înăuntru, cu burta la podea. Gardianul se proțăpi deasupra ei. Vizitiul dădu bice calului, furgonul o luă din loc și eu rămăsei în mijlocul străzii, stropită cu noroi.

Mi-am tras vălul de pe chip și am strigat în gura mare.

— Charlotte!

Își întoarse privirile și mă zări. Nu rosti însă nimic, ci continuă să mă fixeze cu privirile în timp ce furgonul se îndepărta.

Pacoste

Mama a dispărut la două zile după ploaia de stele.

Stăteam în curte, lângă poarta din spate. Mama purta eșarfa roșie și rochia ei bună, vopsită în indigo. Șorțul era călcat impecabil. Își umezise buzele cu ulei și împrumutase brățările cu scoici de la Binah, pentru a-și împodobi încheieturile. În bătaia soarelui, pielea ei strălucea în nuanțe aurii, iar ochii ei negri sclipeau ca pietrele de râu. Așa mi-o amintesc acum, ca în clipele alea. Aproape fericită.

Își agățase insigna de sclav în grabă. Avea permisiunea să plece cu un coș de bonete nou-nouțe, dar știam că la un moment dat urma să-i facă o vizită domnului Vesey.

— Ai grijă să nu-ți pierzi insigna.

Mama nu suporta sâcâiala mea.

— E acolo, Pacoste, nu pleacă nicăieri.

— Cum rămâne cu săculețul?

Nu-i zăream conturul obișnuit sub rochie. Umpleam mereu săculețele cu rămășițe proaspete din stejar, și voiam să-l poarte, mai ales că îmi dădeam silința, iar ea avea nevoie de cât mai multă protecție. Îl scoase dintre sâni. Pe degetele ei se zăreau pete de cărbune, cum desenase modele pe bonete.

Aș fi vrut s-o descos puțin mai mult. De ce porți rochia bună pe o mocirlă ca asta? Când ai de gând să-mi spui despre copil? Vom fi nevoite să răscumpărăm trei persoane? Dar am hotărât să amân discuția.

Am așteptat până ce Tomfry deschise poarta și îi permise să plece. De cum păși pe străduță, se răsuci și îmi aruncă o privire, apoi porni mai departe.

După plecarea ei, mi-am văzut de treburile obișnuite. Am tăiat mâneci și gulere pentru cămășile de lucru ale sclavilor, apoi m-am ocupat de peticele stăpânei, niște bucăți pătrate de pânză puse în spatele lavoarelor, pentru ca nu cumva, Doamne ferește!, să ajungă vreun strop de apă pe perete. Toate trebuiau cusute de mâner.

După-amiază am mers la toaletă. Soarele strălucea voios, iar cerul avea culoarea albăstrelelor. Mătușica era în bucătăria de vară, preparând mere întregi cufundate în aluat, sau cuiburi de mere în aluat, cum li se mai spune, și aroma dulce plutea prin aer. Tocmai mă pregăteam să intru în casă, bucuroasă de mirosul îmbietor după ce fusesem la closet, când trăsura intră valvârtej pe poartă. Sarah și micuța Nina erau albe ca varul. Și cine ținea frâiele? Goodis. Când trăsura se opri, țâșniră amândouă instantaneu și trecură pe lângă mine fără să-mi arunce un cuvânt. Mica pălărie cenușie de drum pe care o făcusem pentru Nina flutura în urma ei ca o aripă de guguștiuc.

Goodis mă privi cu milă înainte să bage calul în grajd.

La lăsarea serii, m-am așezat pe treptele verandei lângă bucătăria de vară și am țintuit poarta, în așteptarea mamei. De partea cealaltă a curții, Goodis aștepta și el lângă poarta grajdului, rumegând o bucățică de lemn. Știa ceva ce eu nu știam.

Mireasma de mere coapte plutea încă în aer când Mătușica și Phoebe făceau curat. Apoi stinseră lămpile. Noaptea veni fără lună.

Sarah mă găsi gârbovită pe trepte. Se așeză lângă mine.

— Pacoste, spuse ea, am zis să-ți dau eu de știre.

— E despre mama, nu?

A intrat într-un conflict cu o albă… Doamna voia să se dea din calea ei. A împuns-o pe mama ta cu umbrela, și… știi cum e maică-ta… nu s-a dat la o parte. Apoi a lovit-o pe doamnă.

Sarah suspină în noapte și mă luă de mână.

— A venit Garda și au luat-o.

Mă așteptasem să-mi spună că mama murise. Am întrezărit un crâmpei de speranță.

— Unde-i?

Sarah își feri privirile.

— Asta încercăm să aflăm acum… Nu știm unde e… O duceau la secție, dar când Thomas s-a dus să plătească amenda, i-au spus că Charlotte a reușit să scape… Se pare că a fugit… Au pornit în urmărirea ei, dar i-au pierdut urma pe străzile mărginașe. Încă o caută.

Nu auzeam decât corul respirațiilor – Sarah, mai departe Goodis, caii în grajduri, vietățile din desiș, albii întinși pe paturile lor de pene, sclavii întinși pe scândurile lor subțiri, cu toții răsuflau… mai puțin eu.

Sarah mă conduse în pivniță.

— Vrei să-ți fac un ceai cald? Pot să strecor câțiva stropi de coniac.

Am clătinat din cap. Mi-am dat seama că voia să îmi aducă alinare, dar nu insistă. Așeză în schimb o mână delicată pe brațul meu și spuse:

— Lasă că vine ea înapoi.

Am repetat cuvintele ei în gând toată noaptea.

Nu mă descurcam pe lumea asta fără ea.

Sarah

Dispariția lui Charlotte mi-a adus o tristă consolare, pentru că în săptămânile chinuitoare ce-au urmat trădării lui Burke am știut cu precizie să fac distincția între întâmplarea nefericită și cea tragică.

Cineva – Mama, Tata, poate Thomas – puse un anunț în ziarul *Mercury*.

> ***Sclavă dispărută***
>
> *Mulatră. Strungă mare la dinții din față. Șchioapătă ocazional. Răspunde la numele de Charlotte. Poartă o eșarfă roșie și rochie albastru-închis. Cusătoreasă valoroasă și talentată. Aparține judecătorului John Grimké. Oferim recompensă substanțială.*

N -am primit niciun răspuns.

Zi de zi o urmăream de la fereastră pe Pacoste descriind același itinerar prin curte. Uneori se plimba toată dimineața. Traseul era mereu același. Pornea din spatele casei, mergea până la bucătăria de vară, trecea de spălător, făcea un ocol pe la stejar, îl atingea cu mâna din mers, apoi se întorcea în spatele casei pe lângă grajd și șopron. De cum ajungea la treptele verandei, o lua de la capăt. Precizia

ritualică a plimbărilor trăda atâta suferință, încât nimeni nu-i spunea nimic. Până și Mama o lăsă într-ale ei.

Nu mai jeleam după Burke sau după desfacerea nefericită a logodnei. Nu îmi mai simțeam inima frântă. Ce ciudat, nu? Încă plângeam șuvoaie, dar numai de ciudă.

N-am mai ieșit din izolare. Dimpotrivă, m-am refugiat în ea.

Primeam aproape zilnic scrisori de compătimire, cu scris înflorat. Toată lumea se ruga pentru mine. Toți sperau ca reputația să nu-mi fie pătată prea tare. Știam oare că Burke părăsise orașul și se mutase pe o perioadă nelimitată cu unchiul său în Columbia? Nu găseam trist că mama lui suferea de apoplexie? Cum suporta mama mea chinul? Nu participam la ceaiuri, dar absența mea era de înțeles. Nu trebuia să-mi fac griji, căci se va ivi într-o bună zi tânărul care să spele toată rușinea.

Îmi umpleam jurnalul de diatribe, după care rupeam paginile și le ardeam laolaltă cu scrisorile acelea îngâmfate. Puțin câte puțin, văpaia din mine se mai domoli și făcu loc ruinei celei ce fusesem odată, o tânără cu viitorul distrus. Spre deosebire de Pacoste, nu știam pe ce cărări s-o apuc.

La o lună după dispariția lui Charlotte, un vânt năprasnic scutură stejarul de frunze. Pacoste își făcea în continuare rondul de dimineață, dar numai pentru câteva minute. Cu o săptămână în urmă, Mama pusese capăt marșului ei nesfârșit, și îi făcuse vânt în cusătorie. Sezonul ieșirilor în societate bătea la ușă, rochiile nu se brodau de la sine, și toată responsabilitatea atârna acum pe umerii ei. Charlotte era dusă. Nimeni nu credea că se va mai întoarce vreodată.

Am reușit să extind perioada de sihăstrie la patru săptămâni, dar începând din acea zi, nu mai puteam amâna. Mama mi-a poruncit să-mi iau îndatoririle în serios, anume, procurarea unui soț. Mi-a mai spus că o luntre aflată în traversarea Atlanticului poate fi salvată de o corabie mai mare, însă doar dacă luntrașul vâslește cu curaj înainte: ce metaforă nefericită pentru ambițiile mele maritale. Încurajările lui Mary erau asemănătoare:

— Fruntea sus, Sarah! Poartă-te de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Fii veselă și încrezătoare în forțele proprii! Cu voia lui Dumnezeu, o să-ți găsești un soț.

Cu voia lui Dumnezeu. Cât de ciudate mi se par acum aceste cuvinte.

În seara în care izolarea mea luă sfârșit, m-am târât în sfera publică participând la o conferință susținută de faimosul predicator și pastor Henry Kollack, la a Doua Biserică Prezbiteriană. Cu siguranță nu străbăteam apele la care făcuse aluzie Mama. Biserica Episcopală mai putea fi înghițită de comunitate, dar nu același lucru se putea spune despre prezbiterieni, cu apelurile lor la trezire și pocăință, însă Mama nu se opuse. Măcar vâsleam, nu?

Am luat loc în strană lângă amicul meu pios, care mă invitase, însă nu-mi stătea capul cu prelegeri religioase. La urechi îmi ajungeau cuvinte disparate –

păcat, decădere morală, pedeapsă – dar de la un anumit punct încolo, am devenit captivată de discursul pastorului.

În mod inexplicabil, privirile lui se opriră asupra mea, și stăruiră, în timp ce spunea:

— Nu vi-e silă de frivolitatea în care vă scăldați? Nu vă crapă obrazul la neroziile pe care le faceți, nu ați obosit de atâtea baluri și fasoane? Nu vreți să renunțați la ispitele și desfătările acestei lumi în schimbul mântuirii?

Simțeam că mi se adresează personal, în cel mai direct și nelumesc chip posibil. De unde știa de freamătul meu lăuntric? De unde știa că de-abia în acea clipă mă vedeam așa cum sunt?

— Domnul vă cheamă la el, mugi pastorul. Domnul Dumnezeul vostru vrea să-i răspundeți.

Cuvintele lui mă răscoliră. Păreau să sfarme un mare vicleșug. Stăteam în strană, tăcută și înfiorată, în vreme ce privirile pastorului zăboveau dezinteresat asupra mea, și poate că așa fusese de la bun început, însă nu mai conta. Era solul lui Dumnezeu. Mă dusese la buza prăpastiei, unde nu aveam decât două căi: încremenire sau lepădare.

În timp ce pastorul se ruga cu aprindere pentru sufletele noastre, am luat o hotărâre crucială. Am jurat să nu mă întorc în societate. Să nu mă mărit până la sfârșitul vieții. Să zică alții ce vor, eu aveam să mă pun în slujba lui Dumnezeu.

•

Două săptămâni mai târziu aniversam douăzeci de ani de viață. Am intrat în salonul unde familia se reunise pentru a-mi face urările de rigoare, acompaniată de Nina, care mă ținea de mână. Văzând rochia simplă pe care o purtam și lipsa bijuteriilor, Mary zâmbi cu tristețe, de parcă îmbrăcasem rasa unei călugărițe. Bănuiam că Mama le informase deja pe surorile mele despre convertirea mea, poate chiar și pe frații mei sau pe Tata.

Mătușica îmi pregătise desertul favorit, un tort festiv cu două etaje, umplut cu coacăze și zahăr. Aluatul era frământat cu drojdie pe o planșetă și lăsat la dospit, iar acesta crescuse mare și frumos. Nina țopăi nerăbdătoare în jurul lui, până ce Mama îi făcu semn Mătușicii să taie feliile.

Tata le ținea companie fraților mei, care purtau un soi de dezbatere. M-am tras mai aproape și am înțeles că Thomas le stârnise mânia prin promovarea unui program numit „colonizare”. Din câte mi-am dat seama, termenul n-avea nicio legătură cu ocupația britanică din ultimul veac, ci se referea strict la sclavi.

— Despre ce concept vorbești?, am întrebat, și mă săgetară toți cu niște priviri de parcă o muscă s-ar fi strecurat prin găurile din obloane și bâzâia acum în voie.

— E un concept nou și sofisticat, răspunse Thomas. Și în pofida părerilor voastre, va evolua în curând într-o mișcare națională, ascultați la mine.

— Bine, dar la ce se referă?, am insistat.

— Se referă la eliberarea sclavilor și trimiterea lor înapoi în Africa.

Ideea era atât de radicală, încât mă luă complet pe nepregătite.

— Ce nebunie!

Reacția mea surprinse pe toată lumea. Până și Henry și Charles, care aveau acum doisprezece, respectiv treisprezece ani, mă priveau gură-cască.

— Să ne ferească sfântul, spuse John. Sarah e împotriva noastră!

John credea că mă lepădasem de firea mea rebelă și că devenisem asemenea lor: un apărător împătimit al sclaviei. Nu i-o luam în nume de rău. Cât timp trecuse de când nu mai luasem atitudine împotriva sclaviei? Rătăcisem pe cărările romantismului, hăituită de cel mai crunt blestem al femeilor, anume de a mă conforma așteptărilor.

John râdea. Focul ardea în vatră, luminând chipul transpirat al Tatei. Își șterse sudoarea de pe frunte și intră și el în horă.

— Da, sunt împotriva colonizării, am rostit.

Vorbele îmi ieșiră limpede pe gură, așa că am continuat:

— Sunt împotriva ideii, dar din alte motive. Să-i eliberăm pe sclavi, dar să rămână aici, cu drepturi egale.

Urmă un scurt interludiu al tăcerii. Tot mai mulți pastori și femei cu frica lui Dumnezeu recomandau tratarea sclavilor cu bunăvoință creștinească și, foarte rar, câte unul mai zăbăuc vorbea de eliberarea tuturor sclavilor. Dar egalitate în drepturi? Absurd!

Potrivit legii, sclavul era considerat doar trei cincimi dintr-o persoană liberă. Mi-am dat seama că propunerea mea însemna la o adică echivalarea plantelor cu animalele, a animalelor cu oamenii, a femeilor cu bărbații, a bărbaților cu îngerii. Pe scurt, răsturnam complet orânduirea divină. Și mai curios însă, era pentru prima oară când mă gândeam la egalitate, și nu puteam să atribui aceste gânduri decât lui Dumnezeu, pe care-l îmbrățișasem de-o vreme, și care se arăta mai degrabă rebel decât supus legilor.

— Doamne sfinte, asta de la prezbiterieni ai învățat-o?, făcu Tata. Ei susțin că sclavii ar trebui să fie egalii noștri în drepturi?

Era o întrebare ironică, rostită pentru amuzamentul fraților mei, dar nu m-am putut abține.

— Nu, Tată, *eu* susțin asta.

În timp ce vorbeam, prin gând mi se derulă o serie de imagini cu Pacoste. Era mică și purta o panglică mov la gât. Umplea casa de fum. Învăța să citească. Sorbea din ceai pe acoperiș. Primea o lovitură de bici. Înfășură stejarul cu ață furată. Făcea baie în vana de cupru. Confecționa capodopere textile. Dădea ocol curții, mâhnită. Vedeam totul.

Pacoste

Mama era dusă ca ziua de ieri și eu nu puteam să fac nimic decât să dau roată curții, încercând să-mi alin suferința. Adevărul trist e că poți să mergi până-ți faci bătături în talpă, poți să mergi până la Sfântu' Așteaptă, dar suferința te va urma pretutindeni. La începutul lui decembrie am pus capăt plimbărilor. M-am oprit lângă stiva de lemne unde hrănisem pentru o vreme un pui de bufniță, și am rostit cu glas tare:

— Naiba să te ia că ai scăpat, iar pe mine m-ai lăsat singură, să te iubesc și să te urăsc, și știi prea bine că o să mă termine treaba asta.

Apoi am făcut stânga împrejur, m-am întors în odaia din pivniță și m-am pus pe cusut.

Să nu credeți că n-o simțeam în fiecare cusătură. O simțeam în vânt, în ploaie și în scârțâitul leagănului. Stătea cocoțată pe zid cu păsările și mă privea. La lăsarea nopții, revenea și ea.

Într-o zi, înainte de zilele Crăciunului, am pus ochii pe cufărul de lemn ascuns în spatele sacului de iută al mamei.

— Unde-ai ascuns tu cheia aia?

Ajunsesem să vorbesc întruna cu ea. Dar n-auzeam răspunsurile ei, și asta însemna că nu mă smintisem complet. Am scotocit toată odaia în căutarea cheii, însă în zadar. Putea s-o fi avut în buzunar, în ziua dispariției. Aveam un topor în șură, dar nu voiam să despic cufărul în două.

— Dacă aș fi în locul tău, unde-aș ține cheia ce protejează cel mai de preț lucru pe care-l am?

Am stat un răstimp în cumpănă, apoi mi-am înălțat privirile spre tavan. Spre cadrul pentru matlasat. Scripeții erau lubrifiați și nu scoaseră niciun sunet când am coborât cadrul la podea. *Evident.* Cheița se afla într-un șănțuleț, de-a lungul unei scânduri.

În cufăr am dat peste un ghem uriaș împachetat în muselină. Am dat învelitorile la o parte și am simțit numaidecât mirosul mamei, acel miros sărat. Nu m-am putut stăpâni și am plâns, cu pătratele ei strâns lipite la piept, și mi-am amintit când îmi spunea că erau precum carnea de pe oasele ei.

•

Am găsit zece pătrate mai măricele. Le-am așternut pe cuvertură. Culorile alese de ea întreceau splendoarea curcubeului și-a lui Dumnezeu. Felurite nuanțe de stacojiu, violet, portocaliu, roz, galben, negru și maro. Îmi fermecau mai degrabă urechile decât ochii. O auzeam plângând și râzând în același timp. Era cea mai strălucită creație a mamei de până acum.

Primul o înfățișa pe mama copilă, de mânuță cu mama și tatăl ei, iar înjur ploua cu stele: era noaptea în care bunica mea fusese vândută, noaptea în care începea povestea.

Restul era un ghiveci. Unele pătrate le înțelegeam, altele nu. O femeie lucra în câmp – gândeam că tot bunica – purtând o eșarfă roșie, iar în desiș se zărea un

prunc, probabil mama. Deasupra lor zburau sclavii și se făceau nevăzuți după soare.

Următorul înfățișa o fată șezând pe un taburet cu trei picioare și lucrând la o cuvertură roșie cu triunghiuri negre. Câteva triunghiuri zăceau împrăștiate pe podea.

— Oi fi tu, dar poate-s eu.

Al patrulea înfățișă un copac sacru, înfășurat cu ață roșie, iar pe ramurile lui așteptau vulturii. Mama țesuse o femeie și un băiețel pe pământ – mi-am dat seama că era băiat după ce-avea între picioare. Mi-am închipuit că erau bunica moartă și băiețelul ei care nu supraviețuise. Amândoi zăceau fără suflare și însângerați. Am fost nevoită să iau o gură de aer curat după ultimul pătrat. Ești odrasla mamei, dormi cu ea în pat timp de douăzeci de ani și tot nu-i cunoști toate cotloanele întunecate.

M-am înapoiat și am cercetat următorul pătrat, care înfățișa un bărbat pe câmp. Purta o pălărie cafenie, iar norii erau plini de ochi, mari și galbeni, din care se revărsau ploi roșiatice. Pesemne era tatăl meu, Shanney.

În următorul apărea mama întinsă pe cuvertură, cu un bebeluș alături. Fetița eram eu, iar trupurile noastre erau tăiate în bucăți colorate deschis, ce trebuiau cusute la loc. Mi se făcea rău numai când îl vedeam.

Apoi unul cu mama brodând o rochie violet presărată cu luni și stele, atâta doar că lucra într-o văgăună de șoarece și pereții se încovoiau deasupra ei.

Luând imagine cu imagine, aveam impresia că răsfoiesc o carte lăsată în urmă, un testament al mamei mele. La un moment dat nu mai simțeam nimic, ca atunci când dormi toată noaptea pe-o mână și te trezești cu ea amorțită. Am început să privesc dantelele care-i răpiseră doi ani din viață ca și cum n-aveau nicio legătură cu mine, fiindcă numai așa puteam îndura chinul. Le-am lăsat să plutească asemenea ochiurilor de lumină.

Iat-o pe mama cu piciorul legat la spate, săvârșindu-și pedeapsa în curte. Iată încă un copac sacru, asemănător cu cel dinainte, dar ăsta era al nostru, și nu avea vulturi, doar frunze verzi, iar sub el o fată cu cartea în mână și un bici asmuțit asupra ei.

Ultimul pătrat înfățișa un bărbat uriaș cu șorț de tâmplar la brâu – domnul Denmark Vesey – iar alături cususe patru cifre la fel de mari: 1884. Habar n-aveam ce înseamnă.

Am trecut imediat la cusut. La naiba cu stăpâna și rochiile ei. Toată ziua și toată noaptea am legat laolaltă pătratele mamei cu cusături atât de mărunte că abia le puteai vedea. Am cusut căptușeala și am umplut-o cu cele mai bune materiale pe care le aveam și cu întreaga colecție de pene. Apoi am luat foarfecă și mi-am tăiat tot părul, până am rămas perie în cap, și l-am împrăștiat prin căptușeală.

Apoi mi-am amintit de bani. Economii de opt ani. M-am dus la cufăr și am căutat, dar era gol. Patru sute de dolari, duși pe apa sâmbetei, ca mama. Nu mai știam unde să-i caut. Mi se tăiase răsuflarea.

A doua zi, după ce-am tras un pui de somn, am prins straturile cuverturii cu o cusătură temporară, după care m-am învelit în noua cuvertură ca într-o mantie a victoriei. Am ieșit cu ea în curte, unde Mătușica stătea bine înfofolită și tăia trestie de zahăr.

— Ce-ai pe tine fetițo? Și ce ți-ai făcut în cap?

N-am spus nimic. Am pășit spre copac, sudând aburi pe gură, și am înfășurat ață nouă în jurul trunchiului.

Din văzduh se auzi un zgomot. Un stol de ciori zbura deasupra hornurilor fumegânde.

— Foarte bine, am spus. Duceți-vă!

Partea a treia

Octombrie 1818 – Noiembrie 1820

În unele zile mă plimbam prin East Bay și zăream o femeie cu piele cafenie dând colțul, cu o eșarfa roșie pe cap, și ziceam *Iată-te din nou*! Aveam douăzeci și cinci de ani și încă vorbeam cu ea.

În fiecare octombrie, de ziua dispariției mamei, ne strângeam toți sclavii în bucătăria de vară și depănam amintiri. Apropierea acelei zile mă umplea de neliniște.

Când se împliniră șase ani, Binah mă bătu ușor pe picior și spuse:

— Maică-ta s-a dus, dar noi suntem tot aici, și cerul n-a căzut pe noi.

Așa-i, dar în fiecare an, pilonii ce susțineau bolta cerească se șubrezeau tot mai tare.

În seara cu pricina, poveștile despre mama se întinseră până după cină. Cum furase bucata de mătase verde. Cum o păcălea pe stăpână cu bastonul. Cum se sfădea în odaia din pivniță. Cum se angajase la alți stăpâni. Toate referirile la Iisus. Tomfry relată cum o căutase pe mama prin toată casa, în timp ce noi ne furișam cu ea pe acoperiș, apoi născocise toată povestea aia cu adormitul. Aceleași povești. Aceleași râsete și aplauze.

Acum că nu mai era printre noi, o îndrăgeau mult mai mult.

— Negreșit ai ochii mamei tale, spuse Goodis, privindu-mă cu aceeași expresie tumefiată.

Aveam ochii ei, dar restul era de la tata. Mama zicea că era scund și mai negru ca fața nevăzută a lunii.

De dragul meu, nu pomeniră de durerile și tristețile ei. Nimic despre soarta ei. Cu toții, inclusiv Goodis, credeau că fugise și se bucura acum de libertatea ei. Mai degrabă aș fi crezut că dormise pe acoperiș în toți acești ani.

Afară se înserа. Tomfry spuse că era timpul să aprindem lămpile din casă, dar nimeni nu se clinti, iar pe mine mă mânca să le spun cum era mama de fapt, nu doar femeia isteață, ci femeia clădită din fier, care se foia noaptea prin odaie și se ruga la bunica mea. Mama jelise mai mult într-o zi decât ei într-un an. Lucrase de-i săriseră capacele și ispitise primejdia în căutarea unui viitor mai bun. Voiam să cunoască adevărata femeie. Femeia care nu m-ar fi părăsit niciodată.

— N-a fugit, am spus. Știu că nu sunteți de-acord cu mine, dar n-a fugit.

Se uitară la mine, cu priviri triste. Parcă și auzeam rotițele învârtindu-se în căpățânile lor: „biata fată, nu știe ce vorbește”.

— Pacoste, începu Tomfry, dacă n-a fugit, înseamnă că e moartă. Ce-ai prefera să credem?

Nimeni nu fusese atât de direct cu mine până atunci. Cuvertura cu povești a mamei înfățișa sclavi săgetând cerul în zbor și sclavi morți, întinși la pământ, dar

în mintea mea, mama era pierdută undeva între cele două planuri. Între zbor și moarte.

Dar care? Aerul era apăsător.

— Niciuna, nici alta, le-am spus, apoi m-am ridicat și am plecat.

Ajunsă în odaie, m-am întins în pat, pe cuvertura cu povești, și mi-am ațintit privirile către cadrul pentru matlasat din tavan. Nu-l mai coboram de-acolo, dar mă înveleam cu poveștile mamei în fiecare seară, cu excepția nopților de vară și toamnă timpurie, când era năduşeală, și le știam pe de rost. În țesăturile ei, mama vorbea despre locul de baştină, despre cine era, ce iubea, ce chinuri și ce speranțe avea. Era felul ei de-a vorbi despre ele.

După un răstimp, am auzit zgomotul pașilor deasupra – Tomfry, Cindie și Binah aprindeau lămpile. Nu mai trebuia să am grijă de lampa lui Sarah. Îndatoririle mele se limitau strict la cusut. În urmă cu ceva timp, Sarah mă înapoiase stăpânei, cu patalama. Spunea că nu mai dorește să dețină o ființă umană.

Coborâse în odaia mea anume să-mi dea de știre, atât de roasă de griji, încât abia reușise să rostească:

— Te-aș fi eliberat dacă mi-ar fi stat în putință… dar există o lege… care nu mai permite stăpânilor să-și elibereze sclavii așa ușor… Altfel, te-aș fi… știi doar… nu?

Din acel moment, mi-a fost limpede precum pistruii de pe chipul ei că nu mai scăpăm de stăpână decât moartă, vândută, sau dacă aflam ascunzătoarea mamei. Uneori mă ducea gândul la banii economisiți de mama – nu i-am găsit niciodată. Dacă aș fi găsit averea, aș fi încercat să mă răscumpăr, așa cum plănuisem mai demult. Măcar aș fi avut o șansă, una infimă ca naiba, dar m-ar fi ținut măcar pe picioare.

Trecuseră șase ani. M-am învârtit în pat și mi-am ațintit privirile spre fereastră.

— Ce s-a ales de tine, mamă?

De Anul Nou eram în piață, făcând cumpărăturile pentru Mătușica. La un moment dat aud un sclav ce curăța taraba măcelarului vorbind despre biserica africană. Îl chema Jesse și era un om inimos și de treabă. Obișnuia să umple băşica porcului cu apă și să le-o dea copiilor, pe post de minge. De regulă nu-i dădeam atenție – vorbea mult și mereu își încheia propozițiile cu „Slavă Domnului!" – dar nu știu ce m-a apucat în acea zi, că m-am apropiat de el să-l ascult.

Mătușica mă zorise să vin cât mai repede, să nu mă prindă zloata, dar am rămas locului, asaltată de mirosurile grele din văzduh, în timp ce el vorbea despre biserică. Am aflat că numele exact era Biserica africană metodist-episcopală, se adresa numai coloraților, sclavi sau liberi, și își ținea întrunirile

într-un șopron părăsit de lângă cimitirul negrilor. Zicea că locul e plin ochi în fiecare noapte.

Un sclav de lângă mine îmbrăcat în zdrențe ponosite îl iscodi:

— De când atâta naivitate pe orașul nostru să le permită sclavilor propria congregație?

Lumea din jur râse, de parcă gluma fusese pe seama orașului.

— Că bine grăiești, slavă Domnului!, spuse Jesse. Avem un om în congregație care vorbește întruna despre Moise și eliberarea sclavilor din Egipt, slavă Domnului! Zice că Charleston e un soi de Egipt. Slavă Domnului!

Mi se făcu pielea de găină.

— Cum îl cheamă?, am întrebat.

— Denmark Vesey, răspunse Jesse.

Ani la rândul am refuzat să mă gândesc la domnul Vesey, la faptul că mama îl cususe pe ultimul pătrat din cuvertura ei cu povești. Nu agream prezența lui pe cuvertură, nu agream prezența lui, punct! Am presupus că n-avea habar despre ce pățise mama, la urma urmei de ce-ar fi avut, dar în acel moment am auzit un clopoțel în minte, care mă îndemna să încerc. Poate reușeam s-o îngrop definitiv pe mama.

Atunci am hotărât să îmbrățișez religia.

Cum am prins ocazia, i-am spus Sarei că mă apasă povara păcatului și că Dumnezeu mă chema la biserica africană. M-am boit înainte pe la ochi.

Păream luată direct din cuvertura mamei.

A doua zi, stăpâna m-a chemat în odaia ei. Stătea la fereastră cu Biblia deschisă.

— Am înțeles că dorești să te alături recent înființatei biserici pentru oamenii de culoare. Sarah mi-a spus că vrei să participi la întrunirile nocturne. Îți dau voie să mergi de două ori pe săptămână seara și duminicile, atâta vreme cât îți vezi de muncă și nu faci prostii. Sarah o să-ți scrie permisul.

Se lăsă pe spate și mă străpunse cu privirile prin ochelarii ei mici, spunând:

— Ai grijă să nu irosești darul pe care ți-l ofer.

— Da, doamnă, am spus, și am plusat: slavă Domnului!

Sarah

Nu știam de ce fusesem convocată împreună cu Nina în salonul de la primul etaj, dar nu era de bun augur. Când am intrat, am dat peste corpolentul pastor Gadsden, care ședea pe mătasea galbenă a canapelei. Alături de el stătea Mama, înghesuită într-un colț, ținând bastonul de parcă dorea să dea găuri în podea. M-am uitat cu coada ochiului la Nina, care la paisprezece ani era mai înaltă decât

mine, și am zărit scânteia sub genele ei stufoase și întunecate. Își înălță bărbia în semn de sfidare, și preț de o clipă, mi-a părut rău de pastor.

— Închide ușa, spuse Mama.

Tata era în odaia lui, prea bolnav pentru a munci. Doctorul Geddings insistase că Tata avea nevoie de liniște, și de câteva săptămâni bune, sclavii mergeau în vârful picioarelor și vorbeau în șoaptă, atenți să nu trântească vreo tavă, de teamă să nu pățească ceva rău. Când un doctor prescria liniște și sirop din rădăcină de hrean, era clar că abandonase orice nădejde.

M-am așezat alături de Nina pe canapeaua dublă, vizavi de cei doi. Ca de obicei, urma să fiu acuzată de proasta creștere a Ninei.

Duminica trecută, surioara mea refuzase botezul în biserica Sfântul Filip, și nu doar atât, ci se dăduse în spectacol în timpul slujbei. Când ceilalți tinerei se ridicară din scaunele înșirate pe estradă și se aliniară în fața altarului pentru a primi binecuvântarea episcopului pe căpșoarele lor dragi, Nina nu schițase nicio mișcare. Cu excepția Tatei, toată familia era prezentă, iar eu am urmărit întreaga scenă cu un amestec curios de stinghereală și mândrie: Nina stătea cu brațele încrucișate, părul întunecat îi lucea pe umeri, iar în obrăjori înfloriseră pete trandafirii.

Episcopul se apropie de ea și încercă s-o îmbuneze, dar Nina scutură din cap. Mama încremeni lângă mine în strană, și în biserică se lăsă o atmosferă apăsătoare. Episcopul mai încercă de câteva ori, dar în zadar, apoi își continuă slujba.

Habar n-aveam ce urmărea surioara mea, deși ar fi trebuit să mă aștept: la urma urmei, era Nina. Era plină ochi de păreri înflăcărate și tendințe de nesupunere. Iarna trecută scandalizase întreaga clasă după ce se descălțase în văzul tuturor, pentru că sclavul ce curăța tabla era desculț. Pierdusem șirul scrisorilor de scuze pe care Mama îi poruncise să le scrie. Dar nu se îndupleca, ci stătea zile în șir cu foaia albă în față, până Mama se dădea bătută. Când împlinise unsprezece ani, refuzase cadoul ei uman cu atâta vehemență, încât Mama, istovită, renunțase cu totul la idee.

Chiar și dacă aș fi încercat să previn purtarea Ninei de la slujbă, puteam fi acuzată că și eu dădusem cu piciorul Bisericii Anglicane. Într-adevăr, dar eu îmbrățișasem o nouă credință, pe când Nina s-ar fi dezis și de prezbiterieni dacă ar fi avut ocazia. Îi detesta pentru „firea lor ranchiunoasă”.

Dacă ceva ne separa, acel ceva era religia.

În ultimii ani, viața mea pendulase între ascetism și răsfăț. După afacerea cu Burke Williams, renunțasem, ce-i drept, la societate, dar cădeam negreșit în același păcat și mă duceam anual la câte-o petrecere sau un bal ce mă lăsa mai apoi cu un gust amar, de unde mă întorceam în genunchi la Dumnezeu. Nina asistase adesea la clipele când îmi manifestam dezgustul față de mine însămi, căzută în genunchi și cerând iertare cu lacrimi în ochi.

— De ce te comporți așa?, urla ea la mine.

Chiar așa, de ce?

Domnul Williams fusese scuturat din poala orașului ca un șervet murdar. Se căsătorise între timp cu verișoara lui și vindea marfă uscată în prăvălia unchiului său din Columbia. Trecusem de mult peste el, dar încă nu mă puteam împăca cu traiul în casa asta, și n-aveam s-o fac niciodată. O aveam pe Nina, dar nu pentru mult timp. Frumoasă și șarmantă cum era, urma să fie peţită de zeci de bărbați și să mă lase aici singură cu Mama. Asta era tristul adevăr ce stătea la baza vieții mele și mă împingea spre păcat. Dar puteam să-mi iau adio. La douăzeci și șase de ani eram deja trecută pentru încă un sezon de curtat. Totul se sfârșise cu adevărat, și mă simțeam debusolată și nefericită, și teribil de ranchiunoasă, și nu era nimic de făcut.

Pastorul Gadsden avea o alură stingheră și ezitantă. Se juca întruna cu buzele. Nina stătea dreaptă lângă mine, exclamând parcă „bine, sunt pregătită să-mi primesc corecția", dar pe sub faldurile fustei mă ținea de mână.

— Am venit aici pentru că mama ta m-a rugat să purtăm o discuție. Ieri ne-ai luat pe toți prin surprindere. Nu-i lucru cuminte să refuzi biserica, tainele ei și mântuirea…

Trăncăni mai departe, în vreme ce mâna Ninei transpira în palma mea.

Îmi știa chinurile lăuntrice, așa cum i le știam și eu pe-ale ei. Ceva în ea se frânse de multă vreme. Țipetele venite din Atelier încă o bântuiau, iar uneori se trezea noaptea și striga în beznă. Își croise o armură impenetrabilă, dar dedesubt era rănită și fragilă. După ce-o mustra mama, dispărea în odaia ei pentru câteva ceasuri bune, de unde ieșea cu ochii înecați de plâns.

Am prins doar fragmente din cuvântarea binevoitoare, dar monotonă, a pastorului.

— Vreau să-ți atrag atenția, spunea el, că-ți pui sufletul în primejdie.

Nina deschise pentru prima oară gura.

— Îmi cer scuze, părinte, dar amenințarea iadului nu mă clintește.

Mama închise ochii și se scufundă în canapea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Angelina!

Nina pomenise de iad. Chiar și eu eram puțin șocată. Pastorul se lăsă pe spate, resemnat. Discuția se încheiase.

Firește, nu și pentru Mama.

— Tatăl tău e foarte bolnav. Știi doar că își dorește intrarea ta în sânul bisericii. Ar putea fi ultima lui dorință. Ai fi în stare să-l refuzi?

Nina îmi strânse puternic mâna, încercând să-și păstreze cumpătul.

— Să-și refuze tatăl sau conștiința?, m-am băgat.

Mama se trase înapoi, de parcă-i dădusem o palmă.

— Ai de gând să-i dai apă la moară surorii tale neascultătoare?

— O îndemnam doar să fie fidelă conștiinței sale.

— Conștiință?

Gâtul mamei se făcu roșu ca sfecla. Se răsuci către pastor.

— După câte vedeți, Angelina se află complet sub influența lui Sarah. Ce gândește Sarah, gândește și Angelina. Scrupulele Sarei sunt și ale Angelinei. E vina mea, eu am lăsat-o să-i fie naşă, iar de-atunci a învățat-o numai la rele.

— Mamă!, exclamă Nina. Pot și eu să gândesc pe cont propriu.

Mama își întoarse privirile senine și nemiloase către Nina și rosti întrebarea care avea mereu să ne despartă:

— Stai să mă dumiresc și eu, când ai zis „mamă" adineauri, te refereai la mine sau la Sarah?

Pastorul se foi în scaun și întinse mâna după pălărie, dar Mama continuă:

— După cum spuneam, părinte, nu știu cum să repar stricăciunile. Câtă vreme stau sub același acoperiș, nu-mi fac speranțe pentru Angelina.

Îl conduse pe pastor la poartă, tocmai când începuse ploaia. Nina aproape că se prăbuși lângă mine, așa că am luat-o de mâini și ne-am furișat în urma lor pe scări.

•

Odată ajunse în odaia mea, am tras așternuturile și i-am făcut loc să se-ntindă. Lipit de pânza pernei, chipul ei părea rigid și ciudat. Se holba cu ochi sclipitori la ploaia ce întunecase fereastra, respirând greu sub mâna mea.

•

— Crezi că Mama o să mă trimită undeva?

— N-o să-i permit, am asigurat-o, deși dacă Mama se ambiționa să o scoată din casă, nu prea aveam ce să-i fac. O fată nesupusă putea fi oricând trimisă la internat sau pe plantația unchiului ei în Carolina de Nord.

Pacoste

— Nu l-a izbăvit Domnul nostru pe Daniel?, strigă Denmark Vesey.

Adunarea răspunse în cor:

— Acum mă va izbăvi pe mine.

Cred că eram vreo două sute înghesuiți acolo. Stăteam în spate, la locul meu obișnuit. Enoriașii mă știau deja și se dădeau la o parte.

— Asta-i locul lui Pacoste, spuneau ei.

De patru luni luam parte la slujbe și nu aflasem nimic despre mama, dar știam mai multe despre aleșii Domnului decât stăpâna.

Avraam, Moise, Samson, Petru, Pavel – domnul Vesey îi trecea pe toți în revistă, preaslăvindu-le numele. Mulțimea stătea în picioare, aplauda, dădea din mâini și striga: „Acum mă va izbăvi și pe mine", iar eu stăteam fix în mijlocul

lor, țopăind așa cum obișnuiam s-o fac în alcov pe când eram prichindel și cântam apei.

Pastorul nostru era un negru liber pe nume Morris Brown, și când ne vedea scălămbăindu-ne în halul ăsta zicea că intrase Duhul Sfânt în noi. Domnul Vesey, unul dintre cei patru aghiotanți ai săi, punea purtarea noastră pe seama speranței, nu a Duhului Sfânt. Oricare ar fi fost adevărul, simțeai că îți ia pieptul foc.

Înăuntru era o nădușeală să mori. Strigam și ne curgea sudoarea pe chip și pe haine, așa că o mână de bărbați se ridicară și deschiseră geamurile larg. Aerul proaspăt intră înăuntru, iar strigătele noastre ieșeau afară.

Când domnul Vesey își epuiză repertoriul biblic, păși printre bănci și strigă oamenii pe nume:

Doamne, izbăvește-o pe Rolla,
Doamne, izbăvește-o pe Nancy,
Doamne, izbăvește-l pe Ned.

Când îți auzeai numele strigat, aveai impresia că va zbura până la ceruri și-l va plesni pe Dumnezeu între ochi. Pastorul Brown ne spunea: „Aveți grijă, raiul va fi așa cum vi-l închipuiți voi“. El își imagina o Africă dinaintea sclaviei, libertate și mâncare pe săturate, și niciun alb să strice armonia. Dacă mama murise, avea acum o casă frumoasă pe undeva, iar stăpâna era slujitoarea ei.

Domnului Vesey nu-i plăceau însă discuțiile astea despre rai. Spunea că asta-i calea lașului, care-și pune toate speranțele în viața de apoi și nu dă doi bani pe prezent. Eram de acord cu el.

Chiar și atunci când cântam și țopăiam, o parte retrasă din mine urmărea în tăcere toate vorbele și gesturile lui. Eram pasărea care privea pisica dând ocol copacului. Domnul Vesey avea smocuri albe de păr pe cap, dar în rest părea neschimbat. Aceeași căutătură mânioasă, aceleași sulițe în priviri. Avea brațe groase și pieptul mare cât un butoi de ploaie.

Nu-mi făcusem încă curaj să vorbesc cu el. Oamenii se temeau de Denmark Vesey. Dacă voia să rezolve un lucru, răgea: „Dacă, zic eu, așa poruncește Domnul!” Iar oamenii îi îndeplineau poruncile de teamă. Începeam să cred că se învârtise roata – pesemne, venisem în biserica africană să-l găsesc pe Domnul. Orișicum, ce puteam să aflu despre mama?

Oameni n-auziră nechezatul cailor de-afară. Domnul Vesey începuse un cântec nou: *Iosua a luptat la Ierihon, și zidurile cetății s-au prăbușit la pământ.* Gullah Jack, care era mâna lui dreaptă, dădea în tobă, iar noi băteam ritmul cu picioarele în podea. *Ierihon, Ierihon*!

Ușile se trântiră de perete. Gullah Jack încetă să mai bată în tobă, iar glasurile noastre amuțiră. Am aruncat priviri nedumerite în jur, în timp ce Garda se

împrăștie de-a lungul zidurilor și în altar, unul la fiecare fereastră și patru blocând intrarea.

Căpitanul lor trecu printre noi cu o hârtie într-o mână și pușca în cealaltă.

— Cum îndrăzniți?, mugi Denmark Vesey. Asta e casa Domnului, n-aveți ce căuta aici.

Gardianul păru nespus de încântat. Își întoarse pușca și îl izbi cu patul în față. În urmă cu un minut cânta despre Ierihon, iar acum zăcea la podea, cu cămașa plină de sânge.

Mulțimea începu să strige speriată. Un gardian trase în grindă, împrăștiind așchii și fum peste noi. Urechile începură să-mi țiuie, și când căpitanul începu să citească mandatul, părea că vorbește din fundul puțului. Zicea că vecinii din preajma bisericii erau deranjați de zgomot. Drept urmare, eram acuzați de tulburarea liniștii publice.

Apoi își vârî hârtia în buzunar.

— Veți fi duși la Sediul Gărzii și condamnați în zori pentru a vă săvârși pedeapsa cuvenită.

Undeva mai încolo, o femeie începu să plângă, și un murmur înspăimântat străbătu mulțimea. Știam cu toții de Sediul Gărzii – acolo erau ținuți infractorii, albi și negri, până se hotăra soarta lor. Albii stăteau până erau audiați. Negrii până veneau stăpânii să achite amenda. Te rugai Domnului să n-ai un stăpân zgârcit, căci dacă refuza să plătească amenda, erai trimis la Atelier să-ți răscumperi datoria.

Luna lumina palid pe bolta nopții. Ne-au grupat în patru coloane și am pornit de-a lungul străzii. Un sclav rosti:

— Nu l-a izbăvit Domnul pe Daniel?

Un gardian îi spuse să-și țină gura. Din acel moment nu se mai auzi decât tropotul copitelor și scâncitul felin al unui bebeluș legat de spinarea mamei. L-am căutat pe domnul Vesey prin mulțime, dar nu era de văzut. Apoi am zărit urme întunecate de sânge pe pământ, și am știut că mergea înaintea noastră.

Noaptea am petrecut-o zăcând pe podea, într-o încăpere ticsită cu temnițe, bărbați și femei la un loc. Cu toții ne făceam nevoile în găleata din colț. O femeie tuși jumătate de noapte și doi bărbați se luară la harță, dar în rest am stat în întuneric, cu privirile pierdute, și picoteam. La un moment dat am fost trezită de scâncetul bebelușului.

În zori, un gardian cu părul până la umeri ne aduse o găleată cu apă și-un polonic, iar noi am băut pe rând, în timp ce ne ghiorțăiau mațele de foame. Nu știam ce avea să urmeze. Un bărbat din grupul nostru fusese arestat de șase ori, și cunoștea procedurile în amănunt. Amenda era de cinci dolari, iar dacă stăpânul tău nu plătea, primeai douăsprezece lovituri de bici la Atelier, sau mai rău, erai prins la roata de ocnă. Nu știam la ce roată se referă, iar el nu intră în amănunte.

Ne îndemnă doar să ne rugăm pentru bici. Apoi își ridică haina, și avea spatele crestat ca pielea de crocodil. Mi s-a făcut rău când l-am văzut.

— Stăpânul meu nu plătește niciodată, spuse el.

Zorii mocneau spre amiază, iar noi așteptam și tot așteptam. Gândul nu-mi stătea decât la spatele zdrelit al bărbatului, la domnul Vesey și la chipul lui tumefiat. Era o nădușeală de nedescris, însoțită de-un miros tot mai acru, iar bebelușul se puse din nou pe urlat.

— De ce nu-i dai de mâncare, femeie?, spuse unul.

— N-am lapte, se apără maică-sa.

Altă femeie cu pete de umezeală pe piept spuse:

— Dă-l încoa! A meu i-acasă și se strică laptele de pomană, își scoase sânul cafeniu, din care picurau stropi albi de lapte, și pruncul se lipi numaidecât de el.

Gardianul cu plete se întoarse și glăsui:

— Atenție la mine! Cei care vă auziți numele sunteți liberi să plecați acasă, la ce vă așteaptă acolo.

Ne-am ridicat cu toții în picioare. Mi-am spus că niciun sclav Grimké n-a sfârșit vreodată la Atelier. Niciodată.

— Seth Ball, Ben Pringle, Tinnie Alston, Jane Brewton, Apollo Rutledge…

Citi toate numele pe rând, până am rămas eu, bărbatul cu cicatrice, mama cu pruncul și încă o mână de oameni.

— Dacă încă sunteți aici, stăpânii voștri au considerat că Atelierul o să vă bage mințile în cap.

— Eu sunt negru liber, rosti un bărbat. N-am stăpân.

— Dacă ai actele doveditoare, n-ai decât să-ți plătești amenda singur, îi spuse gardianul. Dacă nu poți plăti pe loc, te duci la Atelier cu restul.

Eram complet nedumerită.

— Domnule!, am spus. Domnule! Pe mine nu m-ați citit. Mă numesc Hetty. Hetty Grimké.

Drept răspuns, îmi trânti ușa în nas.

•

Roata de ocnă mugea și scrâșnea din dinți – o auzeai înainte să intri în încăpere. Meșterul Atelierului ne conduse duzina de oameni prin coridorul superior, împungându-ne cu un băț. Denmark Vesey mergea în spatele meu, cu fața atât de umflată într-o parte, încât nu-și putea ține ochiul deschis. Era singurul care purta lanțuri la mâini și la picioare. Își târa picioarele, iar lanțurile zăngăneau în urma lui.

Când se împiedică de trepte, i-am spus peste umăr.

— Ai grijă! Apoi, șoptit: De ce nu ți-ai plătit amenda? Credeam că ai bani.

— Voi lua asupra mea chinurile fraților mei mai mici decât mine[5].

[5] Aluzie la Evanghelia după Matei, 25:40 (n.tr.).

M-am gândit că domnul Vesey se crede Iisus acum fiindcă n-are cinci dolari în buzunar. Dar la cum îl știam, nu m-ar fi mirat să ne însoțească de bunăvoie. Omul era mândru și încăpățânat, dar și mărinimos.

Când am ieșit de pe coridor și am pus ochii pe chinurile ce ne așteptau, ne-am strâns cu toții și ne-am așezat pe podea.

Unul dintre supraveghetori prinse lanțul domnului Vesey de-un inel de fier și ne sfătui să privim cu atenție, ca să știm ce să facem când ne va sosi rândul. Mama cu copilul în spinare întrebă:

— Și cine o să aibă grijă de copilul meu când o să fiu acolo?

— Ai impresia că avem îngrijitori pe-aici?, îi răspunse el.

Femeia își lăsă capul în poală, iar pruncul făcu ochii mari.

Mi-am ferit imediat privirile.

Roata de ocnă era un cilindru rotativ cu trepte, de două ori cât un om. Doisprezece oameni se chinuiau să urce treptele cât mai repede, făcând roata să se învârtă. Se țineau cu mâinile de-o bară deasupra lor, de care erau legați la încheieturi, în cazul în care le alunecau degetele. Moara gemea și porumbul se măcina dedesubt.

Doi supraveghetori negri se plimbau de colo-colo cu bice din piele de vacă – pe care le botezaseră „motanul cu nouă cozi“ – și când roata încetinea, îi loveau pe bieții sclavi peste picioare până le sfâșia pielea.

Domnul Vesey mă cercetă intens cu privirea.

— Nu te știu de undeva?

— Din biserică.

— Nu, de altundeva te știu.

Aș fi putut să-i dezvălui adevărul, dar ne aflam amândoi în groapa cu lei a lui Daniel, iar Dumnezeu ne lăsase de izbeliște. L-am întrebat:

— Și când ne izbăvește Domnul?

Domnul Vesey pufni.

— Ai dreptate, singura izbăvire posibilă e prin noi înșine. Bunul Dumnezeu n-are la dispoziție decât mâinile și picioarele noastre.

— Și ce spune asta despre Dumnezeu?

— Ce spune asta despre noi?

•

Sub noi se auzi un clopot, și fălcile se opriră din mestecat. Supraveghetorii desfăcură lanțurile și nefericiții coborâră scara până jos. Unii dintre ei erau prea istoviți și fură târâți de gardieni.

Supraveghetorul scoase lanțul domnului Vesey din inelul de la podea.

— În picioare! E rândul tău.

Sarah

Pacoste își odihnea piciorul schilodit pe o pernă, iar Mătușica tocmai așeza o frunză de bananier pe rana ei. După miros, mi-am dat seama că rana fusese nu de mult tratată cu potasă și oțet.

— A venit domnișoara Sarah, spuse Mătușica.

Pacoste își răsuci capul pe saltea, dar nu deschise ochii. Spițerul o adormise cu laudanum și plecase.

M-am străduit să-mi țin lacrimile în frâu. Mă durea s-o văd așa schilodită, dar pe de altă parte mă simțeam și vinovată. Nu știam că fusese arestată și nici că Mama o lăsase să îndure torturile din Atelier. Nici măcar nu sesizasem absența ei. Pățania asta n-ar fi avut loc dacă n-aș fi înapoiat-o Mamei. Știam că avea s-o ducă mai rău cu Mama, și cu toate acestea m-am lepădat de ea, din pricina îngrozitorului meu spirit justițiar.

Sabe o adusese în trăsură în timp ce eu eram plecată la Studii Biblice. *Studii Biblice.* Cu rușine în suflet, am constatat adevărul din capitolul treisprezece Corinteni: *Și chiar dacă aș cunoaște toate tainele și toată știința, și n-aș avea dragoste, nu sunt nimic.*

Cu greu, mi-am înălțat privirile deasupra patului, spre Mătușica.

— E tare rău?

Drept răspuns, bucătăreasa noastră trase frunza la o parte, să văd cu ochii mei. Laba piciorului era răsucită spre interior într-o poziție nefirească și spintecată de la gleznă până la degetul mic, dezvăluind carnea. Un firicel de sânge deschis la culoare picura prin compresă. Mătușica curăță rana cu un ștergar și o acoperi la loc cu frunza.

— Ce-a pățit?

— Au băgat-o la roata de ocnă. Ziceau că a alunecat și i-a intrat piciorul sub roată.

Recent, ziarul *Mercury* publicase o schiță cu recent asamblata monstruozitate, iar legenda spunea: O pedeapsă mai profitabilă. În articol se specula că dispozitivul va aduce un profit de cinci sute de dolari orașului doar în primul an.

— Spițerul zice că piciorul nu-i rupt, continuă Mătușica. Dar tendoanele ce țin oasele laolaltă s-au rupt, și-o să rămână invalidă, din câte-mi dau seama.

Pacoste gemu, apoi bolborosi ceva greu de înțeles. I-am luat mâna într-a mea, și m-am speriat cât de firavă era. Oare cum de nu-i făcuse piciorul ferfeniță? Așa cum zăcea întinsă acolo părea măruntă, dar nu mai era un copil. Își tunsese părul scurt și sălbatic. Avea niște cearcăne mici la ochi, și fruntea încreștată de riduri. Părea îmbătrânită înainte de vreme.

Încercă din nou să vorbească, și pleoapele îi tremurară puțin, dar nu reuși să deschidă ochii. M-am apropiat de buzele ei.

— Dispari!, șuieră ea. *Dispari*!

•

Mai târziu aveam să susțin că drogurile vorbiseră, și nu ea. Sau că se referise la propria ei dorință de a pleca din casă.

•

Pacoste nu ieși din odaia ei timp de zece zile. Mătușica și Phoebe îi aduceau mâncare și se îngrijeau de piciorul ei, iar Goodis dădea mereu târcoale pivniței, în așteptare de vești, dar eu am stat deoparte, temându-mă că vorbele ei mă vizaseră pe mine.

Interdicția pentru biblioteca Tatei era încă în vigoare, și călcam foarte rar pe-acolo, dar cât zăcu Pacoste la pat, m-am furișat înăuntru și am răpit două cărți: *Călătoria Pelerinului* de John Bunyan și *Furtuna* lui Shakespeare, o aventură maritimă ce gândeam c-o să-i placă. Le-am lăsat la ușa ei, am bătut și am luat-o la goană.

•

În dimineața în care Pacoste ieși din odaie, familia Grimké lua masa în sufragerie. Dintre toți, doar patru copii nu se căsătoriseră sau nu plecaseră la studii: Charles, Henry, Nina și, desigur, eu, fecioara roșcată, mătușica familiei. Mama stătea în capul mesei, chiar în fața draperiei de mătase pictată manual cu flori de iasomie ce păreau să-i aureoleze chipul. Își întoarse privirile spre fereastră și rămase cu gura deschisă. O zărise pe Pacoste, care se îndrepta în direcția stejarului, sprijinindu-se într-un baston de lemn mult prea înalt pentru ea. Avea un mers ciudat: se arunca înainte, apoi își trăgea piciorul drept după ea.

— Umblă!, strigă Nina.

Am dat scaunul înapoi și am țâșnit de la masă, cu Nina pe urmele mele.

— Nu v-am dat voie să vă ridicați!, strigă Mama după noi.

Nu i-am dat importanță.

Pacoste stătea sub copacul înmugurit, pe o fâșie de mușchi verde ca smaraldul. O brazdă străbătea pământul, de la cum își târâse piciorul, și m-am văzut pășind pe urmele ei, de parcă ar fi fost sacre. De cum ne apropiarăm, începu să înfășoare ață roșie în jurul trunchiului. Nu înțelegeam semnificația acestei practici bizare. Cu toate astea, o făcea an de an.

Am așteptat amândouă cât Pacoste scoase foarfecă și tăie ața veche. Câteva fire roz rămaseră agățate de scoarța copacului, dar când le smulse, toiagul îi alunecă din mână și se sprijini de stejar să nu cadă.

Nina luă toiagul de pe jos și i-l înmână.

— Te doare?

Pacoste își ținti privirile asupra mea.

— Nu mă mai doare atât de tare.

Pe negândite, Nina se aplecă să inspecteze entorsa piciorului, umflătura ciudată formată deasupra lui, felul în care își potrivise papucul tăind din el și scoțând șireturile.

— Îmi pare rău pentru ce s-a întâmplat, am spus. Nespus de rău.

— Am citit cât am putut din cărțile pe care mi le-ai adus. Măcar n-am zăcut de pomană tot timpul.

— Pot să-l ating?, întrebă Nina.

— Nina, am spus apăsat, apoi am înțeles: i se dezvăluise în sfârșit coșmarul, care-o bântuise de când era mică, tainicele orori ale Atelierului.

Poate că și Pacoste înțelegea dorința ei de-a da piept cu oroarea.

— Nu mă deranjează.

Nina își plimbă degetul de-a lungul cicatricii. Se așternu tăcerea peste noi, iar eu mi-am înălțat privirile spre frunzele ce fluturau pe ramuri, ca niște ferigi în miniatură. Am simțit privirile lui Pacoste ațintite la mine.

— Ai nevoie de ceva?

Ea râse.

— Dacă am nevoie de ceva? Păi hai să vedem.

Am zărit văpaia în ochii ei duri ca sticla.

Pătimise grozăvii greu de închipuit, din care ieșise vătămată, iar cicatricea era mult mai adâncă decât rana piciorului. În râsetul ei nemilos deslușisem un soi de radicalizare. Dintr-odată îmi părea periculoasă, așa cum mama ei fusese periculoasă. Dar Pacoste era mult mai iscusită și mai organizată decât mama ei, și mult mai vigilentă, ceea ce era și mai îngrijorător. Un vânt rău prevestitor îmi străbătu inima, lăsând un crâmpei din întunericul ce urma să vină, apoi se risipi în văzduh.

— Voiam să zic…

— Știu ce voiai să zici, rosti ea pe un ton mai blând.

Mânia îi părăsise chipul, și preț de câteva clipe am crezut că va plânge, o privelițte de care n-avusesem parte nici măcar la dispariția mamei ei.

Pacoste se întoarse și porni spre bucătăria de vară, aplecată mult într-o parte. Hotărârea din gesturile ei mă îndurera aproape la fel de mult ca infirmitatea ei, și de-abia când Nina mă luă de brâu și trase puțin am realizat că mă înclinasem și eu deodată cu ea.

Câteva zile mai târziu, Cindie îmi aduse un bilet prin care eram chemată pe veranda de la primul etaj, unde Mama își petrecea după-amiezile pentru a se răcori. Era neobișnuit să-mi solicite prezența în scris, dar Cindie stătea prost cu memoria de la o vreme, și intra adesea în odăi fără să știe de ce, sau îi aducea perii în loc de perne. Știam că toate aceste neatenții bizare aveau să ducă la înlocuirea ei cu o sclavă mai tânără.

Coborând scările, mi-a venit pentru prima oară gândul că ar putea s-o înlocuiască și pe Pacoste, care cu greu mai putea lucra sau merge la piață după materiale textile. Am șovăit puțin pe palier, de unde Parcele se hlizeau ca întotdeauna la mine, și am simțit un nod în stomac. Oare pentru acest motiv îmi solicitase Mama prezența?

Deși era început de mai, soarele dogorea și aerul era foarte umed. Mama stătea în leagăn și își făcea vânt cu evantaiul de fildeș. De cum mă zări, spuse:

— În ultimul an n-am constatat nicio îmbunătățire la tatăl tău. Pe zi ce trece tremură tot mai tare, și nu mai avem ce să-i facem aici.

— Ce vrei să zici? Crezi că…

— Nu, ascultă-mă. Am vorbit cu doctorul Geddings și am hotărât împreună: singura șansă pentru el e să-l ducem în Philadelphia. Acolo profesează un chirurg vestit, un anume doctor Philip Physick. I-am scris nu de mult și s-a învoit să-l vadă pe tatăl tău.

M-am așezat în fotoliu.

— Va pleca pe corabie, continuă ea. Călătoria va fi anevoioasă pentru el, și probabil va trebui să rămână în Nord pe toată perioada verii, sau până va găsi un leac pentru boala sa, dar planul i-a dat speranțe.

Am încuviințat.

— Așa-i. Ar trebui să facă tot posibilul.

— Mă bucur că ești în asentimentul meu. Află că-l vei însoți.

Am sărit în picioare.

— Eu? Doar nu te aștepți să-l duc pe Tata la Philadelphia de una singură. De ce nu Thomas sau John.

— Fii și tu înțelegătoare, Sarah. Nu le-ar fi deloc ușor să-și părăsească familia și locul de muncă.

— Și mie mi-ar fi?

— Mai are rost să-ți spun că nu lucrezi și n-ai o familie de care să te îngrijești? Trăiești sub acoperișul tatălui tău. Lui îi datorezi credință.

Urma să-l îngrijesc pe tatăl meu săptămâni, poate chiar luni la rând, într-un loc uitat de Dumnezeu… Am simțit că se scurge toată viața din mine.

— Dar nu pot să plec…

Urma să spun: „Nu pot s-o părăsesc pe Nina“, dar mi-am ținut limba.

— Mă voi ocupa eu de Nina, dacă în privința ei îți făceai griji.

Zâmbi, cum rar o făcea. Brusc mi-am amintit de întâlnirea cu pastorul ce avusese loc în salon, de răceala cu care mă privise atunci când sărisem în apărarea Ninei. Nu luasem vorbele ei în serios: „Câtă vreme stau sub același acoperiș, nu-mi fac speranțe pentru Angelina”. Nu pe Nina își dorise mama s-o îndepărteze, ci pe mine.

— Plecarea e în trei zile.

Pacoste

Mama se prefăcuse că șchiopătează, dar eu chiar șchiopătam. Mă sprijineam în vechiul ei baston de lemn, dar îmi venea până la piept și era mai degrabă o cârjă decât un baston.

Într-o zi ploioasă, Goodis lăsă grădina în pace și îmi spuse:

— Dă-mi bastonul ăla.

— De ce?

— Dă-l aici, insistă el.

M-am supus.

Își petrecu restul zilei în grajd, cioplind. Se întoarse cu bastonul ascuns la spate.

— Sper din tot sufletul că-ți plac iepurii.

Nu numai că-mi scurtase capătul la mărimea potrivită, ci dăduse mânerului înfățișarea unui cap de iepure. Avea nas rotund și pistruiat, ochi mari și două urechi lungi, lăsate pe spate. Pe deasupra, făcuse incizii mici în lemn, să arate ca blana.

— De azi înainte, îmi plac.

Era unul dintre cele mai frumoase lucruri pe care le făcuse vreodată pentru mine. Mai de mult l-am întrebat cum de se pricopsise cu numele ăla, iar el mi-a răspuns că maică-sa îl poreclise așa la zece ani, fiindcă era cel mai cuminte dintre copiii ei[6].

Acum puteam să mă deplasez cu bastonul fluierând. Cindie mi-a spus că m-a văzut țopăind spre bucătăria de vară ca un iepuraș. Am izbucnit în râs.

A doua zi, au luat-o pe Cindie și n-am mai văzut-o niciodată. Mătușica mi-a spus că se ramolise și că stăpâna o trimisese la Thomas pe plantație, unde urma să lucreze câte zile mai avea de trăit. Thomas se ocupa acum de plantația familiei, și după cum era de așteptat, îi aduse stăpânei o nouă slujnică pe nume Minta.

Dumnezeu cu mila.

Expedierea lui Cindie băgă spaima în noi. Eu m-am întors la cusut cât ai zice iepure. I-am demonstrat stăpânei că pot urca treptele, încet și cu grijă. Când mă văzu în capul scărilor, stăpâna spuse:

— Bravo, Hetty! Sper că știi cât de dureros a fost pentru mine să te trimit la Atelier.

Am dat din cap în semn că știam ce povară zăcuse pe sufletul ei.

— Din nefericire, continuă ea, lucrurile astea sunt necesare uneori, și se pare că ți-au prins bine. Cât despre picior… ei bine, îmi pare rău de accident, dar uită-te: îți revii pe zi ce trece.

— Da, doamnă.

[6] În original, „goodest“, o eroare specifică graiului sclavilor la acea dată, în loc de superlativul „best“ (n.tr.).

Am făcut o scurtă plecăciune, amintindu-mi de vorbele rostite de Vesey în biserică: Unu-i chipul pe care-l arăți stăpânului tău. Altul e cel pe care numai tu îl știi.

•

Într-o după-amiază târzie am auzit un ciocănit la ușă. În odaie intră Sarah, mai albă la față decât o coajă de ou. Lucram de-o vreme la pantalonii stăpânului – stăpâna mă îngropase în pantaloni care nu-i mai veneau bine domnului. Când Sarah intră, tocmai șchiopătam spre masa de tăiat, cu gândul să croiesc o pereche de izmene. Am așezat foarfecă pe masă.

— Voiam doar să-ți spun… Trebuie să plec… în Nord. Nu… Nu știu când o să mă întorc.

Vorbea din nou cu poticneli, și îmi povestea despre doctorul din Philadelphia, de faptul că urma să se-ngrijească de tatăl ei, despărțirea de Nina, și de toate suferințele ce-o așteptau acolo. O ascultam și-mi spuneam în sinea mea: „Albii ăștia au impresia că îți pasă de toate problemele lor, chiar și când se lovesc la deget".

— Înțeleg că-i o povară pentru tine, i-am spus. Îmi pare rău.

Și chiar în clipa în care cuvintele se desprinseră de pe buze, am știut că izvorau din lăuntrul meu și nu din masca pe care o arătam stăpânului. Îmi părea cu adevărat rău de ea. Sarah îmi era dragă inimii, dar în același timp, nu suportam chipul ei palid și neajutorarea cu care mă privea mereu. Era bună cu mine și în același timp ea și ai ei îmi răpiseră viața.

— Să ai grijă de tine cât sunt plecată, rosti ea.

În timp ce se îndrepta spre ușă, m-am hotărât.

— Îți amintești că în urmă cu câteva zile m-ai întrebat dacă am nevoie de ceva? Ei bine, am nevoie de ceva.

Se întoarse și chipul ei se lumină.

— Desigur… orice.

— Am nevoie de un bilet semnat.

— Ce fel de bilet?

— Unul care să-mi permită să ies pe stradă. În caz că mă ia Garda la puricat.

— Ah.

Preț de un minut, tăcu, apoi:

— Mama nu vrea să ieși, cel puțin pentru o vreme… A însărcinat-o pe Phoebe să facă piața. Pe deasupra, au închis biserica africană. N-ai unde să te duci.

Știam că biserica avea zilele numărate, dar vestea mă tulbură orișicum.

— Cu toate astea, am nevoie de permis.

— Pentru ce? Unde vrei să mergi?… Pacoste, e primejdios.

— Mi-am petrecut toată viața mergând dintr-o parte în alta pentru tine, și nu m-ai întrebat nimic. Am unde să merg, treaba mea.

Și pentru prima oară ridică vocea la mine.

— Și cum ai de gând să fugi de-acasă?

Deasupra noastră veghea ferestruica prin care se strecurase mama. Era sus de tot, și doar pe-acolo intra lumina. Mi-am spus în sinea mea: „Dacă mama poate, și eu pot. O să mă cațăr șchiopătând, pe nevăzute dacă trebuie".

N-aveam de gând să-mi trădez calea de ieșire. Am făcut semn spre raft, unde aveam hârtie, stilou și o călimară cu cerneală.

— Dacă nu dorești să-mi scrii un bilet de voie, o să-l scriu eu și-o să mă semnez cu numele tău.

Sarah trase aer adânc în piept și mă fixă cu privirile, apoi înmuie stiloul în călimară.

•

La o săptămână după plecarea Sarei m-am strecurat pe fereastră și am sărit zidul. Cel mai groaznic a fost că eram nevoită să sar de partea cealaltă adăpostită doar de crengile albe ale leandrului. Aveam bastonul cu cap de iepure și un sac de pânză prins la spate, care-mi îngreunau mișcările, și la aterizare am căzut pe piciorul beteag. Am zăcut acolo o vreme până trecu durerea, apoi m-am furișat din stradă în stradă, un sclav printre alți sclavi însărcinat cu treburile stăpânului.

Am ales această zi pentru că stăpâna avea migrene. Trăiam pentru migrenele ei. Când o lua durerea de cap, se întindea în pat și ne lăsa în plata Domnului. Nu voiam să mă gândesc ce-o să fac la întoarcere. Mama aștepta să se lase întunericul, apoi se cățăra peste poarta din spate, o soluție minunată, atâta doar că era vară și soarele apunea târziu, suficient cât să mai întrebe unul sau altul de mine.

Pe o stradă în apropiere de East Bay am zărit un gardian. Mă săgeta cu privirile și îmi studie șchiopătatul. *Mergi normal. Nu foarte repede, nu prea încet.* Am strâns urechile iepurelui în pumn și mi-am ținut răsuflarea până am dat colțul.

Mi-a luat de două ori mai mult față de alte dăți să ajung pe Bull Street, nr. 20. M-am ancorat pe trotuarul de vizavi și m-am uitat la pereții la fel de scorojiți ai casei. Nu știam dacă Denmark Vesey scăpase din Atelier, sau pe unde umbla acum. Ultimul lucru pe care mi-l aminteam din iadul acela era vocea lui, strigând: „Ajutați-o pe fată să iasă, ajutați-o pe fată!"

Am refuzat să-mi aduc aminte, dar stând singură pe stradă, amintirile mă năpădiră ca un colaj de picturi: „Sunt pe roata de ocnă și mă țin cu toate puterile de bară. Urc roata, urc roata, nu se va opri niciodată. Domnul Vesey tace, nu spune nimic, dar restul gem și se roagă la Hristos în timp ce bicele spintecă aerul. Palmele îmi transpiră și alunecă de pe bară. Nodul care-mi ține încheietura legată se desface. Îmi repet în minte, nu te uita în stânga și-n dreapta, ochii înainte, mergi înainte, dar femeia cu copilul în spate urlă. Biciul îi lovește picioarele. Copilul țipă. Mă uit. Mă uit într-o parte și căpșorul lui sângerează. Roșu și umed.

Atunci mi se întunecă privirile. Mâinile mi se dezleagă și cad. Cad și nu îmi cresc aripi pe umeri”.

•

La fereastră zăresc o femeie călcând. Stă cu spatele la mine, dar îi văd conturul trupului, albeața pielii, eșarfa deschisă la culoare, felul în care calcă, și simt un nod în gât.

Urc pe verandă și-o aud cântând: „Jos la vale, în miez de ogor, vino de vezi cum lucrez cu spor”. Am tras cu ochiul pe fereastra deschisă și i-am văzut legănatul coapselor: „Vreau să zbor, vreau să zbor, vreau să zbor, vreau să zbor, sus după un nor”.

Am bătut la ușă și glasul amuți. Deschise ușa cu fierul de călcat în mână. Din spatele ei venea iz de cărbune. Mama zicea mereu că are soții mulatre prin tot orașul, dar că aia principală trăia cu el în casă. Femeia ridică bărbia și se încruntă la mine, și m-am gândit că poate mă confunda cu vreo nouă mireasă.

— Cine ești?

— Pacoste. Am venit să vorbesc cu Denmark Vesey.

Mă fulgeră cu privirile, apoi se uită la piciorul meu strâmb.

— Eu sunt nevastă-sa, Susan. Ce poftești cu el?

Fierul încă ardea. Femeia fusese nedreptățită de multe ori și era firesc să nu poftească înăuntru pe orice vagaboandă.

— Vreau doar să vorbesc cu el. E aici sau nu?

— Sunt aici, se auzi un glas.

Se proțăpi în prag, în spatele ei, cu brațele încrucișate la piept, de parcă era Dumnezeu, examinându-și creația. Îi spuse soției să-și găsească de lucru, iar ochii ei se mijiră de mânie.

— Ia și fierul ăla cu tine, că-mi îneci odaia-n fum.

Femeia plecă, în timp ce el mă măsura din priviri. Se subțiase la chip. Acum i se vedeau puțin și pomeții.

— Ai noroc că nu ți-a putrezit piciorul și n-ai murit.

— M-am descurcat. Văd că și tu.

— N-ai venit să mă-ntrebi de sănătate.

N-avea timp de palavre. Nicio problemă. Oricum mă durea piciorul de la drum. Mi-am luat sacul din spate și m-am așezat pe-un scaun. Nici urmă de zorzon în toată încăperea, doar scaune de nuiele și o masă pe care zăcea Biblia.

— Obișnuiam să vin aici cu mama. O chema Charlotte.

Surâsul batjocoritor pe care-l arbora mereu dispăru de pe chipul său.

— Știam eu că te știu de undeva. Ai ochii ei.

— Așa se zice.

— Ai moștenit și tupeul ei.

Am strâns sacul de pânză la piept.

— Vreau să știu ce s-a ales de ea.

— Asta a fost cu mult timp în urmă.

— Imediat se fac şapte ani.

Văzând că nu spune nimic, am desfăcut sacul şi am aşternut cuvertura de poveşti a mamei pe masă. Pătratele atârnau aproape de podea, într-atât de luminoase că ar fi putut să dea foc încăperii.

Se spunea despre el că nu zâmbeşte, dar când văzu sclavii zburând după soare, pe chipul lui apăru un zâmbet. Se holbă la bunica şi la ploaia de stele căzătoare, la mama plecând de lângă tata, la noi două punând petice pe cadrul de matlasare. Privirile lui zăboviră asupra copacului sacru şi a pedepsei într-un picior. Nu mă iscodi despre semnificaţia lor. Ştia că era povestea ei.

Am privit furiş spre ultimul pătrat, unde mama cususe un bărbat cu şorţ de tâmplar şi numărul 1884. Eram curioasă dacă îşi recunoştea imaginea.

— Doar n-oi fi chiar eu ăla?

— Cu siguranţă eşti tu, dar nu înţeleg ce înseamnă cifrele.

Denmark Vesey chicoti.

— Unu, opt, opt, patru. Cu numerele astea am câştigat la loto. Cu numerele astea mi-am dobândit libertatea.

În odaie era o căldură sufocantă. Sudoarea mi se scurgea pe tâmple. „Deci astea au fost ultimele ei cuvinte. La asta se rezumă tot – şansa de-a fi liber. O şansă tare capricioasă."

Am împăturit cuvertura, după care am vârât-o în sac şi am pus-o în spinare. Mi-am luat bastonul, şi am spus:

— Ştiai că era însărcinată? Când a dispărut, copilul tău a dispărut odată cu ea.

Vesey rămase stană de piatră, dar mi-am dat seama că nu ştia.

Apoi am zis:

— Ei din păcate nu i-au ieşit numerele, aşa-i?

Sarah

Călătoria cu vaporul fusese cumplită. Navigasem în sus pe coastă timp de aproape două săptămâni, ameţiţi de valurile umflate din Virginia, înainte să ne îndreptăm spre Penn Landing, pe lângă Delaware. Odată ajunşi acolo, am avut impulsul de a mă apleca şi de a săruta pământul solid. Tata era atât de slăbit, încât abia putea să vorbească, şi mi-a revenit mie sarcina de a recupera cuferele, de a face rost de o caretă.

Pe măsură ce ne apropiam de Society Hill, unde trăia doctorul, oraşul devenise fermecător, cu copacii şi turlele sale, cu căsuţele din cărămidă şi conacele. Eram uimită cât de puţini sclavi erau pe străzi. Această realizare bruscă avu efectul de a descărca tensiunea care se adunase în mine, una de care nu

fusesem conștientă până în acel moment. Dacă nu ar fi fost situația în care se afla Tata, m-aș fi considerat chiar fericită.

Am găsit cazare într-o pensiune de quakeri lângă Fourth Street, unde Tata mi-a încredințat toate deciziile privind îngrijirea sa – mâncarea, îmbrăcămintea, totul. Mi-a dat chiar și pungile cu bani și registrele. O dată la câteva zile mergeam spre casa doctorului cu o trăsură tocmită, dar după trei săptămâni de vizite aparent zadarnice, tata încă nu putea parcurge o distanță de o aruncătură de băț fără durere și oboseală. Pierduse și mai mult din greutate. Arăta absolut livid.

Stând jos în salonașul doctorului într-o dimineață, m-am holbat la părul alb și nasul acvilin ale doctorului Physick, un nas care semăna foarte mult cu al tatei. El spuse:

— Din păcate nu găsesc nicio cauză pentru tremurăturile și starea de deteriorare a judecătorului Grimké.

Tata nu era singurul care era frustrat. Și eu eram sătulă să vin aici, plină de optimism, și să plec fără speranță.

— Cu siguranță că puteți să-i prescrieți ceva.

— Da, desigur. Cred că aerul de mare i-ar face bine.

— Aerul de mare.

El zâmbi.

— Ești sceptică, dar e un lucru cunoscut – se cheamă talazoterapie. Cunosc cazuri în care și cele mai grave boli au fost tratate cu ajutorul ei.

Îmi puteam doar imagina ce ar fi spus tata. Aer de mare.

— Prescripția mea, spuse el, e o călătorie la Long Branch pe perioada verii. E o localitate mică, oarecum izolată, pe coasta New Jersey-ului, cunoscută pentru curele marine. Am să-ți dau laudanum și paregoric cu tine. Trebuie să stea afară cât mai mult cu putință. Încurajează-l să intre în apă, dacă poate. Până la toamnă se poate să-și revină destul de mult cât să călătorească înapoi acasă.

Poate că aveam să fiu acasă, alături de Nina, până în septembrie.

•

Doctorul spusese că Long Branch era micuț, dar exagerase. Nu era micuț, nu era nici măcar minuscul, abia exista. Includea patru gospodării, o biserică metodistă micuță, din șindrilă, și o singură mercerie. Nici nu era „oarecum izolat", era izolat cu desăvârșire. Am călătorit cu un poștalion privat pe care l-am luat din Philadelphia, timp de patru zile, în ultima zi trecând pe o potecă indiană. După ce ne-am oprit pentru articole de toaletă la mercerie am continuat spre Taverna Pescărească, singurul han din zonă. Pe o rază de 160 de kilometri înjur nu se afla niciun doctor.

Stațiunea era cocoțată pe o stâncă cu vedere la ocean – un edificiu masiv și erodat de mare. Am fost ușurată să văd că fundația era solidă și că depășea impresia pe care o lăsa prin nume. Când recepționistul ne informă că în sala

comunală de mese se țineau întâlniri de rugăciune după cină, am luat-o ca pe un semn că Dumnezeu ne ghidase aici.

Tata venise aici de bună voie, prea de bună voie, mi se păruse. Eram sigură că avea să insiste să ne întoarcem în Carolina de Sud. Mă așteptam să facă vreo remarcă răutăcioasă, cum ar fi fost: „Nu avem aer de mare și în Charleston?", dar când îi spusesem veștile în sala de examinare a doctorului Physick, și fusesem atentă să folosesc cuvântul talazoterapie, doar se uitase la mine pentru un lung și straniu moment. O umbră trecuse peste chipul lui, și eu o luasem drept dezamăgire.

— Haide să mergem la New Jersey atunci. Asta vom face.

În acea primă după-masă, înainte de apus, am mers cu o supă de cod în camera tatei. Când încercă să o mănânce, mâna îi tremură atât de violent, că mai multe linguri se vărsară pe așternuturi. Se sprijini pe rama patului și mă lăsă să-i dau eu de mâncare. Am pălăvrăgit despre oceanul vijelios, despre treptele șerpuite ce duceau de la hotel la malul apei, am vorbit frenetic ca să ne luăm gândul de la ce se întâmpla. Gura lui se deschidea și se închidea ca a unui pui de pasăre. Consumând zeama incoloră. Neputința situației.

În timp ce-l hrăneam, zgomotul făcut de valurile ce se zdrobeau umplu camera. Pe fereastră puteam vedea o bucată de mare, de culoarea cositorului, biciuită de vânt și formând umflături înspumate. În cele din urmă își ridică mâna ca să îmi spună că mâncase destulă supă și bolborosind în același timp.

Am pus oala de noapte pe podea, în apropiere.

— Noapte bună, tată!

Ochii îi erau deja închiși, dar mâna i se îndreptă spre fruntea mea.

— E în ordine, Sarah. Vom lăsa totul să decurgă de la sine.

17 iulie 1819

Dragă Nina,

Ne-am stabilit la Taverna Pescărească. Mama ar spune că e un loc neîngrijit, dar pe vremuri a fost elegant și are personalitate. Aproape toate camerele sunt ocupate de chiriași, dar am întâlnit doar doi. Sunt două surori în vârstă, văduve, de la New York, care vin la întâlnirile de rugăciune în fiecare seară în sala de mese. O simpatizez pe cea mai tânără destul de mult.

Tata necesită toată atenția mea. Am venit pentru aerul de mare, dar nu s-a aventurat să iasă din cameră. Deschid geamul, dar pescărușii cârâitori îl irită și până la prânz cere ca geamul să fie închis. Sunt destul de vicleană – îl las întredeschis și îi spun că l-am închis. Cu atât mai mult am nevoie să merg în sala de mese și să mă rog alături de cele două surori.

La cincisprezece ani, eşti destul de matură cât să pot vorbi cu tine ca de la soră la soră. Durerea tatei se înrăutăţeşte din ce în ce mai mult. Doarme mult şi agitat din cauza laudanumului şi când insist să se mişte puţin în cameră, se apleacă cu toată greutatea pe mine. Îl hrănesc aproape la fiecare masă. Cu toate acestea, Nina, ştiu că mai există speranţă! Dacă credinţa mută munţi, atunci Dumnezeu va face ca tata să-şi recapete forţele curând.

În fiecare zi, stau lângă patul lui, mă rog şi citesc din Biblie cu voce tare ore la rând. Nu lăsa cuviosenia mea să te supere. Sunt prezbiteriană până la urmă. Aşa cum bine ştii, suntem obişnuiţi cu amarul şi ranchiuna.

Sper că nu o provoci prea mult pe mama. Dacă poţi, ţine-te până mă întorc. Sper că Pacoste e bine. Ai grijă de ea. Dacă are nevoie de protecţie în orice fel, fă tot ce poţi.

Îmi e dor de prezenţa ta. Poate că sunt cam singuratică, dar îl am pe Dumnezeu. Poţi să-i spui mamei că totul e bine.

Sora ta devotată,
Sarah

În fiecare zi, la ore exacte, recepţionistul ridica şi cobora steaguri roşii şi albe la capătul scărilor ce conduceau spre plajă. La ora 9 dimineaţa era ridicat steagul roşu, semnalându-le domnilor faptul că puteau lua în primire plaja. Îi observam aruncându-se în apă, înotând dincolo de talazuri şi scufundându-se. Ieşind înapoi la suprafaţă, stăteau în apă până la mijloc, cu mâinile pe şolduri şi observau orizontul. Pe plajă se adunau împreună sau se îngrămădeau unii în alţii şi fumau trabucuri. La ora 11 se ridica steagul alb, şi bărbaţii urcau scările înapoi spre hotel cu prosoape de lână în jurul gâtului.

Apoi apăreau doamnele. Chiar dacă eram în mijlocul unei rugăciuni, mormăiam un Amin rapid şi zburam spre fereastră ca să le privesc coborând scările în costumele lungi de îmbăiere şi caschetele impermeabile. Nu văzusem niciodată doamne îmbăindu-se. Acasă femeile nu intrau în ocean în costumaţii atât de fabuloase. Se afla o baie publică plutitoare în portul din East Battery, care avea şi o secţiune specială pentru femei, dar mamei i se păru indecentă. La un moment dat, spre uimirea mea, le-am observat şi pe cele două surori despre care îi scrisesem Ninei, păşind cu prudenţă în jos pe scări, alături de celelalte. Cea mai tânără, Althea, se oprea mereu să întrebe nu doar de tata, dar şi de mine.

— Cum te simţi, dragă? Arăţi palidă. Stai destul afară? Când am observat-o în mijlocul celor care se îmbăiau în ziua aceea, îmi aruncă o privire şi, văzându-mă la fereastră, îmi făcu semn să mă alătur lor. Am scuturat din cap, dar nimic nu mi-ar fi făcut o mai mare plăcere.

Femeile intrau în apă într-un mod diferit de al bărbaților, ținându-se de sforile solide ancorate de mal. Uneori se aflau chiar o duzină în apă, ținându-se de o singură sfoară, scoțând sunete ascuțite și întorcându-se cu spatele spre spuma valurilor. Dacă tata dormea, stăteam la geam și priveam cu un ghem strâns în coșul pieptului până steagul alb cobora.

•

În dimineața zilei de 8 august, eram acolo, la pervaz, neglijându-mi rugăciunile, când tata se trezi, strigându-mă pe nume.

— Sarah!

Am ajuns lângă el și mi-am dat seama că încă dormea.

— Sarah!, strigă el din nou, scuturându-și capul, agitat. Mi-am pus mâna pe pieptul lui pentru a-l liniști, și se trezi, respirând puternic și sacadat.

•

Se uită la mine cu o privire febrilă a cuiva care se trezise dintr-un coșmar. Mă întristă să mă gândesc că fusesem parte din acel vis. În timpul acelor săptămâni petrecute la Long Branch, tata fusese bun cu mine. Cum te simți, Sarah? Mănânci destul? Pari foarte obosită. Pune jos Biblia, ieși la o plimbare. Blândețea lui mă șocase. Cu toate acestea, rămânea distant și nu vorbea niciodată de lucruri mai personale.

I-am pus o bucată de pânză rece pe frunte.

— Tată, știu că a fost dificil pentru tine să venim aici și progresul a fost… lent.

El zâmbi fără să deschidă ochii.

— E timpul să spunem lucrurilor pe nume. Nu există niciun progres.

— Nu trebuie să renunțăm la speranță.

— Nu trebuie?

Pielea de pe obrajii lui era subțire și transparentă, precum un văl.

— Am venit aici să mor, trebuie să înțelegi asta.

— Nu! Asta nu o înțeleg.

M-am simțit înspăimântată, chiar furioasă. Era ca și cum coșmarul îi zdrobise fațada și brusc am simțit nevoia ca aceasta să revină.

— Dacă ești sigur că ai să mori, de ce nu ai insistat să mergem acasă?

— Îți va fi greu să înțelegi asta, dar ultimii ani petrecuți acasă au fost dificili. Părea o ușurare să fiu departe, cu tine aici, și să mă duc în liniște. Am simțit că aici m-am putut detașa mult mai ușor de lucrurile pe care le-am cunoscut și le-am iubit întreaga mea viață.

Mi-am dus mâna la gură. Am simțit cum ochii mi se încețoșează din pricina lacrimilor.

— Sarah! Draga mea copilă! Hai să nu picăm pradă speranțelor deșarte. Nu mă aștept să mă întremez, și nici nu vreau.

Chipul îi ardea intens acum. I-am luat mâna și expresia feței se destinse încet, și adormi.

Se trezi la ora 3 după-masă. Steagul alb abia ce fusese ridicat – îl vedeam pe fereastră, zbătându-se pe fundalul cerului translucid. Am ridicat paharul de apă la buzele lui și l-am ajutat să bea.

— Am avut și noi disputele noastre, nu-i așa?, spuse el.

Știam ce urma și am vrut să-l cruț. Să mă cruț pe mine.

— Nu mai contează acum.

— Ai avut întotdeauna o minte ascuțită, individuală, poate chiar radicală, și eu am fost dur cu tine uneori. Trebuie să mă ierți.

Nu puteam să-mi imaginez de ce efort fusese nevoie să spună acele patru cuvinte.

— Te iert, am spus. Și tu trebuie să mă ierți pe mine.

— Pentru ce, Sarah? Pentru că ți-ai urmat conștiința? Crezi că nu detest sclavia ca și tine? Crezi că nu știu că din cauza lăcomiei nu mi-am urmat propria conștiință, ca tine? Plantația, casa, tot stilul nostru de viață depinde de sclavi.

Chipul i se contorsionă și se ținu de mijloc pentru o clipă înainte să continue.

— Sau ar trebui să te iert pentru că ai vrut să dai frâu inteligenței tale în mod natural? Ai fost mai isteață chiar decât Thomas și John, dar ești femeie, o altă cruzime pe care nu am putut s-o evit.

— Tată, te rog! Nu te învinuiesc pentru nimic.

Nu era complet adevărat, dar am spus-o.

De pe plaja de jos se auziră chicoteli, îmbrățișate de vânt.

— Ar trebui să mergi afară să te răcorești, spuse el.

Am protestat, dar nu se dădu bătut.

— Cum vrei să ai grijă de mine, dacă nu ai grijă de tine? Te rog, fă-o pentru mine. Voi fi în ordine.

•

Am vrut doar să mă bălăcesc în spuma lăsată de valuri. Mi-am dat jos pantofii și am îngenuncheat ca să-i pun lângă camera de schimb mobilă care fusese adusă pe nisip. În același moment, sora mai prietenoasă, Althea, trase perdelușele și ieși afară, purtând o rochie de îmbăiat, roșie cu dungi negre, cu o mantie cu volane și mâneci bufante. Mi-am dorit ca Pacoste să fi fost acolo și să o fi văzut.

— Ce încântător! Intri cu noi în apă, în sfârșit?, spuse ea.

— Oh, nu, nu am costumația necesară.

Îmi studie chipul, care probabil că radia nefericire în toate direcțiile, pentru că anunță că își pierduse brusc cheful de a se îmbăia și că i-ar fi făcut o enormă plăcere dacă aș fi luat rochia ei și aș fi intrat în apă. După conversația cu tata, m-am simțit dureros de deschisă, doar carne și sânge. Voiam să dispar, să fiu singură, dar m-am uitat la șirul de femei ce se aflau în mare și apoi în depărtare, la munții verzi de apă, infiniți și neîmblânziți, și am acceptat oferta ei.

Ea zâmbi când ieșisem din camera de schimb. Nu avea caschetă și eu îmi desfăcusem părul, care acum era bătut de vânt. Spuse că arătam ca o sirenă.

M-am agățat de una dintre sfori și am urmat-o în apă, cu mâinile și pumnii strânși, până ce am ajuns aproape de celelalte femei. Apa ne bătea coapsele, aruncându-ne înainte și înapoi, ca într-un joc de horă, și apoi, fără să știu ce aveam să fac, mi-am dat drumul și m-am îndepărtat de ele. Am intrat în apa spumegândă și când eram la oarecare distanță deja, m-am lăsat pe spate și am plutit. A fost un șoc pentru mine să văd că apa mă ținea la suprafață. Să zac în mare în timp ce la etaj tatăl meu zăcea pe patul de moarte.

9 august 1819

Dragă mamă,
Biblia ne asigură că Dumnezeu ne va șterge lacrimile din ochi…

Am pus jos stiloul. Nu știam cum să-i spun. Mi se părea straniu ca eu să fiu cea care îi dă astfel de veşti. Mi-o imaginasem adunându-ne pe noi, copiii ei, în salon și spunându-ne „Tatăl vostru s-a dus la Dumnezeu”. Cum era posibil ca această sarcină să pice asupra mea?

În locul unei înmormântări distinse, așa cum ar fi avut parte de una în Charleston – cu mare pompă la biserica Sfântul Filip, o procesiune măreață pe Meeting Street, cu coșciugul așezat pe o trăsură înflorată și cu jumătate de oraș mergând în spatele ei – tata avea să fie înmormântat discret în cimitirul năpădit de buruieni din spatele micuței biserici metodiste pe lângă care trecusem pe drumul spre stațiune. O căruță avea să-i poarte coșciugul. Iar eu aveam să merg în spatele ei, singură.

Dar nu aveam să-i spun nimic din astea mamei. Nici nu aveam să-i spun că în momentul morții tatei, eu pluteam liberă în ocean, într-o singurătate pe care aveam s-o țin minte toată viața, cu pescărușii cârâind deasupra capului meu și cu steagul alb fluturând în vârful stâlpului.

Pacoste

Ochii stăpânei erau umflați de plâns. Era mijlocul dimineții și era în pat, îmbrăcată în straiele de noapte. Plasa de țânțari era trasă în jurul ei și perdelele acopereau încă geamurile, dar vedeam că are ochii umflați. Minta, fata cea nouă, stătea într-un colț, încercând să fie invizibilă.

Când stăpâna încercă să-mi vorbească, o podidi plânsul, îmi părea rău pentru ea. Știam ce înseamnă să pierzi pe cineva. Ce nu știam era motivul pentru care mă chemase în camera ei. Tot ce puteam face era să stau acolo și să aștept să își recapete stăpânirea de sine.

După câteva minute, urlă la Minta.

— Ai de gând sau nu să-mi aduci o batistă?

Mintă se puse să caute într-un sertar cu rufărie și stăpâna se întoarse spre mine.

— Ar trebui să te apuci de rochia mea imediat. Vreau catifea neagră. Cu un soi de mărgele. Doamna Russel a avut mărgele negre pe a ei. Voi avea nevoie de o bonetă cu un văl lung creponat care să atârne la spate. Și mănuși negre, dar fără degete pentru că e cald. Ții minte tot?

— Da, doamnă.

— Să fie gata în două zile. Și să fie fără cusur, Hetty, înțelegi? Fără cusur. Lucrează și nopțile la ele dacă trebuie.

Se părea că se stăpânea destul de bine acum.

Îmi scrise un bilet pentru piață și mă trimise în trăsură cu Tomfry, care mergea să cumpere cărțile de doliu. Spusese că avea să-mi ia prea mult să merg șchiopătând până acolo și înapoi. Așa am ajuns să fac prima călătorie cu trăsura din viața mea. Pe drum, Tomfry spuse:

— Șterge-ți rânjetul acela de pe față, ar trebui să fim în doliu.

La piață, eram la standurile cu marfa de calitate, căutând mărgelele pe care stăpâna trebuia să le aibă pe rochie, când am dat peste Susan, soția domnului Vesey. Nu o văzusem de la începutul verii, când mersesem la 20 Bull.

— Uite cine a apărut, spuse ea.

Presupun că era încă furioasă.

M-am întrebat cât de multe știa. Poate că ascultase în ziua aceea ce vorbisem cu domnul Vesey. Putea să știe tot despre mama, copil, tot.

Nu am văzut nicio logică în a menține vrajba.

— Nu am nimic de împărțit cu tine. Nu am să te mai deranjez.

Asta păru să o îmbuneze. Umerii i se lăsară și chipul se îmblânzi. Atunci am observat eșarfa pe care o purta. Roșie. Marginile aveau o cusătură în lanț perfectă. Mici pete de ulei pe o parte.

— Asta e eșarfa mamei, am spus.

Buzele i se deschiseră cam ca și cum ai scoate dopul unei sticle. Am așteptat, dar ea stătea cu gura deschisă.

— Cunosc eșarfa aceea, am spus.

Puse jos coșul cu pânzeturi și și-o dădu jos de pe cap.

— Haide, ia-o!

Mi-am trecut degetele peste tivul cusut, peste pliurile care îi țineau părul. Am desfăcut eșarfa pe care o aveam pe cap și am legat-o pe a mamei. Am așezat-o mai jos spre frunte, așa cum o purta ea.

— De unde o ai?, am spus.

Ea dădu din cap.

— Cred că ar trebui să știi. În noaptea în care mama ta a dispărut, a apărut la noi la ușă. Denmark spusese că gărzile aveau să caute o femeie cu o eșarfa roșie, așa că am luat-o pe a ei și i-am dat una de-a mea. O eșarfa maronie, simplă, care să nu atragă atenția.

— Ai ajutat-o? Ai ajutat-o să plece?

Nu comentă replica mea. Spuse doar:

— Fac ce spune Denmark să fac.

Apoi se îndepărtă cu nonșalanță de mine, cu capul gol.

•

Am cusut toată ziua și toată noaptea și în următoarea zi și noapte, și în tot acest timp am purtat eșarfa mamei. În tot acest timp m-am gândit cum ajunsese ea la ușa domnului Vesey în acea noapte, la faptul că știa mai multe decât spunea.

De fiecare dată când mergeam cu rochia la etaj pentru probe, casa întreagă fremăta, se făceau pregătirile pentru îndoliați. Stăpâna spusese că jumătate de oraș avea să vină. Mătușica și Phoebe coceau biscuiți pentru înmormântare și se ocupau de serviciile de ceai. Binah acoperi tablourile și oglinzile cu pânze negre și Eli fu pus să se ocupe de curățenie. Minta avea cea mai groaznică sarcină, aceea de a sta cu ea, de a-i aduce batiste și de a duce greul.

Tomfry puse un portret de-al stăpânului Grimké în salon și aranjă o masă cu obiecte simbolice. Puse și jobenul lui, acele de cravată și cartea de legi pe care o scrisese. Thomas aduse un stindard de pânză pe care scria „Dus, dar nu uitat”, și Tomfry îl puse pe masă, de asemenea, cu un ceas care era oprit la ora morții sale. Stăpâna nu știa ora exactă. Sarah scrisese că murise după-amiaza târziu, așa că a fost pus la 4.30, așa spusese Stăpâna.

Când nu plângea, spumega de mânie că Sarah nu se gândise să taie o șuviță din părul stăpânului Grimké și să o trimită cu scrisoarea. O lăsase fără nimic de pus în broșa ei aurie de doliu.

Un alt lucru care-i displăcea era anunțul făcut în *Mercury*. Se spusese că fusese înmormântat în Nord, fără familie sau prieteni și că acest lucru avea să fie un chin pentru un mare fiu din Carolina de Sud.

Nu știu cum am reușit să termin rochia la timp. Era cea mai elegantă rochie pe care o făcusem. Am agățat sute de mărgele de sticlă neagră, apoi am cusut firele într-un guler care arăta precum o pânză de păianjen. L-am pus în jurul gâtului și l-am lăsat să atârne până la bust. Când Stăpâna îl văzu, spusese singurul lucru generos care mi s-a spus vreodată și pe care nu-l pot uita.

— Hetty, mama ta ar fi mândră, spuse ea.

•

Am ieșit pe fereastră și am sărit zidul într-o duminică, după ce vizitatorii care își aduceau omagiile se răriseră. Era ziua noastră liberă și servitorii hoinăreau în jurul casei, iar stăpâna era închisă în camera ei. Am făcut o plimbare scurtă prin

fața casei înainte să mă simt în siguranță și, luând colțul pe de-o parte a casei, l-am văzut pe Tomfry pe scările din față, negociind cu băiatul sclav care făcea troc cu pește. Erau aplecați asupra unui coș de vreo douăzeci de kilograme, de plătică. Mi-am coborât privirea în pământ și am continuat să merg.

— Pacoste! Tu ești?

Când m-am uitat în sus, Tomfry se holba la mine de pe treapta de sus. Era bătrân acum, și ochii îi erau alburii, și mi-a trecut prin minte să spun nu, sunt altcineva, dar mi-ar fi văzut bastonul din mână. Nu avea cum să mă confunde cu el în mână.

— Da, eu sunt. Mă duc la piață, am spus eu.

— Cine ți-a dat voie?

Aveam biletul de la Sarah în buzunar, dar ar fi părut suspect – ea era încă în Nord, așteptând să ia un vapor spre casă. Am rămas pe trotuar, lipită locului.

— Ce faci aici?, răspunde-mi, spuse el.

În mintea mea auzeam încă scrâșnitul roții de ocnă.

O siluetă se mișcă la fereastra din față. Nina. Apoi ușa din față se deschise și ea spuse:

— Ce e, Tomfry?

— E Pacoste aici. Încerc să aflu ce face.

— Ah. Am trimis-o eu cu o sarcină de îndeplinit. Te rog să nu-i spui nimic mamei, nu vreau să o deranjăm.

Apoi mi se adresă mie:

— Continuă cu ce aveai de făcut.

Tomfry se întoarse la precupețul de pește. Simțeam că picioarele nu mi se mișcă destul de repede. Pe George Street m-am oprit și m-am uitat în urmă. Nina era încă acolo, privindu-mă cum plec. Își ridică mâna și mă salută.

Aproape de 20 Bull cânta o trupă improvizată – trei băieți suflau în borcane mari și Gullah Jack, omul domnului Vesey, bătea la tobe. O mulțime de oameni colorați se adunaseră, și două dintre femei începură să facă ceea ce noi numim pășit. M-am oprit să îi privesc deoarece jucau pe Miss Lucy. Mi-am ținut privirea mai ales asupra lui Gullah Jack. Avea favoriți laterali grași și țopăia pe picioarele lui scurte. Pentru oamenii albi punea mereu în scenă câte un spectacol de jazz, dar noi, ceilalți, îl știam mai bine. Când termină melodia, își puse toba sub braț și se îndreptă în josul străzii, spre domnul Vesey. Eu, în urma lui.

Am văzut fum venind dinspre bucătăria de vară, așa că m-am dus într-acolo și am bătut la ușă. Susan îmi dădu drumul, spunând:

— Ei bine, sunt uimită că ți-a luat atât de mult.

Îmi spuse că puteam să o ajut, bărbații erau în camera din față, la întâlnire.

— Întâlnire despre ce?

Ea dădu din umeri.

— Nu știu, nu vreau să știu.

Am ajutat-o să taie varză și morcovi pentru cină și, când le duse o sticlă de Madeira, am urmat-o. Am așteptat lângă ușă, în timp ce le turna băutură în pahare, dar îi vedeam la masă pe toți: domnul Vesey, Gullah Jack, Peter Poyas, Monday Gell, plus alți doi care îi aparțineau Guvernatorului, Rolla Bennett și Ned Bennett. Îi știam pe toți de la biserică. Erau cu toții sclavi, mai puțin domnul Vesey. Mai târziu, avea să înceapă să-i numească locotenenții lui.

M-am furișat înapoi în hol și am lăsat-o pe Susan să meargă în bucătărie fără mine. Apoi m-am apropiat de ușă, cât de mult am putut, fără să fiu văzută.

Se părea că domnul Vesey îi repartiza pe toți sclavii din stat.

— Eu îi voi lua pe negrii francezi de pe Santee, și Jack, tu îi iei pe sclavii de pe Insulele Sea. Cei care vor fi greu de înrolat sunt sclavii de la țară de pe plantații. Peter, tu și Monday îi cunoașteți cel mai bine. Rolla, tu îi iei pe sclavii din oraș, și Ned, pe cei din Neck.

Vocea îi scăzuse și m-am apropiat de ușă.

— Faceți o listă cu toți cei pe care îi înrolați. Și țineți lista aceea ca pe ochii din cap. Spuneți-le tuturor că se apropie ziua și să aibă răbdare.

Nu știu de unde a venit, dar Gullah Jack fu lângă mine înainte să pot întoarce capul. Mă cuprinse de la spate și mă aruncă în cameră, bastonul meu cu vârf de iepure zburând prin aer. M-am lovit de perete și am picat la podea.

El își puse piciorul pe pieptul meu, ținându-mă țintuită.

— Cine ești?

— Ia-ți piciorul murdar de pe mine!

L-am scuipat și stropii îmi picară înapoi pe față.

Își ridică mâna ca și cum ar fi fost gata să lovească și, cu coada ochiului, l-am văzut pe Denmark Vesey luându-l de guler și aruncându-l de-a lungul camerei. Apoi mă ridică în picioare.

— Ești în ordine?

Mâinile îmi tremurau atât de tare că nu le puteam ține locului.

— Tot ce ai auzit aici rămâne aici! îmi spuse.

Am dat din cap din nou și el își puse brațul în jurul meu ca să mă oprească din tremurat.

Se întoarse spre Gullah Jack și spre ceilalți și le spuse:

— E fiica soției mele și sora copilului meu. E parte din familie și asta înseamnă că nimeni nu o atinge.

Le-a spus bărbaților să meargă înapoi în atelierul lui. Am așteptat până când s-au ridicat din scaune și au părăsit camera.

Deci, o considerase pe mama drept soția lui. Sunt parte din familie.

Trase un scaun pentru mine.

— Haide, stai jos. Ce cauți aici?

— Am venit să aflu adevărul despre ce i s-a întâmplat mamei. Știu că știi.

El se ghemui lângă scaunul meu.

— Unele lucruri e mai bine să nu fie știute.

— Nu asta ne învață Biblia. Spune că dacă știi adevărul, te va elibera.

El ocoli masa.

— În ordine, atunci.

Închise geamul astfel ca adevărul să rămână în cameră și să nu plutească afară și să fie aflat de toată lumea.

— În ziua în care Charlotte a avut probleme cu Garda, a venit aici. Eram în atelier și când m-am uitat în sus, era acolo. O urmăriseră până la lacul de la moara de orez, unde se ascunsese într-un sac în clădire. Avea boabe de orez pe toată rochia. Am ținut-o aici până la căderea întunericului, apoi am dus-o la Neck, unde paza e mai lejeră. Am dus-o acolo ca să se ascundă.

Neck se afla chiar la nord de oraș și avea o mulțime de locuințe pentru negrii liberi și pentru sclavii ai căror stăpâni îi lăsaseră să „trăiască în afară". Colibe pentru negri, așa le numeau. Am încercat să-mi imaginez una, și pe mama în ea.

— Cunoșteam un negru liber care avea o cameră liberă și a luat-o la el. Spusese că atunci când Garda avea să nu o mai caute, avea să se întoarcă la familia Grimké și să se arunce la mila lor.

Până acum se plimbase prin cameră, dar se așeză lângă mine și termină cu adevărul cât de repede putu.

— Într-o noapte a ieșit afară să-și facă nevoile pe aleea Radcliff și se afla un alb acolo, un vânător de sclavi numit Robert Martin. O aștepta.

Capul mi se umplu de un zgomot, un sunet de jale atât de puternic că nu mai auzeam nimic.

— Un vânător, cum adică un vânător?

— O persoană care fură sclavi. Sunt mai josnici decât o lepădătură. Cu toții îl știam pe omul acesta – avea o afacere cu trăsuri de marfa prin părțile acestea. La început, bunuri obișnuite, apoi a început să cumpere sclavi, pe urmă a început să fure sclavi. Îi vâna în Neck. Își ținea urechea lipită de pământ și îi urmărea pe cei care fugeau. Mai multe persoane l-au văzut luând-o pe Charlotte.

— A luat-o? A vândut-o undeva?

M-am ridicat în picioare, urlând ca să acopăr zgomotul care-mi suna în cap.

— De ce nu ai căutat-o?

M-a apucat de umeri și m-a scuturat. Ochii îi licăreau precum cremenea.

— Gullah Jack și cu mine am căutat-o timp de două zile. Am căutat-o peste tot, dar dispăruse.

Sarah

Am făcut călătoria obositoare înapoi spre Philadelphia, unde am găsit cazare la aceeași casă de pe Society Hill, unde stătusem și mai devreme cu tata, și

așteptându-mă să rămân acolo doar până când vaporul avea să plece, dar în dimineața cu pricina – cu cufărul pregătit și trăsura așteptându-mă – ceva straniu și necunoscut din mine se împotrivi.

Doamna Todd, care îmi închiriase camera, îmi bătu în ușă.

— Domnișoară Grimké, trăsura așteaptă. Să-i spun birjarului să vină după cufăr?

Nu am răspuns imediat, dar am stat la fereastră și m-am holbat la vița de vie stufoasă de pe gardul din lemn, la strada pavată și înțesată de paltini, la lumina care pica în siluete liniștite și pestrițe, și am șoptit doar pentru mine:

— Nu.

M-am întors spre ea, desfăcându-mi boneta. Era neagră, cu câteva încrețituri mici, adecvate doliului. O cumpărasem de pe High Street cu o zi înainte, trecând prin toate magazinele și având doar grija satisfacției proprii, apoi venisem înapoi în această cameră simplă, unde nu erau sclavi și nici servitori, nici mobilier excesiv și nici filigran sau frunze aurite, nimeni care să mă cheme la ceai cu oaspeți de care nu-mi păsa, nimeni care să aștepte ceva de la mine, doar această cameră micuță unde aveam grijă de totul de una singură, unde îmi făceam singură patul și mă îngrijeam de rufărie.

M-am întors spre doamna Todd.

— Aș vrea să păstrez camera pentru încă puțin timp, dacă aș putea.

Ea păru confuză.

— Nu plecați așa cum ați plănuit?

— Nu, aș vrea să mai stau un timp. Doar puțin.

Mi-am spus că era din cauză că voiam să jelesc în intimitate. Chiar așa, era ceva imposibil?

Doamna Todd era soția unui funcționar de drept care nu era într-o situație chiar prosperă și îmi prinse mâinile.

— Ești binevenită să stai atât cât dorești.

I-am scris mamei o scrisoare meticuloasă, în care îi explicam inexplicabilul: tata murise, și eu nu veneam acasă imediat. Am nevoie de timp să jelesc singură.

Răspunsul scris al mamei sosi în septembrie. Scrisul ei mic și îndesat era înțesat de furie și cerneală. Comportamentul meu era rușinos, egoist, crud. „Cum ai putut să mă abandonezi în perioada mea cea mai nefastă?”, scria ea.

Am ars scrisoarea în șemineu, dar cuvintele ei lăsară vânătăi de vinovăție. Exista adevăr în ceea ce scrisese. Eram egoistă, îmi abandonasem mama. Și pe Nina, de asemenea. Am suferit din cauza asta, dar nu mi-am făcut bagajele.

Mi-am petrecut zilele ca o persoană ce se preface bolnavă. Am dormit oricând m-am simțit obosită, deseori și în mijlocul zilei. Doamna Todd renunță să mă mai aștepte la mesele programate și îmi ținea mâncarea rezervată în bucătărie. O luam cu mine în cameră la ore stranii, apoi îmi spălam singură vasele. Nu erau multe cărți de citit, dar am scris în jurnalul mic pe care îl cumpărasem, mai ales

despre ultimele zile ale tatei, și mi-am exersat versetele din scriptură cu ajutorul unui set de cartonașe din Biblie. Am parcurs în sus și în jos străzile străjuite de paltini în timp ce aceștia își schimbaseră culoarea, devenind galbeni, apoi de culoarea bronzului, aventurându-mă tot mai departe în fiecare zi – spre Washington Square, Philosophicall Hall, Old St. Mary's, și odată, din întâmplare, pe la Taverna Omul Plin de Necazuri, unde am auzit urlete și veselă spartă.

Într-o duminică, când aerul era curat și clar, luminos, am pășit în frunze căzute, care îmi ajungeau până la genunchi, pe întreg drumul spre Arch Street, unde am dat peste o casă de întâlnire a quaker-ilor de o asemenea dimensiune, încât m-am oprit să mă holbez. În Charleston, aveam doar o Casă a Prieteniei extrem de mică, un soi de ruină, la care, se spunea, că veneau doar doi bătrâni arțăgoși. În timp ce stăteam acolo, oamenii începură să iasă pe ușa principală, femeile și fetele îmbrăcate în rochii mohorâte și severe care ne făceau pe noi, prezbiterienii, să părem de-a dreptul excesivi. Chiar și copiii purtau haine întunecate la culoare și aveau chipurile mici serioase. I-am observat lângă cărămizile roșii, biserica fără turlă și ferestrele cu obloane simple și am fost dezgustată. Auzisem că stăteau în tăcere, așteptând ca cineva să își povestească cele mai intime trăiri cu Dumnezeu, cu voce tare, pentru ca toți să audă. Suna îngrozitor pentru mine.

În ciuda quaker-ilor, zilele acelea semănau foarte mult cu momentele în care am plutit în ocean la Long Branch, sub steagul alb. Săptămânile acelea fură caracterizate de o vitalitate care fusese aproape ca o a doua inimă care-mi bătea în piept. Mi-am dat seama că mă descurcam destul de bine și singură. Dacă nu ar fi fost moartea tatei, aș fi fost poate chiar și fericită.

Când sosi și luna noiembrie însă, nu am putut să mai rămân. Venea iarna. Marea putea deveni periculoasă. Mi-am făcut bagajele.

•

Vaporul era un cuter, ceea ce mi-a dat speranța că aveam să ajung în Charleston în zece zile. Rezervasem biletul la clasa întâi, dar cabina mea era întunecată și înghesuită, cu un dulap aproape de perete și o cușetă de mai puțin de un metru. Pe cât de des puteam mă aventuram pe puntea de deasupra ca să simt briza rece și înviorătoare, și mă alăturam celorlalți pasageri pe partea de sub vânt.

•

În a treia dimineață, m-am trezit în jurul răsăritului și m-am îmbrăcat rapid, fără să mă obosesc să-mi împletesc părul. Camera sufocantă și cu aer închis îmi dădea impresia unui sepulcru și am ieșit pe punte cu părul de culoarea morcovilor desprins, așteptându-mă să fiu singură, dar altcineva era deja la balustradă. Mi-am tras gluga mantiei pe cap și am căutat un loc departe de el.

Luna, ca o minge mică și albă, se afla încă pe cer, agățându-se de ultimele fărâme de noapte. Sub ea, o linie subțire de lumină albăstruie marca linia orizontului. Am privit cum se mărește.

— Cum vă simțiți?, spuse o voce de bărbat, folosind salutul formal al quaker-ilor, pe care-l auzisem deseori în Philadelphia.

În timp ce mă întorceam spre el, șuvițe de păr îmi ieșiseră de sub glugă și începură să-mi bată cu sălbăticie chipul.

— Sunt bine, domnule.

Avea o despicătură dramatică pe bărbie și ochi căprui pătrunzători, deasupra cărora sprâncenele îi urcau în sus precum pantele unui mic deal. Purta pantaloni simpli, cu catarame argintii la genunchi, o haină neagră și un tricorn[7]. O șuviță de păr, neagră precum cărbunele, se juca pe fruntea lui. Am presupus că era cu câțiva ani mai în vârstă decât mine, poate zece sau mai mulți. Îl mai văzusem pe punte și, în urmă cu o noapte, în camera de mese, cu soția sa și cei opt copii, șase băieți și două fete. Mă gândisem atunci că ea arăta atât de obosită.

— Mă numesc Israel Morris, spuse el.

Mai târziu, aveam să mă întreb dacă ursitoarele mă aduseseră aici, dacă ele fuseseră motivul pentru care zăbovisem în Philadelphia pentru trei luni până când acest vapor pornise pe mare, deși, desigur, noi prezbiterienii credem că Dumnezeu e cel care aranjează întâlniri favorabile, precum aceasta, nu femei din mitologie, cu fuse, ațe și foarfeci.

Velele principale pocneau și se mișcau, provocând o gălăgie enormă. I-am spus numele meu, apoi am stat pentru o clipă, privind la lumina care se mărea, la pescărușii care începuseră brusc să zboare în cercuri pe cer. Îmi spuse că soția lui, Rebecca, era în carantină în cabina lor, având grijă de doi dintre copii, cei mai mici, care căzuseră pradă dizenteriei. El era broker, un negustor de comisioane, și deși era modest, îmi dădeam seama că prospera în domeniu.

La rândul meu, i-am spus despre sejurul pe care-l făcusem cu tata și despre moartea lui neașteptată. Cuvintele îmi alunecară ușor de pe limbă, și doar ocazional mă bâlbâisem. Asta puteam s-o pun doar pe seama tangajului și a apei din jurul nostru.

— Te rog să accepți condoleanțele mele, spuse el. Trebuie să fi fost dificil să ai grijă de tatăl tău singură. Soțul tău nu a putut veni cu voi?

— Soțul meu? Oh, domnule Morris, nu sunt căsătorită.

Fața i se înroși.

Dorind să trec de moment, am spus:

— Te asigur, nu e o problemă care să mă îngrijoreze mult.

[7] Tricorn = pălărie bărbătească cu borurile îndoite în trei colțuri, care se purta în trecut. (n.red.).

El râse și îmi puse întrebări despre familia mea, despre viața noastră în Charleston. Când i-am zis despre casa de pe East Bay și plantația de pe continent, expresia veselă de pe chip îi pieri.

— Deci dețineți sclavi?

— Familia mea o face, da. Dar eu, personal, nu sunt de acord cu asta.

— Dar ești alături de cei care o fac?

M-am zbârlit.

— Sunt familia mea, domnule. Ce ați vrea să fac?

Se uită la mine cu bunătate și milă.

— Să rămâi tăcut în fața răului e în sine un rău.

Mi-am întors privirea de la el spre apa sticloasă. Ce fel de bărbat ar vorbi așa? Un gentleman din sud și-ar înghiți mai degrabă limba.

— Iartă-mi modul direct, spuse el. Sunt un quaker. Credem că sclavia e o abominațiune. E o parte importantă a credinței noastre.

Nu știam că exista vreo religie care să condamne sclavia. Revelația aceasta mă uimise, dar m-am simțit prea insultată ca să las să se vadă.

— Eu sunt prezbiteriană, și deși nu avem doctrine anti-sclavie ca voi, e de asemenea o parte importantă a credinței noastre.

— Desigur. Scuzele mele. Mi-e teamă că am un fanatic în interiorul meu pe care nu-l pot controla.

Trase de marginea pălăriei și îmi zâmbi.

— Trebuie să mă ocup de micul dejun pentru familia mea. Sper să mai vorbim, domnișoară Grimké. O zi bună.

M-am gândit doar la el în următoarele două zile. Mă deranja în fiecare minut de trezie și chiar și în somn. Eram atrasă de el într-un mod mult mai puternic decât fusesem de Burke, și asta mă speria. Eram atrasă de conștiința lui brutală, de quakerismul lui dezgustător, de forța ideilor sale, a lui. Era căsătorit și pentru asta eram recunoscătoare. Pentru asta, eram în siguranță.

Mă abordase în sala de mese în a șasea zi de voiaj. Vaporul se mișca cu repeziciune din fața unei furtuni și ne fusese interzis să urcăm pe punte.

— Pot să mă alătur ție?, întrebă el.

— Dacă dorești.

Pieptul mi se umplu de căldură. Am simțit cum urcă spre obraji, transformându-i în mere sălbatice.

— Copiii tăi și-au revenit? Și soția ta? A rămas în putere?

— Boala își face cale acum printre toți copiii, dar își revin datorită Rebeccăi. Nu am reușit să trăim nici măcar o zi fără ea. E…

Se opri, dar când am continuat să mă uit la el, așteptând, își termină propoziția.

— E mama perfectă.

Fără pălărie, arăta mai tânăr. Fire și crenguțe din părul lui negru zburau în toate direcțiile. Avea zone umbrite din cauza oboselii sub ochi și mi-am imaginat că se datorau faptului că-și ajuta soția să aibă grijă de copii, dar el scoase din vestă o carte uzată, cu coperte din piele, spunând că stătuse până noaptea târziu, citind.

— E jurnalul lui John Woolman. E un mare apărător al credinței noastre.

Pe măsură ce conversația reveni la quakerism, deschise cartea și îmi citi fragmente, încercând să mă învețe în ce constau credințele lor.

— Toată lumea e de valoare egală, spuse el. Pastorii noștri sunt femei, dar și bărbați.

— Femei?

Am întrebat atât de multe lucruri despre această ciudățenie, încât el deveni amuzat.

— Să presupun că valoarea feminină, precum abolirea, e de asemenea o parte importantă a credinței tale personale?, întrebă el.

— Îmi doresc de mult o vocație proprie.

— Ești o femeie aparte.

— Unii ar spune că nu sunt neapărat aparte, ci radicală.

El zâmbi și sprâncenele i se ridicară până la frunte, și panta lor stranie se adânci.

— E posibil ca sub pielea ta de prezbiteriană să pândească un quaker?

— Deloc, i-am spus eu.

Dar mai târziu, în privat, nu am mai fost atât de sigură. Să condamni sclavia era una – ceva ce puteam face în sinea mea – dar pastori femei!

De-a lungul puținelor zile rămase pe vas, am continuat să discutăm în lumea bătută de vânt de deasupra punții, și în sala de mese unde mirosea a orez fiert și a trabucuri. Am discutat nu numai despre quakeri, dar și teologie, filosofie, și politica emancipării. El era de părere că abolirea ar trebui să fie treptată. Eu am susținut că ar trebui să fie imediată. Își găsise un partener intelectual în mine, dar nu înțelegeam complet de ce se împrietenise cu mine.

În ultima noapte pe vas, Israel mă întrebase dacă voiam să vin să-i cunosc familia în sala de mese. Soția lui, Rebecca, îl ținea pe cel mai mic dintre copii în brațe, un bebeluș plângăcios care nu avea mai mult de trei ani, și a cărui față roșie sălta precum ciocul unei ciocănitori pe umărul ei. Era una dintre femeile acelea delicate, ușoare, ale căror trupuri păreau să fie compuse din aer. Părul îi era deschis la culoare, ca grâul, tras la spate și împărțit în două, cu smocuri care îi picau pe față.

Îl bătu pe copil pe spate.

— Israel vorbește de bine de tine. Spune că ai fost destul de amabilă cât să îl asculți explicându-ți credința noastră. Sper că nu te-a deranjat. Poate fi neobosit, spuse ea și îmi zâmbi într-un mod conspirativ.

Nu voiam să fie atât de drăguță și de fermecătoare.

— Ei bine, a fost meticulos, cu siguranță, am spus eu și ea râse.

M-am uitat la Israel. O privea cu o privire radioasă.

— Dacă te întorci în Nord, trebuie să vii să stai cu noi, spuse Rebecca, și apoi își conduse copiii în cabină.

Israel mai rămase o clipă, și scoase din haină jurnalul lui John Woolman.

— Te rog să-l accepți.

— Dar e al tău. Nu pot să-l primesc.

— Mi-ar face o plăcere enormă – voi face rost de un altul când mă întorc în Philadelphia. Îți cer doar ca după ce-l citești să-mi scrii impresiile tale.

Am deschis cartea și el îmi arătă o bucată de hârtie pe care își scrisese adresa.

În noaptea aceea, după ce am stins lumânarea, am rămas trează, gândindu-mă la cartea care se afla în cufărul meu și la adresa dinăuntru. După ce-l citești să-mi scrii impresiile tale. Apa se mișca sub mine, ducându-mă spre Charleston în întunericul care se legăna.

Pacoste

Când intenționează să te vândă, primul lucru pe care-l spun e să te speli pe dinți. Asta ne spusese Mătușica întotdeauna. Spusese că atunci când sclavii erau vânduți pe stradă, oamenii albi le verificau dinții înainte de orice altceva. Însă niciunul dintre noi nu ne gândeam la dinți după moartea stăpânului Grimké. Credeam că viața avea să continue la fel, cu munca ei grea.

Avocatul veni să citească testamentul la două zile după ce Sarah se întorsese din Nord. Ne-am adunat în sala de mese, toții copiii lui Grimké și toți sclavii. Mi se păruse ciudat că stăpâna dorise ca și sclavii să fie prezenți. Stăteam într-o linie dreaptă, în fundul camerei, gândindu-ne oarecum că suntem parte din familie.

Sarah se afla de o parte a mesei și Nina de cealaltă. Sarah se uită la sora ei cu un zâmbet trist, iar Nina se uita în altă parte. Se certau.

Stăpâna purta rochia ei superbă de doliu. Voiam să-i spun că ar trebui s-o dea jos și să o lase pe Mariah să o spele pentru că avea inele gri la subraț deja. Se pare că o purtase în fiecare zi încă din august, dar nu puteai să-i spui nimic. Femeia devenise și mai adâncită în obiceiurile ei.

Avocatul, un anume domn Huger, se ridică, ținând mai multe hârtii în mână și spuse că acela era ultimul testament al lui John Faucherand Grimké, scris în luna mai. Citi cauzele și motivele. Era mai rău decât Biblia.

Stăpâna nu primi casa. Aceasta îi revenise lui Henry, care nu avea încă optsprezece ani, dar cel puțin ea putea rămâne aici până murea.

— „Îi las mobilierul, vesela, vesela de metal, o trăsură și doi dintre caii mei, inventarul de băutură și provizii care va fi disponibil la momentul morții mele!“

Continuă așa o vreme. Toate bunurile și acareturile.

Apoi citi ceva care îmi făcu părul să mi se ridice.

— „Va primi oricare șase din negrii mei, pe care îi dorește, iar restul vor fi vânduți sau împărțiți între copiii mei, așa cum dorește ea.“

Binah stătea lângă mine. Am auzit-o șoptind:

— Dumnezeule, nu!

M-am uitat jos la șirul de sclavi, unsprezece acum.

Va primi oricare șase… restul vor fi vânduți sau…

Cinci dintre noi urmau să plece.

Minta începu să-și tragă nasul. Mătușica spuse:

— Termină!

Dar chiar și ochii ei bătrâni se uitau în jur, speriați. O învățase pe Phoebe prea bine. Tomfry îmbătrânise, de asemenea, iar degetele lui Eli erau răsucite, ca niște ramuri. Goodis și Sabe erau încă tineri, dar nu ai nevoie de doi sclavi la grajduri pentru doi cai. Prince era în putere și lucra în grădină, dar avea momente lugubre acum, când stătea și se holba în gol. Mi-am spus că stăpâna avea nevoie de o croitoreasă, dar apoi am observat din nou rochia neagră. De acum înainte ar fi avut nevoie doar de câteva rochii din acelea de purtat, și putea să angajeze pe cineva pentru asta.

Dintr-odată, Sarah spuse:

— Nu se poate ca tata să fi vorbit serios!

Stăpâna îi aruncă o privire veninoasă.

— Tatăl tău a scris aceste cuvinte cu mâna lui și îi vom respecta dorințele. Nu avem de ales. Te rog să-l lași pe domnul Huger să continue.

Când el începu din nou să citească, Sarah se uită la mine cu aceiași ochi albaștri și triști pe care-i avusese în ziua în care împlinise unsprezece ani, și eu stătusem în fața ei cu o panglică de culoarea lavandei în jurul gâtului. Lumea era un loc aspru și nu putea să o repare.

•

În decembrie toată lumea ajunsese la capătul nervilor, așteptând ca stăpâna să spună cine avea să rămână și cine să plece. Dacă eram vândută, cum avea să mă găsească mama, dacă se întorcea?

•

În fiecare noapte puneam o cărămidă încălzită în pat ca să-mi țin picioarele calde și zăceam gândindu-mă că mama era în viață. Era acolo, undeva. M-am întrebat dacă omul care o cumpărase era bun. Dacă o trimisese la lucru pe câmp. Oare cosea? Oare fratele și sora mea mai mică erau cu ea? Oare încă purta săculețul în jurul gâtului? Știam că s-ar fi întors dacă ar fi putut. Aici era spiritul ei, în copac. Aici eram eu.

Dumnezeule, fă să nu fiu eu cea care trebuie să plece!

Stăpâna nu sărbători Crăciunul în anul acela, dar spusese să noi puteam să sărbătorim Jonkonnu dacă voiam. Era un obicei care pornise cu câțiva ani în urmă, început de sclavii din Jamaica. Tomfry avea să se îmbrace într-o cămașă și cu niște pantaloni uzați, cu petice de pânză colorată cusută pe ele, și cu un joben pe cap – ceea ce numeam noi Omul zdrențăros. Noi aveam să stăm în spatele lui, cântând și bătând în oale, șerpuind în șir spre ușa din spate. El avea să bată la ușă și toată lumea avea să iasă afară și să-l privească dansând. Apoi stăpâna avea să ne împartă mici daruri. O monedă sau o lumânare nouă.

Uneori o eșarfa sau o pipă din cocean. Se presupunea că asta avea darul de a ne face fericiți.

Nu ne așteptam să avem dispoziția necesară pentru asta anul acesta, dar în ziua de Jonkonnu, Tomfry ieșise în curte, purtând costumația neîngrijită, iar noi am făcut gălăgie și am uitat de necazuri pentru o clipă.

Stăpâna ieși pe ușa din spate îmbrăcată în rochia ei neagră, cu un coș de daruri, cu Sarah, Nina, Henry și Charles în spatele ei. Încercau să ne zâmbească. Chiar și Henry, care semăna cu mama sa, arăta ca un înger zâmbitor.

Tomfry își jucă rolul. Se învârti. Sări. Dădu din mâini. Panglicile se învârtiră, și când termină, toți aplaudară, și el își dădu jos jobenul și își frecă stratul de păr grizonant de pe scalp. Stăpâna se întinse după coș și le dădu femeilor evantaie încântătoare, făcute din hârtie pictată. Bărbații primiră două monede, nu una.

Cerul fusese întunecat toată ziua, dar acum se arătă soarele. Stăpâna se sprijini de bastonul ei cu vârf aurit și se uită la noi printre gene. Îl chemă pe Tomfry. Apoi pe Binah. Eli, Prince. Mariah. Spuse:

— Pentru voi mai am ceva, și le dădu fiecăruia un borcan de ulei pentru gargară.

— M-ați servit bine, le spuse. Tomfry, tu vei merge în gospodăria lui John. Binah, tu în a lui Thomas. Eli, pe tine te trimit la Mary.

Apoi se întoarse spre Prince și Mariah.

— Îmi pare rău, dar voi veți fi vânduți. Nu e dorința mea, dar e necesar.

Cu toții eram o pană pe care respirația stăpânei o putea sufla.

Nimeni nu vorbi. Liniștea ne apăsa ca o piatră pe care nu o puteai ridica.

Mariah pică la pământ și se tari în genunchi pe iarba moartă, la picioarele stăpânei, plângând și implorând-o să se răzgândească.

Stăpâna își șterse ochii. Apoi se răsuci și intră în casă, urmată de fiii ei, dar Sarah și Nina rămaseră în urmă, cu milă pe chipuri.

Securea nu picase asupra mea. Domnul o salvase pe Pacoste. Nu picase nici asupra lui Goodis și am fost surprinsă de ușurarea pe care o simțeam. Dar nu era mâna lui Dumnezeu aici. Doar cei patru rămași în loc, și Mariah încă în genunchi. Nu suportasem să mă uit la Tomfry, cu pălăria turtită la subraț. Prince și Eli aveau privirea coborâtă. Binah își ținea în mână evantaiul și se holba la Phoebe. O fiică pe care nu avea s-o mai vadă.

•

Stăpâna împărțise sarcinile celor rămași. Sabe preluă rolul lui Tomfry, de valet. Goodis avea să lucreze în curte, la grajd și să conducă trăsura. Phoebe avea să se ocupe de rufe, iar eu și Minta urma să ne ocupăm de curățenie, care înainte fusese sarcina lui Eli.

•

La începutul anului, stăpâna mă trimisese în salon ca să mă ocup de candelabrul englezesc. Spuse că Eli nu le mai lustruise cum trebuia de zece ani. Avea douăzeci și opt de brațe, cu abajur de cristal și bucățele de sticlă ce atârnau. Cu ajutorul unei scări și purtând mănuși albe de bumbac, l-am dezmembrat și l-am așezat pe masă, lustruindu-l cu amoniac. Apoi nu am reușit să-mi dau seama cum să-l pun la loc.

Am găsit-o pe Sarah în camera ei, citind o carte cu coperte de piele.

— Găsim noi o cale, spuse.

Nu vorbisem mult de când se întorsese – părea copleșită de jale, și mereu aplecată asupra acelei cărți.

După ce am reușit să punem la loc candelabrul într-o singură bucată, ochii ei se umplură de lacrimi.

— Ești tristă din cauza tatălui tău?, am spus eu.

Ea mi-a răspuns în cel mai straniu mod și știam că răspunsul acela fusese adevărata durere pe care o adusese înapoi cu ea.

— Am douăzeci și șapte de ani, Pacoste, și asta e viața mea acum.

Se uită înjur, la cameră, la candelabru, apoi la mine.

— Asta e viața mea. Aici, pentru tot restul zilelor mele.

Vocea i se stinse și apoi își acoperi gura cu mâna.

Era prinsă într-o capcană, ca și mine, dar ea era țintuită în loc de propria minte, de mințile celor din jurul ei, nu de lege. La biserica africană, domnul Vesey obișnuia să spună: „Fiți atenți, puteți deveni sclavi de două ori, o dată trupesc și o dată în propria minte”.

Am încercat să-i spun asta.

— Trupul meu e al unui sclav, dar mintea mea nu e. Pentru tine, e tocmai invers.

Clipi, uitându-se la mine, și apoi lacrimile continuară, strălucind precum sticla tăiată.

În ziua în care a plecat Binah, am auzit-o pe Phoebe plângând chiar și din bucătărie.

Sarah

1 februarie 1820

Dragul meu Israel,

Cât de des m-am gândit la discuțiile noastre de pe vapor! Am citit cartea pe care mi-ai dăruit-o și sufletul meu a reînviat cu ajutorul ei. Sunt atât de multe întrebări pe care aș vrea să ți le pun! Cât de tare mi-aș dori să fim împreună din nou…

3 februarie 1820

Dragă domnule Morris,

După ce am stat deoparte de relele sclaviei timp de șase luni, mintea mea a izbucnit din nou cu o oroare reînnoită când m-am confruntat cu ea din nou, la Charleston. Sentimentul a fost înrăutățit de cartea pe care mi-ai dat-o. Nu am la cine să apelez decât la tine…

10 februarie 1820

Dragă domnule Morris,

Sper că ești bine. Cum e soția ta dragă, Rebecca?…

11 februarie 1820

Îți mulțumesc, domnule Morris, pentru carte.

Am găsit o frumusețe uimitoare în credințele voastre de quakeri, noțiunea că în fiecare dintre noi ar exista un sâmbure de lumină, o voce interioară misterioasă. Aș vrea să mă sfătuiești cum poate această voce să…

I-am scris încontinuu, scrisori pe care nu puteam să le termin. Fiecare era precum o pată de durere pe hârtie. Mă opream mereu în mijlocul propoziției. Puneam jos penița, împătuream scrisoarea și o puneam alături de restul în spatele sertarului de la birou.

Era mijlocul după-amiezii și întunecimea de iarnă plutea în jur în timp ce scoteam maldărul gros, desfăceam panglica neagră de satin și adăugam scrisoarea din 11 februarie. Dacă le-aș fi trimis mi-ar fi adus doar durere. Eram prea atrasă de el. Fiecare scrisoare la care ar fi răspuns avea să-mi provoace sentimentele și mai tare. Și nu ar fi fost bine să mă las încurajată de el să trec la quakerism. Quakerii erau o sectă disprețuită aici, priviți drept anormali, îmbrăcați simplu și ciudat, un grup mărunt de oameni strident de excentrici care atrăgeau privirile pe stradă. Cu siguranță că nu aveam nevoie de o doză de ridicol și izolare. Și mama nu ar fi permis asta niciodată.

Auzind bastonul ei pe podeaua din lemn de pin de afară, am luat scrisorile și am deschis rapid sertarul, mâinile mele tremurând din cauza panicii. Hârtiile îmi picară în poală și apoi pe covor. În timp ce mă aplecasem să le adun, ușa se

deschise larg, fără niciun avertisment, şi ea rămase în prag, privind locaşul meu secret.

M-am uitat în sus la ea, strângând panglica neagră în mâini.

— E nevoie de tine în bibliotecă, spuse.

Nu am detectat nici cea mai mică curiozitate din partea ei în privinţa hârtiilor pe care le scăpasem.

— Sabe împachetează cărţile tatălui tău – am nevoie de tine să te asiguri că o face cum trebuie.

— Împachetează?

— Au să fie împărţite între Thomas şi John, spuse ea. Şi se răsuci, lăsându-mă singură.

Am strâns scrisorile, le-am legat cu panglica şi le-am pus înapoi în sertar. De ce le ţineam nu ştiam – era prostesc.

Când am ajuns în bibliotecă, Sabe nu era acolo. Golise mare parte dintre rafturi, punând cărţile în câteva cufere mari care stăteau deschise pe podea, pe aceeaşi podea pe care îngenuncheasem cu atâţia ani în urmă, când tata îmi interzisese accesul la cărţi. Nu voiam să mă gândesc la asta, la momentul acela oribil, la camera care se golea acum, cărţile care erau pierdute pentru mine, pentru totdeauna.

M-am cufundat în scaunul tatălui. Ceasul din holul principal sună, sunetul amplificându-se, şi am simţit cum umbrele se adună în interiorul meu din nou, de data aceasta mai rău. De când mă întorsesem mă adâncisem în melancolie din ce în ce mai tare în fiecare zi. Era aceeaşi troacă de întunecime în care picasem când aveam doisprezece ani şi viaţa se stinsese. Mama îl chemase atunci pe doctorul Geddings şi îmi era teamă că ar fi putut s-o facă din nou. În fiecare zi mă chinuiam să cobor jos la ceai. Suportam vizitele prietenilor ei. Continuam să merg la biserică, la cursurile biblice, la întâlnirile filantropice. Îmi petreceam dimineţile cu mama, cu cercuri de broderie în poală, trecând acul prin pânză. Îmi dăduse în primire registrele gospodăriei şi în fiecare săptămână sortam proviziile, scriam inventare şi liste de achiziţionare. Casa, sclavii, Charleston, mama, prezbiterienii – erau firele din ţesătură.

Nina se îndepărtase de mine. Era furioasă pentru că rămăsesem în Philadelphia după moartea tatălui.

— Nu ştii cum a fost să rămân singură aici, plânsese ea. Mama îmi mustra constant greşelile pe care le făceam, de la biserică, la sclavie, la natura mea rebelă. A fost oribil!

Eu fusesem zona de tampon dintre ea şi mama, şi faptul că stătusem departe de ele atât de mult o făcuse vulnerabilă.

— Îmi pare rău, i-am spus.

— Mi-ai scris doar o dată!

Chipul ei frumos era contorsionat din cauza durerii şi amărăciunii.

— O singură dată.

Era adevărat. Fusesem atât de îndrăgostită de libertatea mea acolo că nu mă obosisem cu asta.

— Îmi pare rău, i-am spus din nou.

Știam că în timp avea să mă ierte pentru acele luni egoiste în care o abandonasem, dar am simțit că distanțarea se datora și unei alte cauze. La cincisprezece ani avea nevoie să se rupă de mine, să iasă din umbra mea, să înțeleagă că era independentă de mine. Retragerea mea la Philadelphia era doar o scuză de care avea nevoie pentru a-și declara independența.

În ziua confruntării noastre, în timp ce părăsea camera, strigase:

— Mama avea dreptate, nu am gândurile mele proprii. Doar pe ale tale!

Acum treceam una pe lângă alta ca două străine. Am lăsat-o în pace, dar asta îmi adâncise disperarea.

M-am holbat la cuferele cu cărți de pe podeaua bibliotecii, amintindu-mi durerea pe care o simțisem odată pentru dorința unei profesii, a unui scop. Lumea fusese un loc atât de primitor la un moment dat.

Sabe nu se întorsese încă. M-am ridicat de pe scaun și am scotocit cu nostalgie printre cărți, găsind *Biografia Sacră a Ioanei d'Arc a Franței.* Nu aș putea să spun de câte ori am citit acel mic volum minunat despre curajul sfintei Ioana, înainte ca tata să îmi interzică să intru în bibliotecă. Deschizând cartea' acum, am privit la o schiță a blazonului ei – *două „fleurs de lys".* Uitasem că era acolo și deodată mi-am dat seama de ce mă agățasem atât de tare de nasturele cu crin când aveam unsprezece ani. Am pus cartea sub șal.

În noaptea aceea, neputând dormi, am auzit ceasul de jos bătând de două ori, apoi de trei. Curând începu și ploaia, bătând fără milă în ferestre și în piața de afară. Am dat păturile la o parte și am aprins lumina. Aveam să-i scriu lui Israel. Aveam să-i spun cum eram cuprinsă de melancolie uneori, cum mi se părea că mormântul ar fi fost un refugiu pentru mine. Aveam să scriu încă o scrisoare pe care să nu o trimit. Poate că m-aș fi simțit mai bine.

Am deschis sertarul de la birou și am privit raza de lumină pătrunzând în el. Acolo, așa cum le lăsasem, erau *Biblia* și *Comentariile lui Blackstone,* hârtiile, cerneala, stiloul, rigla și ceara pentru pecete, dar nu vedeam maldărul de scrisori. Am adus lampa mai aproape și am pătruns cu mâna în colțurile goale ale sertarului. Panglica neagră era acolo, răsucită ca un gând malițios. Scrisorile mele către Israel dispăruseră.

Am vrut să urlu la ea. Nevoia mă cuprinse cu o violență orbitoare și am deschis larg ușa, am coborât grăbită scările, ținându-mă de balustradă în timp ce picioarele păreau că nu mă mai ascultă.

Am bătut la ușa ei cu pumnii, apoi am încercat clanța. Era încuiată.

— Cum îndrăznești să le iei!, am țipat. Cum îndrăznești! Deschide ușa. Deschide-o!

Nu îmi puteam imagina la ce se gândise când îmi citise implorările intime către un străin din Nord. Un quaker. Un om căsătorit. Oare crezuse că rămăsesem în Philadelphia pentru el?

În spatele ușii am auzit-o spunându-i ceva lui Minta, care dormea pe podea lângă patul ei.

Am bătut din nou.

— Deschide! Nu aveai niciun drept!

Nu răspunse, dar din capul scărilor veni vocea Ninei.

— Soră?

M-am uitat în sus și am văzut rochia ei albă strălucind în întuneric, cu Henry și Charles în spatele ei, toți trei arătând ca niște stafii.

— Mergeți la culcare, am spus.

Picioarele lor goale loviră podeaua și apoi am auzit ușile de la camerele lor trântindu-se una câte una. M-am răsucit și am ridicat pumnul din nou, dar furia începuse să dispară, retrăgându-se în locul acela oribil din care venise. Epuizată și moleșită, mi-am sprijinit capul de rama ușii, urându-mă pe sine.

•

În dimineața următoare nu m-am putut ridica din pat. Am încercat din răsputeri, dar mă simțeam ancorată. M-am răsucit cu fața în pernă. Nu-mi mai păsa.

•

În zilele care urmaseră, Pacoste îmi aduse tăvi cu mâncare pe care abia dacă le atingeam. Mi-era foame doar de somn și acesta refuza să vină. În unele nopți ieșeam în piață și mă holbam peste balustradă la grădină, imaginându-mi că o să mă prăbușesc.

Pacoste puse un săculeț de pânză de iută lângă patul meu într-o zi.

— Deschide-l, spuse ea.

Când l-am deschis, un miros de ars ieși din el. Înăuntru am găsit scrisorile mele, arse și înnegrite. O găsise pe Minta aruncându-le în foc în bucătărie, așa cum ordonase mama. Pacoste le salvase cu un vătrai.

Când veni și primăvara și starea mea nu se îmbunătăți, sosi și doctorul Geddings. Mama părea sincer îngrijorată în privința mea. Venea în camera mea cu buchețele de narcise și îmi vorbea dulce, spunând că ar trebui să ies cu ea la o plimbare pe Gadsden Green, sau că o rugase pe Mătușica să-mi facă o budincă de orez. Îmi aducea bilete pline de vorbe de îngrijorare din partea membrilor bisericii mele, care credeau că sufăr de pleurezie. Eu o priveam fără nicio expresie, apoi mă uitam spre fereastră.

Și Nina mă vizitase.

— A fost vina mea?, întrebase ea. Eu te-am făcut să te simți așa?

— Oh, Nina, am spus… Nu trebuie să gândești asta niciodată… Nu pot să-ți explic ce am, dar nu e din cauza ta.

Apoi, într-o zi în mai, apăru Thomas. Insistă să stăm pe verandă, unde aerul era cald și îmbibat de aroma liliacului. L-am ascultat vorbind cu mânie despre un compromis la care se ajunsese recent în Congres și care desfăcuse interdicția asupra sclaviei din Missouri.

— Afurisitul de Henry Clay!, spuse el. Marele Conciliator. Din cauza lui cancerul se va răspândi din nou.

Nu aveam habar despre ce vorbea. Spre uimirea mea însă, eram curioasă. Mai târziu, aveam să-mi dau seama că asta fusese intenția lui Thomas – să creeze un mic scripete care să mă aducă la suprafață.

— E un prost – crede că dacă permite sclavia în Missouri, asta îi va opri pe agitatorii de acolo, dar nu face decât să dezbine țara și mai mult.

Se întinse după ziarul pe care îl adusese cu el și îl desfăcu în fața mea.

— Uită-te aici.

Pe prima pagină din *Mercury* fusese publicată o scrisoare, care numea compromisul lui Clay un „semnal de alarmă în noapte".

„S-a trezit la viață și m-a umplut de groază. O consider drept îngenuncherea Uniunii."

Scrisoarea era semnată Thomas Jefferson.

Trecuse atât de mult timp de când nu-mi mai păsase de ce se întâmpla în lume. Un soi de furie incipientă izbucni în mine. Ostilitatea față de sclavie părea să câștige o poziție nouă și îndrăzneață! Ei bine, se părea că și Thomas era ostil față de ea.

— Ești de partea Nordului?, am întrebat.

— Știu doar că nu putem continua să rămânem orbi la păcatul punerii oamenilor în lanțuri. Trebuie să se termine.

— Îți eliberezi sclavii deci, Thomas?

Era o întrebare dușmănoasă. Știam că nu avea o astfel de intenție.

— Cât timp ai fost plecată, am înființat o filială a Colonizării Americii aici în Charleston. Strângem bani.

— Te rog spune-mi că nu speri încă să cumperi toți sclavii și să-i trimiți înapoi în Africa.

Nu mă mai simțisem atât de însuflețită de la discuțiile mele cu Israel din timpul călătoriei. Obrajii îmi ardeau din pricina asta.

— Acesta e răspunsul tău la cancerul care se răspândește?

— Se prea poate să fie un răspuns slab, Sarah, dar nu am altul.

— Chiar trebuie ca imaginația noastră să fie atât de slabă, Thomas? Dacă Uniunea pică, așa cum spune bătrânul nostru Președinte, va fi din cauza lipsei de imaginație… Din cauza vanității sudiste și a iubirii pe care o avem pentru bogăție, și din cauza brutalității din inimile noastre!

El se ridică și se uită în jos la mine. Zâmbi.

— Uite-o, spuse el. Asta e sora mea.

Nu pot să spun că am redevenit eu însămi după aceea, dar melancolia s-a ridicat treptat și a fost înlocuită de un sentiment agitat de renaștere, ca o creatură fără piele sau carapace. Am început să mănânc budincile de orez. Am sorbit ceai de sunătoare și am stat la soare, citind cartea despre quakerism. M-am gândit deseori la semnalul de alarmă din noapte.

În miezul verii, fără să mă gândesc dinainte la asta, am scos o hârtie de scris.

19 iulie 1820

Dragă domnule Morris,

Iartă faptul că am întârziat atât de mult să-ți scriu. Cartea pe care mi-ai dăruit-o în noiembrie anul trecut, pe vapor, mi-a fost un partener credincios în tot acest timp. Credințele quakerilor mă cheamă, dar nu știu dacă am curaj să le urmez. Sunt sigură că m-ar costa un preț îngrozitor și enorm. Nu cer nimic, doar sfatul tău.

A dumneavoastră,
Sarah Grimké

I-am dat scrisoarea lui Pacoste.

— Ai grijă de ea, i-am spus. Trimite-o chiar tu cu poșta de după-masă.

Când sosi răspunsul lui Israel, eram în bucătăria încălzită, analizând conținutul cămărilor și compunând o listă cu alimente care trebuiau luate din piață. Pacoste o obținuse de la Sabe când ajunsese la ușă. Mi-o întinse și așteptă.

Am luat un cuțit de unt din sertar și am tăiat sigiliul. Am citit-o de două ori, o dată în sinea mea, apoi cu voce tare pentru Pacoste.

10 septembrie 1820

Dragă domnișoară Grimké,

M-am bucurat să primesc scrisoarea ta și mai ales să aflu că tinzi spre quakeri. Căile lui Dumnezeu sunt înguste și prețul e mare. Îți amintesc de Scriptură: Cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va scăpa. Nu te teme să pierzi ceea ce trebuie pierdut.

Regret să-ți spun că am vești triste și grave. Draga mea Rebecca a plecat de printre noi în luna martie. A murit de o gripă periculoasă curând după ce ne-am întors în Philadelphia. Sora mea, Catherine, a venit să aibă grijă de copii. Le e dor de mama lor, cum și mie îmi e dor, dar suntem alinați de gândul că iubita mea soție și mama lor e cu Dumnezeu.

Scrie-mi. Sunt aici ca să te încurajez pe calea ta.

Al tău prieten,
Israel Morris

Am stat în camera mea la prânz cu ochii închiși și cu mâinile încleștate în poală, ascultând vocea despre care quakerii erau siguri că se află înăuntrul nostru. Mă dedicasem acestei activități stranii încă de când primisem scrisoarea lui Israel, deși mă îndoiesc că quakerii ar fi numit-o o activitate. Pentru ei, această ascultare era o inactivitate supremă, un soi de capitulare în fața liniștii prezente în inima cuiva. Voiam să cred că Dumnezeu avea să apară în cele din urmă, murmurând mici porunci și cuvinte clarificatoare. Ca de obicei, nu am auzit nimic.

•

Îi răspunsesem lui Israel la scrisoare imediat, și mâna îmi tremurase atât de tare, încât cuvintele erau linii de cerneală instabile pe hârtie. Revărsasem în ea toată simpatia mea, rugăciunile, tot soiul de asigurări pioase. Fiecare cuvânt părea banal, precum sporovăială de la studiile biblice. Mă simțeam protejată în spatele lor.

El îmi răspunse cu o altă scrisoare, și în cele din urmă corespondența noastră începuse, constituită mai ales din întrebările mele sincere și fărâme de sfaturi din partea lui. L-am întrebat direct cum suna vocea interioară. Cum am s-o recunosc? „Nu-ți pot spune", scrise el. „Dar când ai să o auzi, vei ști."

În ziua aceea liniștea părea straniu de monotonă și apăsătoare, precum greutatea apei. Îmi astupa urechile și îmi pulsa în timpane. Gânduri neastâmpărate îmi treceau prin minte, amintindu-mi de veveriţele care se bucurau de libertate în copaci. Poate că eram prea anglicană, prea prezbiteriană, prea Grimké pentru asta. Mi-am ridicat ochii spre șemineu și am văzut că focul se stinsese.

Încă puțin, mi-am zis, și când pleoapele mi se închiseră din nou, nu mă așteptam la nimic, nu aveam nicio speranță, nu încercam nimic – renunțasem la voce – și atunci mintea mea se opri în loc și am început să plutesc pe un soi de râu liniștit.

Du-te în Nord.

Vocea pătrunse în uitarea mea măruntă, picând ca o piatră întunecată și frumoasă.

Mi-am ținut respirația. Nu era ca un gând obișnuit – era distinct, sclipitor și plin de Dumnezeu.

Du-te în Nord.

Mi-am deschis ochii. Inima îmi bătea atât de puternic încât mi-am pus o mână pe piept și am apăsat.

Era de neimaginat. Femeile necăsătorite nu pleacă spre locuri străine să trăiască pe cont propriu, fără protecție. Trăiau acasă, cu mamele lor, și când nu aveau mame, cu surorile lor, și dacă nu aveau nici surori, cu frații lor. Nu renunțau la tot și toți pe care-i iubeau și cunoșteau. Nu își azvârleau la o parte viețile și reputațiile și numele familiei. Nu creau scandaluri.

M-am ridicat în picioare și m-am plimbat încoace și încolo în fața ferestrei, spunându-mi că nu era posibil. Mama ar fi adus Apocalipsa cu ea. Cu voce sau fără voce, ar fi pus capăt acestui lucru.

Tata își lăsase toate proprietățile și mare parte din avere fiilor lui, dar nu-și uitase fiicele. Ne lăsase fiecăreia dintre noi $10 000 și dacă aș fi trăit modest, din venitul acesta, ar fi fost de ajuns pentru tot restul vieții mele.

Afară, cerul se profila imens, umplut de o lumină spartă și mi-am amintit brusc de ziua aceea din iarnă, din salon, când Pacoste curățase candelabrul și acuzația pe care mi-o făcuse. Trupul meu e al unui sclav, dar mintea mea nu e. Pentru tine, e tocmai invers. Ignorasem cuvintele – ce putea ști ea despre asta? Dar acum mi-am dat seama cât de adevărate erau. Fusesem așa de oarbă.

Am mers la măsuța de toaletă și am deschis sertarul de la Hepplewhite, cel pe care nu-l deschisesem niciodată, cel care găzduia cutia de culoarea lavei. În ea, am găsit nasturele de argint pe care mi-l înapoiase Pacoste acum câțiva ani. Era negru și lipsit de strălucire, uitat de mult. L-am luat în palmă.

Cum știe cineva dacă vocea e a lui Dumnezeu? Credeam că vocea care îmi spunea să merg spre Nord era a Lui, dar poate că auzisem doar propriul meu impuls spre libertate. Poate că era propria mea voce. Conta?

Partea a patra

Septembrie 1821 – Iulie 1822

Casa se numea Green Hill. Când Israel îmi scrisese, invitându-mă să vin să locuiesc la țară lângă Philadelphia, împreună cu el și familia lui, îmi imaginasem o casă făcută din lemn, aerisită, cu o verandă mare și obloane de culoarea pinului. Am rămas șocată când, sosind la finalul primăverii, am descoperit un mic castel construit în întregime din piatră. Green Hill era o construcție megalitică din pietre gri, șterse la culoare, cu ferestre boltite, balcoane și mici turnulețe. Privind-o pentru întâia oară, m-am simțit cu adevărat în exil.

Înainte de moartea ei, soția lui Israel, Rebecca, reușise să facă măcar din interiorul casei un loc mai primitor. O umpluse cu covoare țesute de mână și perne cu model floral, cu mobilă simplă de quakeri și cu ceasuri de perete din care, pe parcursul întregii zile, ieșeau mici păsările ciripind vesel ora exactă. Era un loc foarte ciudat, dar această viață trăită într-o veritabilă carieră de piatră a început să îmi placă. Îmi plăcea felul în care fațada de piatră strălucea în ploaie și căpăta un reflex argintiu atunci când era lună plină. Îmi plăcea și felul în care vocile copiilor făceau un ecou care dispărea încet prin camere și felul în care aerul rămânea întunecat și răcoros în timpul căldurii de peste zi. Dar, cel mai mult, îmi plăcea cât de impenetrabil părea întregul loc.

M-am instalat în mansarda de la etajul al treilea, după luni de corespondență cu Israel și certuri neîncetate cu mama. Tactica mea a fost să încerc să o conving că întreaga afacere fusese ideea lui Dumnezeu. Era o femeie credincioasă. Dacă exista un argument care să o scoată de sub vălul obsesiilor ei sociale, acela era argumentul pietății, dar, atunci când i-am spus despre Vocea Interioară, a fost îngrozită. În mintea ei, o luasem pe urma acelor sfinte smintite, care sfârșiseră fierte în ulei sau arse pe rug. Când i-am mărturisit, într-un final, că intenționam să locuiesc sub acoperișul bărbatului căruia îi scrisesem acele scrisori scandaloase, niciodată trimise, a început să aibă simptome de boală, de la friguri la dureri în piept. Durerile în piept erau suficient de reale, așa cum se putea vedea din fața ei trasă, transpirată, și am fost îngrijorată că intențiile mele ar putea efectiv să o ucidă.

— Dacă a mai rămas vreo fărâmă de decență în tine, nu vei fugi să locuiești în casa unui quaker văduv, mi-a strigat, în timpul ultimei noastre confruntări.

Eram în dormitor atunci și m-am sprijinit cu spatele de geam, privindu-i fața cuprinsă de mânie.

Și sora nemăritată a lui Israel locuiește acolo, i-am spus eu, pentru a zecea oară. Închiriez doar o cameră. Îl voi ajuta cu copiii, voi fi responsabilă de lecțiile fetelor… Totul este foarte respectabil. Gândește-te la mine ca la o guvernantă.

O guvernantă.

Își lipi spatele mâinii de frunte de parcă ar fi încercat să alunge veștile rele.

— Asta l-ar fi ucis pe tatăl tău, dacă nu ar fi fost deja mort.

Nu îl implica pe tata în asta. El ar fi vrut să fiu fericită.

— Eu nu pot – nu îți voi da binecuvântarea pentru asta!

— Atunci voi merge fără binecuvântarea ta.

Eram uimită de propria îndrăzneală.

Se lăsă pe speteaza scaunului. Știam că o atinsesem. Mă privi urâcios, cu ochii ei încordați, arzători.

— Du-te atunci! Dar păstrează povestea asta sordidă cu auzitul vocilor pentru tine. Te duci în Nord ca să ai grijă de sănătatea ta, m-ai înțeles?

— Și care anume ar fi boala mea?

Privi spre geam, părând să scruteze o porțiune a cerului de șofran. Tăcerea ei dură atât de mult încât m-am întrebat dacă discuția nu luase sfârșit.

— Tuse, zise ea. Ne temem că te-ai îmbolnăvit de ftizie.

Acela a fost pactul pe care l-am făcut. Mama avea să îmi tolereze sejurul și să se abțină de la a mă exclude din familie, iar eu aveam să mă prefac că plămânii îmi erau amenințați de ftizie.

În timpul celor trei luni de când mă aflam la Green Hill, mă simțisem adesea nelalocul meu și cuprinsă de dorul de casă. Îmi lipsea Nina, iar Pacoste se afla mereu în mintea mea. Spre surpriza mea, îmi lipsea Charlestonul, cu siguranță nu sclavia sau castele sale sociale, ci răsfrângerea luminii în port, mirosul copleșitor de sare din aer, păsările paradisului din grădini cu capetele lor portocalii ridicate, vântul de vară scuturând obloanele pentru uragane pe verande. Când închideam ochii, auzeam clopotele de la Sfântul Filip și puteam simți în nări aroma înecăcioasă a gardurilor din mălin negru, ce se lăsa peste oraș.

Din fericire, zilele fuseseră pline. Pline cu cei opt copii pe jumătate orfani, cu vârste între patru și șaisprezece ani, și cu treburile casnice pe care le făceam pentru sora lui Israel, Catherine. Chiar în momentele mele prezbiteriene cele mai severe, nu m-aș fi putut compara cu ea. Era o femeie bine intenționată, cuprinsă însă de o incurabilă pedanterie. În ciuda ochelarilor ei, avea ochi slabi, apoși, care nu puteau vedea gaura unui ochi de ac și care nu puteau măsura faina. Nu știam cum se descurcaseră înainte de venirea mea. Rochiile fetelor erau cusute inegal și erau șanse la fel de mari ca în prăjitură să fie sare în loc de zahăr.

În fiecare săptămână făceam drumuri lungi până la Casa de rugăciune de pe Arch Street, în oraș, unde eram o quakeră în perioada de probă, după ce trecusem de interogatoriul Consiliului Vârstnicilor în legătură cu credința mea. Trebuia acum doar să le aștept decizia și să mă port cât mai bine.

În fiecare seară, spre neplăcerea profundă a lui Catherine, Israel și cu mine ne plimbam în josul dealului până la micuțul iaz pentru a hrăni rațele. Acoperite cu pene de un verde strălucitor și purtând capișoane negre extravagante, erau rațele cu cel mai excentric aspect posibil. Catherine comparase la un moment dat penajul rațelor cu rochiile mele.

— Toate doamnele din Sud se îmbracă într-o manieră atât de ostentativă?, mă întrebase ea.

Nici nu bănuia! Îmi lăsasem cea mai mare parte a garderobei grandioase în urmă. Îi dădusem Ninei câteva rochii de mătase împodobite cu toate materialele de la pene la blană; un accesoriu pentru cap luxos, din dantelă; o pălărie à la Van-Dyck din import; un șal din tul cu volane, o broșă din lapis lazuli, șiraguri de perle, un evantai pe ale cărui palete se aflau mici oglinjoare.

La un moment dat, aveam să fiu nevoită să îmi scot volanele de la bonetă. Să trec la despuierea formală, să scap de toate lucrurile mele drăguțe și să apelez la rochii gri și bonete simple, care aveau să mă facă să arăt și mai simplă decât eram deja. Catherine îmi arătase deja câteva dintre acele ținute austere ca o „încurajare", de parcă vederea lor ar fi putut încuraja orice altceva în afară de aversiune. Din fericire, ritualul de renunțare la elementele decorative nu era necesar până la încheierea perioadei de probă și nu aveam nicio intenție să a grăbesc.

Când vizitam iazul împreună cu Israel, aruncam coji de pâine în apă și priveam rațele înotând după ele. Exista și o veche barcă răsturnată în trestiile din partea îndepărtată a iazului, dar nu ne-am încumetat niciodată în acea parte. Stăteam, în schimb, așezați pe o bancă pe care o construise chiar el și discutam despre copii, politică, Dumnezeu și, inevitabil, despre credința quakerilor. Vorbea îndelung despre soția lui, care murise în urmă cu un an și jumătate. Ar fi putut fi canonizată Rebecca lui. Odată, după ce vorbise despre ea, vocea i se frânsese și mă ținuse de mână în timp ce înaintam alene prin lumina violetă a amurgului.

În septembrie, înainte ca vara să ne părăsească, eram afundată în salteaua din camera mea când plânsetele ce veneau din fața ușii mi-au întrerupt somnul, făcându-mă să revin din străfundurile albastre în care mă adâncisem. Geamul era larg deschis și, preț de un moment, am auzit doar greierii și cântecele lor. Apoi, sunetul a revenit, un fel de scâncet prelung.

Am deschis puțin ușa și am găsit-o acolo pe Becky, fiica de șase ani a lui Israel, înotând în rochia ei albă mult prea mare, bolborosind ceva și frecându-se la ochi. Nu numai că purta numele mamei ei, dar avea și părul blond, ofilit al acesteia, și totuși, în anumite privințe, fata îmi amintea de mine. Avea sprâncene și gene atât de deschise, încât erau abia vizibile, dându-i aceeași înfățișare spălăcită pe care o aveam și eu. Mai mult, își mesteca și bolborosea cuvintele, motiv pentru care era tachinată fără milă de frații ei. Când îl auzisem pe unul dintre frații ei numind-o Mieroasa, îl certasem. Acum el mă evita, dar Becky mă urmase începând cu acel moment ca un pui de urs.

Se repezi spre mine acum, aruncându-se în brațele mele.

— Cerule, ce s-a întâmplat?

— Am visat-o pe mami. Era într-o cutie, în pământ.

— Oh, Dulceață, nu. Mama ta este acum cu Dumnezeu și cu îngerii.

— Dar am văzut-o în cutie, am văzut-o.

Izbucnii în lacrimi și acestea mi se scurgeau pe rochie.

I-am cuprins capul și, când a încetat din plâns, i-am spus:

— Haide… Te duc înapoi în camera ta.

Eliberându-se, fugi pe lângă mine spre patul meu, sări în el și își trase pătura până la bărbie.

— Vreau să dorm cu tine.

M-am urcat în pat lângă ea, cuprinsă de o liniște de nedescris atunci când s-a apropiat de mine, cuibărindu-se lângă umărul meu. Capul îi mirosea a frunze dulci de maghiran, pe care Catherine le cosea în pernele lor. Mâna îi căzu pe pieptul meu, și atunci am observat lănțișorul pe care îl strângea în pumn.

— Ce ai în mână?

— Dorm cu el, răspunse ea. Dar când o fac, o visez pe ea. Își deschise degetele, ca niște petale, dând la iveală un medalion rotund, placat cu aur. Pe partea din față erau gravate câteva flori, narcise legate cu o fundă, iar sub ele era și un nume, Rebecca.

— Acela este numele meu, spuse ea.

— Și medalionul… este și el al tău?

— Da.

Degetele i se strânseră din nou în jurul lui.

Nu văzusem niciodată vreo bijuterie la Catherine sau la sora mai în vârstă a lui Becky, dar în Charleston medalioanele erau la fel de comune la fetițe ca agrafele de păr.

— Nu îl mai vreau, spuse ea. Vreau să îl porți tu.

— Eu? Oh, Becky, nu aș putea să îți port medalionul.

— De ce?

Se ridică, cu ochii umbriți din nou de nori.

— Pentru că… este al tău. Numele tău este pe el, nu al meu.

— Dar îl poți purta pe moment. Doar pe moment.

Mă privi atât de rugător că l-am luat.

— Îl păstrez pentru tine.

— O să îl porți?

— O dată, dacă asta te face fericită. Dar doar o dată.

Treptat, respirația îi deveni mai lungă și mai șoptită, fundele îi foșniră și am auzit-o mormăind:

— Mami.

Toată săptămâna apoi, Becky m-a întâmpinat cu o privire cercetătoare îndreptată spre gulerul rochiei mele. Speram să uite episodul cu medalionul, dar se părea că dorința de a mă vedea purtându-l căpătase dimensiuni de necrezut în mintea ei. Dacă mă vedea fără el, se pleoștea de îndată dezamăgită.

Era oare ridicol că eram atât de reticentă? Încolăcită în medalion se afla o buclă de păr, a lui Becky, bănuiam, dar culoarea ei vaporoasă probabil că aducea cu sine amintiri despre mama ei. Dacă vederea mea purtând medalionul îi aducea măcar o trecătoare consolare, cu siguranță nu putea fi ceva dăunător.

Am purtat medalionul în timpul lecției cu fetele de marți. Băieții se întâlneau în clasă în fiecare dimineață cu un profesor ce venea din oraș, în timp ce eu făceam lecții cu fetele acolo după amiaza. Israel construise un singur rând de pupitre pe care le lipise de perete împreună cu o bancă lungă. Instalase în cameră și o tablă, rafturi pentru cărți și o catedră ce mirosea a cedru. În acea dimineață purtam rochia mea smarald, pe care o purtasem destul de rar, având în vedere cât de asemănătoare era culoarea cu cea a penelor rațelor. Decolteul urma linia claviculei, iar medalionul stătea în micul făgaș al gâtului.

Când Becky îl observă, se ridică pe degetele de la picioare, întregul ei corp cuprins de încântare, trăsăturile feței ei mici înviorându-se un moment. În ora ce a urmat, mă recompensă ridicându-și mâna de fiecare dată când puneam o întrebare, fie că știa sau nu răspunsul.

Aveam control total asupra materiei pe care le-o predam și eram hotărâtă ca veche mea adversară, doamna Ruffin și educația ei pentru „blânda minte feminină" să nu se apropie în vreun fel de ea. Voiam să le învăț pe fete geografia, istoria lumii, filosofie și matematică. Aveau să studieze științele umaniste și, într-un final, să știe latina mai bine decât frații lor.

Nu eram însă împotriva ideii ca ele să învețe biologia și, după o lecție în mod deosebit de dificilă despre longitudini și latitudini, am deschis *Păsările Americii* de John James Audubon, o ediție masivă în piele maro, care cântărea măcar la fel de mult ca Becky. Ajungând la cocoșul de munte, comun în pădurile din apropiere, le-am spus:

— Cine îi poate imita cântecul?

Și, iată-ne dintr-odată, o ceată de cocoși de munte la geamul deschis, cotcodăcind și fluierând, când Catherine intră în clasă și întrebă ce fel de lecție țineam. Ne auzise ciripiturile în timp ce culegea castraveți în grădină.

— Ați făcut mult zgomot, spuse ea, cu coșul de legume legănându-i-se pe braț, murdărindu-i rochia de culoare cenușie cu bucățele de pământ.

Becky, mereu sensibilă la iritarea mătușii ei, vorbi înainte să îmi pot găsi eu cuvintele:

— Strigam precum cocoșul de munte.

— Așa deci? Înțeleg.

Mă privi.

— Mi se pare nepotrivit de zgomotos. Poate o veți face mai în liniște data viitoare.

I-am zâmbit, iar ea și-a ridicat capul și s-a apropiat atât de mult că rochia ei mi-a atins-o pe a mea. Ochii i se măriseră sub lentilele groase ale ochelarilor, în timp ce se concentra pe medalionul de la gâtul meu.

— Ce înseamnă asta?, întrebă ea.

— Ce anume?

— Dă-l jos!

Becky se băgă între noi.

— Mătușică! Mătușică!

Catherine o ignoră.

— Intențiile tale mi-au fost mai mult decât clare, Sarah, dar nu am crezut că vei fi atât de tupeistă, încât să porți medalionul Rebeccăi.

— Rebecca? Vrei să spui că i-a aparținut…

Vocea mă părăsi, cuvintele mi se lipiră de spatele gâtului ca niște lipitori.

— Soția lui Israel, spuse ea, terminându-mi propoziția.

— Mătușică?

Fața întoarsă în sus a lui Becky, înecându-se în valurile gri-verzi ale rochiilor noastre, o făcea să arate ca o naufragiată.

— Eu i l-am dat.

— Ce ai făcut? Ei bine, nu îmi pasă cine i l-a dat, nu ar fi trebuit să îl ia.

Își întinse palma, oprind-o la câțiva centimetri de bărbia mea. Puteam auzi aerul intrând și ieșind din nările ei.

— Dar eu nu am… știut.

— Dă-mi medalionul, te rog!

— Nu! țipă Becky, dezumflându-se.

•

Am făcut un pas în spate, am desfăcut lanțul și l-am pus în mâna lui Catherine. M-am aplecat să o ridic pe Becky de la podea, dar mătușa ei o trase ușor de braț și ieși cu ambele fete din cameră.

Am ieșit și eu cu calm, încet pe ușă, și apoi am coborât pe coastă spre iaz. Înainte să intru în crângul de copaci, am privit din nou spre casă. Lumina era în continuare puternică, dar Israel avea să fie înapoi acasă în curând, iar Catherine avea să îl aștepte cu medalionul.

Ascunsă de cedri, mi-am sprijinit o mână de stomac și alta de gură și am rămas acolo câteva secunde, încercând parcă să mă adun. Apoi mi-am revenit și am urmat cărarea spre apă.

Am auzit iazul înainte să îl văd – fredonatul monoton al broaștelor, concertul de vioară al insectelor. Din impuls, am mers de-a lungul malului până am ajuns la barcă. Era scufundată în noroi, am avut nevoie de toată puterea mea să o întorc. Am ridicat vâsla și am inspectat fundul bărcii căutând găuri sau lemn putrezit. Negăsind nimic, mi-am ridicat fusta, m-am urcat în barcă și am vâslit până în mijlocul iazului, un loc unde nu puteam fi atinsă, departe de toate. Am

încercat să mă gândesc ce aveam să îi spun, îngrijorată că vocea avea să mă părăsească din nou.

Am rămas acolo vreme îndelungată, plutind la suprafață. Aburi se încolăceau deasupra apei, libelule traversau aerul și totul mi se părea frumos. Speram ca Israel să nu mă vadă așa. Speram ca Vocea Interioară să nu apară acum, spunându-mi: Fugi spre Sud!

— Sarah!

Am tresărit, făcând barca să se miște și a trebuit să apuc vâslele pentru a o stabiliza.

— Ce faci?, strigă Israel.

Stătea pe mal în pantalonii lui până la genunchi cu cataramele strălucitoare, fără pălărie. Își ținea mâna la ochi și îmi făcea semn.

Am tras de vâslă prin apă, lovind lemnul de carenă, urmând o cărare nepricepută, în zigzag spre țărm.

Am stat pe bancă în timp ce eu încercam din răsputeri să îi explic că fusesem convinsă că medalionul îi aparținea fiicei lui, Rebecca, nu soției lui, Rebecca. I-am spus despre seara în care Becky mi-l adusese și, chiar dacă vocea mi se împotrivea și bolborosea, nu m-a lăsat întru totul.

— Nu aș încerca niciodată să iau locul soției tale.

— Nu, zise el. Nimeni nu ar putea să facă asta.

— Mă îndoiesc că o să mă creadă și Catherine, însă… Este extrem de furioasă.

— Doar te ocrotește, atâta tot. Mama noastră a murit de tânără, și Catherine a avut grijă de mine. Nu s-a măritat niciodată, și Rebecca, copiii și cu mine am fost singura ei familie. Prezența ta, mă tem, a deranjat-o. Nu cred că înțelege cu adevărat motivul pentru care te-am chemat aici.

— Nici eu nu cred că îl înțeleg, Israel… De ce mă aflu aici?

— Mi-ai spus-o chiar tu – Dumnezeu ți-a spus să pleci și să vii în Nord.

— Dar nu mi-a spus: „Du-te în Philadelphia, du-te la casa lui Israel”.

Își puse mâna pe brațul meu, strângându-l ușor.

— Ții minte ultimele cuvinte pe care Rebecca mea ți le-a spus pe vapor? Ți-a spus: „Dacă vii din nou în Nord, trebuie să stai la noi”. Cred că ea te-a adus aici. Pentru mine, pentru copiii mei. Cred că Dumnezeu te-a adus aici.

Mi-am întors privirea spre iazul încărcat cu polen și mâl, spre apa ce căpătase irizații de bronz în lumina înserării. Când am privit înapoi, m-a tras la el și m-a ținut la pieptul lui și am simțit că pe mine mă ținea, nu pe Rebecca lui.

Pacoste

Am simțit mirosul de chiftele din făină de porumb venind dinspre casa lui Denmark Vesey de la o poștă, uleiul prăjit în aer, aroma dulce de porumb coborând în josul străzii. De doi ani de zile, mă furișam la 20 Bull de fiecare dată când găseam un răgaz în timpul săptămânii. Sabe era un majordom leneș și nu ne supraveghea așa cum o făcuse Tomfry – îi puteam mulțumi stăpânei pentru asta.

Îi spuneam lui Sabe că am rămas fără ață, ceară de albine, nasturi, muselină sau rahat de șobolan și el mă trimitea una-două la piață. În restul timpului nu îi păsa unde mă aflu. Singurul lucru la care se gândea era cum să bea pe furiș brandy-ul și whisky-ul conașului Grimké din pod și cum să își facă de cap cu Minta. Se furișau tot timpul în camera goală de deasupra grajdului pentru trăsuri făcând exact ceea ce bănuiau toți ceilalți. Eu, Mătușica, Phoebe și Goodis îi auzeam de pe veranda de la bucătărie, și Goodis își ridica sprâncenele spre mine. Toată lumea știa că i-am căzut cu tronc încă de când a venit. A făcut bastonul cu cap de iepure special pentru mine și îmi dădea ultimul cartof dulce din farfuria lui. Odată, când Sabe a strigat la mine pentru că am dispărut, Goodis i-a vârât pumnul în față, și Sabe a bătut în retragere. Niciodată nu m-a atins vreun bărbat, nici nu mi-am dorit asta vreodată, dar uneori când îi ascultam pe Sabe și pe Minta în grajdul pentru trăsuri, Goodis nu mai părea chiar atât de rău.

După ce a plecat Sarah întreg locul s-a dus dracului. Cum plecase și ultimul dintre băieți la facultate, nu a mai rămas nimeni în casă în afară de stăpână, de Nina și de noi, cei șase sclavi. Stăpâna se plânge tot timpul de bani. Are suma pe care i-a lăsat-o conașul Grimké, dar spune că este o nimica toată pentru nevoile ei. Vopseaua se scorojește pe casă și a vândut calul de rezervă. Nu mai mănâncă cuiburi de mere în aluat, și în bucătăria sclavilor avem parte doar de orez.

În ziua când am simțit miros de chiftele, mai erau două zile până la Crăciun – vremea se răcise puțin și coroanele palmierilor loveau ușile verandelor, împletite ca niște coafuri complicate. De data aceasta, Sabe mă trimisese cu un bilet de la stăpână la biroul unui avocat. Să nu credeți că nu l-am citit înainte să îl duc.

Dragă domnule Huger;

Consider că alocația mea este nepotrivită pentru a acoperi costurile unui trai bun. Vă cer să îi anunțați pe fiii mei în legătură cu nevoile mele.

După cum știți, se află în posesia unor proprietăți ce ar putea fi vândute pentru a-mi îmbunătăți îngrijirea. O astfel de propunere ar fi mai potrivită venind din partea unui bărbat cu influența dumneavoastră, care a fost un prieten loial tatălui lor.

A dumneavoastră,
Mary Grimké

Aveam un borcan cu sorg[8] în buzunar, pe care îl șterpelisem din cămară. Îmi plăcea să îi aduc câte ceva lui Denmark, și sorgul avea să meargă foarte bine la chiftele. Avea obiceiul să spună celor care treceau pe acolo că îi eram fiică. Nu spunea că îi eram ca o fiică, spunea de-a dreptul că sunt a lui. Susan mormăia în legătură cu asta, dar și ea era cumsecade cu mine.

Am găsit-o în corpul de bucătărie, trecând chiftelele din tigaie pe farfurie. M-a întrebat:

— Unde ai fost? Nu te-am mai văzut de o săptămână.

— Nu poți nici cu mine, nici fără mine.

Râse.

— Pot cu tine foarte bine. Cel cu care nu pot nici cu, nici fără este la el în atelier.

— Denmark? Ce a mai făcut?

Pufni.

— Adică în afară că ține țiitoare prin tot orașul?

M-am gândit că ar fi mai bine să nu răspund, întrucât mama fusese una dintre ele.

— Mda, în afară de asta.

Un zâmbet îi apăru pe buze. Îmi întinse o farfurie.

— Poftim, du-i asta! Este prost dispus, asta este tot. În legătură cu Monday Gell. A pierdut ceva și asta l-a enervat pe Denmark. Un fel de listă. Am crezut că Denmark o să îl ucidă.

M-am îndreptat din nou spre atelier, știind că Monday pierduse lista cu recruți pe care o făcuse pentru Denmark la Plantația Bulkey.

De multă vreme, Denmark și aghiotanții săi recrutaseră sclavi, scriindu-le numele în ceea ce ei numeau Cartea. Ultima oară auzisem că erau mai bine de două mii de oameni care juraseră să pună mâna pe arme atunci când avea să vină vremea. Denmark mă lăsase să stau și să îl ascult vorbind despre strângerea unei armate și eliberarea noastră, iar bărbații s-au obișnuit cu prezența mea acolo. Știau că o să îmi țin gura.

Lui Denmark nu îi plăcea ca lucrurile să se petreacă fără știrea lui. Tălmăcise chiar el cuvintele exacte pe care Gullah Jack și ceilalți trebuiau să le spună pentru a atrage recruți. Într-o zi, m-a pus să joc eu rolul sclavului curtat.

— Ce vești ai?, mă întrebă el.

— Nimic deosebit, i-am răspuns.

Așa cum mi-a spus chiar el să îi răspund.

---

[8] Sorg = plantă furajeră anuală din familia gramineelor, robustă, rezistentă la secetă, cu tulpini, de înălțimi variabile (0,5-4 m), cu frunze liniare mari și cu inflorescență în formă de panicul răsfirat sau compact, pe care se formează cariopse comprimate (mici boave) albe, roșcate sau brune *(Sorghum vulgare).* Cultivată încă din Antichitate în India și Africa Ecuatorială. Este unul dintre alimentele de bază ale negrilor din Africa, în India și al unei însemnate părți din populația Chinei, a Orientului Apropiat și a Egiptului. (n. red.).

— Nu știi că suntem liberi?

— Liberi? Cine a spus că suntem liberi?

Asta dorea el ca ei să răspundă. Apoi, dacă un sclav din oraș era suficient de curios, aghiotantul trebuia să îl aducă la 20 Bull să îl cunoască pe Denmark. Dacă sclavii erau pe plantații sau în Santee, Denmark se ducea la ei și ținea o întâlnire secretă.

Fusesem acolo când apăruse unul dintre acei sclavi curioși și era un lucru pe care nu aveam să îl uit vreodată. Denmark se ridicase din scaunul lui ca Ilie ridicându-se la cer.

— Domnul mi-a vorbit, strigase el. Mi-a spus, eliberează-mi poporul. După ce îți scriem numele în Carte, ești de-al nostru și ești de-al lui Dumnezeu și ne vom lua libertatea atunci când Dumnezeu ne spune că a venit momentul. Nu îți fă griji. Și să nu îți fie frică. Ai crezut în Dumnezeu, crede și în mine.

Când rostise acele cuvinte, m-am simțit cuprinsă de un fior, același fior ce mă cuprindea când eram mică, în alcov, și mă gândeam la apa care avea să mă ducă undeva departe sau în biserică când cântam despre zidurile Ierihonului prăbușindu-se și băteam cu picioarele în podea. Numele meu nu era în Carte, doar ale bărbaților erau acolo, dar l-aș fi scris și eu dacă aș fi putut. L-aș fi scris cu sânge.

Astăzi, Denmark potrivea picioarele unei mese de pin Scot. Când am intrat în cameră cu chiftelele, a lăsat jos ciocanul și a rânjit, iar când am scos și sorgul, a spus:

— Ești leită Charlotte.

M-am sprijinit de masa de lucru pentru a-mi lua greutatea din picioare, l-am privit mâncând o vreme și apoi am vorbit:

— Susan mi-a spus că Monday a pierdut lista.

Ușa ce dădea spre aleea din spate era deschisă pentru a lăsa rumegușul să iasă, iar el se îndreptă spre ea, privi în ambele direcții și o închise.

— Monday este un mare tâmpit. Își ținea lista într-un butoi gol pentru mâncarea animalelor, în magazia cu hamuri de la ferma Bulkey. Ieri butoiul a dispărut și nimeni nu știe unde.

— Ce s-ar întâmpla dacă ar găsi-o cineva?

Se așeză înapoi pe scaun și ridică furculița.

— Ei bine, depinde. Dacă lista creează suspiciune și este dată pe mâna Gărzii, îi vor biciui pe cei de pe listă până vor afla despre ce este vorba.

Auzind asta, pielea mi se făcu ca de găină. I-am zis:

— Tu unde ții numele?

Se opri din mestecat.

— De ce vrei să afli?

Eram foarte aproape să îl enervez, dar nu îmi păsa.

— Ei bine, sunt ascunse cum trebuie sau nu?

Ochii i se îndreptară spre desaga de piele de pe masa de lucru.

— Sunt în desagă?, am întrebat. Chiar aici, la vedere?

Am spus-o de parcă ar fi fost un tâmpit și el, dar, în loc să izbucnească, începu să râdă.

— Nu îmi iau niciodată ochii de pe desaga aceea.

— Dar dacă Garda pune mâna pe numele lui Monday și vine să te caute, îți vor găsi cu ușurință lista.

Deveni tăcut și își șterse pudra de zahăr de la gură. Știa că am dreptate, dar nu voia să o spună.

Soarele intra pe geam, făcând patru pătrate luminoase pe podea. M-am holbat la ele cât ținu această tăcere, gândindu-mă că spusese că sunt leită Charlotte, și apoi mi-am amintit felul în care ea punea șuvițe din părul nostru și mici talismane în cuverturile ei și apoi mi-am amintit când fusese prinsă cu mătasea verde a stăpânei. Îmi spusese atunci:

— Ar fi trebuit să o cos într-o cuvertură și n-ar fi găsit-o nimeni.

— Știu ce trebuie să faci cu lista, i-am spus.

— Chiar așa?

— Trebuie să o ascunzi într-o cuvertură. Pot să îți cos eu un buzunar secret. Apoi pui cuvertura pe pat, la vedere, și nimeni nu își dă seama.

Traversă atelierul de trei, patru ori. Într-un final, spuse:

— Și dacă am nevoie să ajung la listă?

— Este ușor. Voi lăsa o deschizătură suficient de mare în cusătură ca să îți poți băga mâna înăuntru.

Dădu din cap.

— Vezi dacă Susan are o cuvertură pe undeva. Treci la treabă!

•

Când sosi Anul Nou, Nina strânse cinci fete și începu Adunarea de Rugăciune pentru Femei. Se întâlneau în fiecare miercuri dimineață în salon. Eu le serveam ceai și biscuiți, mă ocupam de foc și supravegheam ușa și, din câte îmi puteam da seama, ultimul lucru pe lista lor de preocupări erau rugăciunile. Nina făcea tot ce îi stătea în puteri pentru a le prezenta ororile sclaviei.

Fata asta. Semăna cu Sarah. Avea aceleași idei, aceeași dorință de a îi utilă, dar cele două erau diferite, cumva. Deja de șaptesprezece ani, Nina făcea fiecare cap să se întoarcă după ea și era extrem de convingătoare. Iubiții ei nu rezistau prea mult, însă. Stăpâna zicea că îi alunga pentru că era prea încăpățânată.

Nu știu de ce nu le alunga și pe fete.

În timpul întâlnirilor, ținea discursuri înflăcărate care continuau până când una dintre fete pierdea firul și muta discuția spre altceva – cine a dansat cu cine și ce s-a purtat la ultima reuniune. Nina renunța atunci, dar părea mulțumită că spusese ceea ce credea, și stăpâna era și ea fericită crezând că Nina găsise în sfârșit drumul spre religie.

În timpul unei întâlniri din martie s-a supărat fata familiei Smith. Nina insista în mod deosebit să o convingă cât de rău era cartierul în care locuia aceasta.

— Vrei să vii aici, Pacoste?, strigă Nina.

Se întoarse spre fete.

— Îi vedeți piciorul? Vedeți cum îl trage după ea. Este de la moara de la Atelier. Este un lucru oribil și se întâmplă chiar sub nasul tău, Henrietta!

Fata Smith se burzului.

— Ei bine, ce căuta la Atelier în primul rând? Trebuie să existe și disciplină, nu-i așa? Ce a făcut?

— Ce a făcut? Nu ai auzit nimic din ce am spus? Dumnezeu să ne ajute, cum poți fi atât de oarbă? Dacă vrei să afli ce făcea Pacoste la Atelier, stă chiar lângă tine. Este o persoană, întreab-o.

— Aș prefera să nu o fac, spuse fata, strângându-și fustele în jurul picioarelor.

Nina se ridică de pe scaun și veni să stea lângă mine.

— De ce nu îți dai jos pantofii să îi arăți ce fel de brutalități se comit chiar pe strada unde locuiește?

Ar fi trebuit să mă deranjeze să o fac, dar întotdeauna îmi aminteam cum mă prinsese Tomfry în fața casei furișându-mă la Denmark și cum venise Nina în ajutorul meu. Nu întrebase niciodată unde plecasem, și adevărul era că doream ca fetele să vadă ce îmi făcuse Atelierul. Mi-am scos pantoful și le-am arătat osul deformat și cicatricele roz ce îmi acopereau pielea ca niște râme. Fetele se apucară de nas și se albiră ca faina, dar Henrietta Smith a mers cu un pas mai departe. A leșinat în lateral pe scaun.

Am adus sărurile medicinale și am făcut-o să își revină, dar nu înainte ca stăpâna să audă zarva.

Mai târziu, în acea noapte, în camera mea de la subsol, am auzit o bătaie la ușă și, când am deschis-o, am găsit-o pe Nina cu ochii umflați de plâns.

— Te-a pedepsit mama?, mă întrebă ea. Vreau să știu.

De la moartea conașului Grimké, stăpâna o lovea pe Minta atât de des cu bastonul cu vârf auriu, încât nu o vedeai niciodată fără vânătăi negre pe brațele ei maro. Nu era de mirare că se ducea la grajdul pentru căruțe cu Sabe ca să își facă de cap. Mă lovea și pe mine și pe Phoebe cu acel baston și o atinsese chiar pe Mătușica, lucru pe care nu crezusem să îl apuc. Mătușica nu acceptase asta în tăcere. Am auzit-o spunându-i stăpânei:

— Binah și cele pe care le-ai vândut sunt cele norocoase.

Nina vorbea:

— Am încercat să îi spun că eu ți-am cerut să îți dai jos pantoful, că nu ai făcut-o din proprie inițiativă.

Mi-am întins mâna și i-am arătat urma.

— Bastonul?, întrebă Nina.

— O singură lovitură, dar una zdravănă. Ție ce ți-a făcut?

— În cea mai mare parte doar m-a certat. Fetele nu vor mai veni pentru întâlniri.

— Nu, nu credeam, i-am zis eu.

Părea atât de nefericită, încât am adăugat:

— Ei bine, măcar ai încercat.

I-am dat baticul meu curat. Luându-l, se scufundă în balansoar și își îngropă fața în el. Nu știam cât îi mai puteau suporta ochii, dacă plângea din cauza eșecului ei cu Adunarea de Rugăciune pentru Femei, din cauza plecării lui Sarah sau a neajunsurilor oamenilor.

Când nu a mai avut lacrimi să plângă, s-a întors în camera ei, iar eu am aprins o lumânare și am stat în lumina firavă, imaginându-mi cuvertura de pe patul lui Denmark și, înăuntrul ei, buzunarul ascuns, și, înăuntrul lui, acea bucată de hârtie pe care Denmark o pusese acolo cu toate numele. Oameni dispuși să își dea viața pentru libertate. În ziua în care mă gândisem la acea ascunzătoare, Susan nu avusese o singură cuvertură în întreaga casă – folosea pături simple de lână. Am făcut o nouă cuvertură din bucăți – pătrate roșii și triunghiuri negre, eu și modelul favorit al mamei, mierle luându-și zborul.

Denmark credea că nimic nu avea să se schimbe fără vărsare de sânge. Așezată pe balansoar, m-am gândit la Nina, ținându-le prelegeri celor cinci fete albe răsfățate, și la Sarah și la cât de supărată era pe felul cum era lumea, atât de supărată că trebuise să plece, și, deși simțeam bunătate în cele făcute de ele, mi se părea că prelegerile și plecatul lor nu însemnau prea mult atunci când aveai atâta cruzime de învins.

Răzbunarea avea să vină și aveam să o aducem chiar noi. Sângele era calea. Singura cale, nu-i așa? Mă bucuram acum că Sarah era departe de pericol și aveam să fiu nevoită să o țin și pe Nina în siguranță. Mi-am spus în sine: „Nu îți face griji. Și să nu îți fie frică”.

Sarah

Am desfăcut fața de masă albă, curată, aruncând-o spre cer, privind-o cum devine un mic nor oval înainte să se așeze peste acele de pin.

— Nu aceasta este fața de masă pe care o folosim la picnicuri, spuse Catherine, încrucișându-și brațele la piept.

Criticile pe care mi le aducea semănau cu rugăciunile ei – erau sacre, zilnice și lipsite de zâmbet. Eram atentă acum. Îi învățam pe copii, dar încercam să nu fiu mămoasă. O lăsam pe Catherine să decidă în toate problemele gospodărești – dacă punea sare în tort, punea sare în tort. Și Israel – nici măcar nu îl priveam când era și ea în cameră.

— Îmi pare rău, i-am spus… Mi s-a părut că ai spus să iau fața de masă albă.

— Va trebui să fie albită și apretată. Să ne rugăm să nu fie sevă de pin pe pământ.

Dumnezeule, fără sevă de pin! Te rog!

Era prima zi a lui aprilie, care se nimerea să fie și cea de-a șaptea aniversare a lui Becky și prima zi din an care putea fi numită călduroasă. După prima mea iarnă în Nord, aveam o apreciere cu totul nouă pentru căldură. Nu mai văzusem niciodată zăpadă înainte să vin aici, și, atunci când venisem, cerul din Pennsylvania se deschisese ca o uriașă pernă cu pene de gâscă și întreaga lume devenise albă. Prima oară când se întâmplase asta, am ieșit afară și am început să prind fulgii în mână și pe limbă, lăsându-i să mi se așeze pe păr, pe care mi-l lăsasem lung pe spate. Întorcându-mă în casă, l-am văzut pe Israel și pe câțiva dintre copii privindu-mă de la geam, părând destul de uimiți. Încântarea mea s-a domolit odată cu prima ninsoare. Păream prinși într-un amurg perpetuu. Culoarea se scursese din lume, prinzând peisajul captiv în nuanțe de negru și alb și, indiferent cât de puternic duduia șemineul, frigul îmi cuprindea oasele de Charleston ca o chiciură.

Picnicul fusese ideea mea. Quakerii nu țineau zile de sărbătoare – toate zilele erau tratate în mod egal, erau menite să fie trăite cu aceeași simplitate – dar Israel era cunoscut ca fiind dispus să țină cont de zilele de naștere ale copiilor. Lucra acasă în acea zi, închis în biroul lui cu facturi, registre și chitanțe. Având destulă minte cât să nu mă duc la Catherine cu acest capriciu, l-am întrerupt în mijlocul dimineții.

— A venit primăvara, i-am spus. Să nu o irosim… Un picnic ne va prinde bine tuturor și ar trebui să o vezi pe Becky, este atât de încântată că împlinește șapte ani… O mică petrecere nu ar strica, nu-i așa?

Lăsă jos registrul și mă privi cu un zâmbet încet, lipsit de apărare. Trecuseră luni de zile de când mă atinsese ultima oară. În toamnă mă ținuse adesea de mână sau își trecuse brațul în jurul mijlocului meu când urcam dealul întorcându-ne de la iaz, dar, odată cu venirea iernii, plimbările încetaseră odată cu retragerea lui, închis dintr-odată în sine pentru a hiberna. Nu am știut ce se întâmplase, până într-o dimineață din ianuarie, când Catherine mă anunțase că se făceau doi ani de la moartea Rebeccăi. Părea să fie cuprinsă de o bucurie sumbră în timp ce îmi explica cât de mult suferea fratele ei, mai mult chiar în acea iarnă decât în cea anterioară.

— În regulă, ține picnicul, dar fără tort, spuse Israel.

— Nici nu aș fi îndrăznit să visez la ceva atât de decadent ca un tort, i-am răspuns, radiind, luându-l ușor peste picior, iar el râse cu poftă.

— Ar trebui să vii și tu, am adăugat.

Ochii lui se întoarseră spre medalionul ce stătea întins pe masă, cel cu narcise și cu numele soției lui gravat pe el.

— Poate, spuse el, am mult de muncit aici.

— Ei bine, încearcă să ni te alături. Copiilor le-ar face plăcere.

Am plecat, dorindu-mi să nu fiu atât de surprinsă de el uneori, de felul lui nestatornic de a fi, cald într-o zi, distant în alta.

Acum, privind spre fața albă de masă întinsă pe gazon, nu simțeam nici măcar dezamăgire, ci furie. Nu venise.

Catherine și cu mine am golit conținutul coșului, o duzină de ouă fierte, morcovi, două pâini, unt de mere, un fel moale de brânză pe care Catherine o făcuse fierbând smântână și scurgând-o apoi într-o cârpă. Copiii găsiseră un tufiș de mentă la marginea pădurii și zdrobeau acum frunzele între degete. Mirosul de mentă se simțea acum puternic în aer.

— Oh!, am auzit-o pe Catherine exclamând. Privea spre casă, spre Israel, înaintând spre noi prin iarba maro.

Am mâncat așezați pe pământ, cu fețele întoarse spre craterul luminos al cerului. Când am terminat, Catherine a scos turtă dulce din coș și a aranjat bucățile într-o piramidă.

— Bucata de sus este pentru tine, Becky, a anunțat ea.

Era evident cât de mult o iubea Catherine pe fată și pe restul copiilor și am simțit o remușcare subită pentru gândurile rele pe care le nutrisem față de ea. Copiii și-au luat turta dulce și au zbughit-o la fugă, băieții spre copaci, și cele două fete la cules de flori sălbatice, ce începuseră să se ivească din pământ, și în acel moment, când Catherine începuse să strângă lucrurile, am făcut o greșeală teribilă.

M-am relaxat, lăsându-mă pe coate la doar o palmă distanță de Israel, simțind că el ieșise din lunga lui hibernare și dorind să mă bucur de asta. Catherine era întoarsă cu spatele la noi și, când l-am privit pe Israel, avea din nou acea privire plină de dorință, acel zâmbet trist, arzător și îndrăzni să își întindă degetul mic și să îl încârlige în al meu. A fost un gest mărunt, degetele noastre împletite ca vița-de-vie, dar intimitatea lui m-a copleșit și m-a făcut să scap un mic sunet de surpriză.

Aceasta a făcut-o pe Catherine să își întoarcă privirea și să se uite la noi peste umăr. Israel își desprinse degetul de al meu. Sau oare l-am desprins eu pe al meu de al lui?

Își fixă ochii pe el.

— Deci, este așa cum am bănuit.

— Nu este treaba ta, îi spuse el.

Ridicându-se în picioare, îmi zâmbi cu regret și se îndepărtă pe deal.

Ea nu vorbi de îndată, dar, când am încercat să o ajut cu coșul, mi-a spus:

— Trebuie să pleci și să îți găsești o altă locuință. Prezența ta aici este un lucru necuviincios. Voi vorbi cu Israel despre plecarea ta, dar ar fi mai bine dacă ai pleca de bunăvoie fără să fie nevoie de intervenția lui.

— El nu mi-ar cere să plec!

— Trebuie să facem ceea ce este cuviincios, mi-a zis, și apoi m-a surprins punându-și mâna pe a mea. Îmi pare rău, așa este cel mai bine.

•

Toți unsprezece stăteam așezați într-o singură strană la Casa de rugăciune din Arch Street – cei opt copii Morris încadrați de Israel într-o parte și de Catherine și de mine în cealaltă. Nu mi se păruse necesar ca toți să ne aflăm acolo la ceea ce se numea „o întâlnire de rugăciune cu un gând îndreptat spre afaceri". Era o întâlnire de afaceri, pentru Dumnezeu, pur și simplu. Aveau loc în fiecare lună, dar eu rămâneam în mod normal acasă cu copiii, în timp ce Israel și Catherine participau. De data aceasta, insistase sa fiu și eu prezentă.

Catherine nu pierduse timpul în a-l aborda pe Israel după acel picnic, iar el rămăsese ferm pe poziții – aveam să rămân la Green Hill. Dacă incidentul cu medalionul răcise relațiile dintre Catherine și mine, refuzul meu de a pleca și refuzul lui Israel de a o susține o făcuseră ranchiunoasă. Speram doar să își schimbe dispoziția cu timpul.

În sala de întâlnire, o femeie se ridică pentru a începe ședința citind un vers din Biblie. Era singura femeie pastor dintre noi. Nu părea să fie mai în vârstă decât mine, douăzeci și nouă de ani, destul de tânără pentru o asemenea poziție. Prima dată când o auzisem vorbind la întâlnire, am fost cuprinsă de un fel de venerație. Acum mă gândeam că fusese de fapt gelozie. Adoptasem esența credinței quakerilor, dar până la acel moment mă abținusem să iau cuvântul la întâlnire.

Odată cu începerea ședinței, membrii au adus în discuție probleme teribil de anoste. Doi dintre fiii lui Israel au început să se împingă, iar cel mai mic a adormit. Cât de necugetat din partea lui Catherine să ne târască aici, am gândit.

Dintr-odată, aceasta se ridică, aranjându-și șalul în jurul umerilor ei mici, fragili.

— Sunt îndemnată de Spirit să aduc în atenția voastră o problemă îngrijorătoare.

Capul mi-a zvâcnit în sus și privirea mi s-a îndreptat spre marginea bărbiei ei și apoi spre Israel în partea opusă, care părea la fel de surprins ca mine.

— Vă cer să fim uniți în necesitatea găsirii unei noi case pentru iubita noastră aspirantă, Sarah Grimké, vorbi Catherine. Domnișoara Grimké este o profesoară excepțională pentru copiii lui Israel și un ajutor în problemele gospodărești, și este, desigur, o creștină de a cărei credință nu ne putem îndoi, și este important ca nimeni din interiorul sau din exteriorul comunității noastre să nu pună la îndoială oportunitatea ca o femeie nemăritată să locuiască în casa unui văduv. Pe toți cei de la Green Hill ne doare să o vedem plecând, dar este un sacrificiu pe care suntem dispuși să îl facem pentru binele mai mare. Vă cerem ajutorul în această relocare.

M-am holbat la podeaua nelăcuită şi la tivul rochiei ei, incapabilă aproape să respir.

Ţin minte doar o porţiune din cele spuse de membrii congregaţiei ca urmare a discursului ei perfid. Îmi amintesc cum am fost lăudată pentru scrupulele şi pentru sacrificiul meu. Îmi amintesc cuvinte precum onorabilă, altruistă, demnă de laudă, imperativ.

Când freamătul vocilor se domoli în sfârşit, un bătrân vorbi:

— Suntem uniţi în această problemă? Dacă este cineva împotrivă, faceţi-vă auziţi.

Eu sunt împotrivă, eu, Sarah Grimké. Cuvintele îmi rămaseră înţepenite în gât şi se pierdură. Doream să contrez cele spuse de Catherine, dar nu ştiam de unde să încep. Mă transformase în mod ingenios într-un exemplu de bunătate şi abnegaţie. Orice obiecţie pe care aş fi adus-o ar fi părut să contrazică asta şi poate să îmi încheie şansele de a fi acceptată în comunitatea quakerilor. Un astfel de gând mă durea. În ciuda austerităţii lor, în ciuda înclinaţiei lor de a despica firul în patru, redactaseră primul document anti-sclavie din istorie, îmi arătaseră un Dumnezeu al iubirii şi luminii şi o credinţă centrată pe conştiinţa individuală. Nu doream să îi pierd, aşa cum nu doream să îl pierd nici pe Israel, ceea ce s-ar fi întâmplat cu siguranţă dacă perioada mea de probă nu s-ar fi încheiat cu succes.

Nu mă puteam mişca, toţi muşchii îmi erau împietriţi.

Israel se trăsese spre marginea stranei de parcă ar fi fost pe punctul să se ridice şi să ia cuvântul, dar a rămas acolo, cu pumnul încleştat, strâns în cealaltă palmă. Catherine îl pusese în aceeaşi poziţie ingrată în care mă pusese şi pe mine – nu dorea să dea nimănui vreun motiv să se îndoiască de cele petrecute în casa lui, mai ales bunilor oameni din Arch Street care se aflau în centrul vieţii lui, care o cunoscuseră şi ţinuseră la Rebecca. Puteam înţelege asta. Dar, văzându-l acum ezitând la marginea scaunului lui, simţeam că ezitarea lui de a vorbi în public venea dintr-un loc mai adânc, ascuns, dintr-o nevoie aproape suverană de a-şi proteja iubirea pentru soţia lui. Am ştiut dintr-odată că era acelaşi motiv pentru care nu îmi mărturisise sentimentele lui. Îmi aruncă o privire chinuită şi se lăsă înapoi în strană.

În faţa încăperii, femeia pastor se aşează pe „banca înţelepţilor", împreună cu alţi pastori şi vârstnici, cercetându-mă, observând fărâmele de agitaţie pe care nu le puteam ascunde, întorcându-i privirea, mi-am imaginat că putea să vadă lucrurile din inima mea, lucruri de care abia acum îmi dădeam seama. S-ar putea să nu mă ceară niciodată.

Dădu dintr-odată din cap spre mine şi se ridică în picioare.

— Eu mă opun. Nu văd niciun motiv pentru ca domnişoara Grimké să se mute. Ar fi un mare deranj pentru ea şi o greutate pentru toate părţile implicate. Comportamentul ei nu este pus la îndoială. Nu ar trebui să fim atât de preocupaţi de aparenţe.

Aşezându-se din nou îmi zâmbi şi am crezut că voi izbucni în plâns.

A fost singura care i s-a opus lui Catherine. Quakerii au hotărât ca eu să plec de la Green Hill într-o lună şi au înregistrat asta în procesul-verbal al întâlnirii.

După întâlnire, Israel plecă rapid să aducă trăsura, dar eu am rămas aşezată în strană, încercând să mă adun. Nu mă puteam gândi unde aveam să plec. Aveam să continui să le mai predau copiilor? În timp ce Catherine îi îndrepta spre uşă, Becky întoarse privirea spre mine, împotrivindu-se mâinilor lui Catherine, care erau strânse ca un ham pe spatele ei.

— Sarah? Pot să îţi spun Sarah? Era apărătoarea mea.

Am dat din cap.

— Îţi mulţumesc că ai vorbit aşa cum ai făcut-o… Îţi sunt recunoscătoare.

Îmi întinse o hârtie.

— Ai aici adresa mea. Eşti binevenită să locuieşti cu mine şi soţul meu.

Dădu să plece, apoi se întoarse.

— Îmi cer scuze, nu m-am prezentat, nu-i aşa? Mă numesc Lucretia Mott.

Pacoste

În atelierul din casa lui Denmark, aghiotanţii stăteau strânşi în jurul mesei de lucru. Erau mereu în preajma lui Denmark. I-a anunţat că fixase data, peste două luni, le-a spus că în Carte erau şase mii de nume.

Eu stăteam în colţ, ascultând, ghemuită pe un taburet, la locul meu obişnuit. Nimeni nu mă prea observa, cu excepţia momentelor când voiau ceva de băut: „Pacoste, adu rachiul, Pacoste adu berea de ghimbir!”

Era aprilie, şi jumătate din căldura iadului se abătuse deja asupra Charlestonului. Bărbaţii erau leoarcă de sudoare.

— În aceste ultime săptămâni, trebuie să jucaţi mai mult ca oricând rolul sclavului bun, le spuse Denmark. Spuneţi-le tuturor să strângă din dinţi şi să fie supuşi stăpânilor. Dacă cineva le-ar spune albilor că urmează o răscoală, vrem ca ei să râdă şi să răspundă: „Nu sclavii noştri, ei ne sunt ca o familie. Sunt cei mai fericiţi oameni de pe pământ“.

În timp ce vorbeau, mintea mea zbura la mama, şi imaginea ei din minte era ştearsă ca petele de pe o cuvertură după ce o fierbi de mai multe ori. Uneori nu reuşeam să îmi amintesc cum arăta faţa ei, unde îi erau înţepate degetele de la lucrul cu acul, sau cum mirosea la finalul zilei. Când se întâmpla asta, mă duceam la copacul sacru. Acolo o simţeam pe mama cel mai puternic, în frunze şi în scoarţă şi în ghindele ce cădeau.

Stând acolo, mi-am închis ochii şi am încercat să mi-o amintesc, îngrijorată că mă părăsise pentru totdeauna. Mătuşica ar fi spus: „Las-o să plece, a venit

timpul", dar eu doream durerea feței și a mâinilor mamei mai mult decât pacea de a fi fără ele.

M-am gândit să mă strecor și să mă duc înapoi la copacul sacru – să risc să trec poarta înainte de amurg, dar stăpâna mă prinsese o dată și îmi dăduse una la cap, pe care încă o resimțeam. Îi spusese lui Sabe:

— Dacă Pacoste iese din nou fără permisiune, o să te biciui împreună cu ea.

Acum el avea ochi și la ceafa.

Am încercat să mă concentrez la cele spuse de bărbați.

— Ne trebuie o matriță pentru gloanțe, spuse Denmark. Avem muschete, dar nu avem bile pentru ele.

Revizuiră lista de arme. Știam că avea să urmeze vărsare de sânge, dar nu știam că o să curgă în valuri pe străzi. Aveau bâte, topoare și cuțite. Săbii furate. Butoaie de praf de pușcă și fitile cu ardere înceată ascunse sub docuri pe care intenționau să le folosească în oraș pentru a-l arde din temelii.

Au spus că un fierar negru numit Tom făcea cinci sute de furci. M-am gândit că trebuie să fie același Tom, fierarul, care îi făcuse mamei insigna falsă de sclav când începuse să lucreze cu ziua. Îmi amintesc ziua când mi-o arătase. Acel mic pătrat de aramă cu gaură în vârf, pe care scria Servitor Domestic, Numărul 133, Anul 1805. Puteam să văd totul în minte, dar nu reușeam să văd fața mamei mele în mod clar.

Aveam o mică pană de gaiță în buzunar, pe care o găsisem pe drum și am scos-o și am răsucit-o între degete, ca să am ceva de făcut și am început să mă gândesc la ziua când mama văzuse o înmormântare de păsări. Când era fată, ea și buni-mama găsiseră o cioară moartă sub copacul sacru. S-au dus să ia o lopată să o îngroape și, când s-au întors, șapte ciori erau pe pământ în jurul păsării moarte, scoțând sunete, nu cra cra, ci zip zip, un sunet înalt, ca de jale. Buna i-a spus:

— Vezi, așa fac păsările, nu mai zboară și nu mai caută mâncare și coboară la pământ să aibă grijă de morții lor. Îi înconjoară și plâng. Fac asta ca toți să știe: pasărea asta a trăit odată și acum nu mai este.

Acea poveste mi-a adus fața roșie a mamei înapoi în minte. Imaginea ei mi-a revenit complet. Am văzut pergamentul galben al pielii ei, bătăturile de pe degete, ochii aurii și strungăreață, exact așa cum fusese.

— Există o matriță pentru gloanțe la Arsenalul Municipal din Meeting Street, spuse Gullah Jack. Dar să intrăm acolo – ei bine, nu știu.

— Câți paznici sunt?, întrebă Rolla.

Gullah Jack își frecă mustățile.

— Doi, uneori trei. Acolo este întreaga rezervă de arme a Gărzii, dar nu o să lase unul ca noi să intre pur și simplu acolo.

— Va trebui să intrăm cu forța, zise Denmark, și nu ne putem permite asta. Așa cum am mai zis, principalul lucru acum este să nu ridicăm suspiciune.

— Și eu?, i-am întrebat.

S-au întors spre mine și m-au privit de parcă uitaseră că sunt în cameră.

— Ce-i cu tine?, răspunse Denmark.

— Aș putea intra eu acolo. Nimeni nu se uită de două ori la o sclavă beteagă de un picior.

Sarah

Aproape de lăsarea serii, m-am așezat la birou și am deschis o scrisoare de la Nina. Eram la Green Hill de aproape un an și îi scrisesem fără excepție în fiecare lună, mici depeșe despre viața mea și întrebări despre a ei, dar nu răspunsese niciodată la vreuna dintre ele, nici măcar la una, și acum aveam în fața mea un plic cu caligrafia ei mare și mă puteam gândi doar la ce era mai rău.

14 martie 1822

Dragă soră,

Am fost o corespondentă slabă și o soră și mai slabă. Nu am fost de acord cu decizia ta de apleca în Nord și nu m-am răzgândit în privința aceasta, dar m-am comportat prost și sper că mă vei ierta.

*Nu mai știu ce să fac cu mama noastră. Devine din ce în ce mai dificilă și violentă pe zi ce trece. Se plânge că am fost lăsate fără mijloace suficiente pentru a trăi și dă vina pe Thomas, John și Frederick pentru că nu au grijă de ea. Nu mai trebuie să adaug, ei vin rar pe la noi, iar Mary și Elizabeth nu vin niciodată, doar Anna. De la plecarea ta, mama își petrece fiecare zi închisă în camera ei și, atunci când iese, o face doar pentru a se război cu sclavii. Îi love*ș*te cu bastonul pentru cele mai mici lucruri. A lovit-o recent pe Mătușica doar pentru că a ars pâinea. Seara trecută, a lovit-o pe Pacoste când a văzut-o urcând peste poarta din spate. Ar trebui să mai adaug că Pacoste se întorcea în curte, nu ieșea din ea și, atunci când mama i-a cerut o explicație, Pacoste a spus că văzuse un cățel rănit pe alee și că sărise peste poartă ca să ajute biata creatură. A insistat că se întorcea de la acea misiune temporară de milă, dar nu cred că mama a crezut-o. Eu cu siguranță nu am crezut-o. Mama a lovit-o deasupra ochiului făcându-i o rană pe care am bandajat-o cât de bine am putut.*

Sunt îngrijorată în privința temperamentului tot mai aprins al mamei, dar mi-e teamă și că Pacoste este implicată în ceva periculos care îi cere să facă drumuri dese dincolo de poartă. Am văzut-o chiar eu plecând de acasă pe furiș cu altă ocazie.

Refuză să vorbească cu mine despre asta. Mă îndoiesc că o să o pot proteja dacă este prinsă din nou.

Mă simt singură și neajutorată aici. Te rog să vii în ajutorul meu. Te implor, vino acasă!

A ta în nevoință și iubitoare soră,
Nina

Am lăsat jos scrisoarea. Dând scaunul în spate, m-am dus la fereastra dormitorului și am privit crângul de cedri peste care se lăsa înserarea. O mică ceață de licurici se ridica din aceștia ca scânteile dintr-un foc aprins. „Mă simt singură și neajutorată aici" – erau cuvintele Ninei, dar simțeam că sunt și ale mele.

Mai devreme, Catherine îmi trimisese cufărul din pivniță și m-am ținut ocupată luându-mi lucrurile din dulap și de pe birou, așezându-le pe pat și pe covorul împletit – bonete, șaluri, rochii, cămăși de noapte, mănuși, jurnale, scrisori, mica biografie a Ioanei d'Arc, pe care o furasem din biroul tatei, un singur șirag de perle, perii de fildeș, flacoane din sticlă franțuzească pline cu loțiuni și pudre și, cel mai drag lucru mie, cutia mea de bijuterii de culoarea lavei în care se afla nasturele argintiu.

— Nu ai coborât la cină, zise Israel din cadrul ușii, privind în cameră, temător, aparent, să intre în micul meu sanctuar dezordonat.

Posesiunile mele erau neînsemnate după standardele Grimké, dar eram totuși rușinată de exces, și mai ales de lenjeria de lână pe care o țineam în mână. Își fixă ochii pe cufărul deschis, apoi și-o ridică spre cer de parcă priveliștea plecării mele l-ar fi durut.

— Nu mi-a fost foame, i-am zis.

Păși, într-un final, în haos.

— Am venit să îmi cer scuze. Ar fi trebuit să vorbesc la întâlnire. Am greșit nefăcând-o. Ce a făcut Catherine este de neiertat – i-am spus asta deja. Voi merge în fața Vârstnicilor săptămâna aceasta și le voi spune clar că nu vreau să pleci.

Ochii îi străluceau cu ceea ce credeam că este suferință.

— Este prea târziu, Israel.

— Dar nu este. Îi pot face să înțeleagă.

— Nu!

Cuvântul a ieșit mai puternic decât intenționasem.

S-a lăsat pe capătul patului meu îngust și și-a trecut mâna prin părul negru, bogat. M-am simțit cuprinsă de durere văzându-l așezat acolo pe patul meu, printre rochiile și perlele și cutia mea de bijuterii. M-am gândit cât de mult avea să îmi lipsească.

Se ridică și mă apucă de mână.

— Vei veni în continuare să le înveți pe fete, nu-i așa? Mai mulți oameni s-au oferit să te cazeze.

Mi-am retras mâna.

— Mă duc acasă.

Ochii îi fugiră din nou spre cufăr și i-am privit umerii lăsându-se în față, coastele prăbușindu-i-se una peste cealaltă.

— Din cauza mea?

Am făcut o pauză, neștiind cum să răspund. Scrisoarea Ninei venise chiar când lucrurile o luaseră razna și, era adevărat, fusesem recunoscătoare pentru această scuză pentru a pleca. Fugeam oare de el?

— Nu, i-am zis.

Eram sigură că aș fi plecat oricum, ce rost avea să disecăm motivul?

Când i-am povestit conținutul scrisorii mi-a spus:

— Cele scrise despre mama ta sunt teribile, dar trebuie să mai existe alți frați sau surori, care să se poată ocupa de situație.

— Nina are nevoie de mine. Nu de altcineva.

— Dar este foarte subit. Ar trebui să te gândești la asta. Să te rogi. Dumnezeu te-a adus aici, nu poți nega asta.

Nu o puteam nega. Ceva bun și drept mă adusese în Nord, chiar în acel loc – la Green Hill, la Israel și copiii lui. Impulsul de a pleca din Charleston era la fel de luminos ca în ziua când l-am simțit întâia oară, dar pe birou stătea întinsă scrisoarea Ninei. Și mai era și cealaltă problemă, Rebecca.

— Sarah, avem nevoie de tine aici. Ai devenit indispensabilă tuturor.

— M-am hotărât, Israel. Îmi pare rău. Mă duc acasă, în Charleston.

A oftat.

— Spune-mi măcar că te vei întoarce la noi după ce se liniștesc lucrurile.

Geamul era luminat de focul din cameră, m-am apropiat de el și mi-am lipit capul de sticlă. Puteam să văd zborul în zigzag al licuricilor de afară.

— Nu știu. Chiar nu mai știu.

Pacoste

În noaptea dinainte să merg la Arsenalul Municipal să fur matrița pentru gloanțe, eu și Goodis ne-am furișat în camera goală de deasupra grajdului pentru trăsuri – aceeași unde obișnuiam să dorm cu mama – și l-am lăsat să îmi facă ceea ce își dorea de ani de zile și cred că și eu îmi dorisem să fac cu el. Aveam deja douăzeci și nouă de ani și mi-am spus, dacă sunt prinsă mâine, Garda mă va ucide, și, dacă nu o fac, Atelierul o va face, așa că, înainte să părăsesc pământul, măcar să aflu și eu ce mare scofală este.

Camera era goală, cu excepția unei saltele de paie pe care Sabe o pusese pe podea pentru el și Minta, dar locul avea în continuare același miros vechi de balegă de cal. Am privit salteaua murdară, în timp ce Goodis întindea o pătură curată peste ea, aranjând fiecare cută și, văzând grija cu care o făcea, am simțit afecțiunea față de el cuprinzându-mă. Nu era bătrân, dar își pierduse cea mai mare parte a părului. Pleoapa unui ochi îi era lăsată, în timp ce cealaltă rămânea ridicată, așa că arăta mereu pe jumătate adormit, dar avea un zâmbet larg, ușor, pe care și l-a ținut pe buze cât m-a ajutat să îmi dau jos rochia.

Când m-am întins pe pătură, mi-a privit punguța de la gât, cu bucățele din copacul sacru.

— Asta nu mi-o dau jos, i-am zis.

A strâns-o ușor, pipăind cocoloașele dure de scoarță și ghindă.

— Sunt bijuteriile tale?

— Mda. Giuvaierurile mele.

Dând desaga la o parte, mi-a luat sânii în mâini și mi-a spus:

— Nu sunt mari nici cât două alune, da' așa îmi plac, mici și maro ca ai tăi.

M-a sărutat pe gură și pe umeri și și-a frecat fața de alune. Apoi mi-a sărutat piciorul beteag, buzele, urmând cărarea șerpuită a cicatricilor. Nu eram genul care să plângă, dar au început să îmi curgă lacrimi din ochi, căzând apoi până în spatele urechilor.

Nu am spus niciun cuvânt tot timpul, nici măcar când s-a împins înăuntrul meu. M-am simțit ca un mojar la început, iar el era pistilul. Era ca atunci când zdrobești orez, dar blând și cu atenție, spărgând cojile tari. La un moment dat râse, spunând: „Așa ai crezut că o să fie?", și nu am putut răspunde. Am zâmbit, cu lacrimile curgând.

În dimineața următoare, eram plină de dureri de la atâta dragoste. La micul dejun, Goodis mi-a spus:

— Este o zi frumoasă. Tu ce crezi, Pacoste?

— Mda, este frumoasă.

— Și mâine va fi frumoasă.

— Posibil, i-am zis.

După masă, am găsit-o pe Nina și am întrebat-o dacă îmi dă un bilet de voie să merg la piață – Sabe nu era dispus să mă lase. I-am spus:

— Mătușica spune că melasa cu puțin whisky i-ar face foarte bine mamei tale, poate că ar calma-o, dar nu avem.

Mi-a scris biletul și, când mi l-a dat, mi-a zis:

— Oricând ai nevoie… melasă sau orice altceva, să vii la mine. În regulă?

Așa am știut că avem o înțelegere. Desigur, dacă ar fi știut cu ce mă ocupam eu, nu ar fi semnat niciodată pe acea hârtie.

M-am dus până la Arsenal cu bastonul meu cu cap de iepure, cărând cu mine un coș cu cârpe, soluții de curățat, o mătură de pene și una lungă peste umăr.

Gullah Jack supraveghease locul de ceva vreme. Mi-a spus că în prima luni a lunii, îl deschideau pentru inspecție și curățenie, numărau armele, curățau muschetele și alte lucruri. O tânără neagră numită Hilde venea în acele zile să dea cu mătura, să ungă cu ulei rastelele de arme și să curețe privata din spate. Gullah Jack îi dăduse un bănuț ca să nu vină astăzi.

Denmark îmi făcuse un desen cu o matriță pentru gloanțe. Arăta ca un clește, doar că cele două vârfuri se uneau la capăt formând un mic bol în care turnai plumbul pentru bila de muschetă. Mi-a spus că matrița pentru gloanțe nu era mai mare decât mâna lui, așa că să iau două dacă era posibil. Principalul era, zicea el, să nu fiu prinsă.

Acela era principalul și pentru mine.

Arsenalul era o clădire rotundă construită dintr-un amestec de pietriș și nisip, cu pereți groși de jumătate de metru. Avea trei geamuri lunguiețe undeva sus pe clădire, cu bare de fier în fața lor. Astăzi, obloanele erau ridicate pentru a lăsa lumina să intre. Paznicul de la ușă a vrut să știe cine sunt și unde era Hilde. Am spus povestea cu îmbolnăvirea ei și că eu îi eram înlocuitoare. Mi-a spus:

— Nu pari în stare să ridici o mătură.

Ei bine, cum crezi că mi-a ajuns mătura asta pe umeri? S-a urcat singură? Asta îmi doream să răspund, dar am privit pământul.

— Da, domnu', da' muncesc din greu, o să vedeți.

Deschise lacătul de la ușă.

— Astăzi curăță armele. Nu îi încurca. Când ai terminat, bați la ușă și îți dau drumul.

Am intrat în clădire. Ușile s-au închis. Lacătul a fost din nou încuiat în spatele meu.

Stând acolo, încercând să mă orientez în întuneric, am simțit mirosul acru de aer închis, de mucegai și de ulei de in. Doi paznici se aflau în partea îndepărtată a sălii cu spatele întors la mine, demontând o muschetă sub unul dintre geamuri – toate piesele erau întinse pe o masă. Unul dintre ei s-a întors și a spus:

— Este Hilde.

Nu l-am corectat. Am început să mătur.

Arsenalul era o singură cameră plină de arme. Am cercetat fiecare lucru. Butoaiele cu praf de pușcă erau strânse în mijlocul încăperii aproape până la jumătatea înălțimii clădirii. Aranjate frumos lângă pereți erau rafturi de lemn pe care se odihneau muschete și pistoale, grămezi de ghiulele pentru tun, și în spate zeci de cufere de lemn.

Am continuat să mătur, înconjurând spațiul, sperând ca zgomotul făcut de mătură să îmi acopere respirația grea. Se auzea ecoul vocii paznicilor.

Asta ar putea să îți ia foc în mână. Vezi arcul de la ciocan? Nu mai este bun.

Vezi să fie strâns bine capul de la vergea și să nu fie rugină pe el.

Ascunsă de vederea lor, în spatele butoaielor cu praf de pușcă, respirația mi s-a relaxat puțin. Am scos mătura de pene. Una câte una, am șters vârfurile cuferelor de lemn, oprindu-mă de fiecare dată pentru a privi peste umăr înainte să le deschid capacul și să privesc înăuntru. Am găsit cornuri de vacă cu centuri de piele. O grămadă de cătușe de fier. Bare de plumb. Bucăți subțiri de frânghie despre care am ghicit că sunt fitile. Dar nicio matriță pentru gloanțe.

Apoi am observat o veche tobă sprijinită de perete și, în spatele ei, un alt cufăr. Când m-am aplecat spre el, am mișcat toba cu piciorul beteag, și bum!, aceasta a căzut la podea.

Am auzit tropăit de cizme. Am apucat măturică, și penele au început să îmi tremure și să mi se miște în mână de parcă s-ar fi trezit la viață.

Paznicul țipă la mine.

— Ce-i cu zgomotul ăsta?

— A căzut toba.

Făcu ochii mici.

— Nu ești Hilde.

— Nu, s-a îmbolnăvit. Eu o înlocuiesc.

Avea în mână o bucată lungă de metal de la muschetă. A întins-o spre tobă.

— Nu avem nevoie de neglijență pe aici!

— Da, domnu', o să fiu atentă.

S-a întors la lucru, dar inima mea se făcuse cât un purice.

Am deschis cufărul de care fusese sprijinită toba și înăuntru erau cam zece matrițe pentru gloanțe. Am scos doar două, încet ca să nu facă zgomot, și le-am băgat în coș sub cârpe.

Apoi am șters prin aer de pânze de păianjen și am uns rastelele cu ulei. Când am curățat locul la fel cum ar fi făcut-o Hilde, mi-am adunat lucrurile și am bătut la ușă.

— Să nu uiți de latrină, îmi spuse paznicul de la ușă, arătând spre spatele Arsenalului.

•

M-am îndreptat spre spatele clădirii, dar am trecut direct pe lângă ea și am continuat să merg.

În acea noapte, în camera mea am găsit o mică pânză de păianjen în păr. Am luat un prosop și m-am șters, apoi m-am întins pe pătură, amintindu-mi zâmbetul de pe fața lui Denmark când am apărut și am scos matrița pentru gloanțe din coș. Când am scos-o și pe a doua, și-a bătut piciorul cu palma și a spus:

— S-ar putea să fii cel mai bun aghiotant al meu.

Am așteptat să adorm, dar somnul nu venea. După o vreme, m-am dus și m-am așezat pe treptele de la veranda din spate. Curtea era liniștită. Am privit spre camera de deasupra grajdului de trăsuri și m-am întrebat dacă Goodis mă căutase după cină. Probabil adormise deja. Și Denmark. Eu eram singura trează,

gândindu-mă la concavitatea matriței pentru gloanțe, locul în care se toarnă plumbul. Câți oameni aveau să ucidă acele bile de muschetă? Poate că trecusem pe lângă unul dintre ei pe stradă în acea zi. Poate că aveam să trec pe lângă un altul mâine. Poate pe lângă o sută de oameni ce aveau să moară din cauza mea.

Luna era rotundă și albă, mică în vârful cerului. Părea de mărimea potrivită să încapă în forma concavă a matriței pentru gloanțe. Asta mi-aș fi dorit. Ca în locul plumbului să fie luna.

Sarah

Am sosit în Charleston purtând cea mai bună ținută de quaker pe care o aveam, o rochie gri, simplă, cu un guler alb, plat și o bonetă asortată, o imagine a smereniei. Înainte să plec din Philadelphia, fusesem acceptată în mod oficial în rândul quakerilor. Perioada mea de probă se terminase. Eram una dintre ei.

Văzându-mă pentru prima oară după aproape un an, mama îmi primise sărutul pe obraz și spusese:

— Văd că te-ai întors o quakeră. Serios, Sarah, cum te poți afișa în Charleston îmbrăcată așa?

Nici mie nu îmi plăceau veștmintele, dar măcar erau făcute din lână, nu erau muncite de sclavi. Noi quakerii boicotam bumbacul din Sud. Noi quakerii – cât de ciudat îmi suna.

Am încercat să zâmbesc și să nu iau în serios comentariul mamei, neînțelegând încă motivul pentru care îl făcuse.

— Așa mă primești acasă, deci? Cu siguranță ți-a fost dor de mine.

Stătea în același loc unde o văzusem ultima oară, în fotoliul șters din brocart auriu de lângă geam, purtând aceeași rochie neagră, ținând infernalul ei baston cu vârf auriu în poală. Era de parcă ar fi stat acolo de când plecasem. Totul era neschimbat la ea, doar că părea ușor uzată la margini. Pielea de la gât i se revărsa peste guler și părul de pe frunte semăna cu franjurii de la marginea unei cârpe.

— Mi-a fost dor de tine, desigur. Întreaga gospodărie a suferit după ce ne-ai părăsit, dar nu poți să umbli în public cu astfel de rochii – ai fi luată de îndată drept o quakeră, și părerile lor anti-sclavie sunt bine cunoscute aici.

Nu mă gândisem la asta. Mi-am coborât palmele de-a lungul marginilor fustei, simțind o afecțiune subită pentru veșmântul meu posomorât.

O voce se auzi din cadrul ușii:

— Dacă asta înseamnă rochia ta hidoasă, atunci trebuie să fac și eu rost de una.

Nina. Arăta ca o persoană diferită. Era mai înaltă, cu câțiva centimetri mai înaltă decât mine, cu părul ei întunecat dat pe spate, cu pomeții ridicați, sprâncenele dese și ochii negri. Sora mea devenise o brunetă frumoasă.

Mă îmbrățișă.

— Nu vei mai pleca niciodată.

În timp ce ne îmbrățișam, mama mormăi, ca pentru sine:

— O dată sunt și eu de acord cu copilul ăsta.

Eu și cu Nina am râs, și atunci, în mod uimitor, râse și mama, și sunetul făcut de toate trei în cameră îmi provocă o bucurie prostească.

— Uită-te la tine!, i-am spus, prinzând fața Ninei în palme.

Ochii mamei țâșniră de la guler la tiv și înapoi.

— Vorbesc serios în privința rochiei, Sarah. Uneia dintre familiile de quakeri de aici li s-a aruncat cu ouă în casă. A scris despre asta ieri în *Mercury*. Spune-i, Nina. Explică-i că Charlestonul nu are niciun chef să o vadă bâțâindu-se pe aici îmbrăcată așa.

Nina oftă.

— În oraș umblă zvonuri despre o revoltă a sclavilor.

— O revoltă?

— Sunt doar bazaconii, zise mama, dar oamenii sunt surescitați din cauza asta.

— Dacă ai crede ce se spune, continuă Nina, sclavii se vor aduna pe străzi, vor ucide întreaga populație albă și vor da foc orașului.

Mi se făcu pielea de găină.

— După ce vor ucide și vor incendia, se pare că vor jefui banca de stat și apoi vor fura caii din grajdurile orașului sau se vor urca pe vapoare în port și vor pleca spre Haiti.

Mama pufni batjocoritor.

— Ți-i poți imagina făcând un plan atât de complex?

Am simțit o greutate subită în piept. De fapt, îmi puteam imagina asta. Nu partea cu măcelul – asta nu mi-o puteam imagina. Dar în Charleston locuiau de trei ori mai mulți sclavi decât albii, de ce să nu conceapă un plan de eliberare? Trebuia să fie complex și îndrăzneț ca să reușească. Și nu avea cum să nu fie violent.

Gânditoare, mi-am unit palmele sub bărbie, de parcă m-aș fi rugat.

— Cerule!

— Dar nu poți lua asta în serios, spuse Nina. A mai fost o situație similară în Edgefield, ții minte? Familiile albe erau sigure că vor fi ucise în paturile lor. A fost de-a dreptul o isterie.

— Ce stă de fapt în spatele poveștii? Cum au început zvonurile?

— Totul a început de la sclavul de casă al colonelului John Prioleau. Se pare că a auzit ceva despre revoltă la chei și l-a anunțat pe colonel, care s-a dus la autorități. Garda a dat de urma sursei – un sclav numit William Paul, care este bine cunoscut, se pare, ca fiind un lăudăros. Amărâtul a fost arestat și este ținut la Atelier.

Nina făcu o pauză, înfiorată.

— Nici nu îmi pot imagina ce i-au făcut.

Mama bătu în podea cu bastonul.

— Maiorul-intendent a spus că nu există o problemă. Guvernatorul Bennett la fel. Nu vreau să mai discutăm despre asta. Ține minte doar, Sarah, climatul este unul volatil.

Și eu îmi doream să pot să alung posibilitatea unei revolte, dar o simțeam acum în interiorul meu ca pe chemarea valurilor.

Căutând-o pe Pacoste a doua zi dimineață, am găsit-o stând pe treptele de la bucătărie lângă Goodis cu un ac în mână și cu un degetar de alamă pe un deget, cârpind ceea ce părea să fie un șorț. Cei doi chicoteau când m-am apropiat, înghiontindu-se amical. Văzându-mă, au încetat.

Goodis sări în picioare și partea de sus de la salopetă îi căzu într-o parte. Cuprinsă dintr-odată de emoție în privința felului cum avea să mă întâmpine Pacoste, am arătat spre locul din care bărbatului îi lipsea un nasture.

— Va trebui să o rogi pe Pacoste să repare asta, i-am spus și am regretat de îndată.

Suna autoritar și condescendent. Nu așa îmi doream să o reîntâlnesc.

— Da, doamnă, zise el și, cu o privire aruncată spre Pacoste, plecă de lângă noi.

M-am aplecat și am îmbrățișat-o, strângându-i umerii mici cu brațele mele. După un moment, și-a ridicat și ea brațele și m-a bătut pe coaste.

— Nina mi-a spus că te întorci. Acum rămâi definitiv?

— Poate.

M-am așezat lângă ea.

— Vom vedea.

— Ei bine, îl locul tău, m-aș întoarce pe vapor.

I-am zâmbit. O umbră albastră întunecată ne învăluia odată cu lăsarea serii, devenind mai întunecată, la fel ca tăcerea noastră. Mi-am dat seama că mă holbam la felul în care piciorul beteag îi era întors spre interior, la ritmul fremătător al mâinilor ei, la felul cum era aplecată deasupra muncii ei, și am simțit vechea vină.

Am bombardat-o cu întrebări: cum se descurcase de la plecarea mea, cum o trata mama, cum rezistaseră ceilalți sclavi. Am întrebat-o dacă poate avea o prietenie specială cu Goodis. Mi-a arătat cicatricea de pe frunte, numind-o opera mamei. Mi-a spus că vederea Mătușicii se înrăutățea și că acum Phoebe se ocupa în cea mai mare parte de gătit, că Sabe nici nu se compara cu Tomfry, că Minta era un „suflet bun“ care încasa cea mai mare parte din „răutatea stăpânei”. Când veni vorba de Goodis, rânji doar, ceea ce o dădu de gol.

— Ce știi despre zvonurile în legătură cu o revoltă a sclavilor?, am întrebat-o într-un final.

Mâna îi rămase nemișcată preț de un moment.

— De ce nu îmi spui ce știi tu despre asta?

I-am repetat cele spuse de Nina despre sclav, William Paul, și despre afirmațiile lui în legătură cu o rebeliune.

— Oficialii spun oamenilor că sunt zvonuri false, am adăugat.

Își lăsă șorțul jos.

— Da? Nu crezi că este adevărat?

Fața i-a fost cuprinsă de o asemenea ușurare, încât am rămas cu impresia nu doar că revolta era ceva real, dar și că ea știa foarte multe despre asta.

— Chiar dacă ar ști de existența unui asemenea plan, ar nega-o, i-am spus, dorind să înțeleagă pericolul. Nu cred că ar recunoaște public. Nu și-ar dori să provoace panică. Sau să arate ce cărți au în mână. Dacă au găsit cea mai mică urmă a unui complot, crede-mă, vor acționa în forță.

Apucă acul și ața și rămase din nou tăcută, o tăcere mai grea de data aceasta. I-am privit mâna urcând și coborând, urmând dealuri și văi, apoi strălucirea degetarului ei și mi-am amintit cum fusesem – două fete pe acoperiș, cu ea povestindu-mi despre degetarul ei de alamă. Același de acum, bănuiam. O puteam vedea întinsă pe țigle, uitându-se la amestecul difuz de nori și cer, cu ceașca de ceai sprijinită pe stomac, cu buzunarul de la rochie plin de pene, capetele lor ciufulite întrezărindu-se. Acolo ne spusesem una alteia toate secretele. Era momentul în care fusesem aproape egale. Am încercat să păstrez această imagine, să îi dau din nou viață, dar s-a destrămat.

Nu mă mai așteptam să îmi spună secretele ei. De acum avea să le țină ascunse.

•

Nina și cu mine am pornit pe jos duminică spre micuța Casă de rugăciune a quakerilor, o plimbare deosebit de lungă care ne-a dus până în cealaltă parte a orașului. Ne-am plimbat braț la braț, în timp ce ea îmi povestea despre scrisorile ce sosiseră acasă săptămâni întregi după plecarea mea, întrebând despre sănătatea mea. Uitasem despre povestea cu tuberculoza pe care mama o inventase pentru a-mi explica absența și am râs despre asta cu Nina până pe Street Society.

O năprasnică ploaie de vară căzuse peste noapte și aerul era rece și proaspăt, plin de aroma măslinului dulce. Petale de bougainvillea pluteau în bălțile de ploaie și, văzându-le, cu Nina lângă mine într-o zi atât de frumoasă, simțeam că îmi regăsesc un sentiment de apartenență.

Ultimele zece zile trecuseră într-o liniște relativă. Îmi petrecusem timpul încercând să pun gospodăria înapoi pe roate și purtând discuții lungi cu Nina, care punea nesfârșite întrebări despre Nord, despre quakeri, despre Israel. Sperasem să evit să îi menționez numele, dar cumva reuși totuși să se strecoare în conversație. Pacoste mă evitase. Din fericire, nimic extraordinar nu se

întâmplase în oraș și zvonurile despre o revoltă a sclavilor se domoliră și oamenii se reîntoarseră la treburile lor. Începeam să cred că și eu reacționasem exagerat.

În acea dimineață îmi purtam hainele de „abolițională”, așa cum mama insista să le numească. Fiind quakeră, doar asta îmi era îngăduit să port și, cerul îmi este martor, eram o fire cinstită. Mai devreme, la micul dejun, auzind despre intenția mea de a participa la întâlnirea quakerilor și de a o lua pe Nina cu mine, mama făcuse o criză atât de previzibilă că practic căscasem la vederea ei. Era cu atât mai bine că nu i-am spus că aveam de gând să mergem pe jos.

Apropiindu-ne de piață, am început să auzim un duduit îndepărtat, ca de tunet, apoi strigăte. Când am trecut de colț, două sclave au fugit pe lângă noi, ținându-și fustele ridicate. Spre noi veneau mărșăluind cel puțin o sută de membri ai miliției din Carolina de Sud cu săbiile și pistoalele scoase. Erau flancați de Garda Municipală înarmată cu muschete în locul obișnuitelor lor bâte.

Era duminica de piață, o zi în care sclavii erau adunați în grupuri mari pe străzi. Am rămas înghețate pe loc, privind împreună cu Nina cum aceștia o luau la fugă panicați în timp ce husari călare se repezeau spre ei, strigându-le să se împrăștie.

— Ce se întâmplă?, întrebă Nina.

Am privit acest haos, uimită. Ne oprisem în fața cafenelei Carolina și la început m-am gândit că ar fi o idee bună să intrăm acolo, dar era închisă.

— Ar trebui să plecăm de aici, i-am spus.

Când ne-am întors să plecăm, însă, o vânzătoare stradală, o tânără sclavă ce nu avea mai mult de doisprezece ani, a fugit înspre noi și, în frica și panica ei, s-a împiedicat, vărsând coșul cu legume în calea noastră. Din instinct, Nina și cu mine ne-am aplecat să ridicăm ridichile, verzele și cartofii ce se rostogoleau pe pavaj.

— Îndepărtați-vă!, strigă un bărbat. Voi!

Ridicându-mi capul, am observat un ofițer galopând spre noi pe calul său. Îmi vorbea mie și Ninei. Ne-am îndreptat, în timp ce fata a rămas în genunchi încercând să își recupereze marfa.

— Nu am făcut niciun rău că am ajutat-o, i-am zis eu, în timp ce el trăgea calul de căpăstru pentru a-l opri.

Atenția lui, însă, nu era îndreptată spre ridichea din mâna mea, ci spre rochie.

— Ești quakeră?

Avea o față mare, osoasă, cu ochi ușor ieșiți din orbite care îl făceau să arate mai îngrozitor decât poate era de fapt, dar nu m-am putut gândi la asta atunci. Teama și groaza m-au cuprins, și limba mea, creatură nevolnică, mi-a rămas nemișcată în gură ca un melc în cochilia lui.

— M-ai auzit?, mă întrebă el calm. Te-am întrebat dacă ești una dintre acele paria religioase care fac agitație împotriva sclaviei.

Mi-am mișcat buzele, dar nimic nu ieși din spatele lor, doar un teribil sunet mut. Nina se apropie mai mult și îmi prinse degetele în ale ei. Știam că voia să vorbească în locul meu, dar s-a abținut, așteptând. Închizându-mi ochii, am auzit pescărușii din port strigându-se. Mi i-am imaginat glisând pe curenți de aer și odihnindu-se pe valuri.

— Sunt o quakeră, i-am zis, cuvintele sosind fără fărâma de ezitare care îmi preceda majoritatea propozițiilor.

Am auzit-o pe Nina expirând.

Simțind o confruntare, doi bărbați albi se opriră să se holbeze la noi. În spatele lor, am văzut-o pe micuța sclavă luând-o la goană cu coșul ei.

— Cum te cheamă?, întrebă ofițerul.

— Sunt Sarah Grimké. Dumneavoastră, domnule, cine sunteți?

Nu se sinchisi să răspundă.

— Cu siguranță nu ești fata judecătorului Grimké.

— Mi-a fost tată, da. Este mort de mai bine de trei ani.

— Ei bine, este un lucru bun că nu a trăit să te vadă așa.

— Îmi cer scuze? Nu văd cum te-ar privi convingerile mele.

Simțeam cum mă eliberez de orice opreliște. Îmi veni în minte acea zi de libertate pe mare la Long Branch când tata era bolnav. Plutind departe, fără frânghie.

Coloanele de miliție ajunseseră în sfârșit în dreptul nostru și treceau prin spatele ofițerului într-un val de zgomot și fală. Calul începu să dea nervos din cap când ofițerul își ridică din nou vocea.

— Din respect pentru judecător, nu am să te arestez.

Nina reveni.

— Dar ce drept ai tu?

Am întrerupt-o, dorind-o să nu intre și ea în apele care deveneau din ce în ce mai periculoase. În mod ciudat, eu nu eram dispusă să îmi iau astfel de precauții.

— Să mă arestezi?, i-am zis. Din ce motive?

Ochii lui continuau să mă sfredelească. Deja, o grămadă de oameni se alăturaseră celor doi bărbați care se holbau. Un bărbat îmbrăcat de duminică scuipă în direcția mea. Mâna Ninei o strânse mai tare pe a mea.

— Convingerile tale, până și înfățișarea ta subminează ordinea pe care încerc să o mențin aici, zise ofițerul. Deranjează liniștea bunilor cetățeni ai orașului și le dau idei nedorite sclavilor. Alimentezi exact genul de insurgență ce are loc chiar acum în oraș.

— Ce insurgență?

— Ai de gând să te prefaci că nu ai auzit zvonurile? A existat un complot al sclavilor de a-și masacra proprietarii și apoi de a fugi. Asta, crede-mă, te-ar fi inclus și pe tine și pe sora ta. Urma să aibă loc în noaptea aceasta, dar te asigur că a fost dejucat magistral.

Ridicând hățurile de pe mânerul șeii, privi spre miliția în trecere, apoi se întoarse din nou spre mine:

— Du-te acasă, domnișoară Grimké. Prezența ta pe străzi este nedorită și inflamează.

— Du-te acasă!, strigă cineva din mulțime, și toți preluară acest strigăt.

M-am oțelit, privindu-le fețele pline de furie.

— Și ce ați vrea să facă sclavii?, le-am strigat… Dacă nu îi eliberăm, se vor elibera singuri prin orice mijloace. Eu nu îi pot învinui.

— Sarah!, strigă Nina surprinsă.

În timp ce mulțimea începuse să strige insulte mușcătoare la adresa noastră, am prins-o de braț și ne-am grăbit să ne întoarcem pe unde venisem, umblând rapid.

— Nu privi în spate, i-am spus.

— Sarah, zise ea, fără respirație, cu vocea cuprinsă de admirație. Ai devenit o rebelă publică.

•

Revolta sclavilor nu urmă în acea noapte așa cum nu urmă în nicio altă noapte. Mai marii orașului reușiseră într-adevăr să smulgă detaliile complotului la Atelier prin metode pline de cruzime. În timpul zilelor ce urmaseră, veștile despre revolta plănuită se răspândiră în Charleston ca o epidemie, lăsându-l uimit și paralizat. S-au făcut arestări și se spunea că aveau să urmeze multe altele. Știam că era doar începutul unor represalii monstruoase. Rezidenții deja își fortificau gardurile cu sticle sparte până la instalarea unor țepușe permanente de fier. Garduri „chevaux-de-frise“ aveau în curând să înconjoare cele mai elegante case ca o armură ornamentală.

În lunile următoare avea să fie instaurată o nouă ordine de fier. Aveau să fie date ordonanțe pentru ca sclavii să fie controlați și restricționați și mai sever și aveau să urmeze și alte pedepse. Avea să fie construită o citadelă pentru a proteja populația albă. Dar, în acea primă săptămână, eram cu toții în continuare sub imperiul șocului.

Comportamentul meu sfidător de pe stradă deveni cunoscut public. Mama abia mă putea privi fără să se albească la față și până și Thomas își făcu apariția pentru a mă avertiza că firma lui avea să aibă de suferit de continuam cu astfel de prostii. Doar Nina continuă să mă susțină.

Și Pacoste.

Curăța scara de mahon într-o după-amiază după cele întâmplate, când o piatră zbură prin geam în salon, zdrobind sticla. Auzind explozia de sticlă încă de la etajul al doilea, am coborât repede pentru a o găsi pe Pacoste cu spatele lipit de perete lângă geamul spart, încercând să privească prin el fără să fie văzută. Îmi făcu semn să mă îndepărtez.

— Fii atentă, ar putea să mai arunce una.

O piatră de mărimea unui ou de găină se afla pe covor, înconjurată de bucăți de sticlă. Din stradă se auziră strigăte, similare cu cele pe care le auzisem în ziua confruntării cu ofițerul: *Iubitoare de sclavi. Iubitoare de negri. Abolițională. Târfă nordică.*

Ne-am holbat una la cealaltă în timp ce sunetele se domoleau. Camera rămase tăcută, liniștită. Lumina intra în cameră, lovea sticla spartă, transformând-o în bucăți de foc pe covorul stacojiu. Vederea acestui lucru mă întrista. Nu pentru că eram disprețuită, ci din cauza neputinței pe care o simțeam, pentru că mi se părea că nu pot face nimic. Aveam să împlinesc treizeci de ani în curând și nu făcusem nimic.

Se spune că, în momentele extreme, timpul încetinește, întorcându-se la esența lui imuabilă și, stând acolo, mi se părea că totul se oprise pe loc. În acea nemișcare, simțeam vechea mea durere de nealungat, de a afla care îmi era rostul pe lume. Simțeam acea nevoie mai puternic decât orice alt sentiment care mă încercase de-a lungul vremii, chiar mai mult decât singurătatea mea înnăscută. Mi-am amintit de acel nasture „fleur de lys" din cutie și de fata rătăcită care îl pusese acolo, cum îl transportasem de două ori de la Charleston la Philadelphia și înapoi, ca pe o speranță tristă, pe moarte.

În cealaltă parte a camerei, Pacoste se apropie de rămășițele strălucitoare de pe covor, se aplecă și ridică piatra. Am privit-o întorcând-o în mână, știind în acel moment că voi pleca din nou de acolo. Aveam să mă întorc în Nord pentru a-mi fauri o viață.

Pacoste

Ziua dreptății trecuse fără ca vreun glonț să fie tras, fără ca vreun fitil să fie aprins, fără ca vreunul dintre noi să fie liber, dar niciun alb nu avea să ne mai privească vreodată și să creadă că suntem inofensivi.

Nu știam cine fusese arestat și cine nu. Nu știam dacă Denmark era în siguranță sau dacă avea probleme, sau ambele. Sarah mi-a spus că era mai bine să nu ies pe stradă, dar până miercuri nu mai puteam aștepta. Am găsit-o pe Nina și i-am spus că am nevoie de un bilet de permisie ca să cumpăr melasă. Mi l-a scris și m-a avertizat „Fii atentă!"

Denmark era în dormitorul casei lui, strângând haine și bani într-o desagă. Susan m-a condus la el cu ochii roșii de plâns. Am rămas în prag și am inspirat aerul greu și m-am gândit: „S-a ales praful de tot, dar el este tot aici".

Lângă perete era un pat de fier acoperit de cuvertura pe care i-o făcusem pentru a ascunde lista cu nume. Triunghiurile negre se îmbinau perfect cu pătratele roșii, dar acum îmi păreau triste. Ca înmormântarea unei păsări.

L-am întrebat:

— Unde ai să pleci?

Susan începu să plângă, iar el răspunse:

— Femeie, dacă ai de gând să faci atâta zgomot, fa-o în altă parte!

Trecu pe lângă mine și ieși din cameră, suflându-și nasul, zicând:

— Du-te la cealaltă nevastă atunci!

L-am întrebat:

— Pleci la cealaltă nevastă?

Draperia fusese trasă cu atenție peste geam, lăsând-o doar puțin trasă să intre puțină lumină. Aceasta înainta în cameră ca un ceas solar.

— Este doar o problemă de timp înainte să vină să mă caute aici, mi-a spus. Ieri i-au arestat pe Ned, Rolla și Peter. Sunt toți trei la Atelier și, deși nu mă îndoiesc de tăria lor, vor fi torturați până dau nume. Dacă vreau să existe șanse ca planul nostru să fie pus în aplicare altă dată, trebuie să plec.

Teama mă cuprinse. I-am zis:

— Și numele meu? îmi vor spune numele pentru că am furat forma de gloanțe?

Se așeză pe pat, pe aripile de mierlă cusute, cu brațele atârnându-i lângă genunchi. Când noii recruți îi veneau acasă, obișnuia să strige: „Domnul mi-a vorbit” și arăta sever și puternic ca Domnul însuși, dar acum arăta pur și simplu înfrânt.

— Nu te îngrijora, mi-a răspuns. Vor conducătorul – adică pe mine. Nimeni nu îți va spune numele.

Uram să fiu nevoită să îi pun întrebări, dar trebuia să știu.

— Ce s-a întâmplat cu planurile?

Scutură din cap.

— Ceea ce m-a îngrijorat au fost acei sclavi de casă care nu își dau seama unde se termină ei și unde încep stăpânii lor. Am fost trădați, asta s-a întâmplat. Unul dintre ei ne-a trădat, și Garda a pus spioni pe străzi.

Maxilarul îi înțepeni și se ridică de pe pat. Ochii îi erau negri, strălucitori.

— În ziua în care trebuia să dăm atacul, trupele fuseseră întărite atât de mult, încât curierii noștri nu au putut ieși din oraș ca să dea vestea. Nu am putut aprinde fitilele sau aduce armele.

Ridică o farfurie de tablă cu o lumânare lipită de ea și o aruncă spre perete.

— Naiba să îi ia! Naiba să îi ia pe toți! Naiba!

Fața i se schimonosi.

Nu m-am mișcat până când umerii nu i s-au lăsat și am simțit că durerea îl părăsise.

I-am spus:

— Ai făcut ce ai putut. Nimeni nu va uita asta.

— Ba da, vor uita. Vor uita.

Luă cuvertura de pe pat și mi-o puse în brațe.

— Poftim, ia asta cu tine și dă foc listei. Dă-i foc imediat. Nu am mult timp.

— Unde vei fi?

— Sunt un negru liber. Voi fi unde vreau eu, mi-a răspuns, precaut, în caz că Rolla și ceilalți mi-ar fi spus numele până la urmă și albii m-ar fi torturat și pe mine.

Își ridică desaga și se îndreptă spre ușă. Nu era ultima oară când aveam să îl văd. Dar acele cuvinte, „voi fi unde vreau eu“, erau ultimele cuvinte pe care le-am auzit de la el.

Am ars lista cu nume în soba din bucătărie. Apoi am așteptat ce avea să vină.

Denmark a fost prins patru zile mai târziu în casa unei mulatre libere. A fost judecat de șapte judecători albi și, înainte ca procesul să ia sfârșit, fiecare persoană din oraș, albă sau neagră, îi știa numele. Zvonurile de la proces au inundat străzile și aleile și au umplut saloanele și atelierele. Sclavii spuneau că Denmark Vesey era Iisus cel negru și, chiar dacă îl ucideau, avea să învie în a treia zi. Albii spuneau că este însuși șarpele crescut la sân. Că era un general care își înșelase propria armată, că nu avusese niciodată atâtea arme cât susțineau sclavii. Garda găsise câteva sulițe și pistoale și două forme de gloanțe, atâta tot. Poate că Gullah Jack, care reușise să rămână liber până în august, făcuse restul armelor să dispară, dar mă întrebam dacă Denmark întinsese adevărul ca pe o caramelă așa cum spuneau ei. Când am deschis cuvertura ca să pot arde lista, am numărat două sute trei nume pe ea, nu șase mii așa cum spusese el. Astăzi, îmi place să cred că a vrut doar să aprindă o flacără, gândind că, dacă făcea asta, fiecare om apt de luptă avea să i se alăture.

În ziua anunțării verdictului, Sabe m-a pus în genunchi să strâng carpetele și să frec podelele din holul principal. Căldura era atât de mare că aș fi putut să clătesc săpunul de pe podea doar cu transpirația ce îmi curgea pe față. I-am spus lui Sabe că frecatul podelelor era muncă de iarnă, și el mi-a spus, „ei bine, poți să o faci și la iarnă“. Jur, nu știam ce vedea Minta la el.

Tocmai ieșisem pe verandă să iau puțin aer când Sarah a venit și ea și mi-a spus:

— Credeam că vrei să afli și tu. Procesul lui Denmark Vesey tocmai a luat sfârșit.

Desigur, era imposibil să fie eliberat, dar totuși, m-am sprijinit de balustradă, cu o speranță slabă. S-a apropiat de mine și și-a pus mâna pe rochia mea udă.

— L-au găsit vinovat.

— Ce i se va întâmpla acum?

— Din păcate, îl vor omorî. Îmi pare rău!

Nu am mai lăsat nimic în mine, durerea îmi intrase deja până în măduva oaselor.

Nu mi-a trecut prin minte să mă întreb de ce Sarah mă căutase să îmi dea veștile. Ea și cu Nina știau că ieșeam din clădire uneori din propriile mele

motive, dar nu știau că mă duceam la el acasă. Nu știau că el îmi spunea Fiică. Nu știau că era special pentru mine.

— Când au dat verdictul, au mai emis și un edict, îmi spuse ea… Un fel de ordin din partea judecătorilor.

I-am cercetat fața, pistruii roșii ce ardeau în soare și îngrijorarea adunată în ochi și am știut de ce ieșise pe verandă cu mine – era vorba despre acest edict.

— Orice persoană neagră, bărbat sau femeie, care îl jelește pe Denmark Vesey în public va fi arestată și biciuită.

Mi-am întors privirea de la ea spre grădina cu flori acolo unde Goodis lăsase furca, furtunul și canistra de udat florile. Toate lucrurile verzi erau aplecate, însetate. Totul se ofilea.

— Pacoste, te rog, ascultă-mă acum, potrivit acestui ordin, nu poți purta negru pe străzi, sau haine din sac sau să plângi sau să îi spui numele sau să faci orice care să îl pomenească, înțelegi?

— Nu, nu înțeleg, nu voi înțelege niciodată, i-am spus, și m-a întors la peria de frecat.

În 2 iulie, înainte de răsăritul soarelui, m-am strecurat pe fereastra de la camera mea, mi-am sprijinit spatele de casă și piciorul bun de perete și m-am cățărat peste gard așa cum o făceam pe vremuri. La naiba cu biletul de voie. Cu semnăturile albilor ca eu să pot umbla pe stradă. La naiba cu toate astea.

M-am grăbit prin oraș cât încă eram la adăpostul întunericului. Când am ajuns pe Magazine Street, s-a făcut lumină. Văzând Atelierul, m-am oprit pe loc și, preț de un minut, am simțit în corp că eram din nou acolo. Puteam să aud uruitul morii, să miros frica. În capul meu, am văzut biciul din piele de vacă lovind spatele mamei și am simțit cum cad la pământ. Nu m-am întors din drum pentru că m-am gândit la Denmark, cum aveau să îi scoată pe el și pe aghiotanții lui în orice moment pe poarta Atelierului.

•

Judecătorii aleseseră 2 iulie ca zi de execuție, un secret cunoscut de toată lumea. Ziceau că Denmark și încă cinci bărbați aveau să fie executați dimineața la Blake's Land, un loc mlăștinos cu un pâlc de stejari unde erau spânzurați piratii și criminalii. Toți sclavii care reușeau să scape de la casele lor aveau să fie acolo, la fel și albii, bănuiam, dar ceva îmi spusese să vin întâi la Atelier și să îl urmez pe Denmark până la Blake's Land. Poate avea să mă vadă și să știe că nu umblase de unul singur pe ultima milă a vieții lui.

M-am ghemuit lângă grajdurile pentru animale de lângă poartă și, în curând, patru căruțe trase de cai ieșiră cu bărbații condamnați încătușați în spate, așezați pe sicriele lor. Erau toți umflați la față, bătuți – Rolla și Ned în prima căruță, Peter în cea de-a doua și doi bărbați pe care nu îi mai văzusem în cea de-a treia. În ultima se afla Denmark. Stătea drept și fața îi era sumbră. Nu m-a văzut

ridicându-mă în picioare și șchiopătând după ei pe marginea drumului. Căruțele erau pline de gărzi, așa că a trebuit să rămân la distanță.

Caii înaintau greoi și i-am urmărit o bună bucată cu piciorul zvâcnindu-mi de durere în pantof, încercând din greu să țin pasul, dorindu-mi ca el să mă privească și apoi se petrecu ceva ciudat. Primele trei căruțe întoarseră pe drum spre Blake's Land, dar cea cu Denmark se întoarse în direcția opusă. Denmark păru confuz și încercă să se ridice, dar un paznic îl împinse înapoi.

Își privi aghiotanții îndepărtându-se în căruțele lor. Strigă:

— Muriți ca niște bărbați!

Continuă să strige până când distanța crescu între ei și praful de la căruțe se ridică în aer, și Rolla și Peter strigară și ei: „Muriți ca niște bărbați! Muriți ca niște bărbați!"

Nu știam încotro se îndrepta căruța lui Denmark, dar am continuat să o urmez în timp ce strigătele lor răsunau în aer. Apoi ochii lui căzură pe mine și rămase tăcut. Restul drumului, mă privi mergând în urma lui, la distanță.

L-au spânzurat de un stejar într-o zonă abandonată de lângă Ashley Road. Nimeni nu a fost acolo în afară de cei patru paznici, de cal și de mine. Am putut doar să mă ghemuiesc departe lângă un palmier pitic și să privesc. Denmark a pășit tăcut pe banca lungă și nu s-a mișcat când i-au pus ștreangul în jurul gâtului. A murit așa cum le strigase celorlalți, ca un bărbat. Până când i-au răsturnat banca de sub picioare s-a holbat la frunzele de palmier unde eram eu ascunsă.

Mi-am ferit privirea atunci când a căzut, mi-am ținut ochii îndreptați spre pământ, ascultând icniturile ce veneau dinspre copac. În jurul meu, se agitau crabii eremit, privindu-mă cu ochii lor mici și stupizi, intrând și ieșind din găurile lor din pământul negru.

Când am privit din nou, Denmark se legăna de o creangă acoperită de mușchi verde.

L-au dat jos, l-au pus în sicriul de lemn și i-au bătut capacul cu cuie. După ce căruța a dispărut pe drum, am ieșit din ascunzătoare și m-am apropiat de copac. Era aproape pașnic acolo, la umbră. De parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Rămăseseră doar urmele din praf unde căzuse banca.

În apropiere era un câmp ce aparținea unui olar. Știam că acolo aveau să îl îngroape și nimeni nu avea să știe exact unde. Edictul dat de judecători spunea că nu aveam voie să plângem, sau să îi spunem numele sau să facem orice în amintirea lui, dar am luat o mică bucată de ață roșie din desaga de la gât și am legat-o în jurul uneia dintre ramurile joase pentru a marca locul. Apoi am plâns și i-am spus numele.

Partea a cincea

Noiembrie 1826 – Noiembrie 1829

Era trecut de jumătatea lunii noiembrie când Goodis s-a ales cu o tuse din piept și m-am dus la grajd cu niște zeamă de voronic și zahăr brun pentru gâtul lui, gândindu-mă că era o zi lipsită de strălucire. Încă o cusătură la tiv.

În casă, stăpâna și Nina se certau. Ba despre felul în care stăpâna trata sclavii, ba despre faptul că Nina refuza să se întoarcă în societate. Fără Sarah să le despartă, continuară să se certe toată ziua. Phoebe era la bucătărie făcând o tocană de carne, primind mai multe sugestii decât avea nevoie din partea Mătușicii. Minta se ascundea pe undeva, probabil la spălătorie, și Sabe, dacă ar fi fost să ghicesc, era în beci, fumând pipa conașului Grimké. Acum că nu mai aveam lichior, simțeam miros de pipă toată ziua.

M-am oprit lângă grădina de legume să văd dacă Goodis plantase pentru la iarnă. Erau doar bulgări de pământ. Și grădina de flori era în ruină – tufele de trandafir sufocau leandrul și mirtul o luase în douăzeci de direcții diferite. Stăpâna spusese că Goodis era un leneș, dar nu era așa, era pur și simplu sătul să mai aibă grijă de dovleceii și de florile ei.

În timp ce cercetam pământul și mă gândeam cu îngrijorare la el, am simțit că altcineva mă privea pe mine. Am privit spre geamul stăpânei, dar nu era nimeni acolo. Ușa de la grajd era deschisă, dar Goodis era întors cu spatele la mine, frecând calul. Apoi, cu colțul ochiului, am văzut două siluete la ușa din spate. Nu s-au mișcat când am privit spre ele, au rămas pur și simplu în lumina puternică – o sclavă bătrână și una tânără. Ce doreau? Mereu veneau sclavi să îți vândă câte ceva, dar nu văzusem niciunul care să vină până la poarta din spate. Nu îmi doream să le gonesc. Femeia bătrână era aplecată de spate și arăta fragil. Fata o ținea de braț.

M-am îndreptat spre ele, sprijinindu-mă în baston, cu degetele prinse în jurul capului de iepure, simțind cât de uzat era de la toți anii în care îl folosisem. Femeia și fata nu își desprinseră privirea de la mine. Apropiindu-mă, am văzut că baticurile lor aveau aceeași culoare – un roșu șters. Femeia avea pielea galben-maro. Dintr-odată, ochii i s-au deschis larg și bărbia a început să îi tremure. Mi-a vorbit:

— Pacoste.

M-am oprit, lăsând sunetul să atârne în aer și să se aștearnă peste mine. Apoi am scăpat bastonul și am început să fug, pe cât eram eu în stare. Văzându-mă venind, femeia s-a lăsat la pământ. Nu aveam cheia de la poartă, am zburat pur și simplu peste ea, de parcă aș fi traversat cerul. Îngenunchind, am strâns-o în brațe.

Probabil că strigasem pentru că Goodis a venit în fugă, apoi Minta, Phoebe, Mătușica și Sabe. Mi-i amintesc uitându-se peste poartă la noi. Îmi amintesc că

fata necunoscută întrebase: „Ea este Pacoste?” Iar eu eram la pământ, legănând femeia ca pe un nou-născut.

— Iisuse Hristoase, a spus Mătușica. Este Charlotte.

•

Goodis o cără pe mama până în beci și o așează pe pat. Toată lumea se strânse și se holbă la ea ca la o stafie. Eram ca niște căprioare în pădure, înghețate, prea înfricoșate să ne mișcăm. Mi-era cald, îmi pierdusem respirația. Mama își ridică pleoapele și am văzut că albul ochilor începuse să îi îngălbenească, la fel ca restul corpului. Arăta subțire ca o ață. Fața i se umpluse de riduri și părul i se făcuse alb ca sarea. Dispăruse cu paisprezece ani în urmă, dar îmbătrânise treizeci.

Fata era strânsă lângă ea pe pat cercetând-o din priviri, cu o față neagră ca de cărbune. Avea oase mari, mâini mari, picioare mari și o frunte ca o lună plină. Arăta exact ca tatăl ei. Fiica lui Denmark.

I-am spus Mintei să aducă o cârpă udă. În timp ce îi spălam fața mamei, a început să geamă și să își întoarcă gâtul spre mine. Sabe a fugit să o aducă pe stăpână și pe Nina, și, până au venit și ele, ochii mamei erau deschiși.

Mirosul de corpuri nespălate atârna în jurul patului, făcând-o pe stăpână să se retragă și să își acopere nasul.

— Charlotte, spuse ea, rămânând în spate. Tu ești? Nu am crezut că te voi mai vedea. Unde naiba ai fost?

Mama își deschise gura, încercă să vorbească, dar cuvintele lipsite de noimă zgâriară doar aerul.

— Ne bucurăm că te-ai întors, zise Nina.

Mama clipi spre ea de parcă n-ar fi avut nicio idee cine vorbea. Nina avea probabil șase sau șapte ani atunci când mama dispăruse.

— E sănătoasă la cap?, întrebă stăpâna.

Mătușica își puse mâinile în brâu.

— E epuizată. Are nevoie de mâncare și de o odihnă bună.

O trimise pe Phoebe să aducă tocană.

Stăpâna o studie pe fată.

— Ea cine este?

Desigur, asta doreau toți să știe. Fata se îndreptă de îndată și o privi pe stăpână cu o privire tăioasă.

— Este sora mea, i-am zis eu.

Camera se scufundă în tăcere.

— Sora ta?, întrebă stăpâna. Ei, asta e culmea. Și ce să fac eu cu ea? Abia vă pot hrăni pe voi.

Nina o trase pe mama ei spre ușă.

— Charlotte are nevoie de odihnă. Lasă-i să se ocupe de ea.

Când ușa se închise în spatele lor, mama mă privi cu vechiul ei zâmbet. Avea o gaură uriașă, urâtă, acolo unde fuseseră dinții din față. Îmi spuse:

— Pacoste, uită-te la tine! Uită-te la tine! Fata mea, crescută mare.

— Am treizeci și trei de ani acum, mamă.

— Atâta vreme…

Ochii i se umplură de lacrimi, primele lacrimi pe care i le văzusem vreodată.

M-am așezat pe pat lângă ea și mi-am pus fața lângă a ei.

Îmi vorbi la ureche cu o voce joasă:

— Ce ți s-a întâmplat la picior?

— O căzătură urâtă, i-am șoptit eu.

Sabe îi trimise pe toți la treaba lor în timp ce eu îi dădeam mamei tocăniță cu lingura, iar fata o înfuleca pe a ei direct din bol. Dormiră una lângă cealaltă toată după-amiaza. Din când în când, Mătușica își băga capul pe ușă și întreba:

— Sunteți bine?

A adus fursecuri, ulei de castor fiert în lapte și pături pentru o saltea improvizată pe podea, unde bănuiam că aveam să dorm în acea noapte. M-a ajutat să îi scot pantofii mamei și, când a văzut că picioarele îi erau acoperite cu bătături, a lăsat un săpun și o găleată cu apă lângă ușă.

Fata s-a ridicat o dată și a cerut oala de noapte. Am condus-o la privată și am așteptat, privind frunzele bătrânului stejar căzând, felul ușor în care se întindeau la pământ. Mama este aici. Încă nu realizasem însemnătatea acestor cuvinte, simțeam nevoia de a mă lăsa în genunchi. Nu puteam să nu simt șocul aspectului ei și eram îngrijorată de ce avea să facă stăpâna. Se uitase la ele ca la doi vampiri care doreau să o jupoaie.

Când fata a ieșit desculță din privată, i-am spus:

— Trebuie să îți spălăm picioarele.

Își coborî privirea spre ele cu gura deschisă și vârful roz al limbii ieșit dintre buze. Nu putea să aibă mai mult de treisprezece ani. Sora mea.

Am așezat-o pe taburetul cu trei picioare din curte în ultima lumină caldă a soarelui. Am scos găleata și săpunul afară și i-am băgat picioarele în apă la înmuiat. I-am spus:

— Câte zile ați umblat până aici?

Nu spusese nimic de dimineață, de la poartă, și acum avalanșa de cuvinte îi ieși pe buze și nu se mai oprea.

— Nu’s sigură. Trei săptămâni. Poate mai mult. Am venit chiar de la Beaufort. De la casa conașului Wilcox. Am călătorit noaptea. Am folosit cărările folosite de negustori și am rămas în crânguri. Ziua, ne ascundeam pe câmp sau în șanțuri. Asta e a cincea oară când fugim, așa că știm ce și cum. Mama ne-a frecat cu piper și coajă de ceapă pe pantofi și pe picioare ca să păcălim câinii. A zis că de data asta nu ne mai întoarcem sau murim încercând.

— Stai puțin. Tu și mama ați fugit de patru ori înainte și ați fost prinse de fiecare dată?

Dădu din cap și privi spre nori. Îmi spuse:

— O dată am ajuns la râul Combahee. Altă dată până la Edisto.

I-am ridicat picioarele din găleată unul câte unul și i le-am frecat cu săpun cât vorbea și îi plăcea să facă asta – să vorbească.

— Luam porumb prăjit și cartofi uscați cu noi. Dar se terminau, așa că mâneam frunze de cârmâz și fructe sălbatice. Orice găseam. Când mama nu mai putea umbla, o puneam la mine în spate și o căram. Mergeam o vreme, apoi mă odihneam și o căram mai departe. Zicea, „dacă mi se întâmplă ceva, continuă până o găsești pe Pacoste".

Lucrurile pe care mi le-a spus. Cum obișnuiau să bea din bălți și să lingă picături de pe frunzele de sasafras, cum se urcau în copaci în mlaștini și se legau de crengi și dormeau, cum rătăceau pe sub lună și stele. Mi-a povestit că odată un buckruh a venit într-o căruță și nu le-a văzut întinse chiar lângă el în șanț. Am aflat că vorbea gullah, limba pe care sclavii o foloseau pe insule, o învățase de la femeile de pe plantație. Dacă vedea o pasăre spunea „uite o bidi". O țestoasă era „o cooter". Un alb, „un buckruh".

I-am uscat picioarele bine în poală.

— Nu mi-ai spus cum te cheamă.

— Bărbatul care ne muncește pe câmpul de orez îmi spune Jenny. Mama zice că nu am nume. Îmi zice că ai noștri își luau zborul ca niște mierle. Că în ziua în care m-a văzut privea cerul și că așa avea să îmi spună. Sky.

Fata nu arăta ca numele ei. Era ca un trunchi de copac, ca o piatră pe un câmp pe care o eviți atunci când ari, dar mă bucuram că mama îi spusese așa. L-am auzit pe Goodis tușind în grajd și caii nechezând. Când m-am ridicat, s-a uitat spre mine și a spus:

— Când ne-am pierdut ultima oară, mi-a spus povestea despre mierle, de nu știu câte ori.

I-am zâmbit.

— Și mie îmi spunea aceeași poveste.

Sora mea nu era prea frumușică și, auzind-o cum vorbește, te-ai fi gândit că nu prea o duce capul, dar simțisem de la început tenacitatea mamei la ea.

•

M-am trezit în acea noapte pe salteaua de pe podea și am văzut că mama stătea în picioare în mijlocul camerei cu spatele întors la mine, fără să se miște, privind spre fereastra înaltă, întunericul era strâns în jurul ei, dar baticul îi căzuse de pe cap și părul îi strălucea argintiu. Pe saltea, Sky sforăia zgomotos, dar împăcată. Auzindu-mă că mă mișc, mama se întoarse și își deschise brațele spre mine. Fără să scot un sunet, m-am ridicat și m-am dus la ea. Am mers direct în brațele ei. Abia atunci s-a întors în sfârșit la mine.

•

Când m-am trezit a doua oară, era dimineață devreme și mama stătea în pat, privindu-și cuvertura-poveste. Dormise sub ea toată noaptea și nici măcar nu o știuse.

M-am dus la ea și am bătut-o pe braț.

— Eu am cusut-o.

Ultima oară când văzuse cuvertura, fusese doar un alambic de pătrate. Culorile aprinse se mai șterseseră, dar povestea era tot acolo, ordonată.

— Ai pus fiecare pătrat la locul potrivit, mi-a spus. Nu știu cum ai reușit.

— Am respectat doar ordinea lucrurilor ce ți s-au întâmplat.

Când Phoebe și Mătușica au adus micul dejun, mama era în continuare aplecată deasupra cuverturii, studiind fiecare cusătură. A atins silueta de pe ultimul pătrat, cea despre care știam că este a lui Denmark. Mă durea gândul că va trebui să îi spun ce i se întâmplase.

Aerul din cameră se făcuse răcoros în timpul nopții, așa că am adus apă de baie de la spălătorie unde Phoebe o ținea fierbinte. Sky se duse în colț și își spălă corpul gros, în timp ce mama își desfăcea nasturii de la rochie.

— O să ardem rochia asta, i-am spus, și mama râse cu poftă.

Punguța pe care i-o făcusem atârna scofâlcită la gâtul ei cu o nouă curea făcută dintr-o bucată de piele. Și-o trase peste cap și mi-o dădu.

— Nu a mai rămas prea mult din ea.

Când am deschis-o, am simțit un miros de mucegai. Băgându-mi degetele înăuntru, am găsit vechi frunze făcute praf.

Mama s-a așezat pe taburet, am ajutat-o să își scoată mânecile de la rochie și i-am coborât partea de sus a rochiei până la talie, dând la iveală spațiile dintre coaste și sânii lăsați ca trăistuța de la gât. Am scufundat cârpa în cadă, dar când am vrut să o spăl pe spate a înțepenit. Avea urme de bici încolăcite ca niște rădăcini de copac de la vârful spatelui până la talie. Pe umărul drept, fusese marcată cu litera W. Am avut nevoie de un minut înainte să pot atinge acea durere sfâșietoare.

Când i-am băgat în sfârșit picioarele în lighean, am întrebat-o:

— Ce ți s-a întâmplat cu dinții?

— Au căzut într-o zi, mi-a spus ea.

Sky scoase un sunet ca un pufnit. Spuse:

— Mai degrabă, ți-au fost zburați din gură.

— Nu trebuie să mai vorbești, prea multe spui, îi zise mama.

Adevărul era că Sky spunea mai mult decât știa mama. Înainte de finalul săptămânii, îmi spusese cum mama făcea probleme pe plantație cu fiecare ocazie. Cu cât o biciuiau mai tare, cu atât mai multe găuri făcea ea în sacii de orez. Spărgea lucruri, fura, ascundea altele. Îngropa secerile în pădure, dărâma garduri, odată dăduse foc privatei unui supraveghetor.

În colț, Sky nu voia să renunțe la povestea despre dinții mamei.

— S-a întâmplat a doua oară când am fugit. Supraveghetorul a spus că, dacă fuge din nou, o să fie ușor de văzut fără dinți. A luat un ciocan…

— Taci din gură!, țipă mama.

M-am lăsat în genunchi și am privit-o în ochi.

— Nu mă proteja pe mine. Am văzut și eu destule. Știu cum sunt oamenii.

Sarah

Când Israel a venit să mă viziteze, avea o barbă scurtă de quaker, care îi crescuse de curând. Ne-am așezat unul lângă celălalt pe divanul din salonul familiei Mott, iar el și-a mângâiat mustățile tot timpul cât am vorbit despre prețul en-gros al lânii și despre ciudățeniile vremii. Barba îi era groasă ca țepii periei pentru catifea și pigmentată cu fire albe. Arăta mai chipeș, mai înțelept, o nouă întruchipare a bărbatului ce fusese.

Când mă întorsesem în Philadelphia după încercarea eșuată de a-mi relua viața în Charleston, închiriasem o cameră în casa Lucretiei Mott, hotărâtă să îmi fac un rost în viață și presupun că reușisem în asta. De două ori pe săptămână călătoream la Green Hill pentru a-i preda lui Becky, deși vechea mea adversară, Catherine, mă informase că mica mea protejată avea să meargă la școală anul următor și că lecțiile mele aveau să se încheie la începutul verii. Dacă era să rămân în continuare utilă, trebuia să îmi găsesc o altă familie de quakeri pentru ai căror copii să fiu guvernantă, dar până în acel moment, nu mă străduisem să caut. Catherine era mai cumsecade cu mine acum, deși se zbârlea toată când îl vedea pe Israel zâmbindu-mi la întâlnire, ceea ce el făcea întotdeauna. Și continua să mă viziteze, de două ori în fiecare lună în salonul familiei Mott.

Îl priveam acum și mă întrebam cum de eșuasem împreună pe acest tărâm nesfârșit al prieteniei. Auzeam tot felul de zvonuri despre asta. Că cei doi fii mai în vârstă ai lui Israel se opuneau unei noi căsătorii a tatălui lor, nu dintr-un principiu general, ci specific unei căsătorii cu mine. Că îi promisese Rebeccăi aflată pe patul de moarte că nu avea să mai iubească pe altcineva. Că Vârstnicii îl sfătuiseră să nu își ia o nouă soție din motive ce variau de la faptul că el nu era încă pregătit până la cel că eu nu îmi demonstrasem încă vrednicia. Nu eram, până la urmă, quakeră din naștere. În Charleston, era important să te naști în casta moșierilor, aici în cea a quakerilor. Unele lucruri erau la fel peste tot.

— Ești cea mai răbdătoare dintre femei, îmi spusese Israel odată.

Nu mi se păruse o virtute prea grozavă.

Astăzi, cu excepția noii sale bărbi, vizita lui Israel începea să semene treptat cu toate celelalte. Eu mă jucam cu șervețelul în timp ce el vorbea despre oi merinos și despre vopsele pentru lână. Tăcerea era spartă de clinchetul ceștilor de

ceai, de vocile copiilor amestecate cu pași în fugă pe podelele scârțâitoare și apoi, dintr-odată, fără vreun avertisment anterior, Israel mă anunță:

— Fiul meu, Israel, se însoară.

Felul în care o spusese, cu o voce joasă, apologetică, mă făcu să mă rușinez.

— Israel?… Micul Israel?

— Nu mai este chiar atât de mic. Are douăzeci și doi de ani.

Oftă, de parcă ceva ar fi trecut pe lângă el și m-am întrebat în mod absurd dacă nu exista vreo lege a quakerilor, care le interzicea taților să se însoare după fiii lor. Mă întrebam dacă barba era nu atât o nouă întrupare, cât o renunțare.

Când a venit timpul să ne luăm la revedere, mi-a apucat mâna și a sprijinit-o de zulufii întunecați de pe obrazul lui.

Și-a închis ochii și, când i-a deschis, am simțit că era pe punctul să spună ceva. Mi-am ridicat sprâncenele. Dar apoi, dându-mi drumul la mână, s-a ridicat de pe divan și orice gând rătăcitor ce i se ridicase din suflet se întoarse acolo, plin de regrete și nedeclarat.

Păși nesigur spre ușă și ieși singur în timp ce eu am rămas așezată, văzând lucrurile cu o teribilă claritate: pasivitatea, ezitarea în privința viitorului – nu a lui Israel. A mea.

•

În timp ce stăteam cu Lucretia în micuța cameră pe care ea o numea salon, ploaia de iarnă bătea în geam, devenind gheață. Ne trăsesem scaunele aproape de șemineu acolo unde focul trosnea, amintind de coardele ciupite ale unei harpe. Lucretia deschidea un mic pachet de scrisori ce sosiseră în acea după-amiază. Eu citeam un roman de Walter Scott interzis de quakeri, ceea ce, cumva, îl făcea și mai plăcut de citit, dar acum, adormită de căldură, am coborât cartea și privirea mi-a rătăcit în flăcări.

Era partea mea preferată a zilei – după ce copiii erau duși la culcare, și soțul Lucretiei, James, se retrăgea în biroul lui, și rămâneam doar noi două în vechea cămăruță. Un salon. În el erau doar două fotolii, un pat mare cu spătar în formă de frunză, șemineul, rafturile de pe pereți și un geam larg care dădea spre pâlcul de duzi și stejari negri din spatele casei. Camera nu era destinată gătitului sau cusutului, educării copiilor sau distracției. Era plină de hârtii și broșuri, cărți și corespondență, palete pentru pictat și bucăți de catifea pe care ea prindea moliile strălucitoare pe care le găsea lipsite de viață în grădină, camera era doar a ei.

Nu știu câte seri ne petrecusem acolo discutând sau, ca în această seară, stând tăcute, fiecare cu singurătatea ei. Lucretia și cu mine formasem o legătură care mergea dincolo de prietenie. Și, totuși, simțeam diferența dintre noi. Am observat-o la întâlniri când am văzut-o pe banca înțelepților, singura femeie pastor printre toți acei bărbați, felul în care se ridica și vorbea cu acea frumusețe neînfricată și, în fiecare dimineață, când coboram și găseam copiii mânjiți cu fiertură de ovăz la gură. Asta îmi aducea un gol în stomac, nu din invidie pentru

profesia ei sau pentru că îi avea pe cei mici, nici măcar pentru James, care nu era ca alți bărbați, ci membru al unei specii necunoscute, un bărbat care se mândrea cu profesia ei și care făcea fiertura de ovăz chiar el. Nu, nu era asta. Sentimentul de apartenență i-l invidiam. Găsise ce era al ei.

— Uite, scrisoarea asta este pentru tine, spuse Lucretia, dându-mi-o mie.

Era hârtia Ninei, dar nu scrisul ei. Scrisul de pe fața scrisorii era copilăresc, necultivat: *Domnișoarei Sarah Grimké.*

Dragă Sarah,

S-a întors mama. Nina a spus că pot să îți scriu chiar eu să îți dau vestea. A fugit de pe plantația unde fusese ținută. Ar trebui să o vezi. Are cicatrici și capul îi este plin de fire albe și arată ca Matusalem, dar în interior este la fel. Am grijă de ea în fiecare zi și noapte. A adus-o cu ea pe sora mea, pe care o cheamă Sky. Știu că este un nume ciudat. Are de-a face cu mama și cu năzuințele ei.

Tot timpul mi-a zis că într-o zi o să-și ia zborul ca o mierlă.

Stăpâna este tot timpul supărată pe Nina. Nina a făcut ceva probleme la biserica prezbiteriană la care se duce. A venit un bărbat săptămâna trecută să o certe pentru ce a spus. Mama și cu Sky sunt singurele vești bune.

Am avut nevoie de mult timp să îți scriu. Îmi cer scuze pentru greșeli. Nu mai apuc să citesc și să lucrez la cuvinte. Într-o zi voi apuca.

Pacoste

— Sper că nu sunt vești proaste, zise Lucretia, cercetându-mi fața, care probabil că era cuprinsă de un amestec de confuzie și durere.

I-am citit scrisoarea cu voce tare. Nu vorbisem prea mult despre sclavii deținuți de familia mea, dar îi spusesem despre Pacoste. S-a întins spre mine și m-a bătut pe mână.

Am rămas tăcute, privind gheața cum devine din nou ploaie, căzând într-un potop întunecat, copleșitor peste geam. Mi-am închis ochii și am încercat să îmi imaginez reuniunea dintre Pacoste și mama ei. Și sora numită Sky. Cicatricile și părul alb al lui Charlotte.

— De ce pune Dumnezeu năzuințe atât de puternice în noi… dacă nu se alege nimic de ele?

Fusese mai mult un oftat, decât o întrebare. Mă gândisem la Charlotte și la năzuința ei de a fi liberă, dar, în timp ce cuvintele îmi ieșeau din gură, mi-am dat seama că mă gândeam și la mine.

Nu mă așteptasem cu adevărat ca Lucretia să îmi răspundă, dar, după un moment, vorbi:

— Dumnezeu ne încearcă cu tot felul de dorințe care sunt contrare lucrurilor acceptate – dar faptul că, cel mai adesea nu se alege nimic de acele dorințe, ei bine, mă îndoiesc că este din vina lui Dumnezeu.

Își îndreptă privirea spre mine și zâmbi.

— Cred că știm amândouă că este din vina bărbaților.

Se aplecă spre mine cu o față radioasă.

— Viața este aranjată împotriva noastră, Sarah. Și este dramatic mai rea pentru Pacoste, mama și sora ei. Cu toții tânjim după un colț de cer, nu-i așa? Bănuiesc că Dumnezeu sădește aceste dorințe în noi ca măcar să încercăm să îndreptăm cursul lucrurilor. Trebuie să încercăm, asta este tot.

Am simțit cum cuvintele ei fac o gaură în viața pe care mi-o construisem. O gaură de nereparat.

Am început să îi explic cum, copil fiind, îmi dorisem toate lucrurile. O profesie complet neîncercată de alte femei. Nu voiam ca ea să creadă că fusesem mereu mulțumită să fiu profesoară când nu eram foarte încântată de această ocupație, dar nu i-am mărturisit asta. Nici măcar Nina nu știa despre dorința mea de a fi avocată, cum se încheiase cu o umilință.

— Dar tu ai făcut mai mult decât doar să încerci să devii pastor… Chiar ai reușit… M-am întrebat adesea dacă trebuie să simți o chemare specială din partea lui Dumnezeu ca să încerci asta.

Pastorii quakeri nu semănau deloc cu clerul anglican sau prezbiterian cu care eram eu obișnuită. Nu stăteau în spatele unui amvon și nu țineau predici: vorbeau în timpul Liniștii după cum primeau inspirație de la Dumnezeu. Toată lumea putea lua cuvântul, desigur, dar pastorii erau cei mai răsunători, cei care ofereau mesaje pentru slavă, cei ale căror voci păreau diferite.

Își atinse cocul nearanjat de la spate:

— Nu pot să zic de chemarea pe care am simțit-o că a fost specială. Mi-am dorit să am un cuvânt de spus, despre asta a fost vorba. Îmi doream să spun ce am pe suflet și mi-am dorit ca asta să conteze. Cu siguranță, asta este chemarea lui Dumnezeu pentru noi toți.

— Crezi… că aș putea deveni și eu pastor quaker?

Ținusem aceste cuvinte ascunse în mine multă vreme, poate încă de la acel moment de pe vapor când îl întâlnisem pe Israel și el îmi spusese că femeile pastor chiar există.

— Sarah Grimké, ești cea mai inteligentă persoană pe care o cunosc. Desigur că ai putea.

Sprijinită de pat, purtând cea mai groasă rochie de lână, cu părul despletit, cu ochelarii pe nas, m-am aplecat peste măsuța de pat și peste călimara de cositor cu care mă răsfățasem recent cumpărând-o și am încercat să răspund la scrisoarea lui Pacoste.

19 ianuarie, 1827

Dragă Pacoste,
Ce veşti fericite! S-a întors Charlotte! Ai o soră!

Am lăsat jos stiloul şi m-am holbat la această însăilare de exclamaţii. Sunam ca o pasăre ciripitoare. Era a cincea mea încercare de început.

Întinse în jurul meu pe pat erau hârtii mototolite. „Cât de fericită trebuie să fii acum", scrisesem întâia oară, îngrijorată apoi că ar putea crede că eu sugeram că toate necazurile ei luaseră sfârşit. Apoi: „Am fost euforică la citirea veştilor tale, dar dacă nu cunoştea acest cuvânt, *euforic*?" Nu puteam să scriu un singur rând de teamă să nu par nepăsătoare sau plină de mine, prea îndepărtată sau prea familiară. Mi-am amintit de noi, aşa cum o făceam întotdeauna, bând ceai pe acoperiş, dar asta nu mai exista, era doar o hârtie mototolită.

Am ridicat foaia cu exclamaţiile superficiale şi am strâns-o în mâini. Pe palmă mi-a rămas o pată de cerneală. Ţinându-mi mâna departe de plapuma albă a Lucretiei, am ridicat măsuţa de pat de pe picioare şi m-am dus la chiuvetă. Când nu am reuşit să îndepărtez pata cu săpun, am căutat în dulăpior soluţia de borotartrat de potasiu, şi acolo, chiar lângă sticlă, am văzut cutia de bijuterii neagră ca lava în care se afla nasturele meu de argint „fleur de lys". Am deschis-o şi am privit nasturele. Avea o strălucire întunecată, ca ceva întrevăzut sub suprafaţa apei.

Acest nasture fusese cel mai statornic lucru din viaţa mea. Îl aruncasem o dată, dar se întorsese la mine. Îi puteam mulţumi lui Pacoste pentru asta.

Am revenit la căldura patului şi am pus nasturele pe măsuţa de pat, privind cum se reflectă lumina lămpii deasupra lui. M-am întins pe pernă, amintindu-mi de ziua în care împlinisem unsprezece ani, petrecerea ţinută, atunci când Pacoste îmi fusese prezentată, cum m-am trezit a doua zi cu un sentiment copleşitor că eram destinată să fac ceva în lume, ceva important, mai important decât mine. Mi-am trecut degetul peste nasture. Pentru mine, reprezentase întotdeauna acea realizare.

În cameră, totul era mărit: tăciunii aprinşi din cămin, un mic semn făcut pe plintă, mirosul de cerneală, desenul florii de crin de pe nasture.

Am luat o foaie curată.

19 ianuarie, 1827

Dragă Pacoste,

Inima îmi este plină. Încerc să te văd în minte împreună cu Charlotte şi cu noua ta soră şi nu îmi pot imagina cum te simţi. Mă bucur pentru tine. În acelaşi timp, sunt tristă pentru cicatricile pe care le poartă mama ta, pentru toate greutăţile prin care trebuie să fi

trecut. Dar nu am să mă concentrez, pe asta acum, doar pe reuniunea voastră.

Știai că, odată, când eram fete, Charlotte m-a pus să jur că într-o zi voi face tot ce îmi stă în putință ca să te eliberez? Eram lângă grămada de lemne unde a locuit micuța bufniță orfană. Îmi amintesc de parcă ar fi fost abia ieri. Mărturisesc acum, de aceea te-am învățat să citești. Mi-am spus că cititul este un fel de libertate, singura pe care ți-o puteam da. Îmi pare rău, Pacoste! Îmi pare rău că nu mi-am putut respecta promisiunea mai bine!

Am și acum nasturele de argint pe care l-ai recuperat tu, după ce eu îl aruncasem. În timp ce îți scriu, se află lângă călimară, amintindu-mi de destinul despre care am crezut mereu că se află în mine, așteptând. Cum pot explica un asemenea lucru? Știu asta, pur și simplu, așa cum știu că în interiorul unei ghinde se află un stejar. Toată viața am fost înfometată să fac această sămânță să crească. Obișnuiam să cred că pot să devin avocat, poate pentru că asta au făcut tata și Thomas, dar nu asta îmi era menirea. Zilele acestea, mă simt inspirată să devin pastor quaker. Biserica nu mă mai atrage așa cum o făcuse la un moment dat, dar știu că măcar îmi va oferi o modalitate de a face ceea ce am încercat să fac la a unsprezecea mea aniversare, atunci când mi-ai fost dată cu cruzime. Îmi va permite să le spun tuturor celor dispuși să asculte că nu pot accepta așa ceva, că nu putem accepta sclavia, că trebuie să ia sfârșit. Pentru asta am fost născută – nu pentru preoție, nu pentru lege, ci pentru abolirea sclaviei. Mi-am dat seama de asta doar în această noapte, dar a fost mereu stejarul din ghindă.

Spune-i mamei tale că mă bucur că te-a regăsit. Salut-o pe sora ta din partea mea. Am eșuat în multe lucruri, chiar și în iubirea mea față de tine, dar mă gândesc la tine ca la o prietenă.

Sarah

Pacoste

În acea iarnă, mama a stat nemișcată lângă focul din bucătărie. A pus din nou puțină greutate pe ea, dar uneori avea momente când nu putea reține ce a mâncat și reveneam la început. Mama a observat că, de fiecare dată când o vedeam, încercam să îi dau un biscuite.

Aveam destule camere pentru sclavi libere, dar toate trei locuiam împreună în beci. Goodis a adus un mic pat de la creșă și l-am întins lângă patul cel mare și

am dormit ca trei surori sub cuvertură. Sky m-a întrebat la un moment dat ce erau acele lemne bătute cu cuie în tavan și i-am răspuns:

— Nu ai văzut niciodată un cadru pentru matlasat?, iar mama m-a certat:

— Ei bine, nici tu n-ai văzut un câmp de orez, așa că liniștește-te.

Mama nu voia să vorbească despre ce i se întâmplase. Spunea:

— Ce a fost, a fost.

În majoritatea nopților, însă, se trezea și se plimba dintr-o parte în alta a camerei și nu părea să fi uitat cele întâmplate. Mi-am dat seama că cel mai bun remediu pentru ea era acul de cusut, o ață și o bucată de material. Într-o zi, i-am spus că aveam nevoie de ajutor și i-am dat coșul pentru cârpeli. Când m-am întors, acul de cusut devenise o pasăre colibri în mâinile ei.

Cel mai greu îmi era să îi găsesc de lucru lui Sky. Nu se descurca deloc la spălatul rufelor. L-am rugat pe Sabe să o încerce în casă la curățat și la servitul ceaiului cu mine și cu Minta, dar stăpâna ne-a zis că nu părea potrivită pentru asta, că i-ar fi deranjat pe musafiri. După aceea, s-a dus să muncească la bucătărie, dar a înnebunit-o pe Mătușica cu vorbăria ei, cu poveștile ei despre iepuri ce păcăleau vulpi și urși. De obicei sfârșea pe verandă, cântând în gullah: „Ef oona ent kno weh oona da gwuine, oona should kno weh oona dum from". Același cântec, din nou și din nou: „Dacă nu știi încotro te îndrepți, ar trebui să știi de unde vii".

Într-o dimineață, spre finalul iernii, se auzi un ciocănit la ușa din față, urmat de intrarea domnului Huger, avocatul, care bătu din picioare pentru a alunga frigul din ele. Îmi întinse pălăria, în timp ce Sabe s-a dus să o aducă pe stăpâna.

Am găsit-o pe Nina în camera ei, pregătindu-se pentru ora pe care o preda la biserică. I-am spus:

— Repede, trebuie să vii să vezi ce pune la cale maică-ta. Domnul Huger este aici.

A zburat din cameră înainte să apuc să îmi termin propoziția.

Am pândit lângă ușile închise ale salonului, dar nu îmi puteam da seama despre ce vorbeau – doar cuvinte în trecere: „Pensie… bancă… criza bumbacului… sacrificiu". Ceasul bătu de zece ori. Sunetul umplu casa, punctând o liniște grea și, când se opri, am auzit-o pe stăpână spunând cuvântul „sky". Poate că vorbea despre acoperișul albastru de deasupra lumii, dar eu știam că era vorba despre sora mea.

Mi-am lipit urechea de ușă. N-avea decât să mă găsească și să mă alunge Sabe, nu îmi păsa câtuși de puțin.

— Are treisprezece ani, fără vreo aptitudine domestică vizibilă, dar este puternică.

Stăpâna vorbise așa.

Domnul Huger mormăi ceva despre prețurile actuale, despre oportunitatea vânzării la primăvară, când începea plantatul la moșii.

— Nu o poți separa pe Sky de mama ei, țipă Nina. Este inuman!

— Nici mie nu îmi place ideea, zise stăpâna. Dar trebuie să înfruntăm realitatea.

Respirația mi se blocă în coaste de parcă m-aș fi sufocat. Mi-am închis ochii, obosită de lumea asta mizerabilă.

Când am găsit-o pe mama la bucătărie, era singură cu coșul pentru cârpit. M-am scufundat lângă ea.

— Stăpâna vrea să o vândă pe Sky la primăvară. Trebuie să găsim o modalitate să își demonstreze vrednicia aici.

— Să o vândă?

Mă privi uimită, apoi făcu ochii mici.

— Nu am venit atât de departe ca să îmi vândă fata. Să fiu a naibii dacă da.

— Trebuie să fie ceva pe lume la care să fie bună și Sky.

Felul în care spusesem asta, făcându-mi sora să pară de parcă ar fi fost înceată la cap, o făcu pe mama să răbufnească.

— Să nu vorbești așa! Sora ta are inteligența lui Denmark.

Scutură din cap.

— El îi este tată, da' cred că ți-ai dat deja seama de asta.

— Da, mi-am dat.

Părea momentul potrivit să îi spun:

— Denmark, el…

— Nu există sclav pe lume care să nu știe ce i s-a întâmplat. Am auzit despre asta până la Beaufort.

Nu i-am spus că îl văzusem atârnând în acel copac, dar i-am spus toate celelalte. Am început cu biserica unde el cântase „Ierihon". I-am spus despre Atelier, despre cum căzusem de pe moară și cum îmi betegisem piciorul. I-am spus despre felul în care vorbea Denmark și despre cum îmi spunea fiică.

— Am furat o formă pentru gloanțe pentru acel bărbat, i-am spus.

Își împinse degetele puternic în pleoape, încercând să țină lacrimile sub control. Când deschise din nou ochii, pe ei apăruse o hartă de linii roșii frânte.

— Sky m-a întrebat odată cine e tăticul ei, vorbi mama. I-am spus că era un negru liber din Charleston, dar că a murit. Atâta știe.

— De ce nu îi spui?

— Sky are un fel copilăresc de a vorbi când nu este cazul. Cum îi spui despre Denmark, cum le spune la toți. Asta nu o s-o ajute.

— Trebuie să afle despre el.

— Trebuie să nu fie vândută, asta trebuie. Cel mai bine se pricepe la câmpurile de orez. Pune-o la lucru în grădină.

•

Sky a început să se ocupe de grădina de flori și a readus-o la gloria ei trecută. Era un lucru firesc pentru ea – cât de adânc să îngroape bulbii de narcisă, când să

taie din trandafiri, cum să aranjeze gardurile ca să se potrivească cu pozele dintr-o carte pe care i-o arătase Nina. Când Sky planta legume, arunca balegă de cal cu lopata din grajd și o amesteca în pământ. Săpa tranșee pentru semințe și le acoperea cu piciorul gol așa cum făcuse și la orez. Cânta cântece gullah plantelor când le uda cu furtunul, așa cum făcuse și pe plantație. Când apăreau gândaci, îi lua cu mâna de pe plante.

Și, ce să vezi, dovlecelul cu gât strâmb s-a făcut cât tărtăcuțele. Capetele bujorilor erau farfurii mari și roz. Până și stăpâna a ieșit special să le vadă. De îndată ce au apărut narcisele, făcând aerul sufocant de dulce, a dat o petrecere cu ceai în grădină pentru prietenele ei pe care le-a făcut să sufere de invidie.

A venit și vara, și Sky era în continuare la noi.

•

— Unde ții resturile de materiale?, întrebă mama.

Căuta prin masa de cusut lăcuită ce se afla în colțul beciului. Pe podea, la picioarele ei, se afla un coș plin cu mosoare de ață, saci cu ace, ace cu gămălie, foarfeci și o bandă de măsurat.

— Resturile de materiale? Unde sunt mereu. În geanta peticită.

Se întinse spre ea.

— Ai cumva bumbac roșu și negru acolo?

— Am mereu bumbac roșu și negru.

Am urmat-o până la copacul sacru, unde ciorile se ascundeau în ramuri. S-a așezat pe vechiul taburet de curățat pește al Mătușicii, cu spatele întors spre trunchi, și s-a pus la treabă. A tăiat un pătrat roșu, apoi a luat foarfecă și a folosit materialul negru pentru a face forma unei căruțe.

I-am spus:

— Aceea este căruța în care te-a luat Garda în ziua în care ai dispărut?

Zâmbi.

Continuă povestea ei. Nu avea să îmi spună ce i se întâmplase în cuvinte. Avea să îmi spună prin material.

Sarah

Când veni toamna, Lucretia și cu mine am participat la întâlnirea femeilor din Arch Street, unde ne-am găsit în același vestibul aglomerat alături de Jane Bettleman, care se holbă urât și în mod vizibil la nasturele cu floare de crin pe care mi-l cususem la gâtul rochiei mele gri. Este adevărat, nasturele era o podoabă scumpă și era mare, aproape de mărimea unui biscuite de ceai. Tocmai lustruisem argintul, așa că acolo, în holul bine luminat, strălucea ca un mic soare.

Întinzând mâna am atins crinul gravat și apoi m-am întors spre Lucretia și am șoptit:

— Nasturele meu a deranjat-o pe doamna Bettleman.

Îmi șopti ca răspuns:

— Întrucât îl ții pe domnul Bettleman supărat în cea mai mare parte a timpului, mi se pare doar corect să faci la fel și pentru soția lui.

Mi-am suprimat un zâmbet.

Pe drept cuvânt, cea mai influentă figură din Arch Street, Samuel Bettleman ne critica pe Lucretia și pe mine săptămânal. În timpul ultimelor luni, ambele luasem cuvântul la întâlniri pentru cauza abolirii sclaviei, iar apoi el cataloga mesajele noastre ca fiind motiv de discordie. Niciunul dintre membrii congregației noastre nu era în favoarea sclaviei, desigur, dar mulți erau rezervați față de această cauză și mai existau diferențe și în privința grabei cu care trebuia realizată emanciparea. Până și Israel era un gradualist[9], de părere că sclavia trebuia abolită treptat, cu timpul. Dar ceea ce îl deranja cel mai tare pe domnul Bettleman și pe alții la întâlnire era faptul că femeile vorbeau despre asta.

— Atâta timp cât vorbim despre a fi soții bune pentru soții noștri, totul este bine, îmi spusese Lucretia odată, dar de îndată ce trecem la probleme sociale sau, Doamne ferește, politică, încearcă să ne astupe gurile ca la niște copii!

Lucretia îmi dădea curaj.

— Domnișoară Grimké, doamnă Mott, cum vă mai simțiți?, se auzi o voce.

Doamna Bettleman se afla lângă mine, scăpărându-i ochii la nasturele meu extravagant.

Înainte să îi putem răspunde la salut, îmi spuse:

— Ce obiect decorativ neobișnuit ai la guler!

— Sper că vă place?

Cred că se așteptase să vorbesc pe un ton apologetic. Își deschise buzele albe, palide, ce îmi aminteau de marginile răsfrânte ale unei cale.

— Ei bine, cu siguranță se asortează acestei noi personalități ale tale. Ai fost foarte explicită la întâlnire în ultima vreme.

— Încerc să vorbesc doar așa cum mă inspiră Dumnezeu, i-am zis, ceea ce era mai pios decât era adevărat.

— Este curios, însă, cum Dumnezeu te inspiră să vorbești împotriva sclaviei atât de mult. Sper că vei primi ceea ce sunt pe punctul să îți spun spre propriul tău bine, dar multora dintre noi ni se pare că ai devenit prea absorbită de această cauză.

Netulburată nici măcar de Lucretia, care făcuse un pas mai aproape de mine, doamna Bettleman continuă:

— Unii dintre ei consideră că nu a sosit încă momentul să acționăm.

Mă cuprinse furia.

---

[9] Gradualist = (adept) al gradualismului, concepție potrivit căreia evoluția speciilor se desfășoară filetic, lent, continuu, prin generarea neîntreruptă de forme de tranziție, rezultând în final specii noi. (n.red.).

— Dumneavoastră nu știți nimic despre sclavie… absolut nimic, și îndrăzniți să spuneți că nu a sosit încă momentul?

Vocea străbătu vestibulul, făcându-le pe femei să își încheie conversațiile și să se întoarcă spre noi. Doamna Bettleman rămăsese fără suflare – dar eu nu terminasem:

— Dacă ați fi fost o sclavă muncind pe câmpurile din California… Cred că ați fi considerat că timpul a sosit de mult.

Se întoarse pe călcâie și plecă, lăsându-ne pe mine și pe Lucretia obiectul unor priviri șocate, tăcute.

— Am nevoie de puțin aer, i-am spus calm, și am ieșit din casa de rugăciune în stradă.

Am continuat să ne plimbăm de-a lungul caselor simple de cărămidă, trecând pe lângă vânzătorii de cărbuni și de săpun și ajungând tocmai până la docul pentru feriboturi Camden. Am trecut de casa feriboturilor și am ajuns pe debarcader, care era plin de pasageri sosiți din New Jersey. La capătul îndepărtat al docului, un stol de pescărușI albi stătea în bătaia vântului pe scândurile roase de vreme. Ne-am oprit la mică distanță de ei și am privit râul Delaware, ținându-ne bonetele cu mâna.

Coborându-mi privirea, am văzut că mâinile îmi tremurau. Lucretia văzu și ea asta. Îmi spuse:

— Nu vei mai privi peste umăr, nu-i așa?

Se referea la confruntări, la teribila înclinație a noastră, femeile, de a fugi înapoi la siguranță.

— Nu, i-am spus. Nu voi mai privi în spate.

16 februarie 1828

Iubita mea soră,

Ești prima și singura care află: m-am îndrăgostit de pastorul William McDowell de la A Treia Biserică Prezbiteriană. În Charleston i se spune „tânărul, chipeșul pastor din New Jersey“. Este abia trecut de treizeci de ani și fața îi este asemenea lui Apollo din micul tablou ce era atârnat la tine în cameră. A venit din Morristown când sănătatea l-a forțat să caute o climă mai blândă. Oh, sora mea, are cele mai mari rezerve în privința sclaviei!

Vara trecută, m-a ales pentru a le preda copiilor la școala de duminică, o slujbă pe care o fac cu plăcere în fiecare săptămână. Am făcut la un moment dat o remarcă despre natura malefică a sclaviei în timpul orei și am primit o vizită de avertizare din partea domnului McIntire, inspectorul, și ar fi trebuit să vezi felul în care William a sărit în apărarea mea. După aceea, m-a sfătuit că, atunci când vine

vorba de sclavie, trebuie să ne rugăm și să așteptăm. Iar eu nu mă pricep nici la una, nici la cealaltă.

Mă vizitează o dată pe săptămână, iar în timpul vizitei avem discuții lungi despre teologie, biserică și despre starea lumii. Nu pleacă niciodată fără să mă apuce de mână și să ne rugăm. Eu deschid ochii și îl privesc cum se încruntă și cum se roagă cu evlavie. Dacă Dumnezeu are cea mai mică idee despre ce înseamnă să fii îndrăgostit, mă va ierta.

Nu știu încă intențiile lui William în privința mea, dar bănuiesc că sentimentele lui sunt la fel cu ale mele. Fii fericită pentru mine.

A ta,
Nina

Când a sosit această scrisoare a Ninei, am mers cu ea în mână până la banca de sub ulmul roșu din grădina din spate a familiei Mott. Era o zi călduroasă de martie. Șofranul se întrezărea prin crusta iernii, iar cosașii și păsările făceau un cor zgomotos.

După ce mi-am înfășurat mica pătură în jurul genunchilor, mi-am pus ochelarii pe nas. În ultima vreme, cuvintele începuseră să se transforme în bucle întunecate. Am crezut că îmi stricasem ochii de la cititul excesiv – studiasem neîncetat pentru a deveni pastor în ultimul an – dar doctorul pe care îl consultasem atribuise problema mea vârstei mijlocii. Am desfăcut scrisoarea, gândind, „Nina, dacă m-ai putea vedea acum cu pătura mea și cu ochelarii de bătrână, ai crede că am șaptezeci de ani, nu jumătate din vârstă".

Am citit despre ea și despre pastorul McDowell cu ceea ce îmi imaginam că erau satisfacția și grija unei mame. M-am întrebat dacă o merita. M-am întrebat ce crede mama despre el și dacă aveam să mă întorc la Charleston pentru nuntă. M-am întrebat ce fel de soție de cleric avea să fie Nina și dacă pastorul avea vreo idee ce cutie a Pandorei era pe punctul să deschidă.

Avea întotdeauna să mi se pară un capriciu al sorții faptul că Israel sosise chiar atunci. Băgăm scrisoarea în buzunar când am ridicat privirea și l-am văzut venind spre mine fără haină sau pălărie. Era mijlocul după-amiezii.

Nu amintise niciodată de episodul cu Jane Bettleman. Știa cu siguranță de el. Toată lumea din Arch Street știa. Incidentul împărțise membrii comunității în două: cei care credeau că sunt arogantă și obraznică și cei care credeau că sunt doar înflăcărată și precipitată. Am presupus că el se afla printre cei din urmă.

Așezându-se lângă mine, genunchiul lui s-a lipit de piciorul meu și am simțit un val de căldură cuprinzându-mi pieptul. Purta în continuare barbă. Era atent tunsă, dar mai lungă, mai argintie. Nu îl mai văzusem de mai multe săptămâni, cu excepția întâlnirii. Nu existase nicio explicație pentru absența lui. Mi-am spus că acesta era mersul inevitabil al lucrurilor. Mi-am dat jos ochelarii.

— Israel… este o vizită neașteptată.

Exista o urgență în glasul lui. O simțeam ca pe o tulburare în aer.

— Mi-am dorit să vorbesc cu tine de mai demult, dar am rezistat. M-a îngrijorat felul în care vei primi ceea ce vreau să îți spun.

Cu siguranță nu era vorba despre încurcătura cu doamna Bettleman. Trecuseră luni întregi de atunci.

— Sunt vești neplăcute?, l-am întrebat.

— Îmi imaginez că ți se va părea subit, Sarah, dar am venit hotărât să îți vorbesc și să las lucrurile să se decidă într-un fel sau în altul. De cinci ani mă lupt cu sentimentele mele în privința ta.

Am simțit cum rămân fără respirație. Își îndreptă privirea spre copacii dezgoliți din curte.

— Am jelit-o pe Rebecca, poate prea multă vreme. A devenit un obicei, să o jelesc. Am fost prins în această amintire, pierzând din vedere alte lucruri.

Își plecă fruntea. Voiam să îl liniștesc, să îi spun că totul era în regulă, dar nu fusese în regulă așa că am rămas tăcută.

— Am venit să îți spun că îmi pare rău, zise el. Mi s-a părut un lucru necinstit să te cer de soție când eram încă atât de legat de ea.

Era o scuză, deci, nu o cerere.

— Nu este nevoie să îți ceri scuze.

Continuă, de parcă nu aș fi spus nimic.

— Acum câteva săptămâni am visat-o. A venit la mine, ținând medalionul, cel pe care Becky a insistat să îl porți atunci. Mi l-a pus în mână. Când m-am trezit, am simțit că mi-a dat drumul.

Mă holbasem nefericită la propriile mâini, dar mi-am ridicat privirea spre el, conștientă de cât de palpabil fusese cuvântul eliberat în vocea lui, de felul în care se schimbase momentul.

— Trebuie să știi cât de mult țin la tine, continuă el. Un bărbat nu ar trebui să fie singur. Copiii cresc, dar cei tineri au în continuare nevoie de o mamă, iar Green Hill are nevoie de o stăpână. Catherine și-a exprimat dorința de a se muta înapoi la casa ei din oraș. Nu o spun cum trebuie. Îți cer – sper că îmi vei fi soție.

Îmi imaginasem acest moment: aveam să simt o revărsare de bucurie. Aveam să îmi închid ochii și să știu că viața îmi începea cu adevărat. Aveam să spun, „Dragul meu, Israel, da“. Toate lucrurile din lumea aveau să fie da.

Dar nu era așa. Simțeam ceva tăcut și ciudat în mine. Era o fericire încătușată de frică. Preț de un minut interminabil nu am putut să vorbesc.

Tăcerea mea l-a tulburat.

— Sarah?, zise el.

— Vreau să spun da… și totuși, așa cum știi, mi-am asumat un drum. Cel al bisericii… Ceea ce vreau să spun este… aș putea să îți fiu și soție și pastor?

Ochii i se lărgiră.

— Nu îmi imaginasem că vei dori să continui cu ambiția ta după ce ne căsătorim. Chiar ai vrea asta?

— Aș vrea. Din tot sufletul.

Se încruntă.

— Iartă-mă, am crezut că ai ales asta doar pentru că ai renunțat la mine.

Crezuse că ambiția mea fusese doar o consolare? Gânditoare, m-am ridicat și am făcut câțiva pași.

M-am gândit la acea realizare care mă cuprinsese în legătură cu misiunea mea în acea noapte când îi scrisesem lui Pacoste. Era la fel de pură ca vocea care mă adusese în Nord. Când îmi cususem acel nasture la rochie, știam că nu mai putea fi descusut.

M-am întors spre el și l-am văzut în picioare, așteptând.

— Nu pot fi Rebecca, Israel. Întreaga ei viață a fost dedicată ție și copiilor și nu te-aș iubi mai puțin decât ea, dar nu sunt ca ea. Sunt lucruri pe care trebuie să le fac. Te rog, Israel, nu mă pune să aleg.

Îmi luă mâinile și mi le sărută, întâi pe prima, apoi pe cealaltă și mi-am dat seama că eu vorbisem despre iubire, dar el nu o făcuse. Vorbise despre afecțiune, despre nevoie – a lui, a copiilor. A casei din Green Hill.

— Nu aș fi eu, nu am fi noi suficient pentru tine?, întrebă el. Ai fi o soție minunată și cea mai bună dintre mame. Ne-am asigura să nu îți lipsească niciodată această ambiție a ta.

Era felul lui de a-mi spune. Nu puteam să îl am și pe el și să mă am și pe mine.

Pacoste

Am întins o saltea de fân sub copac și mi-am așezat coșul pe ea. Stăpâna se hotărâse că are nevoie de noi draperii și de cuverturi pentru salon, ceea ce era ultimul lucru de care avea nevoie, dar îmi dădea un motiv de a ieși din casă și de a coase alături de mama.

Stătea sub copac în fiecare zi, lucrând la povestea ei de pe cuvertură. Chiar dacă burnița, nu o puteam clinti – era ca Dumnezeu cârpind lumea. Când venea în pat noaptea, aducea copacul cu ea. Mirosul de scoarță și de ciuperci. Firimituri de pământ pe saltea.

Iarna își făcuse bagajele și plecase. Frunzele se scorojiseră pe ramurile copacilor și cădeau asemenea părului de pe animale. Așezând salteaua lângă mama, m-am întrebat ce făcea Sarah în Nord, dacă fața ei palidă vedea vreodată soarele. Îmi scrisese cu ceva timp în urmă, prima scrisoare pe care o primisem vreodată. O țineam în buzunar în cea mai mare parte a timpului.

Soția lui Thomas îi dăruise stăpânei o pasăre de alamă care făcea haine cu ciocul, ceea ce ei numeau o mașină de cusut. Băgăm o parte a draperiei în gura ei în timp ce măsurăm și tăiam. Mama tocmai tăia silueta unui bărbat ținând un fier de marcat în foc.

— Cine este acel bărbat?, am întrebat-o.

— Acela e conașu'Wilcox, zise ea. M-a însemnat prima oară când am fugit. Sky avea cam șapte ani pe atunci. A trebuit să aștept să se facă suficient de mare ca să putem călători.

— Mi-a zis că ați fugit de patru ori.

— Am fugit în anul următor, când avea opt ani, și apoi la nouă ani, și atunci a biciuit-o și pe ea, așa că nu am mai încercat.

— Atunci cum de ați mai încercat acum?

— Când am ajuns acolo întâia oară, înainte să se nască Sky, conașu' Wilcox a venit să mă vadă. Toată lumea știa din ce motiv. Când și-a pus mâna pe mine, am luat o lopată cu cărbuni încinși din foc și am aruncat-o pe el. I-am ars mâna prin cămașă. Atunci am fost biciuită prima oară, dar este ultima oară când a încercat cu mine. Când a făcut Sky treisprezece ani anul trecut, s-a întors, dând târcoale la ea. I-am spus, noi plecăm, și de data asta murim încercând.

Nu îmi găseam cuvintele. I-am spus:

— Ei bine, ați reușit. Sunteți aici acum.

Am început să lucrăm din nou cu acele. În grădină, Sky cânta: „Ef oona ent kno weh oona da gwuine, oona should kno weh oona dum from".

•

Sky nu pusese niciodată piciorul în interiorul casei Grimké de când ajunsese acolo. Stăpâna nu avea documente de proprietate pentru ea și Nina zicea că era o treabă periculoasă. De la afacerea cu Denmark, legile deveniseră mai stricte și buckrahs deveniseră mai răi, dar în următoarea zi de piață, i-am zis Ninei:

— Scrie-i lui Sky o învoire, fa-o pentru mine. Am eu grijă de ea.

I-am legat o năframă nouă pe cap și un șorț călcat în jurul taliei. I-am spus:

— Acum, nu vorbi prea mult pe acolo, m-ai înțeles?

Pe stradă, i-am arătat pe ce alei să se pitească. I-am arătat gărzile, cum să treacă pe lângă ei și să își plece ochii, cum să se dea din calea albilor, cum să supraviețuiască în Charleston.

Piața era aglomerată – bărbații cărau stinghii de lemn încărcate cu pește și femeile se plimbau cu coșuri de legume pe cap de mărimea unor ligheane pentru rufe. Și micile sclave erau ieșite, vânzând turte cu alune din pălăriile lor de paie. Înainte să trecem de mesele măcelarului pe care erau întinse capete însângerate de viței, ochii lui Sky erau la fel de mari ca niște copite de cal.

— De unde vin toate lucrurile astea?, mă întrebă ea.

— Ești la oraș acum, i-am spus.

I-am arătat cum să aleagă cele necesare pentru Mătușica – cafea, ceai, făină, mălai, pulpă de vacă, untură. Am învățat-o cum să se târguiască, cum să schimbe banii. Fata putea socoti în cap mai bine decât mine.

Când terminasem de făcut cumpărăturile, i-am spus:

— Acum mergem undeva și nu vreau să îi spui mamei sau lui Goodis sau oricui altcuiva despre asta.

Când am ajuns la casa lui Denmark, am rămas în stradă și am privit spre varul uzat de vreme al pereților. Trecusem pe acolo la câteva luni după ce îl spânzuraseră pe Denmark, și o negresă liberă pe care nu o mai văzusem înainte răspunsese la ușă. Îmi spusese că soțul ei cumpărase casa de la municipalitate, că nu știa ce se întâmplase cu Susan Vesey.

I-am spus lui Sky:

— Cânți mereu despre cum trebuie să știm de unde ne tragem.

I-am arătat spre casă.

— Acolo a locuit tatăl tău. Îl chema Denmark Vesey.

Și-a ținut ochii îndreptați spre verandă cât timp i-am vorbit despre el. I-am spus că a fost un tâmplar, un bărbat mare, curajos, mai inteligent decât orice alb. I-am spus că oamenii din Charleston îl numiseră Moise și că trăise pentru libertatea noastră. I-am spus despre sângele pe care a vrut să îl verse. Sânge cu care mă împăcasem de multă vreme.

Ea mi-a spus:

— Am auzit despre el. L-au spânzurat.

I-am zis:

— Ți-ar fi spus Fiică dacă ar fi avut ocazia.

•

Nu stinsesem lumânarea de nici cinci minute, când vocea mamei s-a auzit șoptită:

— Ce s-a întâmplat cu banii?

Ochii mi s-au deschis larg.

— Ce?

— Banii pe care i-am strâns pentru a-ți cumpăra libertatea. Ce s-a întâmplat cu ei?

Sky dormea deja și îi puteam auzi respirația șuierată. Se rostogoli în pat la auzul vocilor noastre, mormăind incoerent. M-am ridicat în cot și am privit-o pe mama care era întinsă între noi.

— Credeam că i-ai luat cu tine.

— Livram bonete în ziua aceea. De ce să fi cărat atâția bani în buzunar?

— Nu știu, i-am șoptit. Da' nu-s aici. Am răscolit toată casa după ei.

— Ei bine, au fost sub nasu' tău tot timpul – dacă era șarpe, te mușca. Unde este prima cuvertură pe care ai făcut-o – cea cu pătrate roșii și triunghiuri negre?

Ar fi trebuit să știu.

— Am ținut-o pe cadrul de matlasat împreună cu celelalte. Acolo i-ai pus?

Dădu la o parte cuvertura și coborî din pat, cu mine împleticindu-mă în spatele ei, aprinzând o lumânare. Sky se ridică în întunericul înăbușitor, copleșitor.

— Hai, trezește-te, îi spuse mama. Încercăm să coborâm cadrul pentru matlasat de deasupra patului.

Sky veni alene spre noi, părând confuză, în timp ce eu apucam frânghia și coboram cadrul, roțile de la scripeți scârțâind puternic.

Mama căută prin mănunchiul de pe cadru și găsi cuvertura aproape de fund. Când o scutură, vechiul miros de cuverturi umplu camera. Desfăcu cusătura și își băgă mâna înăuntru. Rânjind, scoase un teanc subțire, apoi încă cinci, toate înfășurate în muselină și legate cu ață atât de putrezită că i se fărâmița în mâini.

— Ei, ia te uită, anunță ea.

— Ce-ai găsit?, întrebă Sky.

După ce i-am spus cum lucrase mama cu ziua și după ce am dansat toate trei aruncând bogăția pe pat, am pus banii înapoi pe cadru și eu l-am ridicat spre tavan.

Sky s-a culcat la loc, dar eu și cu mama am rămas cu ochii deschiși. Luna își revărsa lumina prin geam și umbra cadrului pentru matlasat cădea peste noi.

Îmi spuse:

— Mâine, la prima oră, legi banii din nou și îi coși în cuvertură.

— Nu va fi suficient pentru toate trei.

— Știu, dar deocamdată trebuie să îi păstrăm.

Noaptea se lăsă grea și eu am început să ațipesc. Chiar înainte să adorm de tot, am auzit-o pe mama spunând:

— Nu mă aștept să fiu liberă. Singurul mod să mă eliberez este ca voi să fiți libere.

Sarah

13 aprilie 1828

Draga mea Nina,

Luna trecută, Israel m-a cerut în căsătorie, declarându-și în sfârșit sentimentele. Vei fi surprinsă să afli că l-am refuzat. Nu dorea ca eu să îmi continui planurile de a deveni pastor, cel puțin nu ca soție a lui. Cum aș fi putut să aleg o persoană care m-ar fi forțat să renunț la propria mea bucățică de însemnătate? M-am ales pe mine și asta fără remușcări.

Ar fi trebuit să îl vezi. Nu putea accepta faptul că o femeie cu aspect șters, de vârstă mijlocie, ar putea alege singurătatea în dauna

lui. Respectabilul, chipeșul Israel. Când i-am dat răspunsul, m-a întrebat dacă sunt bolnavă, dacă sunt eu însămi. Mi-a explicat gravitatea greșelii mele. Mi-a spus că ar trebui să mă răzgândesc. A insistat să vorbesc cu Vârstnicii. De parcă acei bărbați ar putea ști vreodată ce se află în sufletul meu.

Nici oamenii din Arch Street nu pot înțelege refuzul meu mai mult ca Israel. Mă cred egoistă și rătăcită. Sunt oare așa, Nina? Când trec săptămânile fără vizitele lui, iar eu mă simt de neconsolat, mă tem că am făcut cea mai mare greșeală din viața mea.

Vreau să îți spun că sunt puternică și hotărâtă, dar adevărul este că îmi este teamă și sunt singură și nesigură. Mă simt de parcă el ar fi murit și, dintr-un anumit punct de vedere, este adevărat.

Mi-a rămas doar această stranie bătaie a inimii care îmi spune că sunt destinată să fac ceva pe lume.

Nu îmi pot cere scuze pentru asta sau pentru că iubesc această bătaie la fel de mult cât îl iubesc pe el.

Mă gândesc la tine și la pastorul McDowell cu speranță și binecuvântări.

Roagă-te pentru sora ta iubitoare,
Sarah

Am lăsat jos stiloul și am închis scrisoarea. Era târziu, gospodăria Mott scufundată în somn, din lumânare rămăsese doar un ciot, în afara geamului noaptea se lăsase nepăsătoare. De săptămâni întregi, rezistasem să îi scriu Ninei, dar acum o făcusem și era un moment important, o abdicare de la ceea ce fusesem întotdeauna pentru ea: mamă, salvatoare, exemplu. Nu mai doream să fiu acele lucruri. Voiam să fiu ceea ce devenisem, sora ei imperfectă.

Când Lucretia mi-a dat răspunsul Ninei, mă aflam în bucătărie făcând biscuiți așa cum îi făcea Mătușica, cu făină de grâu, unt, apă rece și o lingură de zahăr. Nu aveam înclinații spre gătit, dar încercam să fiu utilă din când în când. Am deschis scrisoarea, aplecată deasupra bolului de făină.

1 iunie, 1828

Draga mea soră,

Fii curajoasă. Măritișul este supraevaluat.

Propriile mele vești, nu la fel de sumbre ca ale tale, sunt similare. Acum câteva săptămâni, am luat cuvântul la o întâlnire la biserică și le-am cerut vârstnicilor să renunțe la sclavii lor și să denunțe public sclavia. Nu a fost o intervenție bine primită. Toată lumea, inclusiv mama, fratele nostru, Thomas, și pastorul McDowell s-au purtat de

parcă aș fi comis o crimă. Le-am cerut să renunțe la un păcat, nu la Hristos și la Biblie!

Pastorul McDowell este de acord cu mine în spirit, dar când l-am presat să propovăduiască în public ceea ce îmi spune mie în privat, a refuzat. „Roagă-te și așteaptă!“ mi-a spus. „Roagă-te și acționează!” am răbufnit eu. „Roagă-te și vorbește!“

Cum aș putea să mă mărit cu cineva care dă dovadă de atâta lașitate?

Nu mai am de ales, trebuie să părăsesc biserica.

M-am hotărât să îți urmez pașii și să devin quakeră. Mă cutremur gândindu-mă la acele rochii oribile și casa de rugăciune nedecorată, dar drumul îmi este hotărât.

Cărare bătută lui Israel! Consolează-te la gândul că lumea depinde de acea mică bătaie din inima ta.

A ta,
Nina

Când am terminat de citit, am tras un scaun de la masa de pin și m-am așezat. Particule de praf de făină pluteau în aer. Părea o ciudată coincidență că Nina și cu mine gustam din aceeași durere la doar câteva săptămâni distanță. „Cărare bătută lui Israel”, îmi scrisese, dar nu era în regulă. Mă temeam că aveam să îl iubesc tot restul zilelor mele, că aveam mereu să mă întreb cum ar fi fost să îmi petrec viața alături de el la Green Hill. Tânjeam după asta în acel mod agonizant de a romanța viața pe care nu ne-o alegem. Dar, stând acolo, îmi dădeam seama și că, dacă aș fi acceptat propunerea lui Israel, aș fi regretat asta. Alesesem regretul cu care puteam mai bine să trăiesc, atâta tot. Alesesem viața căreia îi aparțineam.

Luptasem vreme de aproape doi ani să fiu recunoscută ca pastor, fără succes, și acum îmi dublasem eforturile, făcând muncă de caritate la azilul de copii pentru a le câștiga de partea mea pe femeile quakere și petrecându-mi atât de multe seri citind texte despre gândirea quakerilor și despre slavă încât miroseam în permanență a parafină. Factorul crucial, însă, erau cuvântările mele de la întâlnire, care erau absolut îngrozitoare. Nervozitatea mea de a vorbi mă făcea să mă bâlbâi mai rău, și domnul Bettleman se plânsese vocal despre „mormăitul meu incoerent”. Se spunea că nu ai nevoie de un luciu oratoric pentru a fi pastor, dar adevărul era că toți cei de pe banca înțelepților erau teribil de elocvenți.

Am căutat doctorul de la care îmi luasem ochelarii, în speranța, într-un final, a unui leac, dar m-a îngrozit cu discuții despre operații în care rădăcina limbii era secționată și țesutul în exces era îndepărtat. Am plecat, jurând să nu mă mai întorc. În acea noapte, incapabilă să adorm, am stat în bucătărie cu o cană de

lapte cald cu scorțișoară, repetând șase sași în șapte saci din nou și din nou, micul exercițiu pentru dicție pe care Nina insistase să îl fac când ea era copilă.

8 octombrie, 1828

Draga mea Sarah,

Sunt pe punctul de a fi exclusă public din a Treia Biserică Prezbiteriană. Se pare că nu au apreciat prea mult faptul că am participat la întâlnirile quakerilor în ultimele luni. Mama este oripilată. Insistă că decăderea mea a început atunci când am refuzat botezul la Sfântul Filip. Din ce spune ea, am fost o marionetă de doisprezece ani ale cărei sfori le țineai tu în mână și acum sunt o marionetă de douăzeci și patru de ani ale cărei sfori le manipulezi tocmai din Philadelphia. Cât de îndemânatică ești! Mama s-a simțit datoare să adauge și că sunt o marionetă nemăritată, datorită mândriei mele și a limbii mele îndărătnice.

Ieri, pastorul McDowell m-a vizitat, informându-mă că trebuie să mă întorc în „turma aleșilor lui Dumnezeu", sau voi fi chemată în fața adunării bisericii pentru a fi judecată pentru încălcare de jurământ și neglijarea credinței. Ai mai pomenit așa ceva? Am vorbit cât de calm am fost în stare: „Dă-mi documentul prin care sunt chemată în fața curții voastre și voi veni să mă apăr singură". Apoi i-am oferit ceai. Așa cum spune mama, sunt mândră, mândră până și de mândria mea. Dar când a plecat, am fugit din cameră și am plâns. Sunt judecată!

Mama spune că trebuie să renunț la prostia asta cu quakerii și să mă întorc la prezbiterieni sau voi târî familia Grimké într-un scandal public. Ei bine, am mai avut parte de ele, nu-i așa? Punerea sub acuzație a tatei, ticălosul acela de Burke Williams și „dezertarea" ta uimitoare în Nord. Este rândul meu acum.

Rămân fermă. Sora ta,
Nina

În anul ce a urmat, scrisorile mele către Nina au fost cel mai apropiat lucru de un jurnal pe care îl scrisesem de la moartea tatei. I-am povestit cum exersam cu șase sași cu șapte saci, despre teama că vocea mea avea să mă împiedice să îmi realizez cele mai mari speranțe. I-am scris despre durerea de a-l vedea pe Israel în fiecare săptămână la întâlniri, despre felul în care mă evită, în timp ce sora lui, Catherine, devenise în mod vizibil mai afectuoasă cu mine, o întorsătură de situație pe care nu mi-aș fi putut-o imagina când mă întorsesem acolo.

I-am trimis Ninei schițe desenate de mine cu biroul meu și i-am povestit discuțiile pe care le aveam cu Lucretia. Am informat-o despre cele mai

interesante petiții care circulau în Philadelphia: de a-i ajuta pe negri să nu mai fie refuzați în cartierele albe, de a interzice „băncile colorate" din casele de întâlnire.

„A venit ca o mare revelație pentru mine, i-am scris, că abolirea este un lucru diferit de dorința de egalitate rasială. Prejudecata pe bază de culoare este la baza tuturor lucrurilor. Dacă nu este rezolvată, situația negrilor va continua multă vreme după abolire."

Ca răspuns, Nina mi-a scris: „Mi-aș dori să îți pot bate în cuie scrisoarea pe un avizier de pe strada întrunirilor!"

Acest gând nu mi-era complet advers.

Mi-a scris despre bătăliile pe care le purta cu mama, despre cât de seacă era casa de rugăciune a quakerilor și despre felul în care era ostracizată în Charleston pentru prezența ei acolo. „Cât mai trebuie să rămân în această țară a sclaviei?", mi-a scris.

Apoi, într-o zi lungă de vară, Lucretia mi-a pus în mâini următoarea scrisoare:

12 august, 1829

Dragă Sarah,

Acum câteva zile, pe drum spre a vizita bolnavii congregației noastre, stăteam la colțul dintre străzile Magazine și Archdale când am întâlnit doi băieți – erau doar băieți! — escortând o sclavă îngrozită spre Atelier. Îi implora să se răzgândească și, văzându-mă, a implorat și mai înlăcrimat. „Vă rog, doamna, ajutați-mă!" Nu am putut face nimic.

Îmi dau seama acum că nu pot face nimic aici. Vin la tine, soră. Voi renunța la Charleston și voi veni cu vaporul în Philadelphia la final de octombrie, după furtuni. Vom fi împreună și nimic nu ne va sta în cale.

Cu dragoste trainică,
Nina

O așteptasem pe Nina de mai bine de o săptămână, stând de veghe la geamul camerei mele din casa lui Catherine. Vremea de noiembrie fusese dușmănoasă, întârziindu-i vaporul, dar ieri norii se împrăștiaseră.

Astăzi. Cu siguranță, astăzi.

În poală aveam un compendiu subțire despre credința quakerilor, dar nu mă puteam concentra. Închizându-l, m-am plimbat dintr-o parte în cealaltă a camerei înguste, o mică celulă neîmpodobită, similară cu cea care o aștepta pe Nina de cealaltă parte a coridorului. M-am întrebat ce părere va avea despre ea.

Îmi fusese greu să plec din casa Lucretiei, dar nu avea cameră de oaspeți pentru Nina. Nora lui Israel preluase gospodăria de la Green Hill, permițându-i

lui Catherine să se mute înapoi în micuța ei casă din oraș și, când se oferise să ne cazeze pe amândouă, am acceptat ușurată.

M-am dus din nou la geam și am privit spre straturile de albastru de deasupra și apoi spre râu și spre ulmii din stradă, răbufnind de galben și m-am simțit surprinzător de plină de viață. Cât de ciudat se aranjaseră lucrurile, cât de diferit de felul cum mi le imaginasem. Fiica judecătorului John Grimké – un patriot sudist, un stăpân de sclavi, un aristocrat – să ajungă să trăiască într-o casă austeră din Nord, nemăritată, o quakeră, o aboliționistă.

O trăsură întoarse la capătul străzii. Am înghețat un moment, fascinată de trapul cailor maro, de felul în care pașii lor grei ridicau frunzele, trimițându-le apoi în față în valuri, dar apoi am luat-o la fugă.

Când Nina a deschis ușa trăsurii și m-a văzut fugind spre ea fără șal, cu părul căzându-mi în vâltori roșii din agrafe, a început să râdă. Purta o mantie neagră, lungă, cu glugă, și, dând-o pe spate, am văzut că era întunecată și radioasă.

— Soră!, strigă ea, coborând din trăsură pentru a mă îmbrățișa.

Partea a șasea

Iulie 1835 – Iunie 1838

Am stat lângă pat întreaga dimineață, privind-o pe mama cum doarme, privind felul în care își ținea mâinile sub bărbie ca un copil. Uram să o trezesc, dar am bătut-o pe picior și ochii i s-au deschis. I-am spus:

— Ai chef să te trezești? Mica stăpână m-a trimis să te aduc.

Mica stăpână era numele pentru Mary, cea mai vârstnică dintre fetele Grimké. Rămase văduvă la începutul verii și, înainte să se răcească corpul soțului ei, dăduse plantația de ceai pe mâinile băieților ei, le spusese că locul o ținuse prea multă vreme izolată de lume. Apoi, fără de veste, apăruse cu nouă sclavi și cu mai multe haine și mobilă decât puteau să încapă în casă.

Am auzit-o pe stăpână spunându-i:

— Nu trebuia să aduci întreaga plantație cu tine.

Mary i-a răspuns:

— Ai fi preferat să îmi las și banii acolo, atunci?

Tocmai când stăpâna ajunsese în punctul în care nu mai reușea să lovească cu bastonul nici măcar cu forța unui copil de trei ani, apăruse mica stăpână, pregătită să îi preia rolul. Avea linii în jurul ochilor ca niște cercuri pentru săgeți și fire argintii în păr, dar era la fel. Ceea ce ne aminteam cel mai mult despre Mary de când era fată era felul rău în care își trata slujnica, pe Lucy – cealaltă fiică a lui Binah. În ziua în care Mary sosise împreună cu procesiunea ei, Phoebe ieșise din bucătărie strigând, „Lucy, Lucy?“ Când nimeni nu răspunsese, se grăbi spre mica stăpână și o întrebă:

— Ați adus-o pe Lucy cu dumneavoastră?

Mica stăpână păru uimită, apoi răspunsese: „Oh, ea. A murit acum multă vreme“. Nu văzu fața distrusă a lui Phoebe, doar șorțul ei de bucătărie.

— Nu știu la ce oră serviți prânzul aici, spusese, dar de acum înainte va fi la ora două.

Camerele sclavilor erau pline ochi. Fiecare încăpere era ocupată, în unele dormeau trei sau patru persoane pe jos. Mătușica și Phoebe se plângeau în legătură cu gurile de hrănit și mica stăpână m-a pus pe mine și pe mama să coasem noi livrele și rochii de casă pentru toată lumea. Bine ați venit la familia Grimké. Nu adusese o cusătoreasă cu ea, dar îi adusese pe toți ceilalți cu cățel și purcel. Aveam un nou majordom, o spălătoreasă, slujnica personală a micii stăpâne, un vizitiu, un lacheu, un grăjdar, noi ajutoare la bucătărie, în casă și în curte. Sabe a fost retrogradat înapoi la grădină cu Sky și Goodis, bietul Goodis, a rămas în grajd toată ziua, cioplind lemne. Ne-am pierdut până și micuța cameră unde făceam uneori dragoste.

Acum, în beci, mama nu își lua capul de pe pernă. Nu îi plăcea mica stăpână. Îmi spuse:

— Ce vrea de la mine?

— Avem ceaiul acela mare de organizat pentru azi și vrea să coasem decorații pe șervețele. Se poartă de parcă tu ești singura care este în stare să facă asta. Pe mine m-a pus să aranjez mesele.

— Unde este Sky?

— Sky spală treptele din față!

Mama arăta atât de obosită. Știam că durerile de stomac i se înrăutățiseră pentru că toată săptămâna mâncase puțin. Se ridică încet din așternuturi ca o tulpină atât era de firavă.

— Mama, așază-te la loc. Mă ocup eu de panglici.

— Ești o fată bună, Pacoste, mereu ai fost.

Cuvertura-poveste era strânsă la picioarele patului acolo unde îi plăcea mamei să o țină, aproape de ea. Și-o întinse peste picioare. Era iulie, o zi călduroasă, înăbușitoare, și, preț de o secundă, m-am întrebat dacă nu simțea acel frig pe care îl simți la final. Dar întoarse cuvertura până găsi primul pătrat.

— Aceasta este bună când cad stelele și ea este vândută.

M-am așezat lângă ea. Nu îi era frig, dorea doar să îmi spună din nou povestea de pe cuvertură. Îi plăcea foarte mult să spună acea poveste.

Obișnuia să uite despre panglici și puteam să am probleme pentru că pierdeam vremea, dar era vorba de mama și de povestea ei. Începu din nou întreaga poveste, fiecare pătrat, insistând mai mult pe cele pe care le cususe de când se întorsese. Cum fusese luată de către Gardă. Cum lucrase pe câmpurile de orez cu un copil în spate. Cum o însemnase bărbatul pe umăr. Cum îi spărsese dinții cu ciocanul. Cum fugise sub lumina lunii. La final, venea ultimul pătrat, al cincisprezecelea – eram eu, mama și cu Sky cu brațele împreunate ca într-o buclă.

M-am ridicat în picioare.

— Culcă-te la loc.

— Nu, vin și eu. Ajung de îndată.

Ochii îi străluceau ca acele felinare de hârtie pe care le foloseam la petrecerile în grădină.

Stăteam în salon, cu fața la geam, umplând fructierele de cristal în formă de corn cu fructe, cu tot ce aveam în cămară și nu era putrezit, când am văzut-o pe mama înaintând spre copacul sacru din spatele grădinii. Avea cuvertura-poveste înfășurată în jurul umerilor.

Mâinile mi s-au oprit – felul cum își târa un picior, se odihnea, apoi îl târa pe celălalt. Când ajunse la copac, se sprijini cu mâna de trunchi și se lăsă la pământ. Inima începu să îmi bată în mod straniu.

Nu m-am uitat să văd dacă mica stăpână era prin preajmă, m-am grăbit să ies pe ușa din spate. Cât de rapid puteam, la fel de rapid ca pământul ce fugea pe sub mine.

— Mama?

Își ridică fața. Lumina îi dispăruse din ochi. Rămăsese doar un fitil negru acolo.

M-am așezat ușor lângă ea.

— Mama?

— Este în regulă. Am venit să îmi iau spiritul cu mine.

Vocea părea să îi vină de departe.

— Sunt obosită, Pacoste.

Am încercat să nu par speriată.

— O să am grijă de tine. Nu îți face griji, te lăsăm să te odihnești.

Zâmbi cu cel mai trist zâmbet, lăsându-mă să înțeleg că avea să se odihnească, dar nu genul de odihnă la care speram eu. I-am apucat mâinile. Erau reci ca gheața. Mici oase de pasăre.

Mi-a spus din nou:

— Sunt obosită.

Își dorea să îi spun că totul este în regulă, să își ia spiritul și să plece, dar nu puteam să o fac. I-am zis:

— Normal că ești obosită. Ai muncit din greu toată viața. Numai asta ai făcut.

— Să nu mă ții minte așa. Să nu ții minte că am fost o sclavă și că am muncit din greu. Când te gândești la mine să spui: „Nu ai aparținut niciodată acelor oameni". Nu a aparținut nimănui în afară de sine. Își închise ochii.

— Să ții minte asta.

— Voi ține minte, mama.

I-am tras cuvertura în jurul umerilor. Sus pe crengi ciorile croncăneau. Turturelele uguiesc. Vântul coborî să o ridice spre cer.

Sarah

Am ajuns la casa de rugăciune în căldura sufocantă a unei dimineți de august cu intenția de a intra și de a ne așeza în strana pentru negri.

— Suntem sigure că vrem să facem asta?, am întrebat-o pe Nina.

Se opri pe iarba maro, pe față îi cădea din cerul lipsit de nori o lumină aspră ca de ambră.

— Dar ai spus că strana pentru negri este o barieră ce trebuie doborâtă!

Spusesem asta, chiar noaptea trecută. Păruse o idee tulburătoare atunci, dar acum, în lumina zilei, părea mai puțin o dărâmare de bariere și mai mult o năzbâtie periculoasă. Până în acel moment, membrii congregației din Arch Street îmi suportaseră afirmațiile antisclavagiste în felul în care suporți valurile de insecte de afară – dai din mână și le ignori pe cât posibil – dar acesta era un lucru diferit. Era un act de rebeliune și probabil că nu avea să mă ajute în încercarea

mea de a deveni pastor quaker. Ideea de a sta în strana negrilor îmi venise după ce citisem *The Eliberator,* un ziar aboliționist pe care eu și cu Nina îl strecuram în casă în pachetele noastre și, într-o ocazie, ascuns în boneta Ninei. Era publicat de domnul William Lloyd Garrison, posibil cel mai radical aboliționist din țară. Eram sigură că, dacă Catherine dădea peste o copie a ziarului în una dintre camerele noastre, avea să ne dea afară de urgență. Le țineam ascunse sub saltelele noastre și mă întrebam dacă nu ar fi trebuit să mă duc acasă să le dau foc.

Adevărul era că nimic din ce făceam nu era sigur. Grupuri pro-sclavie instauraseră o domnie a terorii întreaga vară, nu în Sud, aici în Nord. Aruncaseră tiparnițe aboliționiste în râuri și dăduseră foc caselor negrilor liberi și celor ale aboliționiștilor, aproape cincizeci de astfel de incidente doar în Philadelphia. Violența fusese un șoc pentru mine și pentru Nina – părea că nici proveniența nu mai era o garanție. Dacă erai aboliționist puteai fi atacat pe stradă – atacat, biciuit, lovit cu pietre, ucis. Unii aboliționiști aveau un preț pus pe capul lor, și majoritatea se ascundeau.

Stând acolo, văzând dezamăgirea de pe fața Ninei, mi-am dorit prezența Lucretiei. Mi-am dorit să apară lângă mine cu boneta ei albă organdi, cu ochii ei negri neînfricați, dar ea și James se mutaseră în altă congregație, găsind-o pe cea din Arch Street prea conservatoare. Mă gândisem să o urmez înainte ca să ne spună Catherine foarte clar că eu și cu Nina am fi fost nevoite să ne găsim un alt loc de cazare și erau puține, chiar deloc, astfel de locuri potrivite pentru două surori nemăritate. Uneori mă gândeam la acea zi de pe malul râului Delaware când îi spusesem Lucretiei că nu aveam să privesc înapoi și mă ținusem cât de bine reușisem de promisiune, dar existau mereu compromisuri de făcut, atât de multe mici concesii.

— Nu ți s-a făcut frică, nu?, zicea Nina. Spune-mi că nu.

Am auzit vocea lui Israel străbătând mulțimea, strigând-o pe Becky și, ridicând privirea, i-am văzut spatele dispărând în casa de rugăciune. Am rămas un moment pe loc, inspirând căldura șeii cailor, mirosul de urină de pe pietre.

— Mereu mi se face frică… dar, haide, nu mă va opri asta.

Ne-am împletit brațele și abia am putut ține pasul cu ea în timp ce înainta spre ușă, cu bărbia ridicată atât de sfidător așa cum o făcuse de când era copilă și, preț de o secundă, am văzut-o la paisprezece ani, stând pe canapeaua galbenă în fața pastorului Gadsden cu bărbia ridicată la fel, refuzând să fie botezată la Sfântul Filip.

La puțină vreme după sosirea Ninei în Philadelphia, quakerii o instalaseră profesoară la școala de copii, o meserie pe care ea o detesta. Cererile noastre pentru o altă însărcinare fuseseră ignorate – cred că ei considerau că puteau să îi reducă din mândrie punând-o să schimbe scutecele copiilor. Bărbații de însurătoare, inclusiv fiul lui Jane Bettleman, Edward, se călcau în picioare să o

ajute să coboare din trăsură și pierdeau vremea în jurul ei cu speranța ca ea să scape vreun obiect pe care ei să îl poată ridica, dar îi găsea pe toți plictisitori. Când împlinise treizeci de ani iarna trecută, am început să mă îngrijorez în tăcere, nu că ar fi devenit o altă mătușă Amelia Jane ca mine – într-adevăr, îi spusesem că dacă doamna Bettleman avea să îi fie soacră aveam să fim amândouă nevoite să ne înecăm în râu. Nu, eram îngrijorată că avea să împlinească și ea patruzeci și trei de ani ca mine, dădăcind în continuare copiii altor quakeri.

Strana negrilor se afla în locul de sub scările ce duceau la balcon. Ca de obicei, era păzită de un bărbat care se asigura ca nicio persoană albă să nu se așeze din greșeală acolo și ca nicio persoană de culoare să nu treacă dincolo de ea. Observându-l pe Edward Bettleman de pază în acea zi am oftat. Eram condamnate, se pare să ne facem mereu noi inamici în acea familie.

Sarah Mapps Douglas și mama ei, Grace, stăteau pe bancă în rochiile și bonetele lor de quakere. În mod obișnuit singurii negri din rândul nostru, Sarah Mapps, aproape de o vârstă cu Nina, era profesoară la școala pentru copiii negri pe care o fondase, iar mama ei era croitoreasă. Ambele erau cunoscute pentru părerile lor aboliționiste, dar, în timp ce pășeam spre ele, m-am întrebat pentru întâia oară dacă aveau să fie deranjate de ceea ce eram pe punctul să fac împreună cu Nina, dacă avea să le implice în vreun fel.

Când acest gând mi-a trecut prin minte, am ezitat și, văzând că fac o pauză, fără niciun dubiu îngrijorată din nou că aveam de gând să renunț, Nina se repezi spre bancă și se așeză lângă femeia mai în vârstă.

Mi-am amintit apoi ca prin ceață mai multe lucruri întâmplate – exclamația de surpriză care părăsi buzele doamnei Douglas, Sarah Mapps întoarsă spre mine, înțelegând, Edward Bettleman aplecându-se spre Nina, spunând puțin prea tare: „Nu aici, nu te poți așeza aici!“

Ignorându-l, Nina se holbă cu curaj în față, în timp ce eu mă strecuram lângă Sarah Mapps. Edward se întoarse spre mine:

— Domnișoară Grimké, aceasta este strana negrilor, va trebui să vă mutați.

— Stăm confortabil aici, i-am spus, văzând rânduri întregi de oameni întorcându-se spre noi pentru a fi martori la scandal.

Edward se îndepărtă și, în liniștea ce urmă, le-am auzit pe femei ridicându-și evantaiele și pe bărbați dregându-și gâturile și am sperat că zgomotul avea să se liniștească, dar, în cealaltă parte a încăperii, la banca vârstnicilor, am văzut că lumea începuse să șoptească și apoi l-am văzut pe Edward revenind cu tatăl lui.

Toate patru ne-am strâns la un loc, instinctiv, pe bancă.

— Vă cer să respectați sfințenia și tradiția întâlnirii și să ieșiți din această strană, spuse domnul Bettleman.

Doamna Douglas începuse să respire rapid și am fost cuprinsă de teamă că le pusesem în pericol. Tardiv, mi-am amintit de o negresă care se așezase într-o

strană pentru albi la o nuntă și care fusese forțată să mănânce străzile orașului. Am făcut un semn spre cele două femei:

— Ele nu sunt implicate.

Fusesem aproape să spun „în disidența noastră", dar m-am oprit.

— Ele nu sunt implicate în asta.

— Nu este adevărat, zise Sarah Mapps, privind spre mama ei, apoi spre domnul Bettleman. Suntem din plin implicate în asta. Stăm aici împreună, nu-i așa?

Își ascunse mâna în pliurile rochiei pentru a masca felul în care tremura și m-am simțit cuprinsă de iubire și de durere la vederea acestui lucru.

Bărbatul aștepta, dar nu ne mișcarăm.

— Vă voi cere o ultimă dată, zise el.

Arăta incredul, iritat, sigur în virtutea lui, dar nu ne putea îndepărta cu forța. Sau?

Nina se ridică, cu ochii arzând.

— Nu vom fi mutate de aici, domnule!

Fața lui se roși. Se întoarse spre mine, vorbind cu șoapte încordate.

— Fii atentă la mine, domnișoară Grimké. Înfrânează-ți sora și înfrânează-te și tu.

Plecând, am privit pe furiș spre Sarah Mapps și spre mama ei, spre felul în care se apucaseră de mână și cum se strângeau ușurate și apoi spre Nina, la jubilația de pe fața ei. Era mai curajoasă decât mine, așa fusese întotdeauna. Eu țineam prea mult la părerile altora, ei nu îi păsa deloc. Eu eram precaută, ea era repezită. Eu eram o gânditoare, ea era un om de acțiune. Eu aprindeam focuri, ea le răspândea. Și abia atunci și mereu după aceea, am văzut cât de viclene puteau să fie Parcele. Nina era o aripă, eu eram cealaltă.

•

Nina și cu mine am fost chemate din camerele noastre de către Catherine, care suna din clopoțelul pentru ceai în ceea ce noi credeam că avea să fie o după-amiază de septembrie liniștită. Suna adesea din clopoțel când sosea o scrisoare pentru noi, când era servită o masă sau când avea nevoie de ajutor la vreo sarcină din gospodărie. Am coborât la parter, fără vreo urmă de îngrijorare și ne-am trezit dintr-odată față în față cu Vârstnicii stând drepți ca niște brazi pe scaunele din salonul lui Catherine, câțiva rămași în picioare lângă perete, Israel printre ei. Catherine, singura femeie, era instalată grandios pe fotoliul ponosit de catifea. Coborâsem direct în mijlocul Inchiziției.

Niciuna dintre noi nu se sinchisise să își strângă părul. Al meu atârna în șuvițe roșii până la brâu, în timp ce al Ninei plutea în jurul umerilor, numai bucle și volte. Nu era potrivit pentru compania bărbaților, dar Catherine nu ne-a trimis înapoi la etaj. Își țuguie buzele într-o expresie acră ce semăna a zâmbet și ne făcu semn să intrăm în cameră.

Trecuseră trei săptămâni de când ne aşezaserăm în strana negrilor şi refuzaserăm să ne ridicăm şi, cu excepţia domnului Bettleman, nimeni nu ne adresase vreun cuvânt de admonestare. Ne aşezaserăm din nou lângă Sarah Mapps şi Grace în săptămâna următoare şi apoi în cealaltă şi nu fusese făcut niciun efort pentru a ne opri. Am fost orbită să cred că Vârstnicii acceptaseră ceea ce făcusem. Se părea că greşisem.

Stăteam una lângă cealaltă aşteptând ca cineva să vorbească. Geamurile ardeau puternic în lumina soarelui, făcând camera să se încingă ca un cuptor şi am simţit transpiraţia rece scurgându-mi-se printre sâni. Am încercat să îi întâlnesc privirea lui Israel, dar acesta se uita pe geamul de lângă cornişă. Întorcându-mă apoi spre Catherine i-am văzut ziarul din poală. *The Liberator*.

Mi s-a făcut rău.

Ţinându-l de un colţ între degetul mare şi arătător, a ridicat ziarul de parcă ar fi fost un şoarece mort pe care îl găsise într-o capcană şi pe care acum îl ţinea de coadă.

— O scrisoare de pe prima pagină a celui mai notoriu ziar antisclavagist din ţară ne-a atras atenţia.

Îşi potrivi ochelarii – lentilele erau groase ca fundul unei sticle.

— Permiteţi-mi să citesc cu voce tare: „30 august, 1835, Prietenul meu respectat."

Nina exclamă surprinsă:

— Oh, Sarah. Nu ştiam că avea să fie publicată.

M-am holbat spre ochii ei agitaţi, încercând să înţeleg ce spunea. Când mi-am dat seama, am încercat să vorbesc, dar prin buze mi-a ieşit doar aer. A trebuit să îmi desprind cuvintele ca pe nişte bucăţi de tapet.

— I-ai scris… domnului Garrison?

Un scaun zgârie podeaua şi l-am văzut pe domnul Bettleman înaintând războinic spre noi.

— Vrei să spui că tu, fiica unei familii de stăpâni de sclavi, i-ai scris o scrisoare unui agitator precum William Lloyd Garrison, crezând că nu va fi publicată? Este exact genul de material inflamator pe care îl răspândeşte.

Nu era cuprinsă de remuşcări, era sfidătoare.

— Da, poate că am crezut că o va publica!, zise ea.

Apoi, către mine:

— Oamenii îşi riscă vieţile pentru cauza sclavilor şi noi stăm doar în strana negrilor! Am făcut ce a trebuit să fac.

Am simţit, dintr-odată, că ceea ce făcuse era inevitabil. Vieţile noastre nu aveau să revină niciodată la ceea ce fuseseră, se asigurase ea de asta şi doream în acelaşi timp să o strâng în braţe şi să îi mulţumesc, dar şi să o scutur cu putere.

Toate fețele le erau identice, sumbre și acuzatoare, întunecați în lumina zilei, cu excepția lui Israel. El se holba la podea de parcă și-ar fi dorit să fie oriunde altundeva în afara acelui loc.

În timp pe Catherine reîncepu să citească, Nina își fixă ochii pe peretele îndepărtat, într-un loc înalt, deasupra capetelor lor. Scrisoarea era lungă și elocventă și, da, extrem de inflamabilă.

„Dacă persecuția este modalitatea prin care vom obține emanciparea atunci, vă zic, să vină, pentru că este convingerea mea adâncă, solemnă, hotărâtă că aceasta este o cauză pentru care merită să mori. Angelina Grimké."

Catherine împături ziarul și îl așeză pe podea.

Veștile despre scrisoare aveau să ajungă la Charleston, desigur. Mama, Thomas, întreaga familie avea să o citească cu revoltă și rușine. Nu avea să se mai întoarcă niciodată acasă – mă întrebam dacă se gândise la asta, la felul în care aceste cuvinte aveau să îi închidă toate ușile rămase acolo.

Chiar atunci Israel vorbi din spatele camerei și mi-am închis ochii auzind cât de blândă îi era vocea, surprinsă de bunătatea lui subită.

— Sunteți amândouă surorile noastre. Vă iubim așa cum vă iubește și Hristos. Am venit aici doar pentru a vă împăca cu frații noștri quakeri. Vă puteți întoarce la noi dacă vă căiți complet, așa cum și fiul rătăcitor s-a întors la tatăl lui.

— Trebuie să vă deziceți de scrisoare sau veți fi date afară, spuse domnul Bettleman, scurt și la obiect.

Odată rostite, cuvintele pluteau ca o mică secure deasupra capetelor noastre, aproape vizibilă în lumina zilei. Nu se putea întâmpla una ca asta. Îmi petrecusem treisprezece ani la quakeri, șase încercând să devin pastor, singura profesie care îmi mai rămăsese. Renunțasem la toate celelalte, la măritiș, la Israel, la copii.

M-am grăbit să vorbesc înaintea Ninei. Știam ce avea să spună și apoi lama avea să cadă.

— Vă rog, știu că sunteți oameni miloși.

— Încearcă să înțelegi, Sarah, am privit în cealaltă parte când v-ați așezat în strana negrilor, zise Catherine. Dar acum s-a ajuns prea departe.

Își împleti degetele albe sub bărbie.

— Și trebuie să vă gândiți, de asemenea, unde vă veți duce dacă nu vă deziceți de scrisoare. Țin la amândouă, dar, desigur, nu ați putea rămâne aici.

Panica îmi cuprinse gâtul.

— Este atât de greșit să scrii o scrisoare? Este atât de greșit să dăm voce rugăciunilor noastre?

— Astfel de probleme – nu sunt treaba unei femei, zise Israel, ieșind din locul întunecat de lângă zid. Cu siguranță îți dai seama de asta.

Vocea îi era cuprinsă de durere și de frustrare, același ton pe care îl avusese când îi refuzasem propunerea și știam că acum nu vorbea doar despre scrisoare.

— Nu avem de ales. Ceea ce ați făcut prin felul în care v-ați declarat este în afara regulilor quakerismului.

Am apucat-o pe Nina de mână. Aceasta era umedă și caldă. L-am privit pe Israel, doar pe Israel.

— Nu ne putem dezice de scrisoare. Îmi doresc doar să o fi semnat și eu.

Mâna Ninei o strânse pe a mea, până aproape de punctul durerii.

Pacoste

4 august

Dragă Sarah,

Mama a murit luna trecută. A adormit sub stejar și nu s-a mai trezit. A rămas adormită șase zile înainte să moară în patul ei, cu mine și cu Sky lângă ea. Mama ta a plătit pentru un sicriu de pin.

Au îngropat-o în cimitirul pentru sclavi de pe Pitt Street. Stăpâna l-a lăsat pe Goodis să ne ducă pe mine și pe Sky în trăsură până acolo, ca să îi vedem locul de veci și să ne luăm la revedere. Sky a împlinit douăzeci și doi de ani și este înaltă ca un bărbat. Când am stat lângă mormânt, nu îi ajungeam nici măcar până la umăr. A cântat acel cântec pe care femeile de pe plantație îl cântă atunci când zdrobesc orez pentru a-l presăra pe mormânt. Mi-a spus că lasă acel orez pentru a-i ajuta pe cei morți să-și găsească drumul înapoi spre Africa. Sky avea o mână de orez de la bucătărie și a împrăștiat-o peste mama în timp ce cânta.

Îmi amintesc vechiul cântec pe care l-am inventat când eram copilă. Traversează apa, traversează marea, lasă peștii să mă ducă, să mă ducă acasă. Am cântat asta, apoi am luat degetarul de alamă, cel pe care îl iubeam de când eram mică și l-am lăsat pe mormântul ei ca să aibă o parte din mine.

Ei bine, am vrut să știi asta. Cred că este împăcată acum.

Sper ca scrisoarea să ajungă la tine. Dacă îmi scrii, ai grijă, sora ta Mary este atentă la orice. Vizitiul negru de la plantația ei, Hector, este acum majordom și spionează pentru ea.

Prietena ta,

Pacoste

Am scris numele lui Sarah și adresa pe partea din față la lumina lumânării, copiind scrisul stăpânei cât de bine puteam. Scrisul stăpânei se deteriorase, așa că puteam să fac aproape orice fel de litere și să pară că erau ale ei. Am închis scrisoarea cu o picătură de ceară și am apăsat-o cu sigiliul stăpânei. Îl furasem

din camera ei – să zicem, îl împrumutasem. Plănuiam să îl duc înapoi înainte să i se observe lipsa. Hârtiile, însă, le furasem de-a dreptul.

În cealaltă parte a camerei, Sky dormea, zbătându-se în căldură. I-am privit brațele căutând locul de pe saltea unde obișnuia să doarmă mama, apoi am suflat în lumânare și am privit fumul dispărând în întuneric. Mâine aveam să strecor plicul în pachetul ce mergea la poștă și să sper ca nimeni să nu se uite cu atenție.

Sky cântă în somn, ceva ce suna a gullah și m-am gândit la orezul pe care îl împrăștiase pe mormântul mamei, încercând să îi trimită spiritul în Africa.

Africa. Oriunde am fi fost eu și Sky, acela era singurul loc în care mama și-ar fi dorit să fie.

Sarah

Mă trezeam în fiecare zi cu un sentiment de gol, de boală. Catherine ne lăsase timp până în prima zi din octombrie pentru a ne împacheta lucrurile și a pleca, dar nu puteam găsi pe nimeni care să cazeze două surori date afară de quakeri, iar casa Lucretiei era plină de copii acum. Străzile fuseseră inundate de broșuri – erau lipite pe stâlpii de iluminat și pe clădiri și întinse la pământ – cu un titlu ce anunța în modul inflamator în care o făceau aceste broșuri: *SCANDALOS: O abolițională cu cel mai revoltător caracter se află printre voi.* Sub asta, era tipărită în întregime scrisoarea trimisă de Nina la *The Liberator*. Nici măcar cele mai ieftine pensiuni nu mai doreau să își deschidă ușile pentru noi.

Ajunsesem la marginea disperării când a sosit o scrisoare fără numele expeditorului sau adresă pe plic.

29 septembrie, 1835

Dragi domnișoare Grimké,

Dacă sunteți suficient de curajoase să stați cu noi în strana pentru negri, poate veți găsi destul curaj să împărțiți cu noi casa noastră până vă găsiți o locuință mai potrivită. Mama și cu mine nu avem ce să vă oferim, cu excepția unui pod parțial mobilat, dar are un geam și hornul trece prin mijlocul camerei și o ține caldă. Este a voastră, dacă o doriți.

Vă cerem să nu vorbiți cu nimeni despre acest aranjament, inclusiv cu gazda voastră actuală, Catherine Morris. Vă așteptăm la 5 Lancaster Row.

Camarada voastră,
Sarah Mapps Douglas

Ne-am despărțit de vechea noastră viață a doua zi, nelăsând vreo adresă de corespondență și fără să ne luăm la revedere, ajungând cu trăsura la o micuță casă de cărămidă dintr-un cartier sărac, majoritar alb. În față era un gard strâmb cu un lanț la poartă, obligându-ne să ne cărăm cuferele până la ușa din spate.

Podul era slab luminat și plin de pânze de păianjen și, când se făcea focul jos, camera se umplea de o căldură sufocantă și mirosea amarnic a foc de lemne, dar nu ne-am plâns. Aveam un acoperiș deasupra capetelor. Ne aveam una pe cealaltă. Le aveam ca prietene pe Sarah Mapps și pe Grace.

Sarah Mapps era bine educată, poate chiar mai bine decât mine, după ce urmase cea mai bună academie a quakerilor, destinată negrilor liberi din oraș. Mi-a spus că încă de copilă știuse că misiunea ei în viață era să fondeze o școală pentru copiii negri.

— Puțini au parte de o asemenea realizare clară, mi-a zis. Cei mai mulți oameni, inclusiv mama, cred că am sacrificat prea multe nemăritându-mă și neavând copii, dar elevii mei, ei îmi sunt copii.

Înțelegeam mult mai bine decât își dădea seama. Ca mine, iubea cărțile, ținându-și volumele prețioase într-un cufăr în mica lor cameră de zi. În fiecare seară îi citea mamei ei cu vocea ei minunată – Milton, Byron, Austen – continuând multă vreme după ce Grace adormise în scaun.

Existau pălării peste tot, în stadii diferite de finisare, atârnând de cuiere în întreaga casă și, dacă nu chiar pălării, atunci schițe de pălării împrăștiate pe mese și înfipte în rama oglinzii de lângă ușă. Grace făcea creații masive, cu pene extravagante, pe care le vindea magazinelor, creații care, quakeră fiind, nu le-ar fi purtat niciodată chiar ea. Nina zicea că trăiește prin procură, dar eu cred că avea pur și simplu imbolduri artistice.

În prima noastră săptămână în pod, am făcut curat. Am măturat praful și păianjenii și am făcut geamul să strălucească. Am lustruit cele două cadre înguste ale patului, masa și scaunul și balansoarul scârțâitor. Sarah Mapps ne-a adus un covor țesut de mână, cuverturi strălucitoare, o masă suplimentară, o lanternă și un mic raft pe care ne-am pus cărțile și jurnalele. Am strecurat crengi de brad sub cornișe pentru a parfuma aerul și ne-am atârnat hainele pe cârlige de perete. Mi-am pus călimara de cositor pe masa suplimentară.

Până în a doua săptămână ne plictisisem deja. Sarah Mapps ne spusese să fim atente și să ne ascundem intrările și ieșirile din casă, că vecinii nu aveau să tolereze amestecul rasial, dar am fost văzute într-o dimineață de un grup de băieți golani, care au aruncat cu pietricele în noi și ne-au strigat murdării: „Amestecatele. Amestecatele”. În ziua următoare, cineva a aruncat cu ouă în fațada casei.

În cea de-a treia săptămână am devenit pustnice.

•

Când a sosit noiembrie, am început să mă plimb pe covorul oval recitindu-mi cărțile și vechile scrisori, ținându-le în mână în timp ce mă plimbam, încercând să nu dispar în acel loc melancolic pe care îl vizitam încă din copilărie.

Simțeam că lupt să rezist, că, dacă pășeam de pe covor, aveam să mă scufund în vechiul meu abis.

Înainte să plecăm de la Catherine, sosise o scrisoare de la Pacoste în care ne informa despre moartea lui Charlotte. De fiecare dată când o citeam – o citisem de atâtea ori că Nina mă amenințase că o va ascunde – mă gândeam la promisiunea pe care o făcusem de a o elibera pe Pacoste. Mă urmărise întreaga viață și, acum că Charlotte nu mai era, în loc să mă elibereze, moartea ei făcuse cumva această obligație și mai stringentă. Mi-am spus că încercasem – chiar o făcusem. De aceea o învățasem pe Pacoste să citească și, parțial, de aceea îmi petrecusem toți acei ani încercând să devin pastor quaker. De câte ori îi scrisesem mamei implorând-o să o cumpere pe Pacoste pentru a o elibera? Nu ascultase niciodată acele rugăminți.

Apoi, într-o dimineață, în timp ce sora mea folosea ultimele acuarele încercând să imortalizeze salcia goală din afara geamului nostru, și eu îmi urmam cărarea hotărâtă pe covor, m-am oprit dintr-odată și am privit spre călimara de cositor. M-am holbat la ea câteva minute. Totul era nelalocul lui și în fața mea se afla călimara.

— Nina! Ții minte cum mama ne punea să scriem scuze ore întregi? Ei bine, am să scriu una… o adevărată scuză pentru cauza anti-sclavie. Ai putea să scrii și tu una… Amândouă am putea.

Se holbă la mine, în timp ce eu îmi aminteam tot ceea ce știam.

— Trebuie să ajungem la cei din Sud, i-am spus… Suntem sudiste… îi cunoaștem pe stăpânii de sclavi, noi două… Putem vorbi cu ei… nu să le ținem prelegeri, dar să facem apel la ei.

Întorcându-se spre geam, păru să studieze salcia și, când s-a întors, i-am văzut strălucirea din ochi.

— Am putea să scriem un pamflet!

Se ridică, pășind în pătratul de lumină întins pe podeaua din fața geamului.

— Domnul Garrison mi-a publicat scrisoarea, poate că ne va publica și pamfletul și îl va trimite în toate orașele din Sud. Dar să nu îl adresăm stăpânilor de sclavi. Nu ne vor asculta niciodată.

— Cui atunci?

— Le vom scrie clerului din Sud și femeilor. Îi vom pune pe pastori pe ei și apoi pe soțiile, mamele și fiicele lor!

Am scris în pat pe măsuța mea, înfășurată într-un șal de lână, în timp ce Nina stătea aplecată peste micul birou cu boneta ei veche, căptușită cu blană, pe cap. Întregul pod era scufundat în frig și singurul sunet care se auzea era hârșâitul

stilourilor noastre și caprimulgii[10] țipători ce se strigau unul pe celălalt în întunericul de afară.

Toată iarna hornul umpluse podul de căldură, iar Nina deschidea geamul pentru a lăsa aerul înghețat să intre. Scriam topite de căldură sau tremurând, rareori altfel. Pamfletele noastre erau aproape gata – al meu se numea O *epistolă către clerul din statele din Sud* și al Ninei – *Un apel către femeile creștine din Sud*. Ea se ocupase de femei și eu de cler, ceea ce mi se părea ironic având în vedere cât de prost mă descurcasem cu bărbații și cât de bine se descurcase ea. Insistase că ar fi fost și mai ironic invers – ca ea să scrie despre Dumnezeu când se descurcase atât de prost în relația cu El.

Scrisesem toate argumentele aduse de sudiști în favoarea sclaviei și le contraargumentasem pe toate. În scris nu mă bâlbâiam. Era un extaz să pot scrie fără ezitare, să scriu ceea ce era ascuns în mine, să scriu cu genul de îndrăzneală pe care nu aș fi găsit-o în persoană. Mă gândeam uneori la tata în timp ce scriam și la confesiunea brutal de onestă pe care o făcuse la sfârșit: „Crezi că eu nu detest sclavia? Crezi că nu știu că lăcomia m-a împiedicat să îmi urmez conștiința?" Dar mai ales Charlotte era cea care îmi bântuia paginile.

Sub noi, în bucătărie, le-am auzit pe Sarah Mapps și pe Grace băgând lemne într-o sobă depășită, o veche Rumford care scuipa nori de funingine. În curând am simțit mirosul de legume fierte – cepe, păstârnac, sfeclă – și ne-am strâns ce lucrasem în acea zi și am coborât pe scară.

Sarah Mapps s-a întors de la sobă când am intrat, cu mosoare de fum în jurul capului.

— Aveți pagini noi pentru noi?, mă întrebă, și mama ei, care frământa aluatul, s-a oprit pentru a-mi asculta răspunsul.

— Sarah a adus ultimele ei pagini, anunță Nina. A scris ultima propoziție astăzi și eu mă aștept să le termin pe ale mele mâine!

Sarah Mapps bătu din palme așa cum ar fi făcut pentru copiii de la clasă. Obiceiul nostru era să ne adunăm în camera de zi după masă, iar Nina și cu mine le citeam cu voce tare ultimele pagini scrise. Grace devenea uneori atât de tulburată de mărturiile noastre despre sclavie încât ne întrerupea cu diverse exclamații

— Ce mârșăvie! Nu își dau seama că sunt persoane! Puteam să fim noi în locul lor.

Până la urmă, Sarah Mapps se ducea și îi aducea coșul cu lucruri de cusut, astfel că mama ei se ținea ocupată înfigând acul într-una dintre pălăriile pe care le făcea.

[10] Caprimulg = pasăre arboricolă nocturnă și crepusculară, insectivoră, cu capul lat și corpul turtit, cu ochi mari, globuloși, adaptați pentru întuneric și cu deschiderea gurii foarte mare, pentru captarea prăzii din zbor. (n.red.).

— A venit o scrisoare pentru tine astăzi, Nina, spuse Grace, ştergându-şi aluatul de pe mâini şi căutându-şi în şorţ.

Puţin oameni ştiau unde ne aflăm: mama şi Thomas în Charleston, şi îi trimisesem adresa şi lui Pacoste, deşi nu îmi scrisese. Printre quakeri, o informasem doar pe Lucretia, temătoare că Sarah Mapps şi Grace ar putea avea de suferit din cauza relaţiei cu noi. Scrisul de pe scrisoare, însă, nu le aparţinea niciunuia.

Am privit peste umărul Ninei în timp ce aceasta deschidea scrisoarea.

— Este de la domnul Garrison!, strigă Nina.

Uitasem, Nina îi scrisese cu câteva săptămâni în urmă, povestindu-i despre demersul nostru literar şi el răspunsese cu entuziasm, cerându-ne să îi trimitem munca noastră odată terminată. Nu îmi puteam imagina ce mai dorea de la noi.

21 martie, 1836

Dragă domnişoară Grimké,

Ataşez la scrisoarea mea o scrisoare de la Elizur Wright din New York. Neştiind cum să dea de dumneavoastră, mi-a trimis mie scrisoarea cu rugămintea de a v-o transmite. Cred că îi veţi găsi conţinutul de o mare importanţă.

Sper ca monografiile pe care le scrieţi împreună cu sora dumneavoastră să ajungă la mine în curând şi că vă veţi ridica amândouă la înălţimea momentului care se apropie de noi.

Dumnezeu să vă dea curaj,
William Lloyd Garrison

Nina ridică privirea, cercetându-mi ochii care erau plini de un fel de uimire. Ţinându-şi respiraţia, a citit şi scrisoarea însoţitoare.

2 martie, 1836

Dragă domnişoară Grimké,

Vă scriu din partea Societăţii Americane Anti-Sclavie, care va angaja în curând şi va trimite patruzeci de agenţi aboliţionişti pentru a vorbi la întâlniri în statele libere, câştigând adepţi şi susţinere pentru cauza noastră. După ce v-am citit scrisoarea convingătoare trimisă la The Eliberator şi aflând despre protestele şi admiraţia pe care scrisoarea le-a cauzat, Comitetul Executiv este unanim în convingerea sa că ale dumneavoastră cunoştinţe despre răul reprezentat de sclavie în Sud şi vocea dumneavoastră plină de pasiune vor fi calităţi inestimabile.

Vă invităm să vă alăturaţi nouă în acest demers moral, împreună cu sora dumneavoastră, Sarah, întrucât am aflat şi despre sacrificiile

și despre opiniile ei aboliționiste ferme. Considerăm că veți putea fi mai utilă misiunii dacă vă însoțește și ea.

Dacă ați accepta să fiți agentele noastre, v-am trimite să vorbiți femeilor în saloane private din New York.

Vă așteptăm aici la data de șaisprezece septembrie pentru a lua parte la două luni de pregătire riguroasă a agenților sub îndrumarea lui Theodore Weld, marele orator aboliționist. Seria voastră de conferințe ar începe în decembrie.

Vă rugăm să vă gândiți cu atenție și să ne trimiteți răspunsul dumneavoastră!

Cu sinceritate,
Elizur Wright
Secretar, AASS

Ne-am holbat toate patru una la cealaltă un moment cu expresii goale, uimite, și apoi Nina m-a îmbrățișat.

— Sarah, asta este tot ce am sperat și chiar mai mult.

Am putut doar să rămân acolo nemișcată în timp ce mă strângea în brațe. Sarah Mapps luă o mână de făină din bol și o aruncă deasupra noastră ca petale la o nuntă și râsul lor răsună în aerul aburind.

— Gândește-te, ne va instrui chiar Theodore Weld, zise Nina.

Era bărbatul care „abolise" Ohio. Se spunea că era exigent, că avea principii de fier și că nu făcea compromisuri.

Am trecut ca prin vis prin cină și prin citit și, când am mers la culcare, am fost recunoscătoare pentru întuneric. Am rămas nemișcată, sperând ca Nina să fi adormit, dar vocea i se auzi din pat, la două brațe distanță de mine.

— Nu voi pleca la New York fără tine.

— N-nu am zis că nu voi veni. Desigur, am să vin.

— Ai fost atât de tăcută. Nu știu ce să cred.

— Sunt copleșită de bucurie. Chiar sunt, Nina. Este doar… Va trebui să vorbesc. Să vorbesc în modul cel mai public… printre străini. Va trebui să îmi folosesc vocea din gât, nu cea de pe pagină.

Toată seara, mi-am imaginat cum avea să fie, acel moment când cuvintele aveau să mi se împleticească în gură, și femeile din New York aveau să se agite pe scaunele lor și să își coboare privirea în poală.

— Te-ai ridicat la întâlniri și ai vorbit, zise Nina. Nu ai lăsat bâlbâială să te oprească din încercarea de a deveni pastor.

M-am holbat la grinda neagră de deasupra capului meu și am simțit adevărul și logica spuselor ei și mi-am dat seama că nu de vorbit îmi era cel mai frică. Acea frică era veche și obosită. Mă temeam de imensitatea întregii afaceri – o agentă aboliționistă călătorind prin țară cu un mandat național. Îmi doream să

spun, cine sunt eu să fac așa ceva, o femeie? Dar acea voce nu era a mea. Era vocea lui tata. A lui Thomas. Îi aparținea lui Israel, lui Catherine, mamei. Îi aparținea bisericii din Charleston și quakerilor din Philadelphia. Dacă aveam un cuvânt de spus în asta, nu avea să îmi aparțină mie.

Pacoste

Eram lângă Adgers Wharf cu un comision când vaporul cu aburi a plecat din port – o priveliște impresionantă, tunetul roții, uruitul hornului și oamenii aliniați pe punte fluturând batistele. L-am privit până când spuma s-a liniștit pe apă și barca a trecut de ultima barieră albastră din depărtare,

Mica stăpână mă trimisese să cumpăr două sticle de whisky de import și m-am grăbit să nu întârzii. Eu făceam cea mai mare parte a cumpărăturilor pentru ea, mai nou. Când îi trimitea pe sclavii de pe plantație să aducă ceva, se întorceau cu coșul gol sau ținând în continuare biletul pe care trebuiau să îl dea cuiva. Nu făceau diferența între Battery și Wragg Square, și îi lăsa fără cină dacă aveau noroc și, dacă nu aveau, primeau cinci lovituri de bici de la Hector.

Săptămâna trecută, Sky făcuse o rimă pe care o cântă în grădină: „Mica stăpână Mary, ea este otreapa. Mica stăpână Mary, dă-i în cap cu sapa". I-am zis, nu mai cânta asta pentru că Hector are urechi să te audă, dar Sky nu își putea lua cântecul de pe limbă. Sfârșise cu botnița de fier la gură. Era folosită pentru cazurile când un sclav fura mâncare, dar funcționa la fel de bine pentru cei cărora le mergea gura. A fost nevoie de patru bărbați să o țină, să îi bage aparatul în gură și apoi să i-l lege la spate. Țipase atât de tare că îmi mușcasem interiorul obrazului până când îmi cursese sânge și gustul de cupru îmi umpluse gura. Sky nu putuse să mănânce sau să vorbească două zile. Dormise în fund ca fierul să nu îi taie fața și, când se trezea mormăind, îi strecuram o cârpă udă sub căluș ca să poată suge apa.

Ieșind din magazinul de băuturi, mă gândeam la rănile din colțurile gurii ei, cum nu mai cântase deloc de la întâmplare. Atunci am auzit strigăte și am simțit miros de fum.

Un nor negru se ridica deasupra clădirii Old Exchange. Primul lucru care îmi veni în cap a fost Denmark, cum orașul luase în sfârșit foc, așa cum își dorise el. Mi-am ridicat fusta și am înfipt bastonul cu cap de iepure în pietre, încercând să îmi fac piciorul să meargă mai repede. Sticlele de whisky zăngăniră în coș. Durerea îmi străpunse șoldul.

La colțul Broad Street, m-am oprit pe loc. Crezusem că orașul luase foc, dar în fața fostei vămi era un foc în aer liber. O mulțime înconjurase focul, și bărbatul de la vamă era pe trepte aruncând mormane de hârtie în flăcări. De fiecare dată când ateriza un pachet pe foc, săreau scântei și mulțimea ovaționa.

Nu știam din ce motiv erau atât de agitați și ultimul lucru pe care vrei să îl faci este să intri în mijlocul problemelor altuia, dar știam că mica stăpână ordona să fim biciuiți dacă întârziam, așa cum făcea și dacă ne rătăceam.

Îmi vedeam de drum, ținându-mi capul aplecat când am văzut una dintre hârtiile pe care încercau să le ardă întinsă pe stradă, călcată în picioare așa că m-am aplecat și am ridicat-o.

Era pârlită în partea de jos. *O epistolă către clerul din statele din Sud de Sarah M. Grimké.*

Am rămas pe loc șocată. *Sarah. Sarah M. Grimké.*

— Dă-o încoa', cioară!, zise un bărbat.

Era bătrân și chel și mirosea a acru în căldura verii.

— Dă-o încoa'!

I-am privit ochii roșii, apoși, și mi-am băgat broșura în buzunar. Era numele lui Sarah și înăuntru erau cuvintele ei. Puteau să ardă restul hârtiilor, dar pe aceea nu aveau să o ardă.

Mai târziu în acea noapte, Sky și Goodis aveau să vină lângă patul meu și să-mi spună:

— Pacoste, ce ai avut în cap? Ar fi trebuit să îi dai hârtia, dar am făcut ce am făcut.

Nu am fost atentă la ce a spus. M-am întors cu spatele și am început să mă îndepărtez, scăpând de duhoarea lui și de mâinile cu care încerca să mă apuce.

A prins toarta coșului și a tras de el. Am tras și eu, dar el a ținut de coș, clătinându-se, spunând:

— Ce credeai? Că o să te las să pleci cu aia?

Apoi și-a coborât privirea, tembelul pe jumătate beat, și a văzut sticlele de whisky din coș, cel mai bun whisky din Charleston și limba lui gri i-a ieșit din gură umezindu-i buzele.

I-am zis:

— Uite, ia tu whisky-ul și eu iau broșura, și i-am întins coșul și l-am lăsat cu el în brațe.

M-am îndepărtat șchiopătând, eu și acel iepure viclean de pe baston, dispărând în mulțime.

Am continuat să umblu, trecând de Market Street. Soarele se scurgea portocaliu în port, umbrele verzi – negre cădeau pe gardurile grădinilor. În susul și în josul străzii, caii se întorceau acasă.

Nu m-am grăbit. Știam ce mă așteaptă.

Lângă casa Grimké, am văzut sosirea vasului cu aburi și clădirea văruită cu un semn deasupra intrării, Compania de vapoare cu aburi Charleston. Un bărbat cu un ceas de buzunar închidea ușa din față. Când a plecat, m-am îndreptat spre chei și am stat ascunsă în spatele cutiilor de lemn, privind pelicanii cum plonjează drepți ca niște lame de cuțit. Când am scos broșura din buzunar, în mâna mi-au

rămas mici bucăți arse. A trebuit să mă chinui ca să deslușesc unele dintre cuvinte. Dacă unul mă încurca, mă holbam la litere, așteptând ca înțelesul să mi se arate, și venea, ca imaginile ce iau ființă în nori.

Stimați prieteni,

Mă adresez vouă ca o stăpână de sclavi din Sud care se căiește, una care crede cu convingere că un negru nu este o vită pe care să o stăpânești, ci o persoană a lui Dumnezeu…

Mica stăpână a pus să fiu biciuită sub lumina lunii.

Când am ajuns târziu la poartă fără whisky-ul ei de import și fără banii pe care mi-i dăduse să îl cumpăr, i-a spus lui Hector să aibă grijă de mine. Era întuneric afară, cerul negru plin de mici stele, ca de cositor, cu margini ascuțite și luna atât de plină, că umbra lui Hector se vedea perfect întinsă pe pământ, de parcă ar fi venit de la soare. Avea biciul din piele de taur pregătit, legat la curea.

Îmi luasem mereu speranța de la mama și acum ea nu mai era.

Mi-am sprijinit mâinile de un stâlp al bucătăriei. Ultima oară fusesem biciuită pentru că învățasem să citesc – o lovitură, o guriță de zahăr, se spunea – și Tomfry mă legase de același stâlp.

De data aceasta zece lovituri. Prețul pentru că citisem cuvintele lui Sarah.

Am așteptat cu spatele întors spre Hector. Îl puteam vedea pe Goodis ghemuit în umbrele de lângă grădina de zarzavat, și pe Sky ascunsă lângă bucătăria încălzită, strălucirea ochilor ei ca a unui mic animal de noapte.

Mi-am închis pleoapele spre lume. Ce rost avea? Ce rost aveau toate?

Prima lovitură veni direct din foc, ca un fier încins pe piele. Am auzit bumbacul rochiei mele sfâșiindu-se și am simțit pielea crăpând. M-a făcut să cad în genunchi.

Am țipat pentru că nu m-am putut abține, deoarece corpul îmi era mic și vlăguit. Am țipat ca să îl trezesc pe Dumnezeu din adormirea lui.

Mi-am amintit cuvintele lui Sarah: „O persoană a lui Dumnezeu”.

În capul meu am văzut vaporul cu aburi. Am văzut roata întorcându-se.

•

Ziua următoare, îi luam măsurile micii stăpâne pentru o rochie, o ținută pentru plimbare din tafta satinată, exact genul de veștmânt de care are nevoie toată lumea, iar ea se prefăcea că nimic nu se întâmplase. Era amabilă.

— Pacoste, ce crezi despre auriul acesta, este prea palid?… Nimeni nu coase ca tine, Pacoste.

Când am întins metrul de la talia ei la gleznă, pielea sfâșiată de pe spate m-a pișcat și s-a întins și un șuvoi de sânge a început să îmi curgă pe umeri. Phoebe și Sky îmi puseseră hârtie maro muiată în melasă pe spate pentru a ține locurile

rănite curate, dar nu îmi alinaseră durerea. Fiecare pas pe care îl făceam mă înțepa. Îmi trăgeam picioarele pe podea fără să le ridic.

Mica stăpână stătea pe o cutie de croitorie și se întorcea de jur împrejur. Felul în care se întorcea îmi amintea de acel vechi glob din biroul conașului Grimké.

S-a auzit ciocanul de la ușa din față și apoi papucii lui Hector traversând holul spre salonul unde stăpâna își bea de obicei ceaiul. A strigat:

— Stăpână, primarul este aici. Zice să veniți la ușă.

Mary coborî de pe cutie și își scoase capul pe geam pentru a vedea ce se întâmplă. Stăpâna era bătrână acum, cu părul alb ca hârtia, dar se descurca prin casă. I-am auzit bastonul bătând rapid și vocea ei ca de broască umplând camera.

— Domnule Hayne! Este o onoare. Vă rog, intrați, serviți un ceai.

De parcă ar fi făcut cine știe ce ispravă.

Mica stăpână se grăbi să se încalțe. Ea și stăpâna îl lăudau mereu pe primar. Domnul Robert Hayne avea o misiune imposibilă în Charleston. Era ceea ce ele numeau un independent față de guvernul federal.

— Mă tem că nu este o vizită de curtoazie, doamnă Grimké. Sunt aici cu însărcinare oficială în privința fetelor dumneavoastră, Sarah și Angelina.

Mica stăpână rămase nemișcată. Porni spre ușă, cu un picior încălțat, celălalt nu, și m-am apropiat și eu la rândul meu.

— Regret să vă informez că Sarah și Angelina nu mai sunt binevenite în oraș. Ar trebui să le anunțați că, dacă doresc să se întoarcă în oraș, vor fi arestate și întemnițate până când un alt vapor cu aburi le poate duce înapoi în Nord. Este o măsură pentru siguranța lor și a orașului – Charlestonul este atât de înverșunat împotriva lor acum că ar avea parte cu siguranță de violență dacă și-ar arăta fețele pe aici.

Am rămas tăcută. Vechile oase ale casei scârțâiau în jurul nostru.

— Înțelegeți, doamnă?, întrebă primarul.

— Înțeleg perfect, dar acum ar trebui să mă înțelegeți și dumneavoastră pe mine. Poate că fiicele mele au opinii nesănătoase, dar nu vor fi tratate cu acest tip de insultă și jignire.

Ușa din față se trânti, bastonul bătu în sus pe trepte, și stăpâna apăru în cadrul ușii cu bărbia tremurând.

Metrul îmi alunecă dintre degete. Se încolăci la picioarele mele pe podea. Erau șanse să nu o mai văd niciodată pe Sarah.

Sarah

Așezată pe platformă, am privit fețele celor din public devenind din ce în ce mai captivate pe măsură ce Nina vorbea, aerul sfârâind deasupra capetelor lor de parcă s-ar fi aflat o substanță efervescentă acolo. Era conferința noastră

inaugurală și nu eram ascunse printr-un salon pe undeva, în fața a douăzeci de doamne cu ace de cusut în poală, așa cum își imaginase la început Societatea Anti-Sclavie. Ne aflam într-o sală grandioasă din New York cu balcoane cu decorațiuni și scaune de catifea roșie, o sală plină ochi.

Toată săptămâna ziarele agitaseră spiritele împotriva noutății lipsită de bun augur ca două surori să o imite pe Fanny Wrights. Străzile fuseseră inundate de fițuici care le admonestau pe femei, îndemnându-le să rămână acasă și până și Societatea Anti-Sclavie devenise temătoare la gândul de a ține conferința într-o sală publică. Erau pe punctul să anuleze întreaga afacere și să ne trimită înapoi în saloane.

Theodore Weld fusese cel care se ridicase în picioare și criticase Societatea pentru lașitatea ei. Era numit „Leul tribului aboliționist" și pe bună dreptate – putea să fie extrem de convingător când o dorea.

— Apăr dreptul acestor doamne de a vorbi împotriva sclaviei oriunde și oricând. Este ridicol la culme că încercați să le intimidați să renunțe la acest moment glorios!

El ne salvase.

Nina traversă scena dintr-o parte în cealaltă, ridicându-și mâinile și făcându-și vocea să se înalțe până în balcoane.

— Venim în fața dumneavoastră ca femei din Sud, pregătite să vă spunem adevărul despre sclavie…

Se îmbrăcase cu o rochie albastră, elegantă, care îi punea în evidență părul și puteam doar să mă întreb ce ar fi crezut domnul Weld dacă ar fi văzut-o.

Deși el ținuse ședințele de instruire pentru mine, Nina și încă treizeci și opt de agenți, inițiindu-ne în aptitudinile oratoriei, nu păruse niciodată prea sigur ce sfaturi să ne dea. Să stăm nemișcate și să vorbim cu voci blânde, așa cum se așteptau oamenii de la o femeie, sau să gesticulăm și să acționăm ca un bărbat?

— Las asta în seama voastră, ne spusese.

Luase un interes frățesc față de noi, așa cum îl numea el, vizitându-ne adesea la locuința noastră. Era de fapt interesat de Nina, desigur, și mă îndoiam că era vorba de un interes frățesc. Ea nu dorea să recunoască, dar era atrasă de el. Înainte să ajungem la New York, mi-l imaginasem pe domnul Weld ca pe un bătrân sever, dar, așa cum se dovedise până la urmă, era un bărbat tânăr, la fel de cumsecade pe cât era de sever. Avea treizeci și trei de ani și nu era însurat, era remarcabil de chipeș și avea părul des, șaten, buclat și ochi albaștri scăpărători. Era însă atât de daltonist încât purta tot felul de nuanțe haioase, neasortate. Asta ni se părea un lucru înduioșător. Eram destul de sigură, însă, că niciuna dintre aceste calități nu o atrăgeau pe Nina. Bănuiam că o atrăsese acel discurs salvator al lui. Și acele cinci cuvinte: o las în seama voastră.

— Sclavele sunt surorile noastre, exclamă Nina, întinzându-şi braţele în lateral de parcă ar fi fost înconjurată de multe dintre ele. Nu trebuie să le abandonăm.

Era ultima replică din discursul ei şi fu urmată de aplauze ropotitoare în sală, din partea femeilor ridicate în picioare.

Pe măsura ce aplauzele continuau, mă simţeam din ce în ce mai topită de căldură. Acum era rândul meu. După ce mă ascultaseră exersându-mi discursul, bărbaţii din societate hotărâseră ca Nina să înceapă, iar eu să îi urmez, temându-se că, dacă ordinea ar fi fost inversă, puţini ar fi rămas să îl asculte şi pe al ei. Ridicându-mă în picioare, m-am întrebat dacă cuvintele pe care plănuisem să le spun nu se retrăgeau deja în bârlogurile lor.

Când am urcat la pupitru, picioarele mi s-au înmuiat de parcă ar fi fost făcute din burete. Preţ de un moment, m-am ţinut de pupitru, copleşită de realizarea faptului că eu, dintre toţi, eram cea care stătea acolo. Priveam marea de oameni în expectativă şi mi-a trecut prin minte că, după sora mea înaltă, superbă, eu trebuia să fi fost o apariţie stranie. Poate chiar şocantă. Eram scundă, de vârstă mijlocie şi simplă, cu o mică pereche de ochelari la capătul nasului, purtând în continuare hainele mele de quakeră. Acum mă simţeam confortabil în ele. Sunt ceea ce sunt. Acest gând m-a făcut să zâmbesc şi, în toate direcţiile în care am privit, femeile mi-au zâmbit înapoi şi mi-am imaginat că înţelegeau ceea ce gândeam.

Mi-am deschis gura şi cuvintele au început să iasă. Am vorbit mai multe minute înainte să privesc spre Nina de parcă i-aş fi spus: „nu mă bâlbâi!” Dădu din cap, cu ochii largi, radiind.

Copil fiind, bâlbâială mea dispăruse şi revenise pur şi simplu, dar fusese atâta vreme alături de mine încât crezusem că era ceva permanent. Am continuat să vorbesc. Am vorbit rar despre relele sclaviei pe care le văzusem cu propriii mei ochi. Le-am spus despre Pacoste şi despre mama şi sora ei. Nu am lăsat ascuns niciun detaliu.

Într-un final, le-am privit peste ochelari şi apoi mi i-am dat jos un moment.

— Nu vom mai tăcea! Noi, femeile, ne vom declara de partea sclavului şi nu vom mai tăcea până vor fi liberi.

M-am întors atunci şi m-am îndreptat spre scaunul meu în timp ce femeile se ridicau în picioare, umplând sala cu aplauzele lor.

•

Am vorbit în faţa unor mari adunări la New York săptămâni întregi, înainte să organizăm o campanie în New Jersey şi a ne îndrepta apoi spre oraşele aflate de-a lungul râului Hudson. Femeile veneau în număr mare, înmulţindu-se ca pâinea şi peştii din Biblie. Într-o biserică din Poughkeepsie, mulţimea fusese atât de mare că balconul cedase şi biserica trebuise evacuată, forţându-ne să ne ţinem discursurile afară în frigul şi atmosfera mohorâtă a lunii februarie şi nici măcar o

singură femeie nu plecase. În fiecare oraş pe care l-am vizitat, am încurajat femeile să îşi formeze propriile societăţi anti-sclavie şi le-am pus să strângă semnături pe petiţii. Bâlbâială mea venea şi trecea, deşi în mod politicos evita să apară în timpul majorităţii discursurilor mele.

Am devenit relativ faimoase, dar teribil de antipatice. De-a lungul iernii şi al primăverii, veştile despre acţiunile noastre au fost preluate de aproape toate ziarele din ţară. Ziarele anti-sclavie ne publicau discursurile şi zeci de mii dintre pamfletele noastre erau tipărite. Până şi fostul nostru preşedinte, John Quincy Adams, a acceptat să se întâlnească cu noi, promiţând să ducă petiţiile strânse de femei în faţa Congresului. În câteva oraşe din Sud, efigiile noastre au fost spânzurate împreună cu cea a domnului Garrison, şi mama noastră ne-a trimis de ştire că nu mai puteam pune piciorul în Charleston fără teamă de întemniţare.

Domnul Weld era ancora noastră de salvare. Ne scria scrisori comune, lăudându-ne eforturile. Ne numea curajoase, ferme şi perseverente. Din când în când, adăuga câte un post-scriptum pentru Nina: „Angelina, lumea spune că îţi ţii spectatorii complet captivaţi. Ca responsabil pentru instruirea ta, aş vrea să îmi asum din merite, dar toate îţi revin ţie."

Într-o după amiază parfumată din aprilie, a apărut fără să ne anunţe în avans la casa de ţară a lui Gerry Smith din Peterboro, New York, acolo unde eu şi Nina ne petreceam ultimele zile ale celei mai noi runde de conferinţe. Venise, ne spusese, pentru a discuta finanţele Societăţii cu domnul Smith, cel mai mare sponsor al organizaţiei, dar coincidenţa era prea evidentă. În fiecare dimineaţă, el şi Nina făceau o plimbare de-a lungul cărării ce ducea spre livezi. Mă invitase şi pe mine, dar aruncasem o singură privire spre faţa Ninei şi îl refuzasem. Ne însoţea şi la conferinţele noastre de după-amiaza, aşteptând în afara sălilor, iar seara, toţi trei stăteam în salon împreună cu domnul şi doamna Smith, dezbătând strategii pentru cauza noastră şi povestindu-ne aventurile. Când doamna Smith sugera că venise momentul ca femeile să spună noapte bună, Theodore şi Nina se priveau, nedoritori să se despartă, iar el zicea:

— Ei bine, atunci. Trebuie să vă odihniţi, iar Nina părăsea cameră cu o lentoare dureroasă.

În ziua în care a plecat, am privit de la geam cum s-au întors de la plimbarea lor obişnuită. Începuse să plouă cât se aflau la plimbare, una dintre acele rafale neaşteptate în timpul căreia soarele continuă să strălucească, şi el îşi ţinea haina deasupra capetelor lor, făcând astfel un mic cort pentru amândoi. Se plimbau fără cea mai mică grabă, îi puteam vedea râzând.

Când au ajuns pe verandă, scuturându-se de umezeală, s-a aplecat şi a sărutat-o pe sora mea pe obraz.

•

În iunie am sosit în Amesbury, Massachusetts, pentru un repaus de două săptămâni la căsuţa cu şindrilă a unei anumite doamne Whittier. Aveam în

curând să începem o cruciadă a scrisorilor îndreptate spre New England, ce avea să dureze până în toamnă, dar în acel moment eram epuizate, aveam nevoie de haine noi, de sezon, iar eu aveam o ușoară tuse de care nu mai puteam să scap. Doamna Whittier era rumenă în obraji și durdulie și ne hrănea cu supe grase, ne trata cu ulei din ficat de cod, refuza orice alți vizitatori și ne forța să ne ducem la culcare înainte de a apărea luna pe cer.

Au trecut câteva zile înainte să aflăm că era mama lui John Greenleaf Whittier, un prieten apropiat al lui Theodore. Stăteam în salon, servind ceaiul când a început să vorbească despre fiul ei și despre lunga lui prietenie cu Theodore și am înțeles de ce ne primise la ea în casă.

— Înseamnă că îl cunoașteți bine pe Theodore, zise Nina.

— Pe Teddy? Oh, îmi este ca un fiu, ca un frate lui John.

Scutură din cap.

— Bănuiesc că ați auzit despre acel jurământ oribil pe care l-au făcut.

— Jurământ?, întrebă Nina. Nu, nu am auzit nimic despre asta.

— Ei bine, nu sunt de acord. Cred că este prea exagerat. O femeie la vârsta mea și-ar dori nepoți, până la urmă. Dar sunt bărbați principiali, ei doi, nu ai ce discuta cu ei.

Nina se trase la marginea scaunului și am văzut cum se întunecă la față.

— Ce anume au jurat?

— Au jurat să nu se însoare înainte ca sclavia să fie abolită. Sincer, nu cred că asta se va întâmpla în timpul vieții lor!

În acea noapte, am fost trezită de o bătaie la ușă, la mult timp după ce luna urcase pe cer. Nina stătea acolo, cu o față de nepătruns, sumbră și deznădăjduită.

— Nu mai pot suporta, mi-a spus, aruncându-se în brațele mele.

•

Era vara lui 1837, locuitorii din New England veniseră cu miile să ne audă vorbind și, pentru întâia oară, în public începuseră să apară și bărbați. La început doar câțiva, apoi câte cincizeci, apoi cu sutele. Faptul că ne adresam în public femeilor era suficient de rău – că vorbeam public bărbaților dăduse peste cap lumea puritană.

— Au să aprindă rugurile, i-am spus Ninei când au apărut primii bărbați la întâlniri, încercând să fac o glumă.

Am râs amândouă, dar nu mai era amuzant.

Nu dau voie femeii să învețe sau să aibă autoritate asupra bărbatului, ci să tacă. Exista oare vreun verset mai oribil ca acesta în Biblie? Era predicat în acea vară din fiecare amvon din New England cu gândul îndreptat spre surorile Grimké. Bisericile congregaționale au adoptat o hotărâre de cenzură împotriva noastră, îndemnând la un boicot al conferințelor noastre și, la apogeul acestei mișcări, ne-a fost refuzat accesul în mai multe biserici și săli publice. În

Pepperell am fost forțate să ne transmitem mesajul într-un hambar plin cu vaci și cai.

— După cum vedeți, nu avem loc la han, le spusese Nina. Dar, totuși, oamenii înțelepți au venit.

Am încercat să fim curajoase și ferme și perseverente, așa cum ne descrisese Theodore în scrisoarea lui și am început să ne folosim din bucăți din conferințele noastre pentru a ne apăra dreptul de a vorbi.

— Ceea ce cerem pentru noi, cerem pentru toate femeile!

Acesta a fost îndemnul nostru în Lowell, Worcester și Duxbury, într-adevăr, în toate locurile în care am mers. Ar fi trebuit să le vedeți pe femei, cum se strângeau în jurul nostru, și unele, ca bravele femei din Andover, au scris scrisori publice în apărarea noastră. Vechea mea prietenă, Lucretia, ne-a transmis un mesaj tocmai din Philadelphia. Conținea doar cinci cuvinte: „Luptați mai departe, surorile mele!“

Stârnisem neintenționat un scandal național. Problema drepturilor femeilor era nouă, stranie și infamă, dar era dintr-odată dezbătută până și în Ohio. I-au dat o nouă poreclă surorii mele, Drăculina. Ne-au botezat „femeile instigatoare”. Cumva, aprinsesem un fitil.

În ultima săptămână din august am revenit la căsuța doamnei Whittier de parcă ne-am fi întors din bătălie. Mă simțeam obosită și hărțuită, nesigură dacă puteam să continui cu conferințele din toamnă. Până și ultimul strop de combativitate fusese stors din mine. Ultima noastră întâlnire din acea vară sfârșise cu câteva zeci de bărbați furioși pe căruțe în afara sălii strigând „Drăculina!”, și aruncând cu pietre când am plecat. Una mă lovise în gură, transformându-mi buza de jos într-un cârnat gras, roșu. Era vai și amar de mine. Nu eram sigură ce avea să spună doamna Whittier despre asta, dacă avea să ne mai adăpostească – acum eram niște paria – dar, atunci când am ajuns, ne-a strâns în brațe și ne-a sărutat pe frunte.

În a treia zi a refugiului nostru acolo, m-am întors de la o plimbare pe malurile râului Merrimack pentru a o găsi pe Nina sprijinită de geam de parcă ar fi adormit, cu capul lipit de sticlă, cu ochii închiși, cu brațele lăsate pe lângă corp. Arăta ca o vârtelniță oprită din lucru.

Auzindu-mi pașii, se întoarse și arătă spre măsuța de cafea pe care se afla deschis ziarul *Boston Morning Post.* Doamna Whittier era atentă să ascundă articolele, dar Nina găsise acel ziar în cutia pentru pâine.

August 25

Domnișoarele Grimké și-au ținut discursurile, și-au scris pamfletele și s-au exhibat în public într-un mod nedemn de o femeie, de ceva timp, dar nu și-au găsit încă soți. De ce sunt toate aceste cloști bătrâne aboliționiste? Pentru că, nefiind în stare să își

găsească un soț, cred că poate au vreo șansă cu vreun negru, dacă ar reuși să facă amestecul raselor posibil…

Nu am putut citi mai departe.

— Și dacă asta nu era suficient, Theodore va sosi în după-amiaza aceasta împreună cu Elizur Wright și cu fiul doamnei Whittier, John. A sosit scrisoarea lor cât tu erai ieșită. Doamna Whittier este la bucătărie, face plăcinte cu carne tocată.

Nu vorbise despre Theodore toată vara, dar era bolnavă de dorul lui, era vizibil pe fața ei.

•

Bărbații au sosit la ora 3 după-amiază. Buza aproape că îmi revenise la dimensiunea ei normală și puteam vorbi fără să par că gura mi-ar fi fost plină cu mâncare, dar mă durea în continuare așa că am rămas tăcută, așteptând ca ei să își declare scopul, amintindu-mi felul în care Theodore ne apărase înainte: „Este de un ridicol suprem că încercați să le intimidați să renunțe la acest moment glorios".

Astăzi purta două nuanțe de verde care mă făcuseră să mă cutremur. Se îndreptă spre polița de deasupra șemineului, ridică o statuetă de fildeș și o cercetă. O privi pe Nina, spunând:

— Nimeni nu a adus o contribuție mai importantă și mai neobosită mișcării anti-sclavie ca surorile Grimké.

— Așa este, așa este, am auzit-o pe draga doamnă Whittier, dar l-am văzut pe fiul ei plecându-și ochii și am știut de ce veniseră.

— Vă lăudăm pentru asta, continuă Theodore. Și totuși, încurajând bărbații să se alăture publicului vostru, ne-ați tras într-o controversă care a distras atenția de la problema abolirii sclaviei. Am venit, sperând să vă putem convinge.

Nina îl întrerupse.

— Sperând să ne puteți convinge să ne purtăm ca niște căței cuminți și să așteptăm mulțumite sub masă resturile pe care ni le aruncați? Asta sperați?

Răspunsul ei fusese atât de rapid și de usturător, încât m-am întrebat dacă nu era mai mult o reacție la jurământul lui în privința însurătorii.

— Angelina, te rog, ascultă-ne, zise el. Suntem de partea voastră, cu inima. Eu, dintre toți oamenii, susțin cel mai mult dreptul vostru de a vorbi. Este de-a dreptul ilogic să îi ținem pe bărbați departe de întâlnirile voastre.

— De ce eziți atunci?, l-am întrebat.

— Pentru că v-am trimis să vorbiți în numele abolirii sclaviei, nu al femeilor.

Îl privi pe John, ale cărui sprâncene stufoase și față uscățivă mă făceau să cred că cei doi ar fi putut fi cu adevărat frați, nu doar în spirit.

— Vrea doar să spună că sclavia este problema mai stringentă, adăugă John. Eu susțin cauza femeilor, de asemenea, dar cu siguranță nu putem pierde din

vedere lupta noastră lansată într-o cruciadă egoistă în numele unor meschine doleanțe proprii.

— Meschine?, strigă Nina. Este dreptul nostru de a vorbi ceva meschin?

— Prin comparație cu cauza abolițională? Da, eu zic că este.

Doamna Whittier se ridică pe scaun.

— Serios, John! Ca femeie, nu am crezut că am vreo doleanță înainte să te aud pe tine vorbind!

— De ce trebuie să fie una sau cealaltă?, întrebă Nina. Sarah și cu mine nu am încetat să lucrăm în numele abolirii. Vorbim și în numele sclavilor și în cel al femeilor. Nu vezi, am putea face de sute de ori mai mult pentru sclavi dacă nu am fi noi înșine atât de încătușate?

Se întoarse spre Theodore, privindu-l cu cea mai frumoasă, imploratoare privire de care era în stare.

— Nu poți rămâne alături de mine în problema asta? Alături de noi?

El inspiră îndelung și fața îl trădă – era împărțită între dragoste și chin –, dar venise cu o misiune și, așa cum spusese doamna Whittier, era un bărbat principial, fie că avea dreptate sau nu.

— Angelina, te consider o prietenă, cea mai dragă dintre prietene, și mă torturează gândul de a fi împotriva ta, dar acum este momentul să fim uniți pentru sclavi. Va veni și vremea să abordăm problema femeii, dar nu încă.

— Timpul de a lupta pentru drepturi este atunci când îți sunt refuzate.

— Îmi pare rău!, i-a spus el.

Afară, vântul se înteți se, agitând frunzele din mesteacăn. Sunetul și mirosul acestuia intrau prin geamul deschis și mi-am amintit dintr-odată cum mă jucam sub stejar în curtea de acasă, cum formam cuvinte folosind bilele fratelui meu, „Hai Sarah!“, și apoi sclava scoasă din grajdul de vaci și biciuită. Nu țip și nu scot niciun sunet. Nu spun absolut nimic.

Bătrânul domn Wright începuse și el să vorbească, ajungând la miezul problemei.

— Mă întristează să spun asta, dar agitația voastră pentru femei dăunează cauzei noastre. Amenință să împartă mișcarea abolițională în două. Nu îmi închipui că vă doriți asta. Vă cerem doar să vă limitați conferințele la spectatori de sex feminin și să vă abțineți de la a mai discuta despre reforma situației femeilor.

Astuparea gurilor surorilor Grimké – avea să înceteze oare vreodată? L-am privit pe domnul Wright, stând acolo, frecându-și degetele cuprinse de artrită și apoi pe John și pe Theodore – acești bărbați buni care doreau să ne înăbușe, cu blândețe, desigur, benign, pentru binele abolționismului, pentru propriul nostru bine, pentru binele general. Totul era atât de cunoscut. A lor era o botniță de un alt fel.

Vorbisem o singură dată de la sosirea lor și acum mi se părea că îmi petrecusem întreaga viață încercând să îmi amuțesc acea voce care mă părăsise cu mult timp în urmă, sub copac. Nina, în mod clar furioasă, nu îi mai contrazicea. Mă privi, implorându-mă să spun ceva. Mi-am ridicat degetele la gură și mi-am atins ultimele semne ale buzei umflate, simțind cum crește în mine indignarea care mă susținuse de-a lungul verii și, presupun, de-a lungul întregii mele vieți, dar, de data aceasta, indignarea s-a întrupat în cuvinte dure, bine reliefate.

— Cum ne poți cere să ne întoarcem la saloanele noastre?, l-am întrebat, ridicându-mă în picioare. Să ne întoarcem cu spatele la noi și la propriul nostru sex? Nu dorim ca mișcarea să se împartă în două, normal că nu dorim asta – mă întristează să mă gândesc la o asemenea posibilitate, dar putem face puține pentru sclavi atâta timp cât noi suntem sub piciorul bărbaților. Faceți ce vreți, cenzurați-ne, retrăgeți-vă sprijinul, noi vom lupta mai departe. Acum, domnilor, luați-vă, vă rog, picioarele de pe grumazul nostru!

În acea noapte, am început să lucrez la cel de-al doilea pamflet al meu, *Scrisori despre egalitatea dintre sexe*, lucrând câteva ore până aproape de răsărit. Primul rând îmi venise în minte cât stăteam și îi ascultam pe bărbați încercând să ne descurajeze: „Orice este corect moral ca un bărbat să facă, este corect moral și ca o femeie să facă. Este dăruită de Creator cu aceleași drepturi, cu aceleași îndatoriri”.

Pacoste

Era primăvară și în casă se făcea curățenie și se aerisea, și în fiecare noapte eu și Sky ne întorceam în camera noastră din beci după ce avusesem peria de frecat în mână, cădeam în pat și primul lucru pe care îl vedeam era cadrul de matlasat, adevăratul acoperiș de deasupra capului meu. Mă gândeam la toate lucrurile ascunse acolo – cuvertura cu poveste a mamei, banii, broșura lui Sarah, scrisoarea în care îmi spunea cum promisese să mă elibereze – și adormeam bucuroasă că erau în siguranță deasupra capului meu.

Apoi, într-o dimineață de duminică, am dat jos cadrul. Sky m-a privit fără să spună vreun cuvânt în timp ce eu îmi treceam mâna peste cuvertura roșie cu triunghiuri negre, pipăind banii ascunși înăuntru. Am îndepărtat bucata de muselină din jurul broșurii lui Sarah și am privit-o, apoi am înfășurat-o la loc. Apoi, am întins cuvertura cu poveste peste cadru și am stat acolo, cu privirea coborâtă spre povestea mamei. Mi-am pus palma pe cel de-al doilea pătrat – femeia de pe câmp și sclavii zburând prin aer, deasupra capului ei. Toate acele speranțe în vânt.

Nu am auzit-o pe mica stăpână în afara ușii. Lacătul pe care mama îl punea pe ușă dispăruse de multă vreme și mica stăpână nu a bătut. A intrat direct.

— Mă duc la Sfântul Filip și am nevoie de pelerina mea roșu-închis. Trebuia să mi-o cârpești.

Ochii trecură pe lângă mine oprindu-se pe cuvertura cu poveste.

— Ce este asta?

Am făcut un pas în față pentru a-i bloca privirea.

— Aveți dreptate, am uitat despre pelerină.

Încercam să sting flacăra aprinsă, dar a trecut pe lângă mine pentru a se uita la materialele roz, roșii, portocalii, mov și negre de pe cuvertură. Mama și culorile ei.

— Vin imediat să cârpesc pelerina, i-am spus, luând frânghia din cârlig pentru a ridica din nou cadrul, înainte să își dea seama ce privește.

Își ridică mâna.

— Stai puțin. Te grăbești foarte tare să ascunzi asta de mine.

Am pus frânghia la loc, simțind fluturi în stomac. Sky începu să fredoneze agitată o melodie. Am început să îmi pun degetul la buze, dar de când avusese acea botniță la gură, nu mă mai lăsa inima să îi spun să tacă. Ne-am privit una pe cealaltă în timp ce mica stăpână se uita la pătrate de parcă ar fi citit o carte. Toate câte i se făcuseră mamei – acolo erau toate. Pedeapsa într-un picior, bătăile cu biciul, însemnarea cu fierul, bătaia cu ciocanul. Corpul mamei era întins pe acea plapumă în bucăți.

Muselina în care se afla broșura lui Sarah era la vedere și, lângă ea, cuvertura în care se aflau banii. Se puteau vedea formele pachetelor prin material. Îmi doream să ascund totul, dar nu m-am mișcat.

Când s-a întors spre mine, privirea îi era sumbră și ochii îi erau umbriți. M-a întrebat:

— Cine a făcut asta?

— Mama. Charlotte.

Niciodată nu îmi dorisem să țip mai mult ca atunci.

— Toate acele lucruri îngrozitoare i s-au întâmplat ei.

Obrajii i se colorară roz aprins.

— Dumnezeule, ai crede că toată viața ei a fost doar violență și cruzime. Adică, nu arată ce a făcut ca să merite acele pedepse.

Privi din nou cuvertura, cercetându-i aplicele.

— Am tratat-o bine aici, nimeni nu poate contesta asta. Nu pot garanta pentru ce i s-a întâmplat atunci când a fugit, nu mai era în grija noastră atunci.

Mica stăpână își freca mâinile acum de parcă și le-ar fi spălat într-un bol.

Cuvertura o făcuse să îi fie rușine. Se îndreptă spre ușă și mai privi o dată înapoi și am știut că nu avea să lase lucrurile așa. Avea să îl trimită pe Hector să o ia de îndată ce ieșea din cameră. Iar el avea să ardă povestea mamei.

Stând acolo, așteptând ca pașii micii stăpâne să nu se mai audă, mi-am coborât privirea spre cuvertură și spre sclavii ce își luau zborul spre cer și am urât să fiu sclavă mai mult decât moartea. Ura pe care o simțeam pentru sclavie strălucea atât de plină de frumusețe, încât m-am lăsat la pământ în fața ei.

Părul lui Sky era ca o tufa fără batic și, când s-a aplecat să vadă ce era cu mine, capetele firelor ei de păr mi-au înțepat fața. Miroseau ca peria de frecat. M-a întrebat:

— Ești teafără?

Am ridicat privirea spre ea.

— Plecăm de aici.

M-a auzit, dar nu putea fi sigură. M-a întrebat:

— Ce ai spus?

— Plecăm de aici sau murim încercând.

Sky m-a ridicat de la pământ de parcă ar fi cules o floare și am văzut fața lui Denmark suprapusă pe a ei, acea zi în care s-a dus spre moarte așezat pe un sicriu. Îmi dorisem mereu libertatea, dar nu avusesem niciodată unde să merg și cum să ajung acolo. Asta nu mai conta. Îmi doream libertatea mai mult decât să respir. Aveam să plecăm, întinse în coșciuge dacă era nevoie. Acela era felul în care mama își trăise întreaga viață. Obișnuia să spună, trebuie să îți dai seama de care capăt al acului vrei să fii, cel legat de ață sau cel care străpunge materialul.

Am ridicat cuvertura de pe cadru și am împăturit-o, gândindu-mă la penele din ea și, înăuntrul penelor, la amintirea cerului.

— Poftim, i-am zis, punându-i-o în brațe. Trebuie să cârpesc pelerina femeii. Pune cuvertura înapoi în sacul de iută și du-o la Goodis și spune-i să o ascundă cu păturile pentru cai și să nu lase pe nimeni să se apropie de ea.

Am mai făcut și altceva în afară să îi cârpesc pelerina. Am luat sigiliul micii stăpâne direct de pe biroul ei, cu ea în cameră, și mi l-am strecurat în buzunar.

Am așteptat să se întunece înainte să îmi scriu scrisoarea.

23 aprilie 1838

Dragă Sarah,

Sper ca această scrisoare să ajungă la tine. Eu și Sky plecăm de aici sau murim încercând. Așa spunem noi. Nu știu cum o să facem, dar avem banii mamei. Avem nevoie doar de un loc unde să venim.

Am adresa de pe această scrisoare. Sper să te văd din nou într-o zi.

Prietena ta,
Pacoste

Sarah

Nunta a avut loc într-o casă de pe Spruce Street din Philadelphia în 14 mai, la ora 2 după-amiaza – o zi cu un soare strălucitor și nori albaștri pal. Părea genul de zi dureros de reală și ireală în același timp. Îmi amintesc cum stăteam în sufragerie, privind ziua desfășurându-se de la distanță, de parcă aș fi urcat din străfundurile somnului, ieșind din cearșafuri reci într-o nouă zi, o viață luând sfârșit și alta începând.

Mama trimisese un bilet cu felicitări, un lucru la care nu ne așteptasem, implorându-ne să îi trimitem o scrisoare descriindu-i nunta în detaliu. Ce va purta Nina?, întrebase. Oh, de-aș putea să o văd. Desigur, ne transmisese cât de ușurată era că Nina avea un soț acum și spera că aveam amândouă să ne retragem din viața nefirească pe care o dusesem, dar, în ciuda acestui fapt, scrisoarea ei era plină de dragostea unei mame care a îmbătrânit. Ne numea dragele ei fiice și se lamenta în privința distanței dintre noi. Vă voi mai vedea vreodată?, scria ea. Întrebarea m-a bântuit zile întregi.

I-am privit pe Nina și pe Theodore stând acum în fața geamului, pe punctul de a-și spune jurămintele sau, așa cum spusese Nina, cuvintele venite din inimă în acel moment, și m-am gândit că era mai bine că mama nu era acolo. S-ar fi așteptat ca Nina să poarte dantelă ivorie, poate chiar sifon alb, să aibă la ea trandafiri sau crini, dar Nina denunțase toate aceste obiceiuri ca fiind lipsite de originalitate și organizase o nuntă menită să șocheze masele.

Purta o rochie maro făcută din bumbac provenit din muncă liberă, cu o eșarfa albă largă și cu mânuși albe, și îl asortase pe Theodore într-un costum maro, o vestă albă și pantaloni bej. Ținea în mână câteva fire de rododendron alb, proaspăt tăiate din grădină, și am observat că strecurase o rămurică și la butoniera de la haina lui Theodore. Mama nu ar fi reușit să renunțe la rochia maro, cu atât mai puțin la rugăciunea de deschidere, care fusese ținută de un preot de culoare.

Când ziarele din Philadelphia anunțaseră nunta, făcând aluzie la invitații de rase mixte, ce erau așteptați să participe, fusesem îngrijorate că aveau să apară demonstranți – cu injurii și strigăte și pietre zburând pe la urechile noastre – dar, din fericire, nimeni nu apăruse, cu excepția celor invitați. Sarah Mapps și Grace erau acolo, împreună cu alți sclavi eliberați pe care îi cunoșteam, și programasem nunta pentru a coincide cu Convenția Anti-Sclavie din oraș, astfel că în încăpere se aflau câteva dintre cele mai proeminente figuri aboliționiste: domnul Garrison, domnul și doamna Gerrit Smith, Henry Stanton, familia Mott, familiile Tappan, Weston, Chapman.

Avea să fie cunoscută apoi ca nunta aboliționistă.

Nina vorbea acum, cu fața întoarsă spre Theodore, și m-am gândit dintr-odată, involuntar, la Israel și m-am lăsat ușor cuprinsă de durere. De fiecare dată când se întâmpla asta, era de parcă aș fi intrat într-o cameră goală despre care nu știam că există și, intrând în ea, eram copleșită de fantoma celui care la un moment dat

mă umpluse de speranță. Nu mai intram prea des în acea încăpere, dar, când o făceam, simțeam un adevărat gol în piept.

Privind-o pe Nina, Nina cea radioasă, m-am imaginat în locul ei, cu Israel lângă mine, spunându-ne jurămintele, și acest gând mă vindecă. Era adevărul la care reveneam întotdeauna, că nu îl mai doream pe Israel, că nu mai doream să fiu măritată, și totuși fantoma a ceea ce ar fi putut fi, acest gând teribil, mă cuprindea uneori.

Închizându-mi ochii, am scuturat din cap încercând să alung rămășițele acelor năzuințe trecute și, când am privit înapoi spre mire și spre mireasă, am văzut libelule zburând în afara geamului, o furtună verde, și apoi gândurile mele au dispărut.

Nina a promis cu voce tare să îl iubească și să îl cinstească, omițând cu grijă cuvântul supunere, și Theodore s-a lansat într-un monolog mai stânjenitor, a acuzat legile care dădeau controlul asupra proprietăților soției soțului și a declarat că renunță la orice pretenție asupra proprietăților Ninei, tușind apoi jenat, dându-și seama din nou de ocazie și mărturisindu-și dragostea pentru ea.

Lăsasem confruntarea din căsuța doamnei Whittier în spatele nostru, nu că Theodore ar fi dat vreodată înapoi în acea privință, dar își înmuiase discursul după acea zi, așa cum ar fi făcut orice bărbat îndrăgostit. Mișcarea abolițională se împărțise în două tabere așa cum prevăzuseră bărbații, iar eu și Nina am devenit două paria și mai mari, dar mișcarea pentru drepturile femeilor fusese pornită.

Fusesem prezentă atunci când Nina deschisese scrisoarea cu cererea în căsătorie a lui Theodore. Sosise târziu în acea iarnă în timpul unui lung popas la Philadelphia la Sarah Mapps și Grace, pentru a ne pregăti o serie de conferințe la Odeonul din Boston. Citind scrisoarea, lăsase paginile să îi cadă în poală și izbucnise în lacrimi. Când mi-o citise apoi mie plânsesem și eu, dar lacrimile mele erau un amestec de bucurie, nefericire și teamă. Îmi doream acest măritiș pentru ea, îmi doream fericirea pentru ea la fel de mult cum o doream pentru mine, dar eu unde aveam să merg? Zile întregi nu m-am putut concentra la discursul pe care încercam să îl scriu sau să ascund durerea pe care simțeam că o car înăuntrul meu. Nu îmi puteam imagina o viață trăită fără ea, o viață în singurătate, dar nici nu doream să devin acea rudă care este o povară, locuind în camera din spate, stând în calea celorlalți, și nu îmi puteam imagina că Theodore m-ar putea dori acolo.

Apoi, într-o zi, Nina venise la mine, așezându-se pe taburetul de lângă scaunul meu în camera din față a casei lui Sarah Mapps. Fără un cuvânt, a deschis Biblia și a citit cu voce tare pasajul în care Rut îi vorbește lui Naomi:

„Nu ține de mine să te las și să mă întorc de la tine: încotro vei merge tu, voi merge și eu; unde vei locui tu, voi locui și eu; poporul tău va fi poporul meu, și Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu; unde vei muri tu, voi muri și eu și voi fi

îngropată acolo. Facă-mi Domnul ce o vrea, dar nimic nu mă va despărți de tine, decât moartea", închizând apoi Biblia îmi spuse:

— Nu putem fi despărțite, nu este posibil. Trebuie să vii să locuiești cu mine după ce mă mărit. Theodore m-a rugat să îți spun că dorința mea este și a lui.

Theodore cumpărase o mică fermă în Fort Lee, New Jersey. Aveam să constituim un triumvirat straniu acolo, noi trei, dar aveam să o am în continuare pe Nina. Aveam să continuăm să scriem și să lucrăm pentru abolirea sclaviei și pentru femei, iar eu aveam să ajut cu gospodăria și, când avea să aibă copii, să le fiu mătușă. O viață luând sfârșit, alta începând.

În sufragerie, preotul începuse o rugăciune, și, fără vreun motiv anume, nu mi-am închis ochii, așa cum o făceam de obicei, ci am privit-o pe Nina apucând mâna lui Theodore. Făcusem un plan ca eu să dau două săptămâni de intimitate perechii căsătorite și apoi să mă alătur lor la Fort Lee, dar mă gândeam acum la mama și la scrisoarea ei, „Vă voi mai vedea vreodată?" Părea mai degrabă gândul elegiac al unei inimi de femeie bătrână și mă întrebam dacă nu ar fi trebuit să profit de pauza în lucrul nostru pentru a o vizita.

— Ce să vezi, suntem soț și soție, zise Nina la finalul rugăciunii, rostind chiar ea această propoziție.

•

Masa întinsă în grădină era acoperită cu o față albă de olandă și era plină de platouri cu dulciuri și flori proaspăt culese – degeței roșii, azalee roz și petale de bănuți. Cofetarul glazurase tortul de nuntă cu albușuri spumoase și închisese la culoare straturile cu melasă, respectând astfel tema alb-maro aleasă de Nina. Mai era și un bol mare cu suc îndulcit de zmeură-agrișe în fața căruia erau aliniați toți aboliționiștii abstinenți de la alcool, prefăcându-se că sucul nu fermentase. Consumasem și eu o ceașcă plină și acum capul mi se învârtea.

M-am plimbat printre oaspeți, aproape cincizeci, căutându-le pe Lucretia, pe Sarah Mapps și pe Grace, gândindu-mă, ușor ametită:. Aceștia sunt prietenii noștri, oamenii noștri și îi mulțumesc lui Dumnezeu că nimeni nu vorbește astăzi despre cruzimea din lume". Am dat peste fiul doamnei Whittier, John, pe care nu îl mai văzusem de la înfruntarea noastră din august. Amuza pe toată lumea cu o poezie pe care o scrisese, în care îl lua peste picior pe Thomas pentru că își încălcase jurământul de a nu se căsători. Îl compara cu Benedict Arnold. Când m-a văzut, m-a salutat ca pe o soră.

Lucretia m-a găsit înainte să o pot găsi eu pe ea. Trecuseră ani de zile. Radiind, m-a tras la marginea grădinii lângă tufele înflorite de rododendron ca să putem fi singure.

— Draga mea Sarah, aproape că nu îmi vine să cred câte ai reușit să înfăptuiești!

Am simțit că mă roșesc la față.

— Este adevărat, zise ea. Tu și Angelina sunteți cele mai cunoscute femei din America.

— Cele mai ponegrite, vrei să spui.

Zâmbi.

— Și asta.

Mi-am amintit de mine și de Lucretia în micul ei salon, vorbind la nesfârșit în atâtea seri. M-am gândit ce tânără agitată fusesem, cât de ezitantă, cât de îngrijorată că nu aveam să îmi găsesc un scop. Îmi doream să mă pot întoarce și să îi spun acelei tinere că totul avea să fie bine.

Ridicând privirea, le-am surprins pe Sarah Mapps și pe Grace în cealaltă parte a grădinii înaintând spre noi. Nina și cu mine călătorisem constant în ultimul an și jumătate, și, cu excepția vizitei noastre din iarna trecută, le văzusem rar pe cele două. Le-am îmbrățișat, împreună cu Lucretia, care le cunoștea încă de pe Arch Street.

Când Sarah Mapps a scos o scrisoare din poșetă și mi-a înmânat-o, am recunoscut scrisul lui Pacoste de îndată, deși purta sigiliul surorii mele, Mary. Incapabilă să aștept, am sfâșiat plicul și am citit scurtul mesaj al lui Pacoste cu inima îndoită. Auzeam vești despre sclavi fugari reușind să treacă râul Ohio din Kentucky sau să ajungă în Philadelphia sau New York din Maryland, dar niciodată despre sclavi ce reușiseră să fugă din Sudul îndepărtat. „Plecăm de aici sau murim încercând."

— Ce s-a întâmplat?, întrebă Lucretia. Pari tulburată.

Le-am citit scrisoarea, apoi am împăturit-o la loc, cu mâinile tremurându-mi vizibil.

— Vor fi prinse. Sau ucise, i-am spus.

Sarah Mapps se încruntă.

— Trebuie să știe ce încearcă. Nu sunt copii.

Nu fusese niciodată în Charleston. Nu avea nicio idee despre legile și edictele ce controlau fiecare moment al vieții unui sclav, despre Garda Municipală, despre ora de stingere, despre biletele de trecere, despre căutări, despre garda de noapte, despre comitetele de voluntari ce vegheau la ordinea publică, despre prinzătorii de sclavi, Atelier, imposibilitatea de a fugi, brutalitatea pură.

— Vin aici, zise Grace, de parcă abia atunci ar fi înțeles.

— Și le vom primi cu brațele deschise, adăugă Sarah Mapps. Pot locui în fosta voastră cameră din pod. Ne pot ajuta la școală.

— Nu vor ajunge niciodată până aici, i-am spus.

Mi-am dat seama că era posibil ca Pacoste și Sky să fi plecat deja și am deschis din nou scrisoarea pentru a privi data. 23 aprilie.

— A fost scrisă abia acum trei săptămâni, am spus, mai mult pentru mine. Mă îndoiesc să fi plecat deja. S-ar putea să mai am timp să fac ceva.

— Dar ce ai putea să faci?, întrebă Lucretia.

— Nu știu dacă pot face ceva, dar nu pot sta aici cu mâinile în brâu… Mă întorc în Charleston. Pot măcar încerca să o conving pe mama să mi le vândă mie ca să le pot elibera.

Îi mai cerusem asta, dar de data aceasta aveam să o implor în persoană.

Mă numise draga ei fiică.

Pacoste

La etaj, în alcov, am privit pe geam spre port, amintindu-mi de vremea când aveam zece ani și văzusem apa întâia oară, cât de nesfârșită și cât de departe se întindea, când inventasem acel scurt cântec, plimbându-mă liberă, iar acum împlineam patruzeci și cinci de ani și picioarele nu îmi mai dansau. Își doreau doar să plece de acolo. Mica stăpână nu mă mai lăsase să ies de la biciuire, dar cu fiecare ocazie mă strecuram aici. Ca astăzi, îmi luasem ce aveam de cusut și îmi petrecusem dimineața la scaunul de la geam cu acul în mână. Micii stăpâne nu îi păsa, atâta timp cât îmi făceam treaba, îmi țineam gura închisă, capul plecat și ziceam: „da doamna, da doamna, da doamna”.

Astăzi era cald, soarele era sus pe cer. Am deschis geamul și am simțit vântul puternic ce aducea cu el mirosul mlaștinilor. De la locul meu, am putut să văd nava cu aburi sosind în East Bay. Învățasem multe privind lumea venind și plecând de pe doc. Venea câte un vapor cu aburi în aproape fiecare zi a săptămânii. Priveam nava de curățare înaintând în fața lui, eliberând drumul, apoi auzeam roata vaporului cu aburi tunând și remorcile pufnind și sclavii din doc fugind dintr-o parte în alta, grăbindu-se să apuce frânghii și să întindă scândura.

Când venea timpul ca vaporul să plece din nou, priveam trăsurile apropiindu-se de clădirea văruită în alb cu semnul Companiei Vapoarelor cu Aburi și oameni intrând și așteptându-și rândul. Pe chei, sclavii încărcau cuferele și bunurile și gențile cu poșta pe vapor. La ora zece, pasagerii traversau strada și sclavii le ajutau pe doamne să urce pe scândură. Vaporul nu pleca niciodată înainte să își facă apariția Garda. Mereu doi bărbați, uneori trei, treceau prin vapor – prima punte, a doua punte, cabina pilotului, de jos până sus. Odată deschiseseră fiecare cufăr mare înainte să fie urcate la bord. Atunci mi-am dat seama că se uitau după pasageri clandestini, sclavi.

Vaporul de joi mergea tocmai până la New York și apoi mai era unul care mergea până la Philadelphia – aflasem asta citind din *Charleston Post and Courier,* pe care îl furasem din salon. Acolo erau tipărite toate orarele, scria și că biletele costă 55 de dolari.

Astăzi, cheiul era gol, dar eu nu eram în alcov pentru a privi vaporul, eram în alcov pentru a mă gândi la o cale de a ajunge la el. În toate aceste săptămâni fusesem răbdătoare. Atentă. Da doamna, da doamna. Acum, stăteam acolo cu

palmierii pitici trosnind în vânt și mă gândeam la fetița care făcuse baie într-o cadă de cupru. M-am gândit la femeia care furase o matriță pentru gloanțe. O iubeam pe acea fetiță, o iubeam pe acea femeie.

M-am gândit la toate cele văzute în port, la toate cele pe care le știam. M-am așezat cu mâinile împreunate, cu ochii închiși, cu mintea zburându-mi la pescărușii, la lumea înclinată ca o aripă de pasăre.

Când m-am ridicat, toate membrele îmi tremurau.

În săptămâna următoare, când Hector împărțea sarcinile pentru acea zi, i-a spus Mintei să ia așternuturile din casă și să le ducă la spălătorie. M-am gândit rapid și i-am spus:

— Oh, fac eu asta, pe săraca Minta o doare spatele.

Ea m-a privit curioasă, dar nu m-a contrazis. Te odihneai cu fiecare ocazie posibilă.

În alcov, în acea zi, o imagine îmi venise în minte – rochii. Am văzut rochiile negre pe care doamnele le purtaseră ca doliu pentru soții lor. Le-am văzut bonetele ce semănau cu niște polonice, cu acele văluri groase, negre și mănușile negre. Acele lucruri îmi veniseră în cap clare ca lumina zilei.

Când am ajuns în camera stăpânei, am dat jos așternuturile, am ascultat să nu se audă pași pe scări, sau vreun baston apropiindu-se, apoi am deschis ultimul sertar al dulapului cu așternuturi. Acolo băgasem cu mâinile mele rochia de doliu a stăpânei, boneta și mănușile. Le înfășurasem în olandă cu camfor pentru a ține la distanță ouăle de molie și le pusesem în sertarul de jos. Băgându-mi mâinile acolo am fost îngrijorată că poate nu mai erau, că ceea ce alungase moliile poate atrăsese șobolani, dar apoi degetele mele au dat de olandă.

M-am uitat în pachet – era cea mai impunătoare rochie pe care o făcusem vreodată – catifea neagră pe care cususem sute de mărgele negre de sticlă. Unele dintre ele se desprinseseră și se rostogoliseră în olandă. Vălul de la bonetă avea două găuri de păianjen care trebuiau cârpite și uitasem că mănușile nu aveau degete. Trebuia să le cos degete la fiecare. Am pus totul împreună cu cearșafurile, le-am strâns și le-am legat la un loc. Lăsându-le în afara ușii, m-am grăbit să intru în camera micii stăpâne.

Vestmântul ei de doliu era păstrat aproape în același fel în dulapul ei, dar cu bucățele de cedru în loc de camfor. Nu știam cum aveam să scăpăm de acele mirosuri puternice. După ce înfășurasem rochia, pălăria și mănușile în cearșafuri, mi-am urcat ambele grămezi de rufe în spate și am coborât scările cu bastonul, îndreptându-mă direct spre camera din beci.

În noaptea aceea, după ce Sky și cu mine trăsesem patul pentru a bloca ușa, a probat rochia neagră de catifea a stăpânei și a stat în fața mea cu nasturii descheiați. Așa durdulie cum era stăpâna, tot trebuia să mai las din corsaj pentru Sky, să mai adaug zece centimetri la lungime și cinci la mâneci. Era fiica tatălui său, de-a binelea.

Mica stăpână era de mărime normală, dar era destul loc în rochia ei pentru două ca mine.

Singurul lucru care ne lipseau erau pantofii, pantofi adevărați. Aveam doar pantofi de sclavi, dar trebuia să ne descurcăm cu ei.

Am început să lucrez în acea noapte. Sky mi-a adus ațe și foarfeci și m-a privit cosând. Cânta cântecul gullah care îi plăcea cel mai mult, „Dacă nu știi încotro te îndrepți, ar trebui să știi de unde vii".

I-am spus:

— Acum știm încotro ne îndreptăm.

— Da, zise ea.

— Vom fi gata până la vaporul care pleacă joi, peste opt zile.

Își ridică șorțul întins pe balansoar și își băgă mâna în buzunar, scoțând două sticle mici ca acelea folosite de Mătușica pentru tincturi.

— Am fiert puțin ceai de oleandru alb.

Am simțit un fior străbătându-mă de la gât până la degete. Oleandrul alb era cea mai ucigătoare plantă din lume. Un tufiș luase foc pe Hasell Street și un bărbat căzuse mort doar pentru că inspirase acel fum. Lichidul maro din sticla lui Sky avea să ne pună la podea și să ne facă să vomităm până la ultima suflare, dar nu avea să dureze mult.

— Plecăm sau murim încercând, zise Sky.

Sarah

Am sosit în Charleston în timpul unei furtuni cu fulgere. În timp ce vaporul cu aburi intra șuierând în port, fulgerele brăzdau cerul și ploaia cădea pieziș, și totuși, am ieșit de sub acoperișul de pe puntea de sus ca să pot vedea orașul apărând. Nu îl mai văzusem de șaisprezece ani.

Am trecut pe lângă Fort Sumter, aflat la gura portului, care nu părea mai avansat în construcție decât în clipa când plecasem. Peninsula se ridica amenințător dintre ape ca un vechi miraj, iar casele albe de pe Battery erau încețoșate de ploaia gri. Preț de un moment am simțit liniștea amplificând amintirile care vin din interior atunci când te întorci la locul tău de origine și apoi durerea înstrăinării. Era frumos acest loc și era sălbatic. Te înghițea și te făcea o parte a lui sau, dacă te dovedeai prea de neasimilat, te scuipa ca pe un sâmbure de prună.

Plecasem de acolo din proprie voință și, totuși, mi se părea că orașul mă alungase în același mod în care îl alungasem eu. Văzându-l acum, după atâta vreme, văzând vegetația de mlaștină crescând sălbatică în jurul marginilor sale, acoperișurile strânse unul lângă celălalt cu turnurile și cu platformele lor și, în spatele lor, clopotnițele de la Sfântul Fiup și de la Sfântul Mihail ridicate ca niște

degete negre, nu mi-a părut rău că iubisem Charlestonul sau că îl părăsisem. Geografia era cea care mă făcuse persoana care eram.

Vântul mi-a zburat boneta de pe cap, șireturile mi s-au prins de gât și, când m-am întors să o apuc, am văzut cuplul amenințător prin fereastra salonului. Se întorceau acasă după o vizită de curtoazie la Newport și mă recunoscuseră la scurtă vreme după ce plecasem din New York. Încercasem să păstrez distanța față de ceilalți pasageri, dar femeia se holbase la mine cu o curiozitate de neînfrânat.

— Ești fata familiei Grimké, nu-i așa?, întrebase ea. Cea care… Soțul ei o apucase de braț și o trăsese de lângă mine înainte să își poată termina ideea. Vrusese să spună că eram cea care îi trădase.

Se uitau urât la mine acum, la fusta mea udă și la boneta ce flutura în vânt și am fost sigură că bărbatul avea să raporteze sosirea la autorități de îndată ce ajungeam în port. Poate că întoarcerea mea acolo fusese o teribilă greșeală până la urmă. M-am îndepărtat de ei spre spatele navei chiar când un tunet dudui deasupra noastră, acoperit însă de zgomotul motorului. Charlestonul le ierta multe alor săi, dar niciodată trădarea.

•

Am găsit-o pe Pacoste la o oră de la sosirea mea. Cosea în alcovul de la etaj, tocmai acolo. Când m-a văzut în fața ei, s-a uitat la mine de parcă aș fi fost o apariție. Sări în picioare, poticnindu-se cu piciorul ei beteag, lăsând să cadă cămașa pentru sclavi pe podea împreună cu acul și ața. M-am întins să o ajut să își recapete echilibrul și am sfârșit îmbrățișând-o, simțind cum și ea mă îmbrățișează pe mine.

— Ți-am primit scrisoarea, i-am spus, încet, în caz că cineva ne asculta.

Scutură din cap.

— Doar nu ai venit din cauza asta, din cauza mea.

— Desigur că de aceea am venit, am zis.

Am ridicat cămașa de pe jos și ne-am așezat pe scaunul cu pernă de la geam.

Purta baticul ei roșu obișnuit și părea aproape neschimbată. Ochii îi erau în continuare largi ca niște boluri, părul ei auriu era oarecum închis și era mai scundă ca niciodată. Nu plăpândă sau neîmplinită, ci maturizată, întărită.

Între noi stătea proptit un baston cu o decorație fantezistă – un cap de iepure pe mâner. Dându-l la o parte, îmi spuse:

— Nu ai venit să încerci să ne oprești, nu-i așa?

— Este periculos, Pacoste… Mi-e teamă pentru tine.

— Ei bine, așa o fi, dar mie mi-e mai frică să mă aplec în față și să fac curat pentru mama și sora ta restul zilelor mele.

Vorbind în șoaptă, i-am spus despre planul meu de a o convinge pe mama să mi le vândă pe ele două.

Râse cu un sunet amar.

Nu mă așteptasem la asta. Am privit dincolo de ea, cercetând portul, observând vaporul cu aburi din depărtare spălat de ploaie.

Se mută pe pernă și am auzit-o expirând.

— Pur și simplu nu o văd pe stăpână făcând ceva bun pentru mine, asta-i tot. Dar ai venit, atâta drum – nimeni nu ar mai fi făcut asta pentru mine – așa că merită încercat, și, dacă este dispusă să ne vândă, îți dau înapoi toți banii mei, 400 de dolari.

— Nu ar fi nevoie…

— Ei, altfel nu sunt de acord.

Ne-am oprit din discuție când Hector, noul majordom instalat de Mary, urcă scările cu cufărul meu, rămânând apoi cu privirea pe mine mai mult decât era confortabil. M-am ridicat în picioare.

— Ar trebui să mă instalez.

— Du-te și vorbește-i atunci, șopti Pacoste. Dar nu aștepta prea mult.

•

Am așteptat patru zile. Părea imprudent să fac cererea mai devreme – îmi doream ca mama să creadă că mă întorsesem doar pentru ea.

Am abordat problema marți după-amiază, în timp ce eram așezate în salon, mama, Mary și cu mine, făcându-ne vânt cu evantaiele. Peste noi se lăsase o tăcere apatică pe care niciuna dintre noi nu părea dispusă să o spargă. Epuizasem toate subiectele inofensive: vremea ploioasă, minunea spectaculoasă reprezentată de drumul de cale ferată ce mergea de la Charleston la Savannah, o versiune cenzurată a nunții Ninei, vești despre frații mei, despre nepoții și nepoatele pe care nu le întâlnisem niciodată. Dacă era să am vreo șansă să obțin libertatea lui Pacoste și Sky, nu puteam aduce vorba despre aventurile mele scandaloase, care apăruseră în toate ziarele. Nici despre abolirea sclaviei, despre Nord, Sud, religie, politică sau despre faptul că îmi fusese interzisă prezența în oraș în vara precedentă.

— Lumea vorbește, Sarah, zise Mary, spărgând calmul.

Schimbă o privire cu mama și mi-am dat seama cât de la unison gândeau, cât de asemănătoare erau. Un ecou al singurătății îmi reveni din copilărie și m-am simțit din nou copilul exclus. Chiar și acum. Am auzit vocea lui Binah undeva în amintire, săraca domnișoară Sarah. Acele dureri iraționale din copilărie, de unde veniseră oare?

— Zvonurile că te-ai întors s-au răspândit, continuă Mary. Este doar o problemă de timp înainte ca șeriful să vină să întrebe despre asta, dacă ești aici. Nu sunt sigură ce te aștepți să spunem. Nu te putem ascunde ca pe o fugară.

M-am întors spre mama, i-am văzut ochii îndreptându-se spre verandă. Geamurile erau deschise și mirosul ciocolatiu al oleandrului inunda camera, grețos de dens.

— Vreți să plec?

— Nu este vorba despre ce dorim noi, spuse mama. Dacă vin autoritățile, nu te-aș da pe mâna lor, desigur. Ești fiica mea. Ești în continuare o Grimké. Sugerăm doar că ar fi mai ușor pentru toți dacă ți-ai scurta vizita.

Spre surpriza mea, ochii i se umpluseră de lacrimi. Era dolofană acum, cu păr alb, rar, și una dintre acele fețe antice plină de riduri. Se uită la mine cu lacrimi curgându-i pe obraz, iar eu m-am ridicat de pe scaun și m-am dus la ea. Aplecându-mă, stânjenită, am îmbrățișat-o.

Se agăță de mine un moment, apoi se îndreptă. În loc să mă întorc la scaunul meu, m-am plimbat dintr-o parte în cealaltă, adunându-mi curajul.

— Nu vreau să vă pun în pericol, plec cu următorul vapor cu aburi, dar, înainte să plec, am o rugăminte. Aș vrea să o cumpăr pe Hetty și pe sora ei, Sky.

— Să le cumperi?, întrebă Mary. Dar de ce? Tu nu faci afaceri cu sclavi.

— Mary, în numele lui Dumnezeu, vrea să le elibereze.

— Vă ofer orice sumă.

M-am apropiat de mama.

— Te rog. Aș considera asta un gest de bunătate la adresa mea.

Mary se ridică și veni de cealaltă parte a scaunului mamei.

— Nu ne putem descurca fără Hetty, zise ea. Sunt puține cusătorese în Charleston de calibrul ei. Este de neînlocuit. De cealaltă ne putem lipsi, dar nu de Hetty.

Mama se holba la propriile mâini. Umerii i se mișcau, îi urcau și coborau, odată cu respirația și am început să simt un licăr de speranță.

— Sunt legi care îngreunează asta, zise ea. Eliberarea lor ar cere o ordonanță specială din partea legislativului.

— Este dificil, dar realizabil, i-am răspuns.

Ceva în ea păru să cedeze, să vireze spre mine. Mary simți și ea asta. Își puse mâna pe cea a mamei, unindu-le. Îi spuse:

— Nu ne putem descurca fără Hetty. Și trebuie să ne gândim și la ea. Unde se va duce? Cine va avea grijă de ea? Aici este casa ei.

— Nu este casa ei, este o închisoare, i-am spus.

Mary înlemni.

— N-avem nevoie să vii tu să ne ții prelegeri despre sclavie. Nu voi sta aici să o apăr în fața ta. Este modul nostru de viață.

Cuvintele ei m-au făcut să iau foc. M-am întrebat dacă ținându-mi gura aveam să o câștig pe mama de partea mea. Era vreodată drept să sacrifici adevărul în dauna unei oportunități? Mama avea să se hotărască singură, nu-i așa? Mă întrebam cum era posibil să îmi găsesc cuvintele cu atâta ușurință în lume, dar să le pierd în casa în care mă născusem.

Am cedat impulsului – atâția ani petrecuți acolo, coexistând cu ceva de neapărat.

— Modul vostru de viață! Ce justifică asta? Sclavia este un sistem făurit în iad, nu poate fi apărată!

Mici pete roșii apărură pe gâtul lui Mary.

— Domnul a lăsat ca noi să avem grijă de ei, zise ea acum, roșie la față, împroșcând cu scuipat.

Am făcut un pas spre ea, de-a dreptul explodând.

— Vorbești de parcă Dumnezeu ar fi alb și sudist! De parcă tu ai fi cumva imaginea lui. Vorbești ca o proastă. Negrul nu este o creatură diferită de noi. Albimea pielii nu este ceva sfânt, Mary! Nu poate defini totul la nesfârșit.

Mă îndoiesc că cineva îi mai vorbise așa înainte, și s-a întors dinspre mine, surprinsă.

Nu îmi puteam explica acea izbucnire, acea întrupare completă a mea, îndrăzneala și autoritatea pe care viața mea o căpătase. M-a surprins și pe mine și mi-am închis ochii și am mulțumit cerului pentru asta. Era de parcă aș fi ajuns în sfârșit în locul din care plecasem și am simțit atunci că nu voi mai fi niciodată în exil.

Mama își ridică mâna.

— M-a obosit discuția, zise ea, străduindu-se să se ridice în picioare cu ajutorul bastonului cu vârf auriu.

Păși spre ușă, apoi se întoarse, privindu-mă în ochi.

— Nu ți le voi vinde pe Hetty sau pe Sky, Sarah. Îmi pare rău să te dezamăgesc, dar eu voi face compromisuri.

•

În întunericul din beci, sunetul bătăii mele se pierdu. Era trecut de miezul nopții. Așteptasem până atunci să o caut pe Pacoste, furișându-mă până la ea după ce toți ai casei adormiseră, purtându-mi în continuare hainele de culcare. Felinarul mi se legăna în mână, făcând umbrele să se miște în timp ce băteam la ușa lui Pacoste.

— Haide, Pacoste, trezește-te!

— Cine-i acolo?

Vocea îi suna alarmată și înăbușită în spatele ușii.

— Este în regulă. Sunt eu, Sarah.

Deschise ușor ușa, apoi mă lăsă să intru. Ținea o lumânare care îi pâlpâia sub bărbie. Ochii îi păreau aproape luminoși.

— Îmi pare rău să te trezesc, dar trebuie să vorbim.

În cealaltă parte a camerei, Sky se ridicase în pat, cu părul răsfrânt ca un mare evantai întunecat. Am lăsat jos felinarul și am dat din cap spre ea. La scurtă vreme după sosirea mea, o văzusem în grădina de flori, în genunchi, săpând cu o mistrie. Grădina fusese transformată într-o adevărată țară de basm, cu mănunchiuri de flori colorate, tufe îngrijite și cărări curbate și mă dusesem acolo ca pentru o plimbare. Sky nu așteptase să mă apropii de ea, ci se ridicase în

picioare și venise spre mine, mirosind a pământ proaspăt și a plante verzi. Nu arăta ca Pacoste, nici ca Charlotte de altfel. Era frumoasă. Arăta sălbatică și vicleană. M-a întrebat:

— Tu ești Sarah?

Când am spus că eu eram, a rânjit.

— Pacoste mi-a spus că ești cea mai bună dintre membrii familiei Grimké.

— Nu cred că este un mare compliment, i-am răspuns, zâmbind.

— Poate că nu, zise ea, și mi-a plăcut de ea imediat.

Am privit în jurul camerei din beci, puțin mai aglomerată acum cu două paturi. Le puseseră unul lângă celălalt sub geam.

— Ce este?, mă întrebă Pacoste, dar, înainte să îi pot răspunde, am văzut că își dăduse seama. Mama ta nu vrea să ne vândă, nu?

— Nu, îmi pare rău. A refuzat. Dar…

— Dar ce?

— A fost de acord să vă elibereze pe amândouă la moartea ei. Mi-am spus că va face documentele și că le va adăuga la testamentul ei.

Pacoste rămase pe loc, cu lumina revărsându-se în jurul ei, și se holbă la mine. Nu era ce ne dorisem niciuna dintre noi, dar era ceva.

— Are șaptezeci și patru de ani, i-am spus.

— Va trăi mai mult decât ultimul gândac, răspunse Pacoste.

O privi pe Sky.

— Noi plecăm de aici poimâine.

Am fost ușurată și îngrozită în același timp. Am studiat sfidarea concentrată care o reprezenta așa de bine. I-am zis:

— Spune-mi cum vă pot ajuta.

Pacoste

În noaptea dinaintea plecării noastre, eu și Sky ne-am furișat prin întuneric, adunându-ne toate lucrurile. Ne-am strecurat până la grajd pentru a lua cuvertura mamei de sub păturile pentru cai, traversând curtea cu stelele deasupra noastră. Am urcat până la camera lui Sarah, din beci până la etajul al doilea, trei drumuri, cărând cuverturi, rochiile negre, pălării, văluri, mănuși și batiste. Urcând și coborând, eu cu piciorul meu beteag, trecând chiar pe lângă camerele stăpânei și ale micii stăpâne. Am făcut drumurile în șosete, pășind de parcă podeaua era pe punctul să se scufunde.

La ultimul drum, Sarah a încuiat ușa în urma noastră și am avut amintirea vagă a momentelor când acoperea gaura de la cheie când mă învăța să citesc, felul cum șoptea la lumina lămpii așa cum făceam și acum. Am agățat rochiile noastre în garderoba ei. Ne veneau ca făcute la croitor. Vălurile erau perfect

călcate, iar pe catifea și pe crep picurasem un pic din apa cu lavandă a stăpânei așa că miroseau a doamnă albă. Cususem buzunare în interiorul rochiilor noastre ca să ne țină banii, împreună cu broșura lui Sarah, baticul roșu al mamei și adresa din Philadelphia unde speram să ajungem.

Sky a spus că iepurele păcălea vulpea.

Sarah și-a deschis cufărul pentru vapor și am pus cuvertura cu poveste a mamei pe căptușeala de satin de la fund. Adusesem cuvertura cu pătrate roșii și triunghiuri negre sperând să o pot lua și pe aceea cu noi – primele aripi de mierlă pe care le cususem vreodată – dar acum când vedeam cât de mic era cufărul, mă simțeam prost pentru că ocupasem atâta spațiu. I-am spus:

— O pot lăsa aici.

Sarah mi-o luă și o puse în cufăr.

— Aș prefera să îmi las eu rochiile – nu valorează prea mult.

Cunoșteam pericolele la care se expunea așa cum le știa și ea. Citeam ziarele. Douăzeci de ani de închisoare pentru publicarea de materiale de agitație. Douăzeci de ani pentru ajutarea unui sclav să evadeze.

Am privit-o împăturind puținele ei lucruri și punându-le deasupra cuverturilor și am gândit: „Nu este aceeași Sarah care a plecat de aici“. Avea o privire fermă în ochi și vocea nu îi era tremurată și nu ezita așa cum o făcuse pe vremuri. Fusese atât de încercată, încât se călise bine.

Părul lui Sarah era despletit, atârnându-i de-a lungul gâtului ca două vrejuri de mătase, ca firele roșii pe care obișnuiam să le leg în jurul copacului sacru, și am văzut atunci legătura ciudată dintre noi. „Nu era iubire, nu? Ce putea fi?“ Fusese întotdeauna acolo, o căldură în pieptul meu, un sentiment nedefinit. Crescuse acolo. Acele fete de pe acoperiș cu ceaiul care li se răcise în cești.

Coborî capacul cufărului.

I-am spus lui Sky să coboare în beci și să se odihnească și că aveam să vin și eu peste o vreme – mai aveam ceva de făcut singură. M-a privit ieșind pe ușa din spate și șchiopătând în baston spre copacul sacru.

Sub crengi, lumina lunii se răsfrângea asupra mea printre frunze. Am simțit bufnițele clipind și vântul suflând. Când am privit înapoi spre casă, am văzut-o pe mama la geamul de la etaj privindu-mă, așteptând să îmi arunce o acadea. Am văzut-o la șosea cu piciorul ridicat la spate și cu cureaua strânsă în jurul gâtului. Stătea tăcută lângă trunchiul copacului cu ce avea de cusut în poală.

M-am aplecat și am luat câteva bucățele din copac – ghinde, rămurele, o frunză obosită, răsucită – și mi le-am băgat în trăistuța de la gât. Apoi mi-am luat spiritul.

•

În dimineața următoare, ne-am purtat ca întotdeauna. Sky s-a dus în grădina de legume cu coșul ei de cules și a strâns roșii coapte și lăptuci. Stăpâna m-a pus să îi frec evantaiele din fildeș cu șmirghel pentru a le da jos stratul galben. Am

lucrat în alcov cu o bucată de șmirghel, privind spre vaporul cu aburi. Apa din port era înfoiată ca volanele unei rochii.

Sarah era în josul holului în salon cu stăpâna, luându-și la revedere. Nu avea să își mai vadă mama. Știa asta și stăpâna o știa și ea. Atmosfera din casă suna ca o notă prelungă cântată la clavecin. La parter, cufărul lui Sarah era încuiat și pregătit lângă ușa din față cu totul înăuntru – povestea mamei, stolul de mierle.

Se auzi pendulul și am numărat bătăile, nouă în total, după care Sarah a ieșit din salon cu ochii strălucitori. Am lăsat jos evantaiele de fildeș și am urmat-o până în camera ei, lăsând bastonul cu mâner de iepure sprijinit de geam.

Sarah purta o rochie gri pal cu un nasture argintiu mare la guler, același nasture de când era fată, cel în care își pusese toate speranțele. Ieșind pe ușa ascunsă în verandă, privi peste balustradă la Sky aflată în grădina de flori și îi făcu cu mâna.

Asta însemna „să își lase plantele și florile și să intre. Să treacă pe lângă casele sclavilor. Dacă mica stăpână o oprea, îi spunea că a chemat-o Sarah".

Când Sky bătu la ușă, eu eram deja îmbrăcată cu rochia neagră, cu fața acoperită de făină albă. Zâmbi. Îmi spuse:

— Arăți ca o stafie.

— Era cineva pe afară?, întrebă Sarah.

— Doar Hector. Mi-a spus să vă spun că Goodis o să aducă trăsura în curând.

Am încheiat spatele rochiei lui Sky și am ajutat-o să își picteze fața și nimeni nu a spus niciun cuvânt. Sarah era încruntată. Se plimba dintr-o parte în cealaltă a camerei, cu o geantă sac la braț.

Ne-am luat mănușile. Ne-am potrivit pălăriile. Ne-am coborât vălurile până la talie. Micile sticle cu suc de oleandru, ni le-am ascuns în mâneci – nu era nevoie ca Sarah să știe despre asta.

Din spatele vălului, camera arăta spălăcită ca lumina dinainte de răsărit.

Am auzit tropăitul calului lângă casă, venind din curtea din spate și stomacul mi s-a întors pe dos. Încercasem să nu îmi pun speranțe prea mari, încercasem să nu mă gândesc la negresele libere din Nord dispuse să ne ia la ele în casă, la podul din casa lor cu hornul trecând prin mijloc, dar nu mă mai puteam abține. Le puteam ajuta la școală și la făcutul pălăriilor. Puteam să cos cuverturi pe care să le vindem. Sky putea să planteze o grădină.

Sarah îmi dădu bastonul cu vârf de aur al mamei ei. Apoi privi spre noi și ne spuse:

— Nu v-aș recunoaște pe stradă.

Am coborât rapid pe scară. Dacă era să treacă mica stăpână pe acolo, asta era. Trebuia să continuăm. Să nu ne oprim pentru nimeni. Am ajuns la parter. Am văzut spațiul gol unde fusese cufărul mai devreme și apoi pe Hector lângă ușă, sfredelindu-ne cu privirea lui.

Sarah îi vorbi:

— Mama m-a rugat să le duc pe musafirele ei acasă. Poți pleca. Goodis se va ocupa de restul.

Hector se îndepărtă pe culoar. Felul cum ne-a privit – știa oare? Mica stăpână nu era prin apropiere.

Am ieșit pe ușa din față și lumea s-a repezit spre noi. Am privit în spate spre Sky și am văzut o formă albă plutind în spatele vălului ei.

•

Când Goodis a tras trăsura în fața semnului Companiei de Vapoare cu Aburi, căldura se adunase sub vălurile noastre. Sudoarea ne curgea pe gâturi. Sky își ridică fustele să lase puțin aer să intre, și mirosul de lavandă și de corp ne năpădi pe toate.

Ajutându-mă să cobor din trăsură, Goodis îmi șopti:

— Iisuse, Pacoste, ce faci?

Nu îl păcălisem și, din câte știam noi, poate că și Hector își dăduse seama. Am privit înapoi să văd dacă nu venea gonind spre East Bay în Sulky cu mica stăpână.

I-am spus:

— Goodis, îmi pare rău, dar noi plecăm. Să nu ne dai de gol.

Și-a strâns buzele și am simțit locurile de pe mine pe care le atinsese. Era cel mai bun bărbat pe care îl cunoscusem vreodată. Fără să vreau asta, inima mea se împletise cu a lui.

Îmi strânse mâna, cu fața estompată de vălul negru. Mi-a zis:

— Să ai grijă de tine, fată.

Ne-am așteptat biletele, am așteptat să ne urcăm pe vapor, am așteptat ca cineva să ne întrebe, „Cine sunteți?”

Când am traversat trepina, s-a întețit briza și barca s-a clătinat. M-am gândit la stăpâna și la rugăciunile ei. Străbătusem întreaga Biblie cu acea femeie. Acum eram precum Iisus mergând pe apă.

Am trecut de cufere, butoaie, stive și cutii, de boilerul de pe puntea a doua și ne-am așezat pe o bancă în salon așteptând trecerea gărzii. Camera era pictată în culori deschise, cu mese de-a lungul geamurilor, toate bătute în podea. Oamenii erau așezați câte doi sau trei, îmbrăcați în hainele lor cele mai bune, învăluiți în nori de fum de pipă și, din când în când, priveau curioși spre hainele de doliu pe care le purtam. Sarah stătea la mică distanță de noi și își ținea capul aplecat, acoperit de bonetă.

Când intrară cei doi gardieni, am auzit-o pe Sky respirând mai rapid. Unul dintre gardieni patrulă în stânga, celălalt în dreapta. Dădură din cap spre oameni, discutând cu unul sau cu altul. Coborând privirea, am văzut vârfurile pantofilor de sclavă ai lui Sky ieșindu-i de sub rochia scumpă. Pantofi mari plini de zgârieturi cu un aspect deprimant.

Unul dintre bărbați se opri în fața noastră. Ne întrebă:

— Unde călătoriți?

Vorbise cu mine.

Limbajul meu de sclavă avea să fie la fel de aspru ca pantofii lui Sky, avea să ne trădeze. Mi-am ridicat capul și l-am privit. Cascheta de gardian îi era întoarsă într-o parte pe cap. Avea mustăți blonde, proaspăt lăsate și ochi verzi. În spatele lui, prin geamul pătat, am văzut luciul apei.

— Doamnă?, întrebă el.

Sarah se agită pe bancă. Mi-era teamă că avea să spună ceva, că Sky avea să înceapă să fredoneze, că frica strânsă în mine avea să se dezlănțuie. Apoi mi-am amintit că purtam o rochie de doliu. Am scos un pufăit din buze de parcă aș fi încercat să îi dau un răspuns, dar înecându-mă cu cuvintele, cuprinsă de durere, nu am fost nevoită să mă prefac prea tare. Simțeam durere pentru viața mea, pentru ceea ce trăisem, văzusem și cunoscusem, pentru ceea ce era pierdut pentru mine și plânsul deveni real.

Un bocet încet ieși din mine și bărbatul făcu un pas în spate. Îmi zise:

— Îmi pare rău pentru pierderea dumneavoastră, doamnă.

Când bărbatul se îndepărtă, un strop îmi căzu de pe bărbie și o pată de fainã apăru pe cămașă. Motorul porni și întreaga bancă se zgudui. Apoi am simțit mirosul de ulei și fum ridicându-se în aer. Pasagerii părăsiră salonul și ieșiră pe punte pentru a-și flutura batistele în semn de rămas bun și am ieșit și noi, în locul unde sclavii de pe doc aruncau frânghiile grele. În depărtare, se auzeau clopotele bătând la Sfântul Mihail.

Am rămas la prora, toate trei, strângând bine balustrada, așteptând. Pescărușii zburară pe lângă noi și vaporul cu aburi se puse în mișcare, lansându-se în față. Când roata începu să se învârtă, Sarah își puse mâna pe brațul meu și o lăsă acolo în timp ce orașul se îndepărta în zare. Acesta era ultimul pătrat de pe cuvertură.

M-am gândit la mama atunci, cum oasele ei aveau să rămână mereu acolo. Oamenii spun să nu privești înapoi, trecutul este trecut, dar aveam mereu să privesc înapoi.

Am privit Charlestonul îndepărtându-se în lumina dimineții.

Când am părăsit gura portului, vântul se înteți, pânzele din jurul nostru se umflară și am auzit aripi de mierlă. Ne-am îndepărtat pe apa strălucitoare spre depărtări necunoscute.

Nota autoarei

În primăvara lui 2007, am călătorit la New York pentru a vedea expoziția *The Dinner Party* a lui Judy Chicago la Brooklyn Museum. În acel moment, eram prinsă cu scrierea altor memorii, *Traveling with Pomegranates,* împreună cu fiica mea, Ann Kidd Taylor, și nu mă gândeam la următorul meu roman. Nu aveam nicio idee despre ce avea să fie, doar o noțiune vagă că îmi doream să scriu despre două surori. Cine erau acele surori, când și unde trăiseră și care era povestea lor erau lucruri pe care nu le lămurisem.

The Dinner Party este o instalație artistică[11] monumentală care celebrează reușitele femeilor în civilizația vestică. Masa de banchet a lui Judy Chicago cu locurile ei la masă care onorează 39 de invitate de onoare este așezată pe o podea cu dale de porțelan pe care sunt înscrise numele a 999 de alte femei care au adus contribuții similare de-a lungul istoriei. În timp ce citeam cele 999 de nume pe Panourile Tradiției, panourile unde sunt expuse valori patrimoniale în Galeria Biografiilor, am dat peste Sarah și Angelina Grimké, surori din Charleston, Carolina de Sud, același oraș în care locuiam în acel moment. Cum de nu auzisem de ele?

Plecând de la muzeu în acea zi, m-am întrebat dacă nu descoperisem surorile despre care îmi doream să scriu. Acasă în Charleston, când am început să le explorez viețile, am fost sigură că le descoperisem.

După cum am aflat mai târziu, trecusem pe lângă casa nemarcată a surorilor Grimké de peste un deceniu, fără să știu că aceste două femei fuseseră primele două agente aboliționiste și printre primele gânditoare feministe americane majore. Sarah a fost prima femeie din Statele Unite care a scris un manifest feminin important, și Angelina, prima femeie care a vorbit în fața unui corp legislativ. La sfârșitul anilor 1830, erau de departe cele mai faimoase, precum și cele mai vânate femei din America, deși păreau doar parțial cunoscute, inclusiv în orașul lor de baștină. Ignoranța mea în privința lor îmi părea și un eșec personal și o confirmare a părerii lui Chicago că reușitele femeilor fuseseră în mod repetat șterse de-a lungul istoriei.

Sarah și Angelina se născuseră în mijlocul bogăților aristocrației din Charleston, o clasă socială ce își avea originile în noțiunea engleză de nobil de țară. Erau doamne pioase și aristocrate, care se mișcau în cercurile de elită ale societății și, totuși, puține femei din secolul al nouăsprezecelea s-au purtat „atât

[11] *Instalația* este un concept recent, care presupune o formă de expresie artistică inedită, bazată pe o îmbinare de elemente independente, dar care, puse laolaltă, formează un tot și transmit un mesaj bine definit. Aceste elemente pot să țină de artele tradiționale - pictură, sculptură, fotografie - combinate cu forme de exprimare moderne - proiecții de filme, video, sunete, lumini etc. - armonizate într-un spațiu arhitectural sau natural, anume ales, astfel încât, împreună, să formeze „instalația" (n.red.).

de urât“ ca ele. Au trecut printr-o metamorfoză de durată, dureroasă, rupându-se de familia și de religia lor, de locul lor natal și de tradițiile lor, ajungând să fie exilate și, într-un final, nedorite în Charleston. Cu cincisprezece ani înainte ca Harriet Beecher Stowe să scrie *Coliba unchiului Tom,* care a fost puternic influențată de *Sclavia americană așa cum este ea,* un pamflet scris de Sarah, Angelina și de soțul Angelinei, Theodore Weld, și publicat în 1839, surorile Grimké porniseră într-o cruciadă nu doar pentru emanciparea imediată a sclavilor, ci pentru egalitate rasială, o idee radicală până și printre aboliționiști. Și, la zece ani înaintea Convenției de la Seneca Falls, inițiată de Lucretia Mott și de Elizabeth Cady Stanton, surorile Grimké duceau o luptă aprigă pentru drepturile femeilor, primind primele lovituri răzbunătoare.

În timp ce le citeam povestea, am devenit din ce în ce mai atrasă de Sarah și de ceea ce a avut de înfruntat. Înainte să iasă pe scena publică, trecuse prin căutări intense ale unei vocații, prin speranțe zdrobite, trădare, dragoste neîmpărtășită, singurătate, neîncredere în propriile forțe, ostracizare și o tăcere sufocantă. Mi se părea că își inventase aripile, nu atât în ciuda acestor piedici, ci din cauza lor. Ceea ce mă impresiona la fel de mult ca viața ei de reformatoare era viața ei de femeie. Cum devenise ceea ce era?

Scopul meu nu era să scriu o istorie romanțată a vieții lui Sarah Grimké, ci o poveste cu puternic caracter ficțional inspirată de personalitatea ei. În timp ce îi studiam viața, citind jurnale, scrisori, articole de ziar și propriile scrieri ale lui Sarah, precum și o mare cantitate de materiale biografice, mi-am format propria opinie despre dorințele, lupta și motivația ei. Vocea și viața interioară pe care i le-am creat lui Sarah cea din carte sunt propria mea interpretare.

Am încercat să rămân fidelă contururilor istorice ale vieții lui Sarah. Am inclus în aceste pagini majoritatea evenimentelor semnificative și a experiențelor formative, împreună cu o cantitate enormă de detalii factuale. Ocazional, am folosit propriile cuvinte ale lui Sarah, extrase din scrierile sale. Scrisorile ei din roman, însă, sunt creația mea.

Modul cel mai vast și mai remarcabil prin care m-am îndepărtat de adevărul istoric este relația imaginară a lui Sarah cu caracterul ficțional Hetty Pacoste. Din momentul în care m-am hotărât să scriu despre Sarah Grimké, m-am simțit obligată să creez și povestea unui personaj sclav, dându-i o viață și o voce, care să se împletească cu cea a lui Sarah. Am simțit că nu puteam să scriu romanul altfel, că ambele lor lumi trebuiau reprezentate. Apoi am descoperit un detaliu tulburător. La vârsta de unsprezece ani, lui Sarah îi fusese dată o sclavă în vârstă de zece ani numită Hetty pentru a-i servi de slujnică. Potrivit lui Sarah, deveniseră apropiate. Sfidând legile din Carolina de Sud și propriul tată jurist, care ajutase la redactarea acelor legi, Sarah o învățase pe Hetty să citească, motiv pentru care fuseseră ambele pedepsite. Acolo, însă, se termină scurta poveste a lui Hetty. Nu se mai știe nimic despre ea, cu excepția faptului că a murit la scurtă

vreme după aceea din cauza unei boli nespecificate. Am ştiut de îndată că ei îi aparţinea cealaltă jumătate a poveştii. Aveam să încerc să o aduc pe Hetty din nou la viaţă. Aveam să îmi imaginez ce ar fi putut să fie.

Pe lângă asta, am mai extrapolat numeroase alte evenimente din viaţa lui Sarah, grefând ficţiunea pe adevăr pentru a construi povestea mea. Este bine documentat, de exemplu faptul că Sarah era o vorbitoare publică slabă şi că avea dificultăţi în a se exprima verbal, dar nu există vreo indicaţie că ar fi avut o deficienţă de vorbire, aşa cum apare în romanul meu. Sarah s-a întors în Charleston cu câteva luni înaintea complotului lui Denmark Vesey, aşa cum am scris, mai degrabă încercând să scape de sentimentele ei pentru Israel Morris şi, în timp ce se afla acolo, şi-a făcut vederile antisclavagiste publice, incitând confruntări, dar întâlnirea ei volatilă cu un ofiţer al miliţiilor din Carolina de Sud pe stradă este invenţia mea. Şi, dacă Sarah o cunoştea pe Lucretia Mott, participând la întâlnirile din Arch Street şi fiind inspirată de viaţa de pastor quaker a Lucretiei Mott, nu a locuit niciodată în casa familiei Mott. Acelaşi lucru este adevărat şi pentru Sarah Mapps Douglas, care a participat şi ea la întâlnirile din Arch Street. Cele două Sarah au devenit prietene bune, dar Sarah şi Angelina nu s-au refugiat în podul lui Sarah Mapps după scrisoarea incendiară publicată în ziarul *The Liberator*. Nemaifiind binevenite în casa lui Catherine Morris, şi-au găsit loc la nişte prieteni din Rhode Island şi apoi în alte părţi. Am inventat podul mai ales pentru a avea un refugiu viitor pentru Pacoste şi Sky. Acestea sunt doar câteva dintre modurile prin care am amestecat realitatea şi ficţiunea, dar sunt printre cele mai importante.

Din când în când, mi-am luat câteva libertăţi şi cu momentul istoric în care au avut loc întâmplări din roman. Moara de la Atelier, unde îmi imaginasem accidentul în urma căruia Pacoste rămăsese beteagă, a fost extrem de reală, dar am pre-datat instalarea sa acolo cu şapte ani. Atacul asupra bisericii africane din Charleston, care l-a radicalizat pe Denmark Vesey, a avut loc în iunie 1818, un an mai devreme decât l-am înfăţişat eu. Am pre-datat şi cântecul alfabetului, cântat de Sarah copiilor de la Şcoala de duminică pentru negri, unde a şi predat de fapt. Şi, deşi scrisoarea Angelinei către ziarul aboliţionist a fost într-adevăr trambulina care le-a propulsat pe surori în arena publică, Sarah nu s-a împăcat de îndată cu declaraţia publică a surorii ei, aşa cum am sugerat. Sarah a fost adesea mai înceată în momentele culminante decât şi-ar fi dorit un romancier. A avut nevoie de un an întreg înainte să se decidă să se apuce de munca revoluţionară ce avea să reprezinte marea ei realizare. Mă simt de asemenea obligată să menţionez că Sarah şi Angelina nu au fost excomunicate imediat din ramura conservatoare a quakerilor, dar scrisoarea Angelinei a dus la condamnare, mustrare şi ameninţări de excludere din partea Comitetului de Supraveghetori. Surorile au fost în fapt excluse trei ani mai târziu – Angelina pentru că s-a măritat cu un non-quaker, şi Sarah pentru că a luat parte la nuntă.

Ciudata și emoționanta simbioză care a început atunci când Sarah a devenit naşa surorii ei la vârsta de doisprezece ani mă face să cred că nu le-ar fi deranjat prea tare faptul că din loc în loc am împrumutat ceva spus sau făcut de Angelina, atribuindu-l lui Sarah. Unul dintre exemplele cele mai grăitoare are de-a face cu pamfletele anti-sclavie pe care le-au scris, făcând apel către femeile și clerul din Sud. Angelina s-a gândit prima la această idee, nu Sarah, iar pamfletul ei a fost scris cu un an înaintea celui al lui Sarah. Cu toate acestea, odată ce Sarah s-a apucat să își scrie propriile eseuri, a devenit teoreticiana și scriitoarea de succes, în timp ce Angelina a devenit una dintre cele mai strălucite și convingătoare vorbitoare ale epocii. Îndrăznețele argumente feministe ale lui Sarah în *Scrisori despre egalitatea dintre sexe,* publicat în 1837, aveau să inspire și să aibă un impact asupra unor femei precum Lucy Stone, Abby Kelley, Elizabeth Cady Stanton și Lucretia Mott. Mai mult, pamfletele Angelinei sunt cele care au fost arse în public de protestatarii din Charleston, ducând la o avertizare către doamna Grimké ca fiica ei să nu se mai întoarcă în Charleston sau va fi arestată. Trebuie adăugat, totuși, că nici Sarah nu mai era binevenită în oraș.

Am condensat și consolidat evenimentele din timpul cruciadei publice a surorilor, evenimente ce au avut loc între decembrie 1836 și mai 1838, oferind doar o viziune prescurtată a atacurilor, cenzurii, ostilității și violenței de care au avut parte pentru că au vorbit așa cum au făcut-o. Au scuturat, îndoit și, într-un final, au rupt bariera dintre sexe care le nega femeilor americane vocea și o platformă în sferele politice și sociale. În acele vremuri agitate, Angelina glumise: „Noi, femeile aboliționiste, întoarcem lumea cu susul în jos". Remarca lui Sarah, pe care am inclus-o în roman, a fost mai la obiect: „Le cer fraților noștri doar să își ia tălpile de pe grumazul nostru".

În privința celor întâmplate cu cele două surori după încheierea poveștii din romanul meu, acestea s-au retras din rigorile vieții publice după nunta Angelinei, parțial datorită sănătății fragile a acesteia. Împreună i-au crescut pe cei trei copii ai Angelinei și ai lui Theodore, și au rămas active în organizațiile antisclavie și susținătoare ale sufragiului pentru femei, neobosite inițiatoare de petiții și au ajutat un număr de familii de sclavi ce aparțineau familiei Grimké, eliberându-i. Cel mai semnificativ document redactat de ele, *Sclavia americană așa cum este ea*, s-a vândut în mai multe copii decât orice pamflet anti-sclavie scris până la *Coliba unchiului Tom.* Sarah a continuat să scrie de-a lungul vieții ei și mi s-a părut emoționant faptul că, într-un final, a publicat traducerea biografiei Ioanei d'Arc a lui Lamartine, simbolul curajului feminin pe care l-a apreciat atât de mult. Surorile au înființat mai multe internate și le-au predat copiilor multor aboliționiști de seamă. În timp ce au predat la școala din Raritan Bay Union, o comunitate utopică, bazată pe cooperare, din New Jersey, au intrat în contact cu reformatori și intelectuali precum Ralph Waldo Emerson, Bronson Alcott și

Henry David Thoreau. Am fost amuzată să citesc că lui Thoreau, Sarah cea cu păr gri, îmbrăcată în costum Bloomer de feministă, i s-a părut o apariție ciudată.

Evenimentul meu preferat din viața de mai târziu a lui Sarah a avut loc în 1870, cu câțiva ani înainte să moară, în Hyde Park, Massachusetts, acolo unde ea și Angelina au condus o procesiune de patruzeci și două de femei la urne în timpul unei alegeri municipale. Au mărșăluit în mijlocul unei furtuni de zăpadă puternice și și-au depus voturile ilegale într-o urnă simbolică. A fost ultimul gest public de sfidare al surorilor. Sarah a trăit până la vârsta de optzeci și unu de ani. Angelina, până la șaptezeci și patru. Legătura neobișnuită care le-a legat nu s-a rupt niciodată, așa cum nici ele nu au fost separate vreodată.

În afară de Sarah și de Angelina, am inclus și alte figuri istorice în carte, prezentându-le prin filtrul propriei mele înțelegeri a istoriei lor: Theodore Weld, faimosul abolиționist, cu care s-a măritat Angelina; Lucretia Mott, o altă abolиționistă faimoasă și o pionieră a drepturilor femeilor; Sarah Mapps Douglas, abolиționistă și pedagog de culoare; Israel Morris, afacerist quaker înstărit, văduv care a cerut-o în căsătorie pe Sarah de două ori. (Jurnalul ei sugerează că ea l-a iubit extrem de mult, deși l-a refuzat. A insistat că avea o obligație față de vocația ei de a deveni pastor quaker, considerând că nu putea să fie și măritată și independentă.) Mai este și Catherine Morris, sora lui Israel, o vârstnică quakeră conservatoare, în casa căreia au locuit Sarah și Angelina și poetul John Greenleaf Whittier, prietenul lui Theodore Weld, care împreună cu Theodore au făcut un jurământ de a nu se însura înaintea abolirii sclaviei, jurământ încălcat de Theodore. Aș putea adăuga că ambii bărbați au fost susținători puternici ai drepturilor femeilor, deși în scrisorile lor către Sarah și Angelina au făcut presiuni serioase ca surorile să nu mai insiste în cauza feministă de teamă că acest lucru avea să scindeze mișcarea abolиționistă. Unele dintre cele mai remarcabile cuvinte pe care Angelina i le-a scris ca răspuns lui Theodore sunt incluse în scena imaginară în care bărbații sosesc la căsuța doamnei Whittier ordonându-le surorilor să își înceteze lupta pentru drepturile femeilor. Sarah și Angelina i-au sfidat pe bărbați și, într-adevăr, așa cum arată și istorica Gerda Lerner, ele sunt cele care au atașat cauza drepturilor femeilor la cauza abolиționistă, creând ceea ce unii au considerat a fi o ruptură periculoasă, și alții, o alianță sclipitoare. În orice caz, refuzul lor de a se da bătute a jucat un rol important în promovarea cauzei femeilor în viețile americanilor.

Am încercat să îi prezint pe toți membrii familiei Grimké cât mai fidel posibil. Mama lui Sarah, Mary Grimké, a fost, conform tuturor mărturiilor, o femeie mândră și dificilă. Potrivit lui Catherine Birney, prima biografa a lui Sarah, doamna Grimké era pioasă, îngustă la minte, nearătându-le copiilor ei afecțiune față și adesea crudă cu sclavii, pedepsindu-i cu asprime. Nu i-a pedepsit, din cunoștințele mele, pe sclavi folosind pedeapsa într-un picior, dar aceasta era o pedeapsă reală, una pe care însăși Sarah a descris-o în mare detaliu ca fiind

folosită de una dintre „cele mai de seamă familii din Charleston”. Reprezentarea pe care am făcut-o tatălui lui Sarah, judecătorul John Grimké, și evenimentelor vieții sale, este rezonabil de fidelă datelor cunoscute, așa cum este și descrierea făcută fratelui favorit al lui Sarah, Thomas. Sunt ferm convinsă că am deviat de la adevărul istoric în ceea ce o privește pe sora mai în vârstă a lui Sarah, Mary („mica stăpână”), al cărei trecut este în cea mai mare parte necunoscut. Deși am găsit o sursă care se referea la ea ca fiind nemăritată și o alta care îl trecea pe soțul ei ca fiind necunoscut, am măritat-o în roman cu un moșier și mai târziu am făcut-o să se întoarcă acasă ca văduvă. A rămas, însă, devotată cauzei sclaviei și inflexibilă în privința asta până la moartea ei din 1865, detaliu pe care l-am speculat.

A fost o încântare pentru mine să vizitez casa Grimké de pe East Bay Street. Construită în 1789 și vândută lui John Grimké cel mai probabil după căsătoria sa din 1784, a rămas în familie până la moartea doamnei Grimké din 1839. Astăzi este bine întreținută și ocupată de o firmă de avocatură. Este posibil ca parte din dispunerea și din interioarele inițiale ale casei să fi rămas neschimbate, inclusiv șemineurile, panourile de chiparos, dalele de pe podea, podelele de pin și elementele decorative. Plimbându-mă prin casă, mi-am putut-o imagina pe Pacoste în alcovul de la etajul al doilea, privind spre port, și pe Sarah strecurându-se pe scară spre biblioteca tatălui ei în timp ce sclavii erau adormiți pe podeaua din fața ușilor de la dormitoare. Mi-a fost permis să intru până și în pod, unde am observat o scară ce ducea spre o lucarnă în acoperiș. Nu pot spune că lucarna a fost dintotdeauna acolo, dar mi le-am putut imagina pe Sarah și pe Pacoste urcând prin ea ca fete, o idee ce avea să ducă la scena cu ceaiul băut pe acoperiș și secretele împărtășite.

Fundația istorică Charleston mi-a fost de mare ajutor, punându-mi la dispoziție un document care conținea un inventar și o evaluare efectuate în urma unei dispoziții legale, a tuturor „bunurilor și sclavilor” din casa din Charleston, a lui John Grimké, după moartea sa din 1819. În timp ce străbăteam acea listă lungă și meticuloasă, am fost uimită să dau peste numele, vârstele, rolurile și valoarea estimată a șaptesprezece sclavi. Erau înregistrați între covorul de Bruxelles și zece metri de bumbac și lână. Această descoperire m-a obsedat și, într-un final, am găsit o modalitate de a o introduce în poveste – Pacoste descoperind inventarul în bibliotecă și găsindu-și numele ei și pe cel al lui Charlotte trecute împreună cu presupusa lor valoare.

Toate personajele înrobite din roman au fost create din imaginația mea, cu excepția aghiotanților lui Denmark Vesey, care au fost figuri reale: Gullah Jack, Monday Gell, Peter Poyas, Rolla și Ned Bennett. Toți în afară de Gell au fost spânzurați pentru rolul lor în revolta plănuită. Vesey însuși a fost un tâmplar negru liber, a cărui viață, complot, arestare, proces și execuție am încercat să le reprezint apropiate de relatările istorice. Nu am inventat acel detaliu ciudat cu

Vesey câștigând la loterie cu biletul numărul 1884, folosind apoi banii pentru a-și cumpăra și libertatea și o casă pe Bull Street. Sincer vorbind, mă întreb dacă aș fi avut curajul să inventez un asemenea lucru. Se spune că Vesey ar fi ținut mai multe „neveste" în oraș și că ar fi făcut un număr de copii cu ele, așa că mi-am asumat libertatea de a o face pe mama lui Pacoste una dintre aceste neveste și pe Sky, una dintre fiice.

Unii istorici au dubii în privința existenței insurecției plănuite de Vesey și în privința amplorii acesteia, dar eu am urmat opinia conform căreia Vesey era nu doar capabil de a crea un asemenea complot, ci că a și încercat să îl pună în aplicare. Am dorit prin asta să îi onorez pe toți acei negri americani, sclavi sau liberi, care au luptat, au complotat, au rezistat și au murit de dragul libertății. Tot ceea ce am citit despre protest și despre evadările diverselor femei sclave m-a ajutat să conturez personajele și poveștile lui Charlotte și Pacoste.

Cuvertura-poveste din roman a fost inspirată de superbele cuverturi ale lui Harriet Powers, o sclavă din Georgia care a folosit tehnica de cusut africană pentru a spune poveștile evenimentelor biblice și ale legendelor istorice. Cele două cuverturi rămase în urma ei sunt depozitate la Muzeul Național al Istoriei Americane din Washington D.C. și la Muzeul de Arte Frumoase, Boston. Am făcut un pelerinaj la Washington D.C. Pentru a vedea cuvertura făcută de Power și, după ce am văzut-o, mi s-a părut plauzibil ca sclavele, fiindu-le interzis să citească și să scrie, să fi inventat moduri subversive de a se exprima, de a-și păstra amintirile vii, de a-și conserva moștenirea tradițiilor lor africane. Mi-am imaginat-o pe Charlotte folosind ac și ață așa cum foloseau alții stilou și hârtie, creând o amintire vizuală, încercând să fixeze evenimentele vieții ei într-o singură cuvertură. Unele dintre cele mai fascinante momente ale cercetării mele sunt cele pe care mi le-am petrecut citind despre cuverturile făcute de sclavi și despre simbolurile și imaginile de pe creațiile textile africane, care m-au pus în legătură cu noțiunea de triunghiuri negre reprezentând aripi de mierlă.

Dacă aveți curiozitatea de a citi mai multe despre conținutul istoric al romanului sau despre cuverturile lui Harriet Powers, poate veți dori să explorați această mică selecție de cărți foarte interesante:

Surorile Grimké din Carolina de Sud: Pioniere ale drepturilor femeilor și ale abolirii sclaviei, de Gerda Lerner

Gândirea feministă a lui Sarah Grimké, de Gerda Lerner

Politica gustului în Charlestonul antebelic, de Maurie D. McInnis

Denmark Vesey: Povestea îngropată a celei mai mari revolte a sclavilor din America și a bărbatului ce a condus-o, de David Robertson

Africanii în America: Drumul Americii prin sclavie, de Charles Johnson, Patricia Smith și echipa de cercetători WGBH

A fi sclav, de Julius Lester…

Stele ale cusutului: Cuverturile-poveste ale lui Harriet Povoers, de Mary Lyons (ALA carte remarcabilă pentru copii)

Signs & Simbols: African Images în African American Quilts, de Maude Southwell Wahlman

În scrierea acestui roman, am fost inspirată de cuvintele profesorului Julius Lester, pe care le-am ținut afișate pe biroul meu: „Istoria nu este făcută doar din fapte și evenimente. Istoria este și o durere în inimă și repetăm istoria până când reușim ca durerea din inima altora să fie și a noastră”.